

Länsstyrelsen
Stockholm

Årsredovisning 2013

Länsstyrelsen
Stockholm

Årsredovisning 2013

Foto: Hanna Gårdstedt, s. 59
Marianne R Berlin, s. 76
Peter Alsing, s. 98
Henrik C Andersson, s. 109
Maja Boström, s. 112
Christina Fagergren, övriga

Utgivningsår: 2014

ISBN: 978-91-7281-591-9

Besök också vår webbplats www.lansstyrelsen.se/stockholm

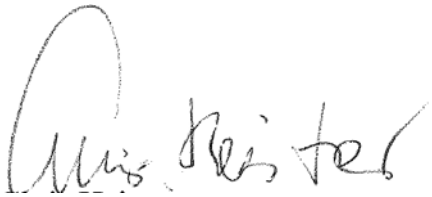
LÄNSSTYRELSEN I STOCKHOLMS LÄN

ÅRSREDOVISNING 2013
Dnr 111-3836-2014

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Jag bedömer vidare att den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten är betryggande.

Stockholm den 18 februari 2014

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Chris Heister". The signature is written in a cursive, flowing style with a large initial "C".

Chris Heister
Landshövding

Innehållsförteckning

Landshövdingen sammanfattar år 2013.....	7
Organisation.....	11
Resultatredovisning	12
Länsstyrelseinstruktion 2 §.....	13
Övrig förvaltning.....	15
Trafikföreskrifter	20
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	21
Regional tillväxt	26
Infrastrukturplanering	42
Hållbar samhällsplanering och boende	44
Energi och klimat.....	50
Kulturmiljö	59
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	66
Naturvård samt miljö- och hälsoskydd	76
Lantbruk och landsbygd	98
Fiske	109
Folkhälsa.....	112
Jämställdhet.....	117
Integration m.m.	126
Nationella minoriteter	141
Organisationsstyrning	145
Personaluppgifter	146
Året i siffror	149
Finansiell redovisning.....	162
Resultaträkning (tkr).....	162
Balansräkning (tkr)	163
Anslagsredovisning	165
Tilläggsupplysningar och noter.....	167

Landshövdingen sammanfattar år 2013

Regionens roll och betydelse

Stockholms län är Sveriges huvudstadsregion och motor. Här bor drygt en femtedel av Sveriges befolkning, här skapas en tredjedel av Sveriges ekonomi och här finns landets främsta kunskapscentra. Stockholms läns befolkningsmässiga sammansättning är en styrka. Här finns en dagbefolkning från landets samtliga 290 kommuner och en nattbefolkning från 189 av världens länder. Stockholm är en världsmetropol. Men regionen är betydligt mer än bara en av världens storstäder: urskog, odlad mark och betesängar omger huvudstaden som samtidigt är en del av världens största skärgård med över 30 000 öar. Här finns en mångfald och styrka som är unik. Och här finns stora möjligheter att uppleva livskvalitet.

Länsstyrelsens medborgarundersökning 2013 (genomförs vartannat år) visar att betyget från medborgarna är högt och att länet är attraktivt att leva, studera, arbeta och utveckla företag i. Drygt nio av tio trivs både med sitt boende och med sitt arbete. Invånarna ser även ljus på den egna ekonomin, är miljömedvetna och positiva till öppenhet och kulturell mångfald. Även om majoriteten av länsborna trivs med sina liv finns det områden som upplevs mindre positiva. Nära hälften av de tillfrågade anser att buller, luftföroreningar och nedskräpning är påtagliga problem i den offentliga miljön. Mer än hälften anser att trafiksituationen är ett stort problem, två av tio upplever sig trångbudda.

Stockholm står stadigt

Den regionala ekonomin i Stockholm är i grunden stark och arbetsmarknaden är robust. Stockholms län arbetar sig successivt ur den svacka som världsekonomin har brottats med under flera år. Sysselsättningen har under 2013 ökat medan arbetslösheten totalt sett är oförändrad. Arbetslösheten bland ungdomar har minskat liksom antalet personer som varslogs om uppsägning. Däremot har antalet konkurser ökat med ett par procentenheter.

Stockholm har rikets högsta sysselsättning, drygt 70 procent. Arbetslösheten beräknas till 6,8

procent, vilket kan jämföras med 8,4 procent i övriga riket. Sett till antalet sysselsatta svarade Stockholms län för mer än hälften av landets tillväxt under 2013.

Nyföretagandet är kvar på höga nivåer. Under 2013 startades drygt 21 300 nya företag i länet, vilket är fler än 2012. Stockholmsregionen svarar för drygt 35 procent av Sveriges samlade nyföretagande.

Befolkningsökningen i Stockholms län är fortsatt hög och förväntas 2013 uppgå till omkring 36 000 personer. Att länet växer är positivt, men det ställer krav på kraftfulla investeringar för att bland annat möta de kapacitetsbrister inom infrastruktur och bostäder som är alltmer uppenbara.

Sammantaget svarar Stockholms län för en stor och växande del av rikets nyföretagande, befolkning och förädlingsvärde. Näringslivet har en hög forskningsintensitet med stark förmåga till förnyelse och utveckling. Stockholms täthet, storlek, branschrepresentation och attraktivitet är unik för Sverige. Det går bra för huvudstads-länet. Och det måste det göra om det också ska gå bra för Sverige. Stockholm konkurrerar inte med andra svenska regioner utan med innovativa regioner i Europa och övriga världen. Stockholms betydelse för den nationella välfärden är av stor betydelse för Sverige.

Fem avgörande utvecklingsområden för regionen

För att ytterligare stärka regionens position har Länsstyrelsen i sin långsiktiga strategi satt fingret på fem utmaningar som måste klaras av om Stockholms län ska fortsätta att fungera som hela Sveriges tillväxtmotor. Utmaningar som kräver olika mått av statligt ansvarstagande och agerande.

De kommande fem åren fokuserar Länsstyrelsen särskilt på insatser inom utvecklingsområdena:

- Bostäder
- Infrastruktur
- Klimat och energi
- Innovationskraft
- Arbetsmarknad och kompetensförsörjning

Utmaningarna och därtill hörande prioriteringar har bred regional förankring genom att

Stockholms läns landsting, Kommunförbundet i Stockholms län, Strukturfondspartnerskapet i Stockholms län samt Stockholms stad ställt sig bakom dem. Prioriteringarna har 2011 redovisats i "Stockholms län prioriteringar för det framtida regionala tillväxtarbetet" samt i den årliga rapporten "Stockholm – full fart framåt" som är ett komplement till myndighetens mer formaliserade verksamhetsredovisningar.

Fungerande bostadsmarknad

Snabb befolkningsökning och för lågt bostadsbyggande har lett till bostadsbrist. Upp till 20 000 nya bostäder om året behöver byggas. Flexibla lösningar för ett ökat utbud av studentbostäder är angeläget. Detta kräver också en betydande utbyggnad och förbättring av infrastrukturen.

Fungerande infrastruktur

Trafiksystemet har nått sin kapacitetsgräns. Vatten, avlopp och avfallsfrågorna kräver stora insatser och bredbandsutbyggnaden – inte minst på landsbygden – är angelägen. En utbyggnad behöver ske parallellt med planeringen av nya bostäder och arbetsplatser och det behöver ske klimatsmart.

Hållbar klimat- och energiutveckling

Minskad klimatpåverkan, säkrad dricksvattentillgång och stimulerad utveckling av miljöteknik är viktiga områden. Med regionens innovativa förmåga kan vi både utveckla näringslivet och vara ledande på miljöområdet.

Ökad innovationskraft

Stockholms län beskrivs som den mest kunskapsintensiva regionen utanför USA. Men den internationella konkurrensen är knivskarp och innovationsfrämjande åtgärder behövs, inte minst för att säkra spetskompetensen.

Fungerande arbetsmarknad och kompetensförsörjning

Behoven av kvalificerad arbetskraft ökar snabbt. Säkrad kompetensförsörjning, bättre matchning och snabbare etablering på arbetsmarknaden är prioriterade åtgärder.

De fem utmaningarna visar den nödvändiga inriktningen för det långsiktiga regionala utvecklingsarbetet. Den starka uppslutningen i länet innebär att vi kunnat etablera regionala samarbeten inom samtliga fem utmaningar. Det

ger goda förutsättningar för länets aktörer att successivt stärka regionens position som ett internationellt kunskapscentrum med stor attraktionskraft.

Andra områden av betydelse för regionens utveckling

Länsstyrelsen verkar över en rad olika verksamhetsområden, till exempel flyktingmottagning och mottagning av ensamkommande barn, djurskydd, nationella minoriteter, våld i nära relationer, samhällsskydd och beredskap samt fiskefrågor. Dessa och ytterligare områden redovisas utförligt under respektive avsnitt i årsredovisningen.

Länsstyrelsen – en kundorienterad, effektiv och välskött myndighet

Länsstyrelsens övergripande mål är att vara en av landets mest effektiva och välskötta myndigheter. Våra kunder – enskilda, kommuner, organisationer och företag – ska känna sig väl bemötta och ha förtroende för myndigheten. Som grund för utvecklingen av vårt arbete ska vi ha en god bild av kundernas behov och förväntningar. Så långt det går ska vi möjliggöra för våra kunder att förverkliga sina ambitioner.

Som ett led i det arbetet påbörjades ett utveckling- och förändringsarbete 2012.

2013 – ett år av utveckling

Stockholms län växer snabbt, vilket ställer stora krav på samhällsplaneringen. 2012 beslutades att genomföra en omorganisering som trädde i kraft 1 mars 2013. Syftet är att möta regionens utmaningar på ett mer effektivt och samlat sätt. En ny avdelning för samhällsbyggnadsfrågor skapades, där plan-, bygg- och bostadsfrågor, samhällsskydd och beredskap samt frågor som rör kulturmiljö, infrastruktur samt klimat- och energi samlats. Kommunikation och delaktighet hos medarbetarna har varit mycket viktigt i arbetet med att forma den nya organisationen.

Nästa steg i förändringsarbetet handlar om arbetssätt och förhållningssätt. Vi inför processutveckling enligt lean, som i korthet handlar om att förändra och förenkla – från stora till små förbättringar som på sikt eller direkt förbättrar för våra kunder. Hösten 2013 startade tre piloter; detaljplaneprocessen, handläggning 16§ djurskyddslagen samt tillståndsansökan Miljö-

prövningsdelegationen. Den andra omgångens piloter startar i februari/mars. Övergången till att arbeta enligt lean sker successivt och beräknas pågå till 2016.

Ett annat steg i utvecklingsarbetet rör myndighetens lokaler. För att effektivisera, modernisera och samtidigt minska lokalkostnader, tecknade Länsstyrelsen i december 2013 hyresavtal för lokaler i Kungshuset på Regeringsgatan. Beslutet att flytta togs i mars, bland annat på grund av svårigheter att anpassa nuvarande lokaler i det gamla Ämbetshuset på Hantverkargatan till en modern myndighets behov. Den nya lokalarean är 9 000 kvadratmeter (jmf dagens 15 000) och hyreskostnaderna beräknas minska med ungefär en femtedel. En behovsanalys genomfördes hösten 2012 och fastställdes 2013 i myndighetens lokalprogram. De fackliga organisationerna och medarbetarna har haft möjlighet att lämna synpunkter. Länsstyrelsens flytt är planerad till 1 juli 2015.

Övergången till att arbeta mer digitalt pågår. En e-signaturlösning har utvecklats och digitalisering av arkiv påbörjats. Vi har också arbetat vidare med myndighetens värdegrund som talar om hur vi vill och ska förhålla oss till varandra.

Medarbetarnas kompetens, engagemang och trivsel är avgörande för hur väl vi lyckas utföra vårt uppdrag. Utvecklings- och förändringsarbetet ska leda till att öka kundnyttan, men innebär också stora möjligheter för oss som arbetar på Länsstyrelsen; höjd kompetensnivå, ökad trivsel och starkare varumärke.

Kraftigt minskade handläggningstider av överklagade ärenden inom PBL

Under 2013 har omfattande åtgärder lagts på att förbättra handläggningstiderna för överklagade detaljplaner. Målet i regleringsbrevet är att 75 procent av ärendena ska vara avgjorda inom tre månader och 90 procent inom fem månader. Första kvartalet avgjordes en större mängd äldre ärenden vilket belastade måluppfyllelsen negativt. Men räknat från andra kvartalet har målet i regleringsbrevet uppfyllts.

Insatser för att korta de tidigare långa handläggningstiderna för övriga överklagadeärenden inom PBL-området har också genomförts med goda resultat. Ärendebalanserna föll i slutet av 2013 till nära en tredjedel mot vad som gällde vid årets ingång. Prognosen är att målet i regleringsbrevet

kommer att klaras under första kvartalet 2014. Ärenden som rör nyproduktion av bostäder har prioriterats.

Medarbetare och chefer

Förtroendet för närmaste chef är högt, cheferna upplevs vara mottagliga för nya idéer, delegerar och ger befogenheter i hög grad. Det tycker Länsstyrelsens medarbetare i den senast genomförda medarbetarenkäten. Medarbetarna uppfattar Länsstyrelsen som en arbetsgivare som ser mångfald och olikheter som en tillgång, att alla verksamheter är lika viktiga samt att hälsoarbetet inom myndigheten är värdefullt.

Under året har Länsstyrelsen fastställt en ny ledarpolicy. Den bygger på en gemensam ledarprofil som visar vilka kompetenser cheferna måste ha för att myndigheten ska vara framgångsrik. Alla chefer har varit med i arbetet att ta fram ledarpolicyn.

Ekonomi

Länsstyrelsen har en ekonomi i balans. Vi arbetar kontinuerligt för att förbättra metoder och utveckla system som gör att vi på bästa sätt använder de resurser vi har.

Sammantaget har 2013 varit ett framgångsrikt år där Stockholmsregionens aktörer i allt större utsträckning står samlade inte bara i strategier utan även i faktiskt handlande.

Chris Heister
Landshövding

Övergripande nyckeltal Länsstyrelsen Stockholm

FAKTARUTA	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män ¹⁾	116,97	125,79	125,46
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	248,44	245,19	247,34
Verksamhetskostnad inkl. OH (tkr) totalt ²⁾	410 432	382 993	386 281
Bidragsutbetalningar (tkr) ³⁾	1 239 614	1 175 986	724 703
Antal inkomna ärenden, ⁴⁾	50 651	50 262	48 581
Antal beslutade ärenden	50 907	50 036	48 161
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	786	717	904

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1 760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl. OH, exkl. resurssamverkan

³⁾ Där Länsstyrelsen gör utbetalningen

⁴⁾ Avser antal inkomna ärenden och antal initiativärenden

KOMMENTAR TABELL

En stor del av bidragsutbetalningarna avser lönegarantiutbetalningar (ca 1 084 miljoner kronor). Under 2012 koncentrerades bl.a. lönegarantihanteringen till sju länsstyrelser varav Länsstyrelsen i Stockholm är en. Detta har lett till att bidragsutbetalningen ökat 2012 i förhållande till 2011. Flera omfattande konkurser under hösten 2012 ledde också till den stora lönegarantiutbetalningen. Denna trend håller i sig även för 2013. Antalet företag i konkurs eller företagsrekonstruktion var 933 för 2012 och 1 286 för 2013. I statistiken för antal ärenden räknas ett företag som ett ärende men det totala antalet personer som fick lönegaranti var 14 328 personer för 2013. I genomsnitt görs tre utbetalningar per person enligt Länsstyrelsens uppskattning. Detta innebär att Länsstyrelsen under 2013 har gjort närmare 43 000 utbetalningar.

Organisation

Under 2012 fattades beslut om organisatoriska förändringar som trädde i kraft 1 mars 2013. Syftet med omorganisationen var att bättre koppla ihop Länsstyrelsens frågor, göra effektiva avvägningar mellan olika samhällsintressen och möta omvärlden på ett mer samlat sätt.

En ny avdelning bildades – avdelningen för samhällsbyggnad – med fyra enheter:

- kulturmiljö och bostadsstöd
- planfrågor
- samhällsplanering
- samhällsskydd och beredskap

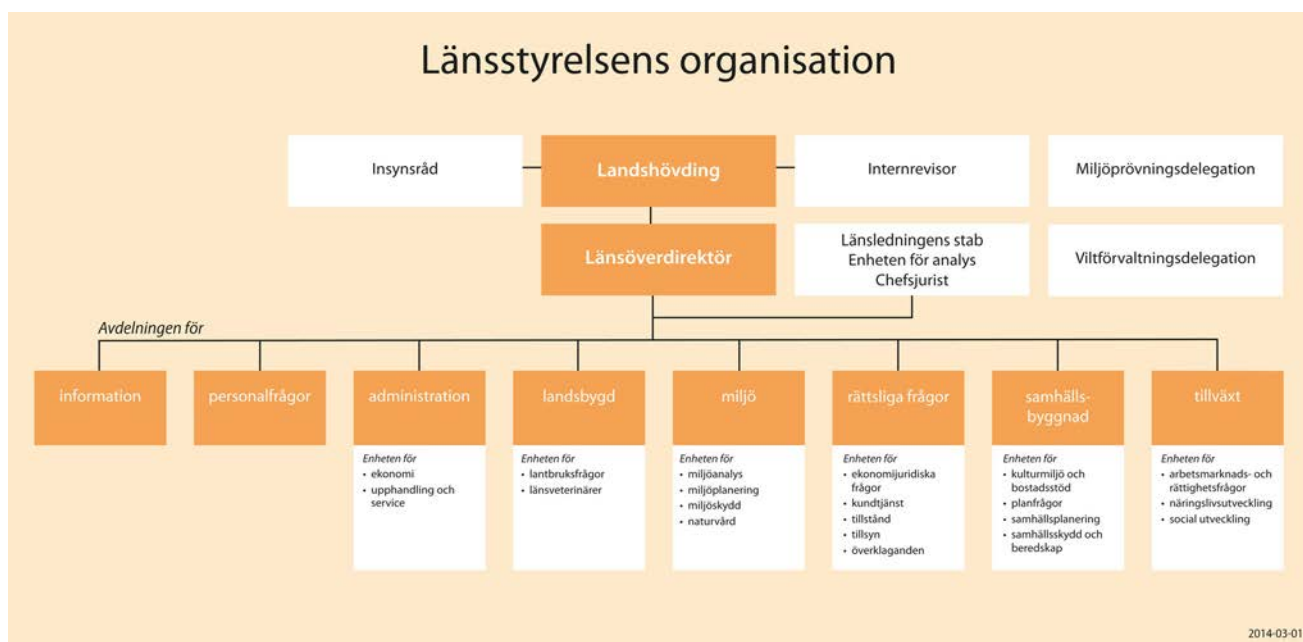
Samtidigt upphörde de tidigare avdelningarna för social utveckling, för planfrågor samt för samhällsskydd och beredskap. De sociala frågorna flyttades organisatoriskt till avdelningen för tillväxt. Dessutom förändrades enheterna på avdelningen för tillväxt och på avdelningen för rättsliga frågor.

Omorganisationen innebar att Länsstyrelsens avdelningar minskade i antal, från tio till åtta.

Från 1 mars har verksamhet bedrivits vid åtta avdelningar, en stab och en analysenhet. Vid myndigheten finns också miljöprövningsdelegationen, som är en självständig funktion som beslutar i ärenden om miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken.

Landshövdingen är chef för Länsstyrelsen och är regeringens företrädare i länet. Länsöverdirektören leder det dagliga arbetet i Länsstyrelsen och är landshövdingens närmaste medarbetare och ersättare. I Länsstyrelsens länsledningsgrupp ingår, förutom landshövding och länsöverdirektör, också avdelningschefer, chefen för analysenheten samt chefsjuristen.

Länsstyrelsen är en så kallad enrådighetsmyndighet. Det innebär att landshövdingen svarar direkt inför regeringen och att myndigheten har ett insynsråd istället för styrelse.

Resultatredovisning

Resultatredovisningens ordningsföljd följer den av länsstyrelserna gemensamt beslutade verksamhets- och ärendestrukturen, (VÄS), som används för länsstyrelsernas ärende- och ekonomiredovisning.

Varje verksamhetsområde inleds med likvärdiga prestationstabeller där utvecklingen av årsarbetskrafter, verksamhetskostnader, ärendehantering och bidragsutbetalningar presenteras samt i förekommande fall utfall av brukarundersökningar. Tabellerna följs av kommentarer till de redovisade värdena samt kommentarer till andra väsentliga prestationer inom sakområdet. Därefter följer återrapporteringen av de regleringsbrevsuppdrag som ska återrapporteras i årsredovisningen och som avser det aktuella verksamhetsområdet.

Länsstyrelseinstruktionen (2007:825) 2 § första stycke avseende nationella mål återrapporteras genom indikatorerna som är placerade under respektive verksamhetsområde. Övriga delar av 2 § länsstyrelseinstruktionen återrapporteras under rubriken Länsstyrelseinstruktionen 2 §.

Länsstyrelseinstruktionen (2007:825) ändrades till en ny lydelse per 15 december 2013. Fr.o.m. 15 december 2013 gäller en ny skrivning för 5 § punkt 8 samt en helt ny 5a § i Länsstyrelseinstruktionen (2007:825). 5 § punkt 8 avser sakområde Energi och klimat och 5a § avser sakområdet Naturvård, samt miljö- och hälsoskydd. Eftersom myndigheten arbetat efter Länsstyrelseinstruktionen som gällde till och med 14 december 2013 under nästan hela året är det den som myndigheten skriver om i årsredovisningen.

Indikatorer

Länsstyrelsen i Örebro län fick genom regleringsbrev för 2011 och 2012 i uppdrag att samordna arbetet med att utarbeta enhetliga indikatorer. Indikatorerna ska beskriva hur resultat förhåller sig till målet att nationella mål ska få genomslag i länen samtidigt som hänsyn tas till regionala förhållanden och förutsättningar. Uppdraget redovisades till regeringskansliet i juni 2011 respektive juni 2012.

Därefter tog regeringen beslut om att de föreslagna indikatorerna skulle användas första gången i årsredovisningen för 2012.

Länsstyrelserna arbetade in ett avsnitt om indikatorer i den årsredovisningsmall som gemensamt tas fram av länsstyrelserna.

Efter att årsredovisningarna för 2012 lämnats in till regeringskansliet har Länsstyrelsen i Örebro gjort en uppföljning av erfarenheterna kring indikatorerna. Sammantaget är erfarenheterna relativt positiva. Det framkom synpunkter på några definitioner och benämningar varför vissa förändringar och justeringar har gjorts för 2013.

Undantag från ekonomiadministrativa regelverket

I regleringsbrevet för 2013 har regeringen beslutat om följande undantag från det ekonomiadministrativa regelverket:

Vid redovisning av länsstyrelsernas uppgifter som avses i 2 § första–tredje styckena förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktionen ska myndigheten inte tillämpa 3 kap. 1 § andra stycket förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag om att resultatredovisningen ska avse hur verksamhetens prestationer har utvecklats vad gäller volym och kostnader.

Vad gäller fördelningen av verksamhetens totala intäkter och kostnader i resultatredovisningen enligt 3 kap. 2 § jämfört med 3 kap. 1 § tredje stycket förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, ska verksamhetskostnader och årsarbetskrafter redovisas, vilket innebär ett undantag från kravet att redovisa intäkter, i en för länsstyrelserna enhetlig struktur och enligt anvisningar från Länsstyrelsen i Örebro län.

Länsstyrelseinstruktion 2 §

Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar.

Länsstyrelsen i Stockholms län har under verksamhetsåret 2013 verkat för att nationella mål fått genomslag i länet samtidigt som hänsyn tagits till regionala förhållanden och förutsättningar. Återrapporteringen av detta sker genom indikatorerna som är placerade under respektive verksamhetsområde.

Länsstyrelsen ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser.

Länsstyrelsens utgångspunkt är att utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser vilket också innebär att främja länets utveckling i ett långsiktigt och hållbart perspektiv.

Arbetet sker utifrån två huvudprinciper: Väl utvecklade interna rutiner för att fånga komplicerade frågeställningar bland annat inom PBL-området och i det externa arbetet genom att säkerställa stabila regionala plattformar där regionens aktörer har en gemensam arena att diskutera och samordna sina insatser för att främja regionens utveckling. Det externa arbetet redovisas mer utförligt under nästa avsnitt. Länsstyrelsen har under året utvecklat det interna arbetet bland annat genom att i tidiga skeden av komplicerade ärenden ha så kallade förberedande beredningsmöten där alla potentiella knäckfrågor lyfts fram för att så tidigt som möjligt kunna skapa förutsättningar för väl avvägda beslut. Arlandas miljö-tillstånd, strandskyddsfrågor, Förbifart Sthlm är exempel på komplicerade ärenden som hanterats under året. Länsstyrelsens arbete med att utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorövergripande sker sedan lång tid regelmässigt och mest påtagligt inom ramen för arbetet med PBL-frågor där bostadsbyggandet givits särskild uppmärksamhet under de senaste åren.

I PBL-frågor arbetar Länsstyrelsen utifrån ett sjupunktsprogram i syfte att såväl samordna olika samhällsintressen som att främja länets utveckling. Den övergripande ambitionen är att halvera tiden från idé till färdig bostad.

1. Handläggningstiderna för byggnads- och planärenden ska förkortas.
2. Avvägningarna mellan olika intressen behöver förändras till förmån för bostadsbyggande.
3. Fler och bättre kunskapsunderlag.
4. Information och utbildning till kommunerna i PBL.
5. Arena för kunskapsförmedling.
6. Koppling till andra utmaningar.
7. Områdesspecifika frågor
 - Underlätta färdigställandet av studentboende
 - Riksintresset Arlanda
 - Markfrågor Mälaren

Frågor inom ramen för ovanstående är dagligen aktuella och Länsstyrelsens ambition är att med råd och stöd underlätta för kommunerna i planarbetet samtidigt som Länsstyrelsen med stöd av flertalet nationella myndigheter ska beakta frågor av riksintresse och bidra till att hitta lösningar på olika markkonfliktfrågor.

Länsstyrelsen ska främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet samt underrätta regeringen om dels det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels händelser som inträffat i länet.

Länsstyrelsen redovisade inom ramen för det så kallade tillväxtuppdraget under slutet av 2011 fem stora utmaningar som tillsammans är helt avgörande för Stockholms läns framtid:

- Bostäder
- Infrastruktur (trafik, VA-frågor och bredband)
- Klimat och energi
- Innovationskraft
- Arbetsmarknad och kompetensförsörjning

Dessa fem områden kommer att vara prioriterade i Länsstyrelsens och regionens framtida regionala tillväxtarbete till och med år 2020, inte minst genom att vara en viktig utgångspunkt för det kommande strukturfondsarbetet där förslag till regionens regionalfondsprogram överlämnades i september 2013. Arbetet med att ta fram dessa prioriterade områden genomfördes i bred samverkan med flera aktörer i länet. Prioriteringarna har förankrats politiskt i Stockholms läns landstings utskott för tillväxt och regionplanering, Kommunförbundet i Stockholms läns styrelse, Strukturfondspartnerskapet i Stockholms län samt i kommunstyrelsen i Stockholms stad. I processen deltog även representanter för näringsliv, arbetstagarorganisationer, det civila samhället, akademien och de statliga myndigheterna. Genom detta arbete har Länsstyrelsen bidragit till ett stabilt fundament för regionens aktörer att arbeta med gemensamma målbilder och prioriteringar.

Utmaningarna har ingen inbördes ordning och är inte heller frikopplade från varandra, utan är i själva verket i många fall tätt sammanflätade med ett starkt inbördes beroende.

Under 2013 har arbetet fortskridit via de regionala plattformar som formats kring utmaningarna och som utgör den regionala basen för utvecklingsarbetet. Exempel på detta är det regionala arbetsmarknadsrådet som också utgör arena för den regionala kompetensplattformen där fokus har legat på kompetensförsörjningen, där bland annat IT-sektorn har varit ett prioriterat område.

Inom innovationsområdet har – under Länsstyrelsens ledning – regionen fortsatt arbetet med att ta fram handlingsprogram utifrån den innovationsstrategi som regionen enades om under 2012. Genom plattformen för innovationsfrågor fanns också en bra bas för att – under landshövdingens ledning – formera olika grupperingar som arbetar med att stärka regionen inom life science-området, bland annat som en följd av AstraZenecas beslut att lägga ned forskningen i Södertälje. Ett flertal stora satsningar har initierats inom Life Science. Det nya området Hagastaden – med ambitionen att bli världens främsta miljö för verksamhet inom life science – beräknas till exempel stå klart 2025 med 5 000 nya bostäder och 36 000 arbetsplatser. Arbetet pågår för fullt. Under hösten invigdes Karlinska Institutets nya aula och under året togs även det första spadtaget för Biomedicum som

kommer bli en unik samlingspunkt för gränsöverskridande forskning där experimentell forskning från skilda discipliner samlas.

Inom infrastrukturområdet finns sedan lång tid väl etablerade samarbeten mellan regionens aktörer och gemensamma inspel till den nationella nivån kring inriktning och behov av transportinfrastruktur är självklarheter. Sambandet mellan transportinfrastruktur och bostadsbyggande är särskilt påtagligt i en region som växer med mer än 35 000 personer per år. En befolkningsökning som är nödvändig för att regionen ska klara den framtida kompetensförsörjningen samtidigt som en så kraftig befolkningsökning ställer krav på klimatsmarta lösningar både när det gäller transportinfrastruktur och bostadsbyggandet. Länsstyrelsen överlämnade i december 2013 ett väl förankrat förslag till Länsplan 2014–2025.

Länsstyrelsen lämnar sedan 2011 till regeringen en samlad rapport, ”Full fart framåt”, som redovisar tillståndet i länet inom en mängd olika områden. Rapporten lyfter också fram olika frågeställningar som det finns anledning att rikta särskild uppmärksamhet på.

Länsstyrelsen ska vidare ansvara för de tillsynsuppgifter som riksdagen eller regeringen har ålagt den. Förordning (2008:1346).

Tillsynsverksamheten bedrivs inom en mängd olika områden och är ett redskap för att både verka för att nationella mål får genomslag och att främja länets utveckling. Arbetet består grovt sett i två typer av tillsyn, dels den aktiva och direkta tillsynen dels genom tillsynsvägledning där Länsstyrelsen bistår med kunskapsunderlag för att bland annat kommunerna ska kunna bedriva effektiv tillsyn.

Tillsyn har under året bedrivits inom cirka 30 områden, bland annat i form av tillsynsbesök, utbildnings- och informationsinsatser. I flera fall sker utvecklingen av metoder med mera inom tillsynen inom ramen för samverkansprojekt med andra länsstyrelser, statliga myndigheter och/eller relevanta regionala och kommunala aktörer.

Ytterligare information och resultat inom dessa områden framgår under varje sakområde senare i årsredovisningen.

Övrig förvaltning

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) AVSER VERKSAMHET 20* OCH 21*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män ¹⁾	8,82	9,63	9,23
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	40,87	37,11	37,5
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	13,60	12,60	12,54
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	54 614	47 123	48 158
Andel av totala verk- samhetskostnader (%) ²⁾	13,31	12,30	12,47
Antal ärenden, inkomna och upprättade	28 571	27 887	25 492
Antal beslutade ärenden	28 412	27 813	24 861
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	113	123	92
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	1 084 517	927 478	599 033
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukar- undersökning – verksamhet 212, Bevakningsföretag ³⁾	68		
Nöjdindex brukar- undersökning – verksamhet 203, Överförmyndare ⁴⁾	38		

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl. OH exkl. resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

³⁾ Nöjdindex för verksamhet 212 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2013. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för deltagande 7 länsstyrelser är 72.

⁴⁾ Nöjdindex för verksamhet 203 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2013. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för deltagande 2 länsstyrelser är 56.

Kommentarer till tabellen

Verksamhetskostnader har ökat mellan 2012 och 2013 främst beroende på en kostnad av engångskaraktär för utveckling av IT-stödet för penningtvätt. Vidare har koncentrationen av vissa verksamheter till Länsstyrelsen i Stockholm medfört att antalet medarbetare och ärenden ökat inom ett antal områden. Kostnadsökningen innefattar även en satsning för att öka medarbetarnas IT-kompetens.

Under 2012 koncentrerades bland annat lönegarantihanteringen till sju länsstyrelser varav Länsstyrelsen i Stockholm är en. Detta har lett till att bidragsutbetalningen ökat 2012 i förhållande till 2011. Flera omfattande konkurser under hösten 2012 ledde också till den stora lönegarantiutbetalningen. Denna trend håller i sig även för 2013. Som exempel kan nämnas att Länsstyrelsen har handlagt en konkurs med cirka 1 700 anställda och ett flertal konkurser med 150–250 anställda. Antalet företag i konkurs eller företagsrekonstruktion var 933 för 2012 och 1 286 för 2013. Länsstyrelsen i Stockholm betalade 2012 ut lönegaranti till 10 162 personer och 2013 till 14 328. I genomsnitt görs tre utbetalningar per person enligt Länsstyrelsens uppskattning. Detta innebär att Länsstyrelsen för 2013 gjort närmare 43 000 utbetalningar. Den totala summan som betalades ut i Sverige i lönegaranti under 2013 var nästan 2,7 miljarder kronor. Länsstyrelsen i Stockholm betalade således cirka 40 procent av all lönegaranti i Sverige.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har, med stöd av Skatteverket, drivit ett principiellt ärende avseende återkrav av utbetald lönegaranti till löntagare i rekonstruerade företag där ackord beviljats. Frågan har avgjorts av domstol under året och innebär ett nytt rättsläge sedan den 1 juli 2013. Det nya rättsläget innebär att även lönegarantimedel som avser tiden efter det att rekonstruktionen inletts ska omfattas av ackordet. Det nya rättsläget påverkar situationen som Skatteverket har att ta ställning till i borgenärssammanträden i de berörda rekonstruktionerna framöver och kan innebära ökade kostnader för staten för lönegaranti i rekonstruerade företag där ackord ingår.

I en brukarundersökning för bevakningsföretag var målsättningen att genomföra 75 intervjuer per län. Vid en svarsfrekvens på 58 procent uppmättes ett nöjd-index för Länsstyrelsen i Stockholm på 68, vilket är fyra enheter lägre än genomsnittligt nöjd-index för samtliga länsstyrelser. Störst andel höga omdömen fick ”bra bemötande vid tillsynsbesöket” samt ”motiverar tydligt sina beslut/yttranden”. Förbättringsområden är ”besökt webbplats – lätt att hitta, innehåll och funktionalitet”.

En brukarundersökning har även genomförts med företrädare för överförmyndarverksamheten på respektive kommun per län. Målsättningen var att genomföra en totalundersökning per län

och svarsfrekvensen uppgick till 77 procent. Länsstyrelsen i Stockholm har ett nöjd-index på 38, vilket är 18 enheter lägre än genomsnittligt nöjd-index för samtliga länsstyrelser. Störst andel höga betyg fick ”bra bemötande under besöket” och ”bemötande” generellt. Förbättringsområden är ”öppen för dialog” och ”motiverar tydligt sina beslut”.

Länsstyrelsen kommer utifrån resultatet av 2013 års brukarundersökning att arbeta vidare med att ta vara på våra styrkor samt att förbättra oss inom de områden där vi har fått lägre betyg.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Den 1 november övertog Bolagsverket handläggningen av ärenden avseende bland annat frågor om:

1. utseende av revisorer, minoritetsrevisorer/medrevisorer och särskilda granskare i aktiebolag och ekonomiska föreningar
2. kallelse till stämma i aktiebolag och ekonomiska föreningar

Verksamhetsövergången har gått bra. Länsstyrelsen i Stockholm har haft besök av personal från Bolagsverket för att informera om uppgifterna och handläggningen. Ingen medarbetare har följt med vid överföringen av arbetsuppgifterna till Bolagsverket.

Deponering

Inom ärendegruppen ”övrig förvaltning” ingår deponeringar. Denna grupp delas upp i deponering av pengar eller av medel för inlösta aktier samt deponering för hyra eller för arrende. Sedan 2012 är ärenden om deponering av pengar koncentrerade till sju länsstyrelser varav Länsstyrelsen i Stockholm är en. Länsstyrelsen i Stockholm handlade under 2012 och 2013 deponeringar till ett värde av 120 miljoner kronor för respektive år.

När elva år förflutit och ingen gjort anspråk på deponerade medel återbetalas dessa till staten. För 2013 uppgick beloppet som Länsstyrelsen återbetalade till cirka en miljon kronor, att jämföra med 2012 då motsvarande belopp uppgick till drygt 225 000 kronor.

Bevakningsföretag

Tillstånd

Länsstyrelsen har under året handlagt 1 882 ansökningar om godkännande för att få arbeta i auktoriserat bevakningsföretag. Därutöver har 1 963 godkännanden för anställning i bevakningsföretag återkallats. Vissa perioder har myndigheten inte lyckats uppfylla det lagstadgade kravet på 14 dagars handläggningstid. Orsaken till detta är att Säkerhetspolisen under flera perioder under året har haft längre handläggningstider än vanligt för de säkerhetskontroller som ligger till grund för godkännandeprövningen.

Därutöver har åtta nya bevakningsföretag auktoriserats under året och för tretton bevakningsföretag och ett utbildningsföretag har auktorisationen återkallats.

Tillsyn

Efter koncentrationen av tillsynsområdet den 1 juli 2012 har en inspektionsplan för de 110 bevaknings- och utbildningsföretagen tagits fram i början av 2013. Som ett led i tillsynen för året har en utförlig granskning av företagens verksamhetsredogörelser genomförts vilken tillsammans med inkomna klagomål och erfarenheter från tidigare inspektioner gett oss goda insikter om företagen. Med det som grund har ett risk- och konsekvensbaserat urval gjorts som resulterat i en prioriteringsordning för inspektioner av företagen. Av de företag som inspekterades 2012 har 17 företag genererat omfattande efterarbete även under 2013. Därutöver har 21 inspektioner och två fältinspektioner genomförts. Vi har under året arbetat för att fullgöra uppdraget att inspektera bevaknings- och utbildningsföretagen en gång vartannat år, ett arbete som kommer att pågå även nästföljande år. Årets planering har inte kunnat fullföljas men först nästa år klargörs om tvåårs målet är uppnått eller inte.

Utvecklingsarbete

Länsstyrelsen arbetar för närvarande med ett förslag till översyn av bevakningslagen som innebär att tillsynen i framtiden måste genomföras på ett modernare och mer resurseffektivt sätt. Genom att rikta tillsynen mot de företag där tillsynen får störst effekter för samhälle och individ skapas även bättre förutsättningar för seriösa aktörer att konkurrera på lika villkor.

Därutöver deltar Länsstyrelsen sedan september med en expert i kontanthanteringsutredningen (FI 2013:05). En översyn av hela kontanthanteringskedjan och dess aktörer ska göras och syftet med uppdraget är att säkerställa ett heltäckande regelverk för kontanthantering. Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2014.

Internationellt samarbete

En delegation från Turkiska polismyndigheten har under året besökt Sverige och utbytt erfarenheter med Länsstyrelsen. Delegationen var bland annat intresserad av att lära sig de svenska regelverken inom den privata säkerhetssektorn och hur myndigheten beviljar tillstånd och utövar tillsyn över bevakningsföretagen.

Överförmyndare

Länsstyrelsen i Stockholm har tillsyn över 54 kommuners överförmyndarverksamheter, fördelade på 41 överförmyndare/överförmyndarnämnder. Under året har 22 tillsynsbesök genomförts hos kommuner i Stockholms, Uppsala, Västmanlands och Södermanlands län. I majoriteten av rapporterna från tillsynsbesöken har kritik framförts mot en eller flera delar av överförmyndarens/överförmyndarnämndens verksamhet. Av de verksamheter som inte besökts under 2013 har vi bedömt att två verksamheter var uppenbart obehövliga att besöka. För övriga har en bedömning gjorts med utgångspunkt från en risk och konsekvensanalys.

Bland de 22 besökta verksamheterna finns kommuner som har mindre än 6 000 invånare och en kommun som har nästan en miljon. Skillnaderna i förutsättningar för verksamheterna är mycket stora och därmed även förutsättningarna för Länsstyrelsens tillsyn. I den minsta kommunen granskades vid inspektionen drygt hälften av samtliga akter och i den största granskades cirka 0,5 procent av akterna.

En muntlig och skriftlig hantering av klagomålsärenden pågår löpande vilket periodvis har inneburit omfattande kontakter med ställföreträdare och huvudmän.

Stiftelser

I ett pågående tillsynsprojekt rörande forskningsstiftelser har 155 stiftelser granskats varav flertalet finns inom området för universitet och högskolor. Ungefär 20 procent av stiftelserna har

sådana brister att det varit nödvändigt att rikta anmärkningar mot styrelse/förvaltare. Vi har uppmärksammat att många stiftelser är alltför passiva i att dela ut tillgängliga medel vilket medför att ändamålen inte uppfylls i den utsträckning som är möjlig. De stora förvaltarna har dock i huvudsak en tillförlitlig och väl fungerande stiftelseförvaltning.

I ett tillsynsprojekt rörande insamlingsstiftelser pågår granskning för att bedöma om stiftelserna över en treårsperiod använder minst tre fjärdedelar av sina intäkter för stiftelsens ändamål. Stiftelsernas redovisning håller en ojämn kvalitet vilket nödvändiggör granskning av varje enskild stiftelse.

Under året har några ärenden om stora pensionsstiftelser hanterats. I dessa pensionsstiftelser har flera arbetsgivare sitt pensionstryggande. En kommungemensam pensionsstiftelse för Uppsala län har skapats, vilken är den första inom Länsstyrelsens tillsynsområde. I en annan gemensam pensionsstiftelse för familjeföretag i hela Sverige har Länsstyrelsen förordnat ledamot, ordförande samt särskild revisor sedan det framkommit att olovliga transaktioner förekommit mellan berörda företag och stiftelsen.

Kameraövervakning

Tillstånd

Den 1 juli 2013 trädde en ny kameraövervakningslag i kraft. Möjligheten att överklaga Länsstyrelsens beslut har flyttats från justiekanslern till Datainspektionen. Myndigheten har även fått en del nya uppgifter vilket bidrar till en enhetlig praxis inom rättsområdet. Länsstyrelsen har utvecklat ett väl fungerande samarbete med Datainspektionen.

Den nya lagen innebär att det blivit enklare att få tillstånd för kameraövervakning i bland annat tunnelbanor, butiker och parkeringshus och att det i dessa fall räcker med en anmälan till Länsstyrelsen för att få tillstånd. Efter halvårsskiftet har vi noterat ett minskat antal ansökningsärenden men istället en ökning av anmälningsärenden. Lagändringarna har även resulterat i att handläggningen av anmälningsärenden har blivit något mer tidskrävande på grund av att frågor om gränsdragning oftare uppkommer.

Tillsyn

Under 2013 har ett tillsynsprojekt genomförts mot köpcentrum i enlighet med den nationella tillsynsplanen. Urval har genomförts med utgångspunkt från besöksstatistik eftersom felaktig kameraövervakning i dessa fall innebär flest integritetsintrång. Tillsynsprojektet har inneburit sex heldagsinspektioner vid elva olika köpcentrum i Stockholms län. Vid sex av sju köpcentrum som har tillstånd för kameraövervakning har en rad brister upptäckts. Som exempel kan nämnas bristande skyltning, felplacerade kameror och kameror som spelar in under otillåtna tider vilket resulterat i fyra förelägganden och två skriftliga tillsägelser. I vissa fall har flera besök krävts för komma till rätta med de brister som framkommit vid inspektionerna.

Länsstyrelseinstruktion 4§

1. De allmänna valen

Den kraftiga befolkningstillväxten i Stockholms län har medfört att antalet valdistrikt i länet ökar år 2014 (1 279) jämfört med år 2010 (1 215). Ökningen av antalet valdistrikt har genomförts för att undvika för stora valdistrikt vilket kan skapa problem vid röstning och röstsammanräkning. Länsstyrelsen har beslutat om ytterligare 64 valdistrikt i länet.

Under året har Länsstyrelsen tagit fram en projektorganisation för valarbetet.

Länsstyrelseinstruktion 6§

8. Länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands och Skåne län är ansvariga för viss tillsyn enligt förordningen (2009:92) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Vandelsprövningssystemet har under året satts i produktion och verksamhetsutövare som är anmälda till Bolagsverkets register mot penningtvätt har testats. Vandelsprövningen innebär även kontroll av drygt tre personer per verksamhetsutövare vilket innebär att drygt 10 000 företag och personer har kontrollerats avseende vandel. Ett omfattande arbete har lagts ned på att utreda de 1 206 ärenden som skapats. Efter genomgång

avskrivs de som inte uppenbart behöver utredas vidare. Efter vidare utredning kommer cirka tio ärenden att hanteras vidare, exempelvis genom föreläggande om rättelse, vilket innebär att en företrädare måste bytas ut, eller genom föreläggande om att lägga ned del av verksamhet. Med anledning av att det endast finns knapphändig vägledning i förarbetena har ett omfattande arbete lagts ned på rättsutredningar.

Under året har ett tiotal inspektioner genomförts hos försäljare av exklusiva klockor, ett auktionshus samt bolagsbildare. Vi har kunnat konstatera att det finns en mycket stor spridning vad gäller kunskaps- och ambitionsnivån hos verksamhetsutövarna. Efter våra inspektioner och informationsarbete har verksamhetsutövarnas insikter om risken att utnyttjas för penningtvätt ökat och efterföljande kontakter har visat en tydligt ökad ambitionsnivå.

De tre länsstyrelserna i Stockholm, Västra Götaland och Skåne har samarbetat för att förnya och uppdatera de externa webbplatserna. Vidare har ett omfattande arbete lagts ned på att skapa samsyn vid olika typer av frågeställningar, exempelvis att den materiella bedömningen är densamma oavsett vilken länsstyrelse som fattar beslutet.

Länsstyrelsen har haft fortsatta kontakter har med Sveriges Redovisningskonsulters Förbund (SRF). I samband med deltagandet vid SRF:s årsmöten för Norrlandskretsen (Örnsköldsvik) och Mittkretsen (Sala) har vi föreläst om åtgärder mot penningtvätt med särskild inriktning mot riskbedömning.

En informationsskrivelse har under våren skickats ut till 300 företagare vars företag är registrerade med SNI-koden 69201, "Redovisning och bokföring", men som inte är anmälda till Bolagsverkets register mot penningtvätt. Vid uppföljning har vi noterat att 48 av mottagarna av vårens utskick har registrerat sin verksamhet i Bolagsverkets register mot penningtvätt. Genom höstens utskick har cirka 3 000 verksamhetsutövare inom "Redovisning och bokföring" erhållit informationsskrivelsen. Vi har under året konstaterat en ökning av antalet anmälda till Bolagsverkets register mot penningtvätt vilka står under Länsstyrelsen i Stockholms tillsyn.

9. Länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands, Skåne och Norrbottens län prövar frågor om auktorisation och godkännande samt utövar tillsyn enligt lagen (2010:1933) om auktorisation av delgivningsföretag. Förordning (2011:164).

Sedan lagen trädde i kraft i april 2011 har Länsstyrelsen auktoriserat 10 delgivningsföretag. Länsstyrelsen arbetar även med att utveckla ett datastöd för att hantera auktorisationer och godkännande av personal i delgivningsföretag. Avsikten är att det nya datastödet ska underlätta både för delgivningsföretagen och för länsstyrelserna.

Ansökan om delgivning på begäran av utländsk myndighet fortsätter att öka. År 2012 inkom 475 ärenden och år 2013 inkom 514 ärenden, vilket innebär en ökning om 8 procent. Ansökan på begäran av enskild är ungefär densamma som förra året. År 2012 inkom 674 ärenden och år 2013 inkom 671 ärenden.

Samtliga verksamhetsredogörelser för de företag som står under vår tillsyn har granskats. Inkomna klagomål har tagits emot och bedömts enligt en framtagna klagomålsrutin. Efter bedömning av fem inkomna klagomål har tillsynsinsatser initierats i ett fall.

Trafikföreskrifter

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) AVSER VERKSAMHET 25*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män ¹⁾	1,58	1,63	1,81
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	0,61	1,11	1,34
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,60	0,74	0,82
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	2 151	2 508	2 858
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	0,52	0,65	0,74
Antal ärenden, inkomna och upprättade	687	621	665
Antal beslutade ärenden	709	585	682
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	1	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1 760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl. OH exkl. resurssamverkan.
Uppgiften hämtas från tabell B.

Kommentarer till tabell

Antalet inkomna ärenden varierar över åren. Effektiviseringsåtgärder har vidtagits successivt vilket lett till en ökning av antalet beslutade ärenden. Genom att en tjänst inte har återbesatts har verksamhetskostnaderna minskats.

Trafikärenden avser trafik på väg, i terräng och till sjöss samt parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Det kan till exempel gälla trafikregler såsom hastighetsbegränsningar på väg eller till sjöss och ankringsförbud till sjöss. Det kan också röra sig om dispenser av olika slag, tillstånd till tävling på väg eller till sjöss samt tillstånd för att få framföra sväware. Inom samtliga trafikslag har Länsstyrelsen bemyndigats att meddela för allmänheten bindande föreskrifter. Länsstyrelsen prövar också kommunala ordningsföreskrifter. Dessa prövas endast med avseende på lagligheten och alltså inte med avseende på lämpligheten. Länsstyrelsen i Stockholms län handlägger ungefär en dryg tiondel av den totala volymen av länsstyrelsernas trafikärenden.

Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) AVSER VERKSAMHET 28*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män ¹⁾	3,57	2,85	1,89
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	25,82	24,28	26,77
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	8,04	7,31	7,44
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	31 848	28 540	27 956
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	7,76	7,45	7,24
Antal ärenden, inkomna och upprättade	3 463	3 573	3 738
Antal beslutade ärenden	3 460	3 440	3 777
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	36	55	87
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 28243, Tillstånd verksamhet sällskapsdjur, hästar och pälsdjur ³⁾	61	63	

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl. OH exkl. resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

³⁾ Nöjdindex för verksamhet 28243 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2013. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta möjliga resultat och 100 är högsta möjliga resultat. Genomsnitt för 6 länsstyrelser är 72. 2012 mättes verksamhet 2827. 2827 har ändrats till 28243 år 2013

Kommentarer till tabellen

Ökade verksamhetskostnader består huvudsakligen av ökade löner. Vi har gjort en satsning i tillståndsgruppen och visstidsanställt ett par djurskyddshandläggare för att bland annat kunna arbeta bort gamla ärendebalanser. Vi har även infört en beredskapsfunktion för att säkerställa att Enheten för länsveterinärer alltid ska kunna vara tillgänglig för hantering och beslut i brådskande smittskyddsärenden, djurskyddsärenden, livsmedelsärenden inklusive dricks-vatten samt andra samhällsstörningar med

koppling till det veterinära ansvarsområdet. Detta har även bidragit till ökade lönekostnader.

Antalet ärenden som är äldre än två år har minskat från 55 till 36 stycken. Detta beror på en fortsatt satsning under året med att arbeta av gamla balanser inom området godkännande och tillstånd enligt djurskyddslagen.

I brukarundersökningen 2013 om Länsstyrelsens arbete inom tillståndsverksamhet (sällskapsdjur, hästar och pälsdjur) framgår att vi har förbättrat vårt arbete gentemot föregående år när det gäller att vara bemötande, engagerade och intresserade och i kontakter via telefon. Fler än tidigare ansåg att det är lätt att nå rätt person samt var nöjda med svarstiden vid kontakt via e-post.

Vi har fått lägre betyg på områden som handlar om vår handläggningstid totalt sett, samt på innehållet på webbplatsen. Länsstyrelsen kommer utifrån resultatet av 2013 års brukarundersökning att arbeta vidare med att ta vara på våra styrkor samt att förbättra oss inom de områden där vi har fått lägre betyg. Inom ramen för införandet av lean kommer vi under 2014 bland annat att arbeta för att optimera våra arbetsprocesser och

öka kundnöjdheten (kundnyttan) på ett systematiskt sätt.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Inom områdena smittskydd, offentlig kontroll av foder i primärproduktion, animaliska produkter samt tillsyn av djurhälsopersonal har en årlig återrapportering skett till Jordbruksverket i enlighet med regleringsbrevet. När det gäller livsmedelsområdet har en särskild återrapportering gjorts till Livsmedelsverket.

Livsmedel

För att samordna kommunernas livsmedelskontroll anordnade Länsstyrelsen två utbildningstillfällen under året med olika aktörer. Utbildningsdagarna är en del i livsmedelsinspektörernas kompetensförsörjning och bidrar till samverkan mellan lokala, regionala och centrala kontrollmyndigheter inom livsmedelsområdet. Som en extra insats har vi i samarbete med Livsmedelsverket och Norrvatten anordnat en beredskapsövning ”Dricksvatten” för länets norra kommuner. Syftet var att öva informationsdelning, ansvar och samverkan i ett övningsscenario.

Länsstyrelsen genomförde under året tre av de fyra planerade revisionerna av den kommunala livsmedelskontrollen. En revision ställdes in på grund av att vi istället prioriterade att delta vid två av EU:s revisioner utförda av Food and Veterinary office (FVO): revision av Sveriges importkontroll samt faktainsamling inom området kosttillskott. Länsstyrelsen har även deltagit vid Livsmedelsverkets revisioner av den kommunala livsmedelskontrollen i två kommuner i länet. Revisionerna var inriktade på området kosttillskott och området restaurang.

Kommunrevisioner ses tillsammans med utbildningsinsatser för kommunerna som en viktig del i samordningen och utvecklingen av den kommunala livsmedelskontrollen. Länsstyrelsen bedömer att revisionerna har en positiv effekt på kommunernas livsmedelskontroll. Vår erfarenhet är att kommunerna tar till sig av Länsstyrelsens och Livsmedelsverkets rekommendationer för att utveckla verksamheten. Förbättringar har exempelvis noterats i personella resurser, finansiering och avgifter

samt i planering och uppföljning av kontrollen. Förbättringar i kommunens verksamhet leder till att livsmedelskontrollen i större utsträckning är riskbaserad, ändamålsenlig, effektiv och professionell.

Länsstyrelsens mål att kontrollera minst en procent (vilket motsvarar fem kontroller) av registrerade primärproducenter uppfylldes under året. Under 2013 har totalt 5,4 procent av länets cirka 500 registrerade primärproducenter kontrollerats genom 27 kontroller i fem olika branscher. 26 kontroller har genomförts i samverkan med tvärvillkorskontroller och djurskyddskontroller, varav 23 stycken som fullständiga livsmedelskontroller. Utöver detta har provtagning genomförts på begäran av Livsmedelsverket vid ett tillfälle avseende rests substanser hos odlad fisk i en fiskodling.

Djurskydd

Länsstyrelsen arbetar för en djurskyddskontroll som är likvärdig, rättssäker och har hög kvalitet och effektivitet. Antalet inkomna anmälningssärenden var 1 472 stycken år 2013, samma nivå som under 2012 och 2011. Det stora antalet allvarliga anmälningssärenden har hanterats enligt en utarbetad prioriteringsordning som innebär att övriga kontroller har nedprioriterats till förmån för de allvarligare. Samarbetet med djurskyddspolis i Stockholm har fortsatt att fungera mycket bra.

Två normalkontrollprojekt har genomförts. Det ena handlade om nötkreatur och det andra om uppföljning av djurförbud. Övriga normalkontroller som har prioriterats är tvärvillkorskontroller. Det totala antalet normalkontroller (inklusive uppföljningar) som genomfördes under året var 123. Länsstyrelsen hade som mål att öka dessa med 50 procent jämfört med år 2011. Normalkontrollerna uppgick år 2011 till 112 stycken. Anledningen till att målet inte har uppfyllts är att vi har prioriterat allvarliga anmälningssärenden om vanvård av djur samt handläggning av tillstånd. För år 2014 är målet att klara av att öka antalet normalkontroller med 20 procent jämfört med 2013.

Under året har vi klarat föreskrivna handläggningstider för förprovning och besiktning av djurstallar. Ärendebalansen för förprovningar samt tillstånds-, besiktnings- och efterprovningssärenden var vid årsskiftet 2013/2014 231

stycken. Vi har arbetat med att avsluta äldre tillståndsärenden, vilket har resulterat i något förlängd handläggningstid för nya tillståndsärenden.

Smittskydd

Länsstyrelsen har arbetat utifrån målet att ett gott smittskydd för människor och djur ska främjas. Genom daglig omvärldsbevakning fokuserade vi under året på smittsamma djursjukdomar och sjukdomar som sprids mellan djur och människor. Syftet var att identifiera risker och i möjligaste mån förhindra att en sjukdom sprids till eller i länet. Om detta ändå skulle inträffa så har Länsstyrelsen såväl beredskap som handlingsplaner för hantering av olika sjukdomsscenarier.

Under året inkom 167 ärenden inom smittskyddsområdet och en foderfabrik i Uppsala län drabbades av Salmonella Mbandaka. Foder från fabriken hade sålts i hela landet. En omfattande smittspårning gjordes, bland annat togs prover på sju gårdar i Stockholms län. Med anledning av fodersmittan hölls en mängd telefonmöten med Jordbruksverket, länsstyrelserna och näringen. Inga gårdar i länet visade sig senare vara smittade.

Tre misstankar om epizootisjukdomar handlades under året. En avsåg tuberkulos på hund. Misstanken kunde senare avfärdas. En avsåg trikiner i vildsvin och en rabies på fladdermus. En anmälan om misstanke om brott handlades.

Under året handlades 113 anmälningar om anmälningspliktiga sjukdomar.

Vi utförde 51 kontroller av hästpass i samband med djurskyddskontroller. Syftet var att motverka att läkemedelsrester förekommer hos hästdjur som går till slakt för livsmedelsproduktion samt att djurens ursprung ska kunna identifieras. Kontrollen resulterade i åtta uppföljande ärenden. Länsstyrelsen har även handlagt tre ärenden om misstanke om smuggling och tre ärenden om smittskydd i viltväg.

Under 2013 har Länsstyrelsen arbetat vidare med att vidareutveckla beredskapsplanen för hantering av mycket smittsamma djursjukdomar, så kallade epizootier. En representant från Länsstyrelsen har under året arbetat i projektgruppen "Samverkansformer mellan Jordbruksverket och länsstyrelserna" tillsammans med representanter från Jordbruksverket. Syftet med projektet var att utveckla och ensa beredskapen för epizootiska

sjukdomar i landet. Tre nationella workshopar hölls under 2012 och två uppföljande seminarier under hösten 2013. Vidare har samverkan med smittskyddsläkare, länsveterinärer och beredskapshandläggare skett, kring Länsstyrelsens risk och sårbarhetsanalys avseende smittor, i form av en workshop och en rapport.

Under 2013 har arbetet med informationsinsatser om viltväg och nyheter om hygien och vårdhygien fortsatt. Syftet med dessa var att sprida kunskap om tre nya författningar och därigenom förhindra risken för smittspridning samt att bidra till att bromsa utvecklingen av antibiotika-resistenta bakterier. Under hösten hölls en tvådagarsutbildning i vårdhygien riktad till djurhälsopersonal. En uppföljande utbildningsdag kommer att hållas under våren 2014. Nio anmälningar om besöksverksamhet har handlagts. Nio ärenden om besöksverksamhet har handlagts under året.

Offentlig kontroll av foder i primärproduktionen

Vårt mål var att under året kontrollera 1 procent (12 st.) av de registrerade foderföretagen. Vi genomförde 16 kontroller vilket är fler än det uppsatta målet. Syftet med kontrollerna är att säkerställa att foderföretagen är kompetenta och tar ansvar för att fodret är säkert och rätt märkt. Inga brister registrerades. En anmälan om salmonella i foder handlades under året.

Animaliska biprodukter (ABP)

Länsstyrelsen har tillsyn över insamling, uppsamling, omlastning och transporter av andra animaliska biprodukter än matavfall. Länsstyrelsen ger även tillstånd till nedgrävning av döda hästar och tillstånd för åtel till vilda djur. Syftet med tillsynen är att hindra att smittämnen sprids till mottagliga djur och människor. Länsstyrelsen har inte utfört några kontroller av ABP-transporter. Målet var att utföra två kontroller. Anledningen till att målet inte har uppfyllts är att vi nödgats prioritera andra områden. Under året har en anmälan om brister i ABP-transporter och två anmälningar om misstanke om brott handlagts. Sammanlagt har vi fattat 30 beslut om tillstånd för nedgrävning av döda hästar.

Återrapportering regleringsbrev

Tabell 1.1 Verksamma veterinärer och djurskyddsinspektörer

LÄNSFAKTA	2013-12-31	2012-12-31	2011-12-31
Antalet verksamma veterinärer i länet (st.)	545	530	506
varav antal män (st.)	176	173	178
varav antal kvinnor (st.)	369	357	328
Antal personer som varit föremål för tillsyn över djurhälsopersonal	15	17	11
Inspektörer inom djurskyddskontroll (åa)	18,1	17,2	17,3
varav män, (åa)	2,2	1,9	2,3
varav kvinnor, (åa)	15,9	15,3	15
Inspektörer inom kontrollen av livsmedel och foder i primärproduktionen (åa)	0,3	ca 1	1,1
varav män, (åa)	0	0	0
varav kvinnor, (åa)	0,3	ca 1	1,1
Antalet genomförda kontroller av insamling och transport av animaliska biprodukter.	0	1	0
Antal kontroller av hästpass	51	75	57

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso, ärendehanteringssystemet Platina, Vet@bas, Djurskyddskontrollregister

KOMMENTAR TABELL 1.1

Djurhälsopersonalen ska enligt Jordbruksverkets föreskrifter lämna information om personuppgifter och arbetsplats till verket. Uppgifterna registreras sedan av myndigheten. Det är inte möjligt att från dessa register ta fram uppgifter om antalet veterinärer som är knutna till verksamheter inom länet. I stället redovisas det antal veterinärer som har sin bostadsadress i Stockholms län. Problemet med detta är att här omfattas de veterinärer som både bor och arbetar i länet och de som bara bor i länet, men är verksamma utanför. Pensionerade veterinärer finns också med i detta register. De veterinärer som är verksamma i länet, men som bor utanför finns inte med i det redovisade antalet.

Tabell 1.3 Djurskyddskontroller

LÄNSFAKTA	2013
Antal beslut enligt § 26 djurskyddslagen	73
Antal beslut om omhändertagande enligt 31 § respektive 32 § djurskyddslagen	245
Antal prövade djurförbud	43
Antal beslutade djurförbud	28
Antal prövningar om upphävande djurförbud	4
Antal beslut om upphävande av djurförbud	0
Antal åtalsanmälningar	10

Källa: Ärendehanteringssystemet Platina

KOMMENTAR TABELL 1.3

Statistiken avseende besluten i tabell 1.3 ligger på samma nivå som för 2012 bortsett från antalet omhändertaganden. Antalet omhändertagandebeslut har minskat från 301 beslut totalt under 2012 till 245 beslut under 2013.

Länsstyrelseinstruktion 4§

2. tillsyn över veterinärers verksamhet samt ledning och samordning av åtgärder mot djursjukdomar

Länets verksamma veterinärer omfattas av begreppet djurhälsopersonal, över vilka Länsstyrelsen har tillsyn enligt lag och förordning om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård. Målet med tillsynen är att den ska vara riskbaserad, effektiv, ändamålsenlig och rätts-säker. Den ska syfta till en bra och säker vård av djur, samt en god djurhälsa i länet. Förskrivning och användning av läkemedel till djur ska ske säkert och begränsat, vilket sker bland annat genom att vi verkar för en ansvarsfull förskrivning av antibiotika för att motverka och minska riskerna för resistensutveckling.

Under året har vi främst kontrollerat veterinärernas förskrivning, samt djurhållarnas användning, av läkemedel till de livsmedelsproducerande djuren. Det senare sker inom ramen för länsstyrelsens ansvar för kontroll av läkemedel på gård. Det sammanlagda antalet ärenden har varit 39 (26 år 2012). Tre av dessa har gällt fysisk tillsyn över veterinärer som förskriver läkemedel till lantbrukets djur genom så kallad villkorad läkemedelsanvändning. Sju fysiska kontroller har gällt djurhållarnas användning av förskrivna

läkemedel på gården. Övriga ärenden omfattar veterinärernas anmälningar om villkorad läkemedelsanvändning, administrativ tillsyn av veterinärer, till exempel genom granskning av dokument, samt sådana ärenden där veterinärer varit föremål för tillsyn på grund av anmälan eller på annat sätt uppdagad risk.

Vi har ökat antalet fysiska kontroller jämfört med 2012 då vi gjorde fyra kontroller. Vi har dock inte nått de uppsatta målen för 2013. Dessa var att göra tio kontroller över veterinärer som förskriver läkemedel till lantbrukets djur. Vi skulle också göra tio kontroller av djurhållarnas läkemedelsanvändning på gård. Orsakerna till att endast tre, respektive sju kontroller gjordes har varit stor arbetsbelastning inom andra områden för den länsveterinär som utför kontrollerna, samt att en veterinär som skulle ha arbetat med området slutat under våren och en ny rekryterats och introducerats under hösten.

Vår uppfattning är att länets veterinärer som förskriver läkemedel för villkorad läkemedelsanvändning är väl uppdaterade och införstådda med regelverket och endast smärre brister har noterats i tillsynen. I övriga ärenden har uppdagade brister rört intygsskrivning och journalföring, samt i något fall att tillhandahållande av läkemedel skett på ett felaktigt sätt.

Regional tillväxt

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) AVSER VERKSAMHET 30*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män ¹⁾	7,20	6,10	4,67
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	9,92	11,60	13,14
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	4,69	4,77	4,78
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	30 866	30 873	28 697
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	7,52	8,06	7,43
Antal ärenden, inkomna och upprättade	299	358	226
Antal beslutade ärenden	299	328	86
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	12	7	10
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	12 142	8 049	4 177

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl. OH exkl. resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

Kommentarer till tabellen

Ökningen av utbetalda bidrag förklaras av att Länsstyrelsen gjort utbetalningar för program för affärsutveckling för företag inom vård- och omsorg samt utbetalningar för program för att utveckla Life Science sektorn. Båda programmen har finansierats med medel från Tillväxtverket. Programmet för affärsutveckling för företag inom vård- och omsorgssektorn avslutades under 2013, medan programmet för företag i Life Science sektorn pågår även under 2014.

Återrapportering regleringsbrev

RB 18. Länsstyrelserna ska redovisa exempel på och kommentera hur samverkan mellan länsstyrelserna och statliga myndigheter sker inom det regionala tillväxtarbetet samt hur denna samverkan utvecklats.

Hur samverkan sker

Samverkan mellan Länsstyrelsen och myndigheter är viktig för att verka för en fortsatt attraktiv region. Länsstyrelsen har tillsammans med regionens aktörer identifierat fem prioriterade områden för regionens tillväxtarbete:

- infrastruktur
- bostäder
- arbetsmarknad och kompetensförsörjning
- innovationskraft
- klimat och energi

Samverkan för att möta utmaningarna inom tillväxtarbetet görs med ett helhetsperspektiv där flera av de prioriterade områdena ingår. Nedan

ges exempel på samverkan mellan Länsstyrelsen och statliga myndigheter.

Samverkan inom ramen för det regionala utvecklingsprogrammet samt strukturfonderna

De statliga myndigheterna medverkar på olika sätt i både framtagande, genomförande och uppföljning av strategier, program och insatser inom det regionala utvecklingsprogrammet. Ett flertal statliga myndigheter finns med i det operativa genomförandet av länets regionala utvecklingsprogram RUFSS 2010, i insatser i de olika handlingsprogrammen som är kopplade till de sex strategierna. Under 2013 har en aktualitetsbedömning av RUFSS påbörjats. Ett särskilt uppstartsseminarium genomfördes under hösten där cirka 130 aktörer medverkade däribland många statliga myndigheter.

Under 2013 har samverkan med de statliga myndigheterna fördjupats och utvecklats inom ramen för strukturfonderna och de processer som pågått på nationell och regional nivå. Denna myndighetssamverkan och flernivåstyrning har intensifierats både inom ramen för det nationella regionalfondsprogrammet och i framtagandet av regional- och socialfondsprogrammet i Stockholm. Ett flertal myndigheter, däribland Arbetsförmedlingen, Tillväxtverket, ESF-rådet och Försäkringskassan, har ingått i den regionala programmeringsgruppen för strukturfonderna i en omfattande inriktningsprocess. Flera andra statliga myndigheter såsom VINNOVA och Energi-myndigheten med flera har också aktivt medverkat och bistått i programframtagandet. En särskild hearing genomfördes i maj månad i syfte att stärka de statliga myndigheternas medverkan i både framtagande och kommande genomförande av de regionala strukturfondsprogrammen. Därutöver medverkade ett flertal statliga myndigheter i det remissförfarande som genomfördes i anslutning till framtagande av regionalfondsprogrammet 2014–2020 i Stockholm.

Jämställd tillväxt

Länsstyrelsen koordinerar handlingsplanen för Jämställd Tillväxt, som ska integrera ett jämställdhetsperspektiv i det regionala tillväxtarbetet under perioden 2013–2014. Handlingsplanen tar sin utgångspunkt i de prioriterade områdena inom tillväxtområdet. Inom varje område sker, utöver samverkan med regionala aktörer, även en samverkan med berörda statliga myndigheter på

området, till exempel med Boverket i bostadsgruppen, med högskolor och universitet i innovationskraft samt med Banverket och Trafikverket i infrastrukturgruppen. Företagande-gruppen har samverkan med Tillväxtverket för att främja kvinnors företagande och särskilt utrikes födda kvinnor. I kompetensförsörjningsgruppen sker samverkan med YH-skolor och andra utbildningsanordnare liksom med Arbetsförmedling och Försäkringskassan i Arbetsmarknadsgruppen.

Arbetsmarknad och kompetensförsörjning

Länsstyrelsen leder tillsammans med Arbetsförmedlingen det regionala arbetsmarknadsrådet med Landshövdingen som sammankallande. Rådet bevakar, informerar, initierar och samordnar viktiga satsningar och händelser i länet inom området arbetsmarknad och kompetensförsörjning. Under året har rådet fokuserat på de inomregionala skillnaderna som finns i länet vad gäller arbetsmarknad och kompetensförsörjning och den socioekonomiska boendesegregationen. Rådet har varit delaktigt i processen för framskrivandet av den socioekonomiska analysen till det nationella programmet för socialfonden. Diskussioner i rådet om kompetensförsörjningen i länet har bland annat lett till att Länsstyrelsen tillsammans med regionala samverkansparter och Myndigheten för yrkeshögskolan kan erbjuda utökad information om validering och studieinformation om utbildningar som anordnas av yrkeshögskolor på Bazaren 2014 – en årlig mässa för rekrytering, utbildning och starta-eget där utrikesfödda är målgrupp.

Infrastruktur

Inom området infrastruktur är samarbeten med andra statliga och regionala myndigheter vanliga. Under 2013 har förslag på länsplan för regional transportinfrastruktur tagits fram av Länsstyrelsen. I arbetet har Trafikverket och regional aktör deltagit i veckovisa möten där underlag och avvägningar diskuterats.

En rad samarbetsgrupper och -projekt bedrivs i olika konstellationer mellan Länsstyrelsen, Trafikverket och regionala parter. Exempel på detta är Regional cykelplan, Hållbart resande till arbetsplatsområde Kista, Internationell tillgänglighet till Arlanda, Regional allmänflygplats samt Trafikdirektörsgruppen och Trafikberedningen för vilka Länsstyrelsen är sammankallande. Samverkan finns även med regionala

planupprättare och kollektivtrafikmyndigheter i övriga Mälardalslän genom En bättre sats i Mälardalsrådets regi

Hur samverkan har utvecklats

Samverkan mellan Länsstyrelsen och statliga myndigheter har ökat de senaste åren. Den är viktig för att utveckla tillväxtarbetet i länet. Nedan ges exempel på samverkan som initierats eller utvecklats under 2013.

SweTox

AstraZenecas beslut att lägga ned forskningsverksamheten i Södertälje har haft stor betydelse för Länsstyrelsens prioriteringar under 2013. Landshövdingen har under året tagit initiativ till ett unikt center för tvärvetenskaplig forskning och utbildning inom toxikologi och närliggande vetenskaper - Swedish Toxicology Research Center (SweTox) i Södertälje. Visionen är att vara ett världsledande forskningscenter där innovativ akademisk forskning och uppdragsforskning samverkar. Verksamheten, som är ett samarbete mellan elva svenska universitet och högskolor, ska medverka till ett kemikaliesäkert samhälle, och därmed till en hållbar miljö och människors hälsa.

Satsningen har möjliggjorts genom att AstraZeneca upplåtit sin anläggning i Gärtuna, Södertälje, och genom ett stort engagemang från landets universitet och högskolor, Stockholms läns landsting, forskningsrådet Formas, liksom från innovationsmyndigheten VINNOVA.

SweTox svarar på ett växande behov såväl nationellt som internationellt av kvalificerade bedömningar av kemikaliers effekter och säkerhet. Med den breda verksamheten, det vill säga att det finns kompetens från olika discipliner och vana från att arbeta med hela kedjan från in vitro till djursystem, finns goda möjligheter till en världsledande position på området.

Connect Sweden

Stockholm Arlanda har en underutnyttjad potential att bli en starkare tillväxtmotor för Sverige. Länsstyrelsen har tillsammans med Swedavia, Visit Sweden, Business Sweden, Trafikverket och andra regionala aktörer och näringsliv slutit upp för att attrahera nya direktförbindelser till Arlanda. Till 2025 ska Arlanda bli en ny knutpunkt för flyget i Skandinavien. Samverkan ska ske inom

marknadsföring av Sverige som destination på utvalda marknader med syfte att attrahera nya direktförbindelser.

RB 22. Länsstyrelserna ska bistå Regeringskansliet i förberedelserna av programperioden för 2014–2020 för EU:s sammanhållningspolitik samt landsbygds-, havs- och fiskerifonden inklusive arbetet med en partnerskapsöverenskommelse med EU-kommissionen.

Länsstyrelsen i Stockholm har under året lett processen med att ta fram strukturfondsprogrammen 2014–2020. Tio organisationer med regionala aktörer, kommuner, statliga myndigheter, näringslivsorganisationer och företrädare för den sociala ekonomin har medverkat i en omfattande inriktningsprocess. Syftet har varit att identifiera fondernas möjligheter att stärka regionens prioriterade områden i tillväxtarbetet. Under 2013 presenterades rapporten ”Analys av utvecklingstendenser i Stockholmsregionen, Strukturfonderna 2014–2020” som ett stöd i arbetet, som även byggt på erfarenheter från tidigare programperiod, resultatet från inriktningsprocessen, ett trettiotal seminarier och hearings med aktörer från olika sektorer samt ett remissförfarande.

Arbetet utmynnade i en inriktning för strukturfondsprogrammen i länet med fokus på hållbar stadsutveckling och med tydlig koppling till prioriteringarna i den regionala innovationsstrategin. Dessutom utvecklades ett förslag på nytt genomförande av fonderna, den så kallade Stockholmsmodellen. Detta innebär att det regionala strukturfondspartnerskapet proaktivt ska initiera satsningar inom olika områden och regionens aktörer därigenom ta en större roll och ett ansvar för mobilisering, uppföljning och lärande. På så vis kan det regionala ägarskapet liksom effekter av genomförda insatser stärkas.

Länsstyrelsen har på uppdrag av Landsbyggsdepartementet utarbetat SWOT-analyser som redogör för länets starka och svaga sidor, möjligheter samt redogjort för de regionala behov som behöver tillgodoses genom det kommande landsbygdsprogrammet och det kommande fiskeriprogrammet. Länsstyrelsen har även deltagit med synpunkter vid de hearings som Regeringskansliet anordnat i samband med arbetet med partnerskapsöverenskommelsen.

RB 23. Berörda länsstyrelser ska, i enlighet med prioriteringarna i den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007–2013, innefattande tydliggörandena i regeringens skrivelse Strategiskt tillväxtarbete för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning (skr. 2009/10:221), ge en sammanfattning av verksamheten inom regional tillväxt. Sammanfattningen ska vara uppdelad på prioriteringarna i den nationella strategin och innehålla de viktigaste insatserna under året. För prioriteringen Kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud ska särskilt arbetet med den regionala kompetensplattformen redovisas. Sammanfattningen ska även innehålla en bedömning av resultatet av de redovisade prioriteringarna.

Stockholms läns utveckling är mycket stark; regionen växer och attraherar både människor och företag. Men med den starka tillväxten följer också utmaningar. Länsstyrelsen i Stockholm har, tillsammans med regionens aktörer, identifierat fem utmaningar för regionen: infrastruktur, bostäder, innovationskraft, klimat och energi samt arbetsmarknad och kompetensförsörjning.

Länsstyrelsens arbete med regional tillväxt är mycket nära kopplat till regionens utmaningar och sambanden däremellan. Det är Länsstyrelsens bedömning att tydliga utmaningar har ökat genomslagskraften och underlättat mobilisering och samverkan för arbetet med regional tillväxt. Detta avspeglar sig både i processen kring Innovationskraft Sthlm och arbetet med att ta fram ett handlingsprogram för genomförande av den regionala innovationsstrategin och i planeringen av de nya struktur- och fonderprogrammen 2014–2020.

AstraZenecas beslut att lägga ned forskningsverksamheten i Södertälje har haft stor betydelse för Länsstyrelsen prioriteringar under 2013. Flera insatser från Länsstyrelsen, i samverkan med nationella och regionala aktörer, var inriktade på att säkerställa att kompetensen och den för Stockholmsregionen viktiga kunskaps- och forskningsinfrastrukturen kring Life Science fick goda förutsättningar att utvecklas vidare. Landshövdingen tog dessutom initiativ till ett unikt center för tvärvetenskaplig forskning och utbildning inom toxikologi och närliggande vetenskaper - Swedish Toxicology Research Center (SweTox) i Södertälje. Visionen är att

vara ett världsledande forskningscenter där innovativ akademisk forskning och uppdragsforskning samverkar. Verksamheten, som är ett samarbete mellan elva svenska universitet och högskolor, ska medverka till ett kemikaliesäkert samhälle, och därmed till en hållbar miljö och människors hälsa.

Satsningen har möjliggjorts genom att AstraZeneca upplåtit sin anläggning i Gärtuna, Södertälje, och genom ett stort engagemang från landets universitet och högskolor, Stockholms läns landsting, forskningsrådet Formas, liksom från innovationsmyndigheten VINNOVA.

SweTox svarar på ett växande behov såväl nationellt som internationellt av kvalificerade bedömningar av kemikaliers effekter och säkerhet. Med den breda verksamheten, det vill säga att det finns kompetens från olika discipliner och vana från att arbeta med hela kedjan från in vitro till djursystem, finns goda möjligheter till en världsledande position på området.

Parallellt med detta har det pågått ett löpande arbetet för att skapa goda tillväxtförutsättningar, underlätta nyföretagande och stimulera tillväxt i befintliga företag i regionen. Det har skett i en rad olika former, exempelvis genom koordinering av samverkansinsatser, medfinansiering av olika typer av projekt, hantering av affärsutvecklingscheckar, analysinsatser, seminarier och utbildningar.

Innovation och förnyelse

Innovationskraft Sthlm

Under 2013 har Länsstyrelsen i Stockholms län tillsammans med Karolinska institutet, Kommunförbundet Stockholms län, Kungliga Tekniska högskolan, Stockholm Business Region, Stockholms Handelskammare, Stockholms läns landsting, Stockholms stad och Stockholms universitet fortsatt arbetet för att stärka regionens innovationsförmåga inom ramen för Innovationskraft Sthlm. Fokus har legat på att ta fram ett handlingsprogram för genomförandet av de fem prioriterade insatsområden i den regionala innovationsstrategin Stockholm 2025:

- bättre kapitalförsörjning i tidiga skeden till små innovativa företag

- ekonomiska satsningar på anläggningar för tester, demonstrationer och verifieringar av koncept under så verkliga förhållanden som möjligt
- utvecklat användande av upphandlingar som ett strategiskt verktyg för att gynna innovativa företag
- underlätta tvärvetenskapliga idé- och kunskapsutbyten
- stärk Stockholms anseende som en globalt attraktiv region

I detta arbete har ett stort antal aktörer i regionen medverkat. Sammanlagt har cirka 50–60 personer varit direkt involverade. Inom varje insatsområde har två till tre möten arrangerats med en kärngrupp, där Länsstyrelsen oftast medverkat. Inom innovationsupphandling har även en större workshop arrangerats. Som koordinator har Länsstyrelsen haft löpande dialog och arrangerat fem träffar med de sammanhållande för samtliga insatsområden. Tillsammans med KTH bjöd Länsstyrelsen även in kommunernas näringslivschefer till en workshop om kommunernas roll för stärkt innovationskraft och kontakter har etablerats med IVA:s nationella samarbete Innovationskraft Sverige.

Länsstyrelsen har tillsammans med Stockholms stad och Stockholms läns landsting medverkat i etableringen av den tvärvetenskapliga plattformen OpenLab, där studenter, forskare och lärare från Karolinska Institutet, Kungliga Tekniska högskolan, Stockholms universitet och Södertörns högskola samarbetar kring viktiga samhällsutmaningar för en växande storstad.

Genom länsöverdirektören är Länsstyrelsen även representerad i styrelsen för eGovlab som bildades 2011 vid Stockholms Universitet. Vid eGovlab bedrivs tvärvetenskaplig forskning för att utveckla nya former av styrning med stöd av informations- och kommunikationsteknik.

Med Landshövdingen som ordförande har Länsstyrelsen under året genomfört fem möten med ledningsgruppen och den strategiska arbetsgruppen för Innovationskraft Sthlm. Vid flera tillfällen har även de som varit sammanhållande för de fem insatsområdena deltagit.

I oktober presenterades handlingsprogrammet för Stockholms innovationsstrategi vid en kick-off i Kista med närmare 100 deltagare. Under 2013 har Länsstyrelsen fört en dialog med Tillväxtverket, som i december resulterade i medfinansiering av den fortsatta processen.

Det har funnits ett stort externt intresse för processen kring Innovationskraft Sthlm. Bland annat har arbetet presenterats för en konsult från den franska regionen Rhône-Alpes, i samband med Näringsdepartementets nätverk för Forsknings- och Innovationsfrågor (RnD för FoI) och vid Tillväxtverkets ERFA-träff "Tema – kommunikation i utvecklingsprocesser". Ett samarbete med Tillväxtverket har påbörjats för att dokumentera erfarenheterna av processen. Som ett led i erfarenhetsutbytet och omvärldsbevakningen har ledningsgruppen för Innovationskraft Sthlm beslutat att genom Länsstyrelsen ansöka om medlemskap för Stockholm i den Europeiska S3-plattformen för smart specialisering i Sevilla. Det finns även en uttalad ambition om att mer systematiskt utnyttja plattformen "Regional Innovation Monitor Plus".

Kvinnors företagande

Länsstyrelsen i Stockholms län har inom ramen för programmet "Främja kvinnors företagande" för 2013–2014 beviljats medel från Tillväxtverket med 9 097 560 kronor för att medfinansiera affärsutvecklings- och innovationsinsatser riktade till kvinnor i Stockholms län. Under 2013 har 10 projekt beviljats medel. Ytterligare sex projekt som beviljats medel 2012 har pågått under året. Enligt återrapporering från de beslutade projekten har programmet medfört:

- att cirka 13 000 rådgivningstimmar genomförts till cirka 1 100 kvinnor, varav drygt 150 kvinnor har utländsk bakgrund,
- att 770 företag har deltagit i olika affärsutvecklingsinsatser, varav 100 företag drivs/ägas av kvinnor med utländsk bakgrund,
- att drygt 120 nya företag har startats under perioden.

Under året har ett rådslag för jämställd tillväxt genomförts med ett 80-tal deltagare. I utvärderingen angav 97 procent att rådslaget gett dem ny kunskap och 80 procent angav att de kommer att

engagera sig i det fortsatta arbetet. En workshop, två frukostseminarier samt två utbildningsdagar har genomförts med syfte att:

- öka kunskapen om hur råd och stöd till företagare kan utvecklas på lika villkor för kvinnor och män
- erbjuda kunskap om jämställdhetsintegrering till företagsfrämjande systemet
- öka kunskap om och inspirera till affärsutveckling inom strategiskt jämställdhetsarbete

Målgruppen för dessa insatser var aktörer inom det företagsfrämjande systemet. Utvärdering av dessa insatser visar bland annat att 90 procent har fått ny kunskap, 95 procent har fått inspiration till eget fortsatt arbete och 91 procent anser att de har nytta av den nya kunskapen i sitt fortsatta arbete.

Företagsutveckling och entreprenörskap

Entrepreneur Sthlm har fortsatt sin verksamhet med fokus på nyföretagande och kvinnors företagande. Arbetet sker i samråd med Stockholms stad, Almi Företagspartner Stockholm Sörmland AB och Stockholms läns landsting. På webbplatsen finns en sökfunktion baserad på fas, bransch, kommun och språk. Entrepreneur Sthlm ger ut ett nyhetsbrev nio gånger om året, som når cirka 3 800 personer. Dessutom har en dialog om samarbete med Tillväxtverkets webbplats Verksam.se påbörjats.

Länsstyrelsen arbetar med att förbättra handläggnings- och informationsprocessen för företagsstöd. För att öka kunskapen om hur fördelningen av företagstöd ser ut har en webbenkät tagits fram och en mätning har påbörjats. Enkäten tar upp frågor om bemötande, hur man nås av och uppfattar information, kön, nationell bakgrund och ålder.

I Stockholms län samverkar Länsstyrelsen med Insamlingsstiftelsen IFS Rådgivningscentrum (IFS), SEB och Almi företagspartner i Stockholms, Södermanlands och Gotlands län kring "Årets Nybyggare". De företag som startats av de 20 personer som hittills utsetts till vinnare i Stockholm har idag en omsättning på 755 miljoner och 722 anställda.

Länsstyrelsen har under 2008–2013 ansvarat för programmet "Produktutveckling i små företag".

Under 2013 har 42 företag genomfört och slutredovisat sina utvecklingsprojekt. Parallellt med detta ersattes produktutvecklingsprogrammet med ett nytt program, "Affärsutvecklingscheckar – för utveckling av varor och tjänster samt internationalisering". Arbetet sker i samverkan med Almi Företagspartner i Stockholms och Gotlands län. Som en del i programmets spridningsaktiviteter har tre seminarier på tema "Internationalisering" genomförts på Gotland och i Stockholm. Under året har 81 företag beviljats stöd om cirka 22 miljoner kronor.

Arbetet med att samla länets aktörer kring främjande av de kulturella och kreativa näringarna har fortsatt under 2013. En plattform för koordinering och samverkan mellan länets främjandeaktörer har etablerats under året. Kulturförvaltningen i Stockholms läns landsting samordnar arbetet och Länsstyrelsen ansvarar för insatser riktade mot företag med skalbara verksamheter och tillväxtpotential.

Länsstyrelsen arbetar även för att främja utveckling av företag inom vård, omsorg och äldreomsorg. I januari 2013 deltog 21 företagsledare inom vård- och omsorgssektorn i en tredagars kurs i affärsutveckling och juridik. Insatsen medfinansierades av Tillväxtverket och genomfördes i samarbete med Almi Företagspartner i Stockholms, Sörmlands och Gotlands län.

Insatser inom Life Science

Med anledning av AstraZenecas nedläggning av forskningsverksamheten i Södertälje har flera insatser gjorts för att säkerställa en fortsatt stark Life Science-sektor. Södertälje kommun beviljades medel av Länsstyrelsen till insatser för nyföretagar-, affärs- och innovationsrådgivning om totalt 1 miljon kronor. Insatserna har förlängts och genomförts från oktober 2012 till december 2013. T.o.m. tredje kvartalet hade 354 personer deltagit i rådgivningen och 122 företag tagit del av affärsutvecklingsprogram.

Med finansiering från Tillväxtverket har Länsstyrelsen även initierat och startat två program som riktar sig till små företag inom Life Science-sektorn, "Utvecklingscheckar för produkt- och tjänsteutveckling" samt "Utvecklingscheckar för internationalisering". Programmen som startades i december 2012 kommer att avslutas i slutet av 2014. Totalt har vi fattat beslut om cirka sju miljoner kronor till

19 projekt i företag verksamma i Stockholms och Uppsala län.

Länsstyrelsen och landshövdingen har under 2013 fördjupat samarbetet med landets övriga starka Life Science-regioner inom ramen för det nationella initiativet "Sverige som internationellt centrum för Life Science" (SILS). Samarbetet har inriktats på att identifiera insatser som kan lägga en god grund för sektorn, däribland behovet av en nationell delegation för Life Science, en samordnad användning av bra arbetssätt och forskningsinfrastruktur, nya finansieringslösningar samt att underlätta för kliniska prövningar. Arbetet har också resulterat i en process för att etablera ett så kallat strategiskt innovationsområde (SIO) för folksjukdomar, med finansiering från VINNOVA. Med diabetområdet som pilot är ambitionen att genomföra insatser som fortsätter att bygga en god grund för svensk Life Science.

Landshövdingen är ordförande för stiftelserna Vetenskapsstaden respektive Flemingsberg Science. Sedan april 2013 är Landshövdingen också ordförande i Swecare, en nationell plattform där akademi, privat och offentlig sektor förenas för ökad export och internationalisering av svensk hälso- och sjukvård samt Life Science.

Länsstyrelsen har även deltagit i och medfinansierat ett utvecklingsarbete i syfte att skapa effektivare verktyg och kanaler för kommunikation, presentation och införsäljning av regionens investeringsmöjligheter mot utländska investerare inom Life Science. I projektet, som letts av Stockholm Business Region, har man utvecklat ett nytt arbetssätt med fristående konsulter i Storbritannien, Tyskland, Schweiz, Österrike, Frankrike, Italien och Spanien.

Grön tillväxt

En av de fem identifierade utmaningarna för en hållbar tillväxt i Stockholmsregionen handlar om klimat och energi. Under 2013 har Länsstyrelsen på regeringens uppdrag lagt fram en sektorsövergripande klimat- och energistrategi och ett handlingsprogram med fokus på att skapa förutsättningar för hållbar utveckling och klimat Anpassning på lokal och regional nivå. Under ledning av Stockholms stad har Länsstyrelsen, Kommunförbundet i Stockholms län, Stockholms Handelskammare och Stockholms läns landsting medverkat i OECD:s Green Cities

Programme. Rapporten "Grön tillväxt i Stockholm, Sverige", som presenterades under året, är en av fyra fallstudier av storstäder som genomförts inom programmet. Fokus har legat på frågor om ekonomiska och miljömässiga trender i Stockholm, policyer för att stärka grön tillväxt, grön innovation och styrning av grön tillväxt.

Kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud

Arbetsmarknad och kompetensförsörjning är en av fem utpekade utmaningar för regionens framtida tillväxt och utveckling. Det finns stora inomregionala skillnader i utbildningsnivå och övergång till högre studier. Andelen arbetslösa är relativt låg, men det handlar om drygt 80 000 personer som står utanför arbetsmarknaden – nästan lika många som andra regioners hela arbetsmarknad. Sysselsättningsgraden måste öka, särskilt bland unga och utrikes födda med svag anknytning till arbetsmarknaden. Dessutom måste de inomregionala skillnaderna uppmärksammas och motverkas. Samtidigt måste den kunskapsintensiva tjänstesektorns behov av högutbildade med specialistkompetens tillgodoses. Tillgång till kompetens är en central förutsättning för regionens attraktions- och innovationskraft.

Kompetensplattform Sthlm

Länsstyrelsen har medverkat i dialog med Tillväxtverket, både enskilt och tillsammans med andra, inför ansökan om medel angående uppdraget att förstärka och vidareutveckla de regionala kompetensplattformarna (N2012/6275 RT). Inom ramen för detta arbete har två prioriterade insatser identifierats. Finansiering har beviljats för fördjupade insatser under 2014–2015.

- *Regional samverkan för förstärkt vägledning och information om utbildning och arbete.* Under 2013 har ett arbete som samlar de centrala regionala aktörerna initierats. Aktörerna medverkade bland annat i en gemensam monter på Bazaren. En informationsbroschyr på svenska och engelska togs fram.
- *Regional strategi för fler män i vården.* Gemensamt för många branscher är att de präglas av mycket traditionella studie- och yrkesval. Flera insatser har gjorts nationellt

och regionalt för att intressera unga kvinnor för teknik och naturvetenskap. Motsvarande insatser har inte gjorts för att få män att intressera sig för yrken inom vård, omsorg och sjukvård. En startpunkt för arbetet var att Länsstyrelsen arrangerade ett regionalt rådslag för jämställd tillväxt, på temat fler män i vården. Tillsammans med Stockholms läns landsting och CARPE arrangerade vi en konferens på samma tema.

Genom "Kompetensplattform Sthlm" är Länsstyrelsen kontaktpunkt för dialog med Myndigheten för yrkeshögskolan kring arbetsmarknadens behov av yrkeshögskoleutbildade. Inom ramen för detta har vi lämnat yttrande över regionens behov. Länsstyrelsen har också tillsammans med Yrkeshögskoleanordnare i Stockholms län anordnat informationsträffar för studie- och yrkesvägledare för att öka kunskapen om utbildningsformen.

Ett viktigt insatsområde är att utveckla kontakter och samarbete mellan arbetsliv och utbildningsanordnare, för att tydliggöra arbetslivets kompetenskrav. Länsstyrelsen ingår i det regionala strategirådet för kompetensförsörjning inom funktionshinderområdet i projektet CARPE. I samverkan med Länsstyrelsen har CARPE initierat ett utvecklingsprojekt för att ta fram en modell för hur samverkan mellan den arbetsplatsförlagda och den skolförlagda utbildningen kan stärkas. Länsstyrelsen medverkade också i projektet ArbetsSam:s slutkonferens kring kompetens och arbetsmarknad inom äldreomsorgen.

Länsstyrelsen har tillsammans med Stockholms stad, Stockholms läns landsting, Stockholms universitet, Karolinska Institutet, Kungliga Tekniska högskolan och Södertörns högskola medverkat i etableringen av "OpenLab", som är en plattform för interdisciplinärt samarbete. En gemensam kurs för studenter från alla lärosäten är inrättad och har genomförts två gånger under 2013 (en per termin). Studenterna bildar interdisciplinära team som arbetar med verkliga "case" från övriga aktörers vardag. Härigenom får studenterna viktiga kunskaper och referenser som ökar dess attraktivitet på arbetsmarknaden.

Länsstyrelsen har medverkat i projektet "Talent Attraction Management in Nordic Cities and Regions" (TAM). Utöver Länsstyrelsen har Stockholms Business Region (som leder arbetet

med "globalt attraktiv" för den regionala innovationsstrategin) och Stockholms läns landsting (Tillväxt-, miljö-, och regionplanering) medverkat. TAM syftar till att utveckla metoder och verktyg för "talent attraction" och visa hur framgångsrika samarbeten mellan offentliga och privata aktörer kan etableras och utvecklas.

Analys, regional dialog och samverkan

Länsstyrelsen och Arbetsförmedlingen inrättade 2010 ett regionalt arbetsmarknadsråd där regionens aktörer är representerade och Landshövdingen är ordförande. Rådet bevakar, informerar, initierar och samordnar viktiga satsningar och händelser i länet inom området arbetsmarknad och kompetensförsörjning. Arbetsmarknadsrådet har under 2013 haft fyra möten. Under året har rådet fokuserat på regionens insatser kring utrikesfödda och unga, länets kompetensförsörjning och matchningsproblematik samt de inomregionala skillnaderna som finns i länet.

Länsstyrelsen publicerar löpande analyser och sammanställningar kring frågor om arbetsmarknad och kompetens. Fyra gånger per år sammanställer vi rapporten "Läget i länet", en nulägesbeskrivning av arbetsmarknad och tillväxten i Stockholms län. "Nutid & framtid" är en analysserie vars syfte är att öka kunskapen om förutsättningarna för regional utveckling i Stockholmsregionen. Under 2013 presenterades tre analyser med fokus på frågor som har betydelse för regionens arbetsmarknad och kompetensförsörjning:

- *Skilnader mellan män och kvinnor i arbetspendlingen* där studien bekräftar att det finns skilnader, men att de är relativt små – oavsett om man tittar på antal pendlare, pendlingssträcka eller uppskattad restid.
- *Endast 26 procent av de utan gymnasiebehörighet tar examen.* 22 000 elever gick ut grundskolan i Stockholms län våren 2012. Av dessa nådde 11,6 procent inte behörighet till gymnasieskolan. Elever utan behörighet kan läsa det individuella programmet, som syftar till att ge gymnasiebehörighet för att eleverna därefter ska läsa ett ordinarie gymnasieprogram och ta en gymnasieexamen. De flesta av länets elever som inte når grundskolans mål lyckas dock inte att ta en gymnasieexamen, endast 26 procent av

dem utan gymnasiebehörighet har en gymnasieexamen fem år efter inskrivning. Motsvarande andel för elever med gymnasiebehörighet var 82 procent.

- *Stora skillnader i utbildningsnivå och inkomster mellan kommunerna i Stockholms län.* Det finns också stora inkomstskillnader mellan könen – skillnader som ökat de senaste åren. Statistiksammanställningen visar att befolkningen i Stockholms län har en hög utbildnings- och nettointkomstnivå, som dessutom stigit de senaste åren.

Ett arbete med att aktualitetsbedöma RUFSS 2010 har inletts. Länsstyrelsen har bland annat medverkat vid ett seminarium om kompetensförsörjningen i regionen.

Under 2013 anordnades för elfte året Bazaren med drygt 10 000 besökare. En utvärdering bland utställarna visar att samtliga hade etablerat kontakt med personer som kan vara intressanta att anställa.

Tillgänglighet

Tillgänglighet till bostäder och infrastruktur är två viktiga utmaningar för en fortsatt tillväxt i Stockholmsregionen. På bostadssidan arbetar Länsstyrelsen bland annat med att minska handläggningstider, sammanställa information och utföra analyser av länets bostadsmarknad som stöd till kommunernas arbete med bostadsförsörjningen. Ett exempel är rapporten ”Läget i länet – bostadsmarknaden i Stockholms län 2013”, som visar att den låga nyproduktionen av bostäder särskilt påverkar unga, studenter och nyanlända men även företagens möjligheter att rekrytera arbetskraft.

Kapaciteten och kvaliteten i infrastrukturen är en annan av regionens stora utmaningar, såväl inom som utanför länets gränser (Trafiksatsning Stockholm). Länsstyrelsen har under året tagit fram ett förslag till justerad länsplan gällande åren 2014–2025 samt tillhörande MKB (Miljökonsekvensbeskrivning) och effektbedömning.

Länsstyrelsen medverkar i Mälardalsrådets ”En bättre sits” som arbetar för internationell tillgänglighet, rimlig pendling mellan regionala noder, klimatsmarta och effektiva gods-transporter samt framkomliga och trafiksäkra vägar. Sju län medverkar i arbetet. Vi är även

delaktiga i arbetet med regional cykelplan för Stockholms län i syfte att förbättra möjligheterna att arbetspendla med cykel i länet.

SATSA II är ett samverkansprojekt inom Stockholms läns transportinfrastruktur som löpt under perioden 2011–2013. Huvudprojektägare är Stockholms läns landsting (TMR), men Länsstyrelsen i Stockholm har sedan 2011 ansvarat för delprojektet ”Internationell Tillgänglighet”. Delprojektets syfte är att verka för att de regionala aktörerna ska ta ett ökat ansvar i frågan. Flera rapporter, seminarier, benchmark-studier och en undersökning kring näringslivets intresse för frågan har genomförts. I maj presenterades exempelvis studien ”Stockholmsregionens internationella tillgänglighet, trender och tendenser”. I september presenterades en handlingsplan där vi lade fram förslag på ett fortsatt arbete. Under året har också ett intensivt arbete pågått med att etablera ett nytt projekt som sjösätts 2014, under namnet ”Connect Sweden”, och där Länsstyrelsen Stockholm kommer vara en av flera aktörer.

Under 2013 fortsatte näringslivets och de offentliga aktörernas arbete med att utveckla den internationella besöksnäringen inom ramen för ”Stockholmsstrategin”. Här har Länsstyrelsen även medverkat i arbetet med en kompletterande ”Skärgårdsstrategi”.

Strategiskt gränsöverskridande samarbete

Inom innovationsområdet har Länsstyrelsen varit projektägare för ett samverkansprojekt med de baltiska staterna i Östersjöområdet. Projektet ”Innovation and business – policy development in the metropolitan areas in the Baltic Sea region” finansierades med medel från Svenska institutet. På två nivåer fokuserade projektet på policyförutsättningar inom innovationsområdet samt på universitetens roll – i de regionala och nationella innovationssystemen i allmänhet och kunskapstriangeln och universitetens samverkan med det omgivande samhället i synnerhet. I utbytet deltog förutom Länsstyrelsen i Stockholm också ministerierna i Estland, Lettland och Litauen samt de tekniska universiteten i Tallinn, Riga och Vilnius samt Kungliga Tekniska högskolan i Stockholm. Ett antal workshops genomfördes där bland annat de nationella innovationsmyndigheterna samt forsknings- och

innovationsmiljöer samt kluster engagerats. Projektet, som avslutades under 2013, lade grunden för ett långsiktigt samarbete mellan länderna och regionerna men också mellan de tekniska universiteten och företagsnätverk inom olika branscher.

Under hösten 2013 beslutade ledningsgruppen för Innovationskraft Sthlm att Stockholm genom Länsstyrelsen ska bli medlem i den europeiska "S3-plattformen" (Smart Specialization Strategies). Plattformen etablerades 2011 för att erbjuda regioner möjligheter till kunskap och erfarenhetsutbyte i utvecklingen av "regionala forsknings- och innovationsstrategier för smart specialisering" (RIS3) inför den kommande strukturfondsperioden.

RB 24. Berörda länsstyrelser ska redovisa de viktigaste utvecklingsfrågorna för att stärka arbetet med länets regionala utvecklingsstrategi.

Regional utvecklingsstrategi

Utvecklingen i Stockholmsregionen har varit stark under 2013. Befolkningen ökade med drygt 35 000 personer i likhet med de senaste sju årens årliga befolkningstillväxt. Den starka befolkningensutvecklingen – med kapacitetsbrist i bostadsförsörjning och transportinfrastruktur som följd – påverkar energi- och klimatområdet liksom möjligheter till kompetensförsörjning och förnyelse av näringslivet i Stockholmsregionen. Det är en anledning till att flera sektorsövergripande initiativ inom det regionala tillväxtområdet fördjupats under året.

En aktualitetsbedömning av länets regionala utvecklingsprogram RUF 2010 har påbörjats. Exempel på sektorsövergripande strategier och handlingsprogram som varit i fokus under året är "energi och klimat" där insatser inom handlingsprogrammet handlat om att på lokal och regional nivå skapa förutsättningar för hållbar utveckling och klimatanpassning i regionen. Ett annat exempel är arbetet med handlingsprogrammet för "regionala stadskärnor" som innehåller insatser för att möjliggöra en hållbart växande Stockholmsregion genom utveckling av de åtta utpekade regionala stadskärnorna. Under året har också mycket arbete handlat om den sektorsövergripande strategin för att "stärka sammanhållningen" i regionen. Idag råder stora inomregionala skillnader mellan olika kommuner

och stadsdelar avseende exempelvis försörjningsstöd, förvärvsarbete eller utbildningsnivå i befolkningen. Insatser gjorda inom denna strategi syftar till att stärka flernivåstyrning och sektorsövergripande mobilisering för att vända utvecklingen i socioekonomiskt svaga delar av regionen.

Det regionala utvecklingsprogrammet RUF 2010 och de till regeringen redovisade prioriteringarna i tillväxtarbetet ligger också till grund för de under året framtagna regionala strukturfondsprogrammen 2014–2020. En strategiskt viktig del i programmen handlar om hur det sektorsövergripande perspektivet kan få genomslag i utvecklingsinsatser inom ramen för "infrastruktur", "bostäder", "arbetsmarknad och kompetensförsörjning", "innovationskraft" samt "energi och klimat" de kommande åren. Det regionala strukturfondsprogrammet för investeringar i tillväxt och sysselsättning i Stockholm 2014–2020 har utarbetats i bred samverkan mellan aktörer. "Hållbar stadsutveckling" är här en övergripande målsättning där sektorsövergripande samverkan mellan aktörer från olika sektorer och branscher är grundläggande i en komplex och dynamisk region som Stockholm. Det sektorsövergripande handlingsprogrammet för jämställd tillväxt i Stockholmsregionen, som implementerats under året, har i sammanhanget lagt grunden för jämställdhetsintegrering inom de fem prioriterade områdena i tillväxtarbetet de kommande åren.

Ett antal andra regionala initiativ och processer har varit betydelsefulla under året och kan särskilt nämnas. En åtgärdsplanering är genomförd inom infrastrukturområdet och ett förslag till länsplan för regional transportinfrastruktur 2014–2020 är framtaget. Planen är utarbetad i bred samverkan med bland annat nationella myndigheter, regionala aktörer och kommunerna i länet. Syftet är att stärka kapacitet och tillgänglighet i infrastruktursystemet för en fortsatt hållbart växande huvudstadsregion genom satsningar, bland annat på kapacitetsstark kollektivtrafik.

Förutsättningarna för regionalt ägarskap, lärande och samverkan bland aktörer har på flera sätt stärkts i Stockholmsregionen under året. I strukturfondsprocessen och framtagandet av det operativa programmet respektive handlingsplanen för regional- och socialfonden har regionens aktörer ställt sig bakom användningen

av en ny genomförandemodell för strukturfonderna i länet. Den så kallade Stockholmsmodellen innebär att det regionala strukturfondspartnerskapet och regionens aktörer tar en mer proaktiv roll i initiering, mobilisering, genomförande och uppföljning av regionala utvecklingsinsatser. Det finns en bred samsyn och ambition bland aktörer i regionen att strukturfonderna kan utgöra hävstång och resultera i mer kraftfulla, flerdimensionella och sektorsövergripande utvecklingsinsatser de kommande åren.

RB 25. Berörda länsstyrelser ska i enlighet med Tillväxtverkets riktlinjer genomföra en handlingsplan, som enligt ett pågående uppdrag redovisas den 1 februari 2013, för att integrera ett jämställdhetsperspektiv i det regionala tillväxtarbetet under perioden 2013–2014.

Jämställd tillväxt

Handlingsplanen "Jämställd tillväxt i Stockholms län" presenterades vid konferensen "Rådslag om jämställd tillväxt" i februari där ett 80-tal personer deltog. Syftet var att diskutera tillväxt i bred bemärkelse ur ett jämställdhetsperspektiv samt hur olika aktörer kan bidra till detta.

Under rådslaget anordnades sex olika workshoppar med utgångspunkt i länets prioriterade utmaningar inom tillväxtområdet: bostäder, infrastruktur, innovationskraft, arbetsmarknad- och kompetensförsörjning (inklusive företagande) samt klimat och energi. Rådslaget var ett första steg i det gemensamma arbetet med jämställd tillväxt och kommer att vara ett årligen återkommande inslag under handlingsplanens genomförandeperiod. Konferensen dokumenterades. Majoriteten av respondenterna uppgav att deras helhetsintryck av rådslaget var "mycket bra" eller "bra".

Under året har arbetsgrupper inom de olika utmaningsområdena arbetat med att genomföra handlingsplanen. Inom varje område sker en samverkan med externa aktörer. På vissa områden finns etablerade samverkansstrukturer, till exempel Arbetsmarknadsrådet, Operation Kvinnofrid, Innovationskraft Sthlm, som används för förankring och styrning.

Representanter för arbetsgrupperna har deltagit i gemensamma möten vid tre tillfällen för att redovisa vad som gjorts. För att informera om hur

arbetet fortskrider startade vi ett digitalt nyhetsbrev under året med utskick till externa intressenter under våren respektive hösten. En budget har beslutats för att täcka extraordinära insatser och processtöd.

Bostäder

Länsstyrelsen har under året gett råd, stöd och information om hur kommuner och byggherrar kan arbeta med jämställdhet kopplat till bostadsförsörjning och bostadsbyggande. "Boende och jämställdhet" var temat på en workshop vid rådslaget i februari. Vid samrådet av översiktsplaner granskar Länsstyrelsen bland annat om sociala frågor och frågor om jämställdhet och trygghet redovisas. I Länsstyrelsens årliga rapport om läget i länet på bostadsmarknaden tas även myndighetens jämställdhetsarbete med. Vid besök i kommunerna delas Boverkets publikationer om boende och trygghet ut.

Infrastruktur

De mest framträdande resultaten av 2013 års arbete är en konsekvensanalys som framgångsrikt använts vid bedömning av länstrafikplanens insatser och som publicerades vid årsskiftet. Det finns skillnader i hur män och kvinnor reser, som får konsekvenser för samhället. Länsstyrelsen har låtit ta fram en metod för bedömning av hur jämställt förslaget till länsplan är. En bedömning har gjorts av länsplanens bidrag till jämställdhet, baserat på hur investeringsmedel i planen fördelas på olika trafikslag. Här har investeringar i åtgärder som bedöms främja ökad attraktivitet hos alternativa färdssätt till bil bedömts bidra till jämställdhet.

Av de investeringar som helt eller delvis finansieras med länsplanen 2014–2025 går 74 procent till åtgärder som bedöms bidra till ökad jämställdhet. Sett till själva länsplanens investeringsbudget på drygt 8,4 miljarder kronor går 82 procent till sådana objekt som bedöms bidra till ökad jämställdhet.

För att utvärdera om planeringen av transportsystemet som helhet kommer att bidra till en ökad jämställdhet i samhället behövdes en samlad bedömning göras av hur förslaget till nationell plan samt länsplan för 2014–2025 tillsammans påverkar hur resande och transporter fördelar sig på olika trafikslag. En sådan bedömning togs fram under hösten 2013 efter att förslag till länsplan och nationell plan har remitterats.

Klimat och energi

Arbetsgruppen har deltagit i workshop om infrastruktur och jämställdhet, i samband med rådslaget i februari.

Innovationskraft

Arbetsgruppen har arrangerat en workshop om jämställdhet och innovationskraft, i samband med rådslaget i februari.

Strukturfonderna

Den socioekonomiska analys som ligger till grund för strukturfondsprogrammen har jämställdhetsintegrerats. För landsbygdsprogrammet har en jämställdhets-SWOT tagits fram. I handlingsprogrammet för landsbygdsprogrammet 2014–2020 analyserar Länsstyrelsen länets landsbygd utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

I den arbetsgrupp som tagit fram förslag till program för regionalfonden har jämställdhetsperspektivet diskuterats och lyfts fram.

Arbetsmarknad

Under verksamhetsområdet ”arbetsmarknad och kompetensförsörjning” har flera insatser genomförts. Länsstyrelsen följer utvecklingen av sysselsättningsgrad, arbetskraftsdeltagande och arbetslöshet för utrikes respektive inrikes födda kvinnor och män. Uppföljningen genomförs varje kvartal och presenteras i rapporten ”Läget i länet – arbetsmarknad och ekonomi” som vi publicerar fyra gånger per år.

Vi påbörjade under året en kartläggning av insatser inom arbetsmarknads- eller entreprenörskapsområdet som specifikt eller i hög grad riktar sig till kvinnor som är nyanlända, utrikes födda eller har utländsk bakgrund. Kartläggningen, som kommer att redovisas under 2014, identifierar exempel på insatser som görs både nationellt i landet men även särredovisat för Stockholms län.

Under året har en utbildning för analfabeter och kortutbildade startat med tre pilotgrupper, det så kallade BAS-projektet. En stor del av deltagarna i utbildningen är kvinnor. Länsstyrelsen finansierar projektet och har spridit information om utbildningen.

I samband med en upphandling av samhällsorienteringen för nyanlända lyfte vi fram jämställdhetsperspektivet i upphandlings-

underlaget med följande formulering:

”Kursplanen ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv. Förhållanden och villkor för både kvinnor och män ska synliggöras i respektive ämnesområde.”

I november 2013 hölls ett dialogmöte med frivilligsektorn avseende insatser för nyanlända kvinnor och män. Länsstyrelsen deltar också i Arbetsförmedlingens nationella projekt ”Internationella kvinnor”, som är en referensgrupp för insatser för nyanlända kvinnor som har lågt arbetskraftsdeltagande.

Länets resurscentra Winnet Stockholm inbjöds i mars till ett seminarium för att redovisa sin rapport om etableringslotsar, ”Nya tag med omtag, hinder för etablering på arbetsmarknaden”.

I det regionala samrådet för etablerings- och flyktingfrågor har Länsstyrelsen verkat för att Arbetsförmedlingens regionala statistik ska vara könsuppdelad. Vi har även arbetat för könsbaserad statistik från Migrationsverket genom bosättningsgruppen under Samverkansdelegationen.

Företagande

Företagandegruppen har genomfört en workshop, två frukostseminarier samt två utbildningsdagar för aktörer inom det företagsfrämjande systemet. Teman har varit att öka kunskapen om hur råd och stöd till företagare kan utvecklas på lika villkor för kvinnor och män, att erbjuda kunskap om jämställdhetsintegrering till det företagsfrämjande systemet samt att öka kunskapen om strategiskt jämställdhetsarbete och inspirera till affärsutveckling. Utvärdering av insatserna visar positivt gensvar. Arbetsgruppen för området ”företagande”, som också omfattar landsbygden, har också arbetat med att förbättra handläggnings- och informationsprocessen av företagsstöd, i syfte att få en mer jämställd fördelning av stöden. För att öka kunskapen om hur Länsstyrelsen når ut med information till olika målgrupper har en webbenkät tagits fram och mätningar påbörjats. Enkäten tar upp frågor kring hur man nås av och uppfattar informationen, bemötande, kön, nationell bakgrund och ålder. Länsstyrelsen har också verkat för att ett jämställdhetsperspektiv ska

beaktas vid utmärkelsen "Årets Nybyggare" och "Årets Pionjär". Utmärkelserna ska bidra till att lyfta goda exempel på utrikes födda kvinnor som lyckats i näringslivet.

Kompetensförsörjning

Arbetsgruppen har arrangerat en workshop tillsammans med Stockholms läns landsting/Tillväxt, miljö och regionplanering (TMR) där en studie om könsfördelning inom olika yrken inom vård och omsorg presenterades. Arbetet med en regional strategi för fler män i vården har påbörjats. Prognoser om tillgång på utbildad arbetskraft visar att efterfrågan kommer att öka med 200 000 personer till 2020. Inom flera sektorer, vård och omsorg samt sjukvård, pedagogik och teknik, kommer det att vara brist på kompetens. Gemensamt för alla "bristområden" är att de präglas av mycket traditionella studie- och yrkesval. Enligt länsstyrelsens rapport "Full fart framåt" står 40 procent av alla utbildningsplatser inom vård och omsorg tomma.

Övrigt

Strategigruppen för jämställdhet, med representanter för Arbetsförmedling, Försäkringskassa, Polismyndigheten, Kommunförbundet Stockholms Län, landstinget samt Botkyrka kommun, är referensgrupp och följer arbetet med jämställd tillväxt. Länsstyrelsen är sammankallande i gruppen och syftet är att samordna jämställdhetsarbetet i länet.

Slutligen har länsstyrelsen ingått i en referensgrupp samordnad av Tillväxtverket gällande uppdraget "jämställd tillväxt" och deltagit i flera av de seminarier som Tillväxtverket anordnat.

RB 30. För sin uppgift att verka för en god tillgång till kommersiell service för medborgare och företag ska berörda länsstyrelser redovisa och kommentera vilka insatser som genomförts, resultaten av dessa och vilka aktörer som deltagit samt på vilket sätt insatserna förhåller sig till övriga insatser för hållbar regional tillväxt i länet. Redovisningarna ska relatera till mål och intentioner i länets regionala serviceprogram.

Kommersiell service

Strategiska servicefrågor behandlas löpande i Landstingets skärgårdsråd och Länsstyrelsens Exekutivkommitté för skärgården. Exekutivkommitténs arbete koordineras av Länsstyrelsen och leds av Landshövdingen. I kommittén ingår, utöver Länsstyrelsen och landstinget, skärgårdskommunerna, Skärgårdsstiftelsen (stiftelsen äger och förvaltar stora områden i Stockholms skärgård) samt Skärgårdens Intresseföreningars Kontaktorganisation (SIKO) som samverkar för att effektivisera insatser för Stockholms skärgård. Arbetet utgår från de gemensamma strategier som tagits fram för regionen:

- Landstingets Skärgårdspolitiska program
- RUFS 2010
- Regionalt serviceprogram 2010–2013
- Stockholmsstrategin för destinationsutveckling för utländska besökare.

Kommersiell service koncentreras främst till följande fyra områden enligt det regionala serviceprogrammet för Stockholms län 2010–2013:

- tillgänglighet till dagligvaror
- tillgänglighet till drivmedel
- tillgänglighet till grundläggande betaltjänster
- samordnade lösningar, kommersiell och offentlig service.

De fyra områdena är starkt förknippade med varandra och Länsstyrelsens arbete håller ett holistiskt perspektiv. Tillgänglighet till grundläggande betaltjänster är ett extra prioriterat område och Länsstyrelsen har under hösten 2013 genomfört det årliga bevakningsarbetet gällande tillgången till grundläggande betaltjänster i länet (RB 35). Rapporten har överlämnats till Länsstyrelsen i Dalarna som har samordnat länens synpunkter i en gemensam bevakningsrapport till regeringen (Näringsdepartementet).

Det regionala serviceprogrammet stämmer väl överrens med intentionerna i länets Regionala utvecklingsprogram (RUP) som har samordnats med Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen (RUFS) och utgör därmed regionens samlade utvecklingsplan. En aktualitets-

bedömning av RUFS har inletts under 2013 samt arbetet kring ett nytt Regionalt serviceprogram med programperiod 2014–2018.

Under 2013 har Länsstyrelsen beviljat sex stycken investeringsstöd om totalt 565 000 kronor till lanthandlare i Stockholms skärgård för att främja tillgängligheten till dagligvaror. Länsstyrelsen har även underlättat för handlarna genom att upphandla värdetransporter (284 000 kronor) och erbjuda handlarna inlämning av dagskassor under sommarsäsongen 2013. Möjligheten att lämna dagskassor har även funnits för övriga företagare på 19 öar i Stockholms skärgård där Länsstyrelsen har lokaliserat de största behoven. Den utvärdering som gjorts av värdetransporterna var mycket positiv, de flesta av företagarna ser detta som den enda lösningen. Länsstyrelsen har fått statistik från värdetransportören och kan se att tjänsten har nyttjats flitigt.

I det fortsatta arbetet för att främja tillgängligheten till grundläggande betaltjänster har Länsstyrelsen lämnat investeringsstöd (446 000 kronor) till en recyclingmaskin på Sandhamn (Värmdö kommun) samt lämnat driftstöd (84 300 kronor) till de tre befintliga recyclingmaskinerna som installerades under 2012. Recyclingmaskinerna recirkulerar kontanter lokalt och möjliggör kontantuttag för boende och besökare, inlämning av dagskassor för företagare samt räkningsbetalning för bland annat de personer som saknar internet. Maskinerna bidrar även till utökade intäkter för ombuden då de kan omsätta sina och andras dagskassor genom att ta betalt för kontantuttag och även räkningsbetalningar. Utvärderingen som har skett tillsammans med de fyra ombuden visar på viss problematik vad gäller recyclinglösningen, främst avseende stora tekniska driftstörningar som har uppstått under sommaren. Länsstyrelsen kommer att fortsätta dialogen med maskinleverantören samt ombuden för att se hur de tekniska förutsättningarna kan förbättras inför nästa säsong. För 2013 bedöms inte recyclingmaskinernas funktion som fullvärdig även om de till viss del har underlättat för boende och besökare att få tillgång till kontanter.

Länsstyrelsen arbetar aktivt med att finna olika mobila betaltjänstlösningar som kan vara lämpliga att använda i skärgården. Detta kräver dock en större satsning på IT-infrastrukturen då den är mycket undermålig i Stockholms skärgård.

Länsstyrelsen hoppas att det pilotprojekt med lokala betaltjänster och WiFi-zon på Utö (Haninge kommun) som är under genomförande kan bana väg för liknande projekt i vårt läns glesbygd.

Stöd till samordnade lösningar för kommersiell och offentlig service har bland annat skett genom att Österåkers kommun har fått stöd från Länsstyrelsen och Tillväxtverket för att stärka det lokala och regionala servicearbetet med ökat kommunalt engagemang, vilket har gett ett gott resultat. Vaxholms kommun har tillsammans med näringsidkare skapat en mobil skärgårdsguide-applikation, ”Appipelago”, som visar på kommersiell och offentlig service för besökare. I Guiden finns även historiska berättelser och information om olika besöksmål. De betaltjänstlösningar med värdetransporter samt recyclingmaskiner som genomförts är också exempel på hur Länsstyrelsen arbetar med samordnade lösningar mellan kommersiell och offentlig service.

Länsstyrelsen har under en längre period fått indikationer på att post- och paketutdelningen i Stockholms skärgård inte fungerar som den borde och det uttrycks oro inför den förändring Posten planerar till årsskiftet 2013–2014. Länsstyrelsen genomförde under hösten 2013 en förstudie i form av 21 djupintervjuer och 70 kortare intervjuer med boende, företagare och intresseorganisationer. Syftet var att få en bättre bild av hur post- och paketutdelningen i skärgården upplevs. Undersökningen visade på att majoriteten av respondenterna är nöjda med post- och paketservicen i Stockholms skärgård men att vi har några få ställen där servicen är extremt undermålig. Det uttrycks även en stor oro för att Posten ska göra omstruktureringar där så kallad bryggpost ska bli aktuell. Posten lämnas då i ett kuvert/säck på bryggan och sedan får öborna själva hämta sin post vilket känns integritetskränkande. Länsstyrelsen har diskuterat frågan på exekutivkommittén samt inlett en dialog med Posten.

Tabell 3.1 Kostnader för strukturfondsadministrationen, programperiod 2007–2013

STRUKTURFONDS- ADMINISTRATION (TKR)	ANSLAG (5:1)	ÖVRIG FINAN- SIERING	ÅRSARBETS- KRAFTER
Totala kostnader och årsarbetskrafter för strukturadministration	0	0	0
varav Förvaltande myndighet	0	0	0
varav Attesterande myndighet	0	0	0
varav Kontroller i territoriella program	0	0	0

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Tabell 3.2 Länsfakta inom EU-stöd

UTBETALADE BIDRAG, SUMMA (TKR)	2013	2012	2011
Bidrag, vilka länsstyrelsen fattar beslut om och betalar ut	0	0	0
varav Artikel 33 (inom mål 1- området)	0	0	0
Bidrag, vilka länsstyrelsen inte fattar beslut om, men betalar ut	0	0	0
Bidrag, vilka länsstyrelsen har fattat beslut om, men där Jordbruksverket har gjort utbetalningen	262 498	306 543	270 136
Fiskeriprogrammet	1 442	8 100	i. u.
Landsbygdsprogrammet	97 443	146 502	96 903
varav Leader	7 159	9 798	5 382
varav miljöersättningar	50 647	51 008	54 415
varav kompensationsbidrag (LFA)	1 708	1 763	1 699
varav företagsstöd	17 595	20 688	22 173
varav projektstöd	16 096	53 817	7 701
varav miljöinvesteringar	4 237	1 778	899
Gårdsstöd	160 617	159 575	173 232

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso, Jordbruksverket

KOMMENTARER TABELL 3.2

År 2013 är sista året som beslut av ansökan om stöd inom Landsbygdsprogrammet och Fiskeriprogrammet kan tas. Däremot tas beslut av ansökan om utbetalning hela 2013, 2014 och delar av 2015. Antalet ansökningar om utbetalningar har redan börjat öka 2013. Förändringen i utbetalda medel beror till största delen på projektstöd men även till viss del på företagsstöd och Leader. Minskningen avseende projektstöd beror på att underlaget för 2012 innehåller de nationella projektstöd (PRO och PROKUL) som även Jordbruksverket beslutat om till regionala aktörer, i det här fallet aktörer i Stockholms län. I underlaget som Länsstyrelsen fick från Jordbruksverket hade inte dessa medel särskiljts. Enligt Länsstyrelsens egna beräkningar uppgår Länsstyrelsen egna beslutade belopp till cirka 5 miljoner kronor. Det innebär att det istället skett en betydande ökning av utbetalade projektstöd under 2013 i jämförelse med 2011 och 2012. Utbetalningen av miljöinvesteringarna har ökat. De senare beror troligen också på att Länsstyrelsen från och med 2011 började bifalla fler ansökningar om miljöinvesteringar. Fiskeriprogrammet ska från och med 2013 redovisas särskilt. Länsstyrelsen har inga uppgifter avseende fiskeriprogrammet eftersom Fiskeriverket hade ansvaret för det 2011.

Länsstyrelseinstruktion 5§

7. i sin verksamhet verka för att förenkla för företag

Förenkla för företag

Länsstyrelsen har deltagit i uppdraget ”förenkla för företag”. Länsstyrelsen i Kronoberg samordnar och rapporterar uppdraget. En plan för genomförandet under 2013–2014 vid Länsstyrelsen i Stockholm har antagits av länsledningen. Insatserna, som omfattar all verksamhet vid länsstyrelsen, fokuserar på följande områden:

- bemötande
- information
- rekrytering
- styrning
- effektutvärdering

För att säkerställa ett bättre bemötande har ett forumspel (utvecklat på uppdrag av Länsstyrelsen i Kronoberg) genomförts med ett 25-tal deltagare från Länsstyrelsens samtliga verksamheter där fokus var att öka förståelsen för företagets villkor och situation.

Landshövdingen har presenterat Länsstyrelsens insatser inom uppdraget ”förenkla för företag” på ett landshövdingemöte. Länsöverdirektören och

Tillväxtdirektören medverkade också vid ett möte med näringsministern och statssekreteraren.

Extern information

Entrepreneur Sthlm tillgängliggör den rådgivning som finns i länet inom företagande och entreprenörskap via en sökbar webbportal (www.entrepreneursthlm.nu). En inledande kontakt har tagits med Tillväxtverket om en vidareutveckling av Verksam.se, i syfte att tillhandahålla relevant regional information om rådgivning och stöd inom ramen för en nationell webbplats.

Under året har Länsstyrelsen fortsatt den satsning som initierades 2011 för att bidra till stärkt konkurrenskraft. Satsningen sker i samarbete med Tillväxtverket samt Almi Företagspartner i Stockholm, Sörmland och Gotland, med inriktning på utveckling av produkter och tjänster i små företag. Satsningen omfattar flera olika branscher. Länsstyrelsens webbplats utvecklas kontinuerligt för att underlätta för företag att söka bidrag för att utveckla sina produkter eller tjänster. En kundundersökning har genomförts för att följa upp hur företagen uppfattar myndighetens bemötande och information. Undersökningens resultat ligger till grund för kontinuerliga förbättringar, av både handläggningen och informationen.

Samarbete och stöd till företagare

Länsstyrelsen har upprättat ett system för att kunna mäta hur företagsstöden fördelas utifrån kön och födelseland. Mätningen samlar också in information om hur tillgänglig och användbar informationen om företagsstöden är för företagarna, för kontinuerlig förbättring.

En nationell kartläggning har påbörjats av goda exempel på projekt där målgrupper av kvinnor med utländsk bakgrund har nåtts inom det entreprenörskapsfrämjande arbetet. Målet är att Länsstyrelsen ska bli bättre på att nå dessa målgrupper med de entreprenörskapsfrämjande aktiviteter som vi erbjuder i vårt tillväxtarbete.

Infrastrukturplanering

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER)	2013	2012	2011
AVSER VERKSAMHET 34*			
Årsarbetskrafter män 1)	4,01	5,09	4,55
Årsarbetskrafter kvinnor 1)	2,52	1,98	1,29
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,79	1,90	1,57
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	11 303	10 669	9 065
Andel av totala verksam- hetskostnader (%) 2)	2,75	2,79	2,35
Antal ärenden, inkomna och upprättade	49	58	57
Antal beslutade ärenden	40	61	55
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	3	4
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	305

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan.
Uppgiften hämtas från tabell B.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Länsstyrelsen i Stockholms län är ansvarig upprättare av länsplan enligt förordningen om länsplaner för regional transportinfrastruktur (1997:263). Under 2013 har fokus legat på att ta fram ett förslag till länsplan 2014–2025 i enlighet med regeringens direktiv N2012/6395/TE N2012/6434/TE (delvis), bilaga 4. Ett nära samarbete har skett med Trafikverket och Stockholms läns landsting genom veckovisa möten där underlag och avvägningar diskuterats.

Kommunernas infrastrukturhandläggare, kommundirektörer och kommunstyrelseordföranden har löpande informerats via möten hos Kommunförbundet Stockholms län (KSL). Länsstyrelsen har förutom en skriftlig behovsfrågan också anordnat en regional hearing om länsplanen för kommunerna och landstinget den 11 april. Ett förslag till länsplan lämnades i december till regeringen.

Trafiksatsning Stockholm är samlingsbegreppet för de gemensamma satsningar som Länsstyrelsen tillsammans med Trafikverket, Stockholms stad, Trafikförvaltningen vid Stockholms läns landsting samt Kommunförbundet Stockholms län gör för att kommunicera om bättre framkomlighet i Stockholmsregionen. Under åren 2010 till 2021 görs investeringar för sammanlagt nära 100 miljarder kronor på kollektivtrafik, vägar, samt cykel- och gångvägar. Åtgärderna påverkar ett mycket stort antal människor och informationsbehovet är stort. Trafiksatsning Stockholm kommunicerar därför brett om helheten, vad som görs och varför. Målet är att öka kännedom, acceptans och förståelse för att på sikt nå förändring i beteende när det gäller hur vi reser. Navet i kommunikationen är webbplatsen trafiksatsningstockholm.se.

Under namnet ”En bättre sits”, under Mälardalsrådets ledning, samarbetar länsplanupprättarna och de regionala kollektivtrafikmyndigheterna i Stockholms, Uppsalas, Västmanlands, Örebro, Södermanlands och Östergötlands län. Syftet är att arbeta mot gemensamma mål för trafik och regional utveckling. Under 2013 initierades ett

temagrupsarbete som underlag för en kommande systemanalys inför nästa åtgärdsplanering för trafikinfrastrukturen. Både politiker och tjänstemän ingår och Länsstyrelsen i Stockholm har varit delaktig i temat "regional utveckling". Två möten har hållits under 2013.

Länsstyrelsen har deltagit i SATSAII-projektet, en satsning på Stockholmsregionens transportsystem som delfinansieras av den regionala utvecklingsfonden. Det övergripande målet med satsningen är stärkt samverkan mellan parterna och effektivisering av transportsystemet i Stockholms län och korridoren Arlanda-Uppsala.

I syfte att främja Arlandas roll som nationellt och internationellt nav har Länsstyrelsen i samarbete med Tillväxt, Miljö och Regionplanering (TMR), Regionförbundet Uppsala, Trafikverket, Stockholms Lokaltrafik, Sigtuna kommun, Swedavia, Stockholms Business Region, Invest in Sweden samt Tillväxtverket drivit delprojektet "Internationell tillgänglighet" inom SATSAII. Delprojektet pågår under 2011–2013 och syftar till att genomföra samlade och kraftfulla insatser för att utveckla det internationella linjeutbudet och förbättra regionens internationella tillgänglighet.

Ett annat delprojekt, "Flygplats för allmänflyg", syftar till att få till stånd lokalisering och samfinansiering av en eller två nya flygplatser för allmänflyget (privat flyg, ej linje eller chater) i Stockholms län så att Stockholmsregionens attraktivitet och tillgänglighet stärks. Projektet leds av Kommunförbundet i Stockholms län. I juni 2013 gick projektet in i en ny fas där det geografiska perspektivet breddas till att handla om Stockholm-Mälardalen och allmänflyget som en del av allt flyg i regionen.

Ett tredje delprojekt är "Regional cykelplan för Stockholms län" där Länsstyrelsen har varit delaktig i arbetet. Syfte är att förbättra möjligheterna att arbetspendla med cykel i länet. Arbetet har drivits av Trafikverket och även Trafikförvaltningen i Stockholms läns landsting har ingått. Under året har ett antal workshoppar hållits med länets kommuner och intresseorganisationer. Mellan april och juni remitterades cykelplanen. I början av 2014 kommer en färdig plan att presenteras.

Länsstyrelsen deltar aktivt vid den fysiska planläggningen av nya vägar, järnvägar, spårvägar och

tunnelbana. I Länsstyrelsens formella roll, enligt väglagen och lagen om byggande av järnväg, ingår att fatta beslut om betydande miljöpåverkan, godkänna projektens miljökonsekvensbeskrivningar samt skriva ett slutligt yttrande inför Trafikverkets fastställande av en färdig väg- och järnvägsplan. Under hela planläggningsprocessen ska den som avser bygga väg eller järnväg, i huvudsak Trafikverket och Trafikförvaltningen (SLL), samråda med Länsstyrelsen om vägens eller järnvägens lokalisering och utformning i detalj. Länsstyrelsen bevakar att nödvändig hänsyn tas till allmänna intressen såsom riksintressen, naturvårdsföreskrifter, miljökvalitetsnormer med mera. För de projekt som bedömts medföra betydande miljöpåverkan sker även samråd om miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och innehåll.

Regeringen har uppdragit till två förhandlingspersoner att genomföra en förhandling om Stockholms läns infrastruktur, 2013 års Stockholmsförhandling. Syftet är att åstadkomma en utbyggnad av tunnelbanan och ett ökat bostadsbyggande för att möta den kraftiga befolkningsutvecklingen i Stockholmsregionen. En överenskommelse undertecknades under i slutet av 2013. Finansieringen av tunnelbanan ska delvis ske genom ökade intäkter från en höjd och breddad trängselskatt. Regeringen har gett Trafikverket i uppdrag att bistå förhandlingspersonerna med underlag, bland annat om förändring av trängselskattens utformning. Länsstyrelsen har deltagit i arbetet med förslaget.

En rad samarbetsgrupper och projekt bedrivs i olika konstellationer mellan de regionala parterna Länsstyrelsen, Trafikverket, Stockholms läns landsting, Kommunförbundet Stockholms län samt länets kommuner. Exempel på detta är Trafikdirektörsgruppen och Trafikberedningen för vilka Länsstyrelsen är sammankallande.

Hållbar samhällsplanering och boende

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER)	2013	2012	2011
AVSER VERKSAMHET 40* OCH 41*			
Årsarbetskrafter män ¹⁾	11,67	11,62	9,75
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	36,35	36,19	28,89
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	13,14	12,89	11,19
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	56 962	47 196	46 723
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	13,88	12,32	12,00
Antal ärenden, inkomna och upprättade	3 848	3 794	4 053
Antal beslutade ärenden	4 479	4 015	4 262
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	27	30	57
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr) ³⁾	0	0	1 350
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 402, Detaljplaner ⁴⁾	60	52	
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 4031, Överklagande detaljplaner ⁵⁾	41	25	
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 4032, Överklagande lovärenden ⁶⁾	41	30	

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

³⁾ Uppgifterna i ovanstående tabell omfattar verksamheterna 40* och 41*

⁴⁾ Nöjdindex för verksamhet 402 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2013. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Endast Stockholm deltog i brukarundersökningen.

⁵⁾ Nöjdindex för verksamhet 4031 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2013. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för deltagande 3 länsstyrelser är 44.

⁶⁾ Nöjdindex för verksamhet 4032 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2013. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för deltagande 3 länsstyrelser är 52.

Kommentarer till tabellen

Verksamheten inom Hållbar samhällsplanering och boende har utökats och fler beslut har fattats något under 2013. Det handlar framför allt om de extra satsningar som gjorts för att korta handläggningstiden för överklagade plan- och byggärenden.

Länsstyrelsen i Stockholms län har, till skillnad från övriga län, valt att göra brukarundersökning inom området detaljplaner (402) även i år. Svarsfrekvensen var 72 procent. De områden som förbättrats jämfört med föregående år är: ”kontakt via telefon”, ”kontakt via e-post”, ”innehållet på webb-platsen”, ”lätt att förstå skriftliga beslut/yttranden”, ”motiverar tydligt sina beslut/yttranden” samt ”totalt sett nöjd”. Störst potential till förbättring finns inom området ”nöjd med handläggningstider”.

Brukarundersökningen avseende överklagade beslut inom plan- och byggområdet (4031 och 4032) resulterade i goda omdömen kring bland annat bemötande, tillgänglighet, tillhandahållande av information, engagemang och intresse samt motivering av de beslut som länsstyrelsen fattar. De som varit i kontakt med

Länsstyrelsen var mindre nöjda med handläggningstiderna och möjligheten att nå rätt person via telefon.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Stockholms län växer snabbt, vilket ställer stora krav på samhällsplaneringen. För att bättre kunna möta dessa utmaningar har Länsstyrelsen omorganiserats och skapat en ny samhällsbyggnadsavdelning. Den nya organisationen trädde ikraft 1 mars 2013. Inom avdelningen samlas plan-, bygg- och bostadsfrågor, samhällsskydd och beredskap, kulturmiljöfrågor samt frågor som handlar om infrastruktur samt klimat- och energi.

Länsstyrelsen ser att dessa verksamhetsområden är intimt förknippade med varandra och tjänar på att samordnas så långt det är möjligt.

Länsstyrelsen har fastställt långsiktiga mål för verksamheten. I verksamhetsplanen för perioden har dessa konkretiserats. Målen avser rättsäker och effektiv handläggning samt att främja ett långsiktigt hållbart samhällsbyggande där bostadsförsörjningen ska hålla jämna steg med befolkningsökningen. Länsstyrelsens mål för 2013 har i huvudsak uppnåtts men vad gäller handläggningstider vid samråd kring kommunernas detaljplaner och översiktsplaner samt att främja ett långsiktigt hållbart bostadsbyggande så krävs ytterligare insatser. Handläggningstider för överklagade ärenden inom plan- och byggområdet har minskat kraftigt under året.

Planering

Aktiviteten inom planering och byggande är fortsatt hög i länet. Länsstyrelsen hanterade under 2013 totalt 970 (967) detaljplanerärenden, varav 294 (287) ärenden avsåg antagna detaljplaner. Under året beslutade Länsstyrelsen att pröva 6 (4) kommunala planbeslut angående antagna detaljplaner och 2 (3) beslut upphävdes helt eller delvis efter tillsyn enligt bestämmelserna i 11 kap. i plan- och bygglagen. Siffrorna inom parantes avser 2012. Under året har arbetet med att utveckla myndighetens yttranden i planärenden fortsatt. Detta är ett av de områden som har utvecklats positivt i årets brukarundersökning.

Bland detaljplaneärendena märks flera stora studentbostadsprojekt. Många detaljplaneärenden med bostäder innehåller konflikter med riks-

intressen, hälsa och säkerhet. Det är frågeställningar som förstärks alltmer i takt med att kommunerna förtätar i befintliga miljöer och där det finns god kollektivtrafik.

I Stockholms län har den fysiska planeringen en tydlig roll i kommunernas arbete med samhällsutveckling. Kommunernas översiktsplaner ger god vägledning för utvecklingen i kommunen där också den regionala utvecklingsplanen RUFS 2010 fungerar som utgångspunkt för planeringen. Under framtagandet av RUFS 2010 har kommunerna haft stor möjlighet att påverka planens inriktning med följden att det finns en samsyn kring planen och länets utveckling. Länsstyrelsen deltar i arbetet med handlingsprogram för regionala kärnor som landstinget bedriver utifrån RUFS 2010. Under året har Länsstyrelsen yttrat sig över den regionala utvecklingsplanens aktualitet.

RUFS 2010 är även regionalt utvecklingsprogram enligt förordning (2007:713) regionalt tillväxtarbete. Länsstyrelsen bedömer att det finns ett stort samband mellan kommunernas planering och det regionala tillväxtarbetet. Det ömsesidiga beroendet har utvecklats över tiden. I redovisningen av regleringsbrevsuppdrag 26 utvecklas detta.

Ett stort antal av länets 26 kommuner har kommunomfattande översiktsplaner som har antagits eller aktualitetsförklarats under de två senaste mandatperioderna. I många kommuner pågår eller har pågått arbete med en översyn av översiktsplanen under innevarande mandatperiod. För att konkretisera översiktsplanen inför detaljplanläggning arbetar samtliga kommuner med att ta fram fördjupningar av översiktsplanen och program för detaljplan. Under 2013 har det pågått kommuntäckande översiktsplanering i flera av länets kommuner. Länsstyrelsen har lämnat fem stycken granskningsyttranden inför kommunernas antagande av översiktsplanerna och tre stycken samrådsyttranden.

I redovisningen av regleringsbrevsuppdrag 42 (2013) har Länsstyrelsen beskrivit hur regionala mål, planer och program har fått genomslag i kommunernas planering. I den regionala utvecklingsplanen RUFS 2010 har statliga och regionala mål och intressen sammanvägts till ett samlat regionalt mål- och strategidokument för fysisk planering och regional tillväxt i länet fram till 2030. Planen svarar således för en tillämp-

ning på regional nivå av nationella mål som rör mark- och vattenanvändning och bebyggelseutveckling, och ger härigenom regional vägledning för kommunernas översiktsplanering.

Som regionplan är RUF 2010 vägledande för kommunernas översiktsplanering. Den utgör underlag för Länsstyrelsens skyldighet enligt plan- och bygglagen att tillse att mark- och vattenanvändningsfrågor som angår flera kommuner har samordnats på ett lämpligt sätt i översiktsplaner och detaljplaner.

Under året har Länsstyrelsen i Stockholm besvarat ett antal remisser inom plan- och byggområdet. Länsstyrelserna har även tillskrivit regeringen vad gäller riksintresse och flygbuller.

I samarbete med övriga länsstyrelser runt Mälaren har arbetet med att ta fram riktlinjer för bebyggelseplanering kring Mälaren fortsatt under året. Ett slutdokument finns framtaget och ska godkännas i januari 2014. Förslag till rekommendationer för bebyggelseplanering vid havet har under året remitterats till länets kustkommuner, SMHI och landstinget. Några frågor återstår att förtydliga innan dokumentet kan färdigställas.

Arbetet med att ta fram gemensamma planeringsföresättningar för Bromma tillsammans med Trafikverket, Stockholms stad och Swedavia har fortsatt under 2013 och en delredovisning gjordes i juni 2013. Syftet är att klarlägga de speciella föresättningar som råder för flygverk-samheten och stadens utveckling i närliggande områden. Under arbetet har vi redovisat de förändringar som kommer att ske utifrån nya förutsättningar för flygplatsen. På grund av att Swedavias arbete med bullerberäkningar för-senats har tidsplanen för det gemensamma arbetet förlängts. Arbetet är en del i att klargöra föresättningarna för ytterligare bostäder i områden som berörs av flygplatsens influensområde.

Tillsynsvägledning

Behovet av vägledning om plan- och bygglagen, PBL, har varit fortsatt stort under 2013. Länsstyrelsen har arbetat dels med tillsynsvägledning vid kommunsamråd, dels med samrådsyttranden i planärenden. Länets kommuner träffas regelbundet för samråd om aktuella plan- och byggfrågor.

I syfte att underlätta kommunernas arbete har Länsstyrelsen under året anordnat två träffar under rubriken "Mötesplats PBL" för kommunala tjänstemän inom PBL-området. Mötesplatsen erbjuder en arena för dialog om konkreta tillämpningsfrågor. I samma syfte har "Öppet hus" anordnats. Länsstyrelsen förmedlar även information genom nyhetsbrevet "Miljö- och plannytt". I och med bildandet av den nya samhällsbyggnadsavdelningen har nyhetsbrevet utvecklats och heter nu "Samhällsbyggnad & miljö". Sammantaget har fem nummer getts ut under 2013.

Inom ramen för tillsynsvägledning till kommunernas byggnadsnämnder har en enkät skickats ut. Enkäten är länsstyrelsegemensam och görs i enlighet med redovisningen av regleringsbrevsuppdrag 44a (2012). Årets enkät följde upp vissa frågor från föregående år men hade även särskilt fokus på hur byggnads-nämnderna tillämpar förelägganden och bygg-sanktionsavgifter enligt PBL. Länsstyrelsen följer även hur kommunerna tillämpar reglerna om strandskydd enligt miljöbalken i plan- och byggärenden. Dessa frågor återfinns i reglerings-brevsuppdrag 40 och 41 (2013). I Stockholms län har ännu inte någon kommun samrått med Länsstyrelsen om områden för landsbygds-utveckling i strandnära läge. I den gemensamma redovisningen för regleringsbrevsuppdrag 44b (2012) som gjordes i oktober 2013 så har arbets-former med mera ytterligare utvecklats. Länsstyrelsen i Gävleborg har lett det gemen-samma arbetet. Den gemensamma redovisningen kommer att bli ett viktigt stöd för Länsstyrelsens arbete med tillsyn och tillsynsvägledning

Handläggningstider för överklagade ärenden

Handläggningstiderna för överklagade ärenden inom plan- och byggområdet har minskat kraftigt. Rutinerna för att registrera ärenden har omarbetats under 2013 varför det inte är relevant att jämföra uppgifterna med föregående år.

Under året har stora resurser lagts på att förbättra handläggningstiderna för överklagade detalj-planer. Målet i regleringsbrevet om att 75 procent av ärendena ska vara avgjorda inom tre månader och 90 procent inom fem månader klarades härigenom till största del. Under årets första kvartal avgjordes många äldre ärenden

vilket belastade årets målpuppfyllelse negativt. Räknat från andra kvartalet uppfylldes dock målen i regleringsbrevet.

Resurser har även koncentrerats till att korta de tidigare långa handläggningstiderna för övriga överklagadeärenden inom plan- och byggområdet. Ärendebalanserna föll därför mot slutet av året till nästan en tredjedel mot vad som gällde vid årets ingång. Prognosen är att målet i regleringsbrevet om att 75 procent av ärendena ska vara avgjorda inom fyra månader och 90 procent inom sex månader kommer att klaras i och med utgången av första kvartalet 2014. Ärenden som rör nyproduktion av bostäder har prioriterats.

Bostadsförsörjning

Länsstyrelsen har under året analyserat och följt utvecklingen på bostadsmarknaden. Genom bland annat rapporter och seminarier bidrar Länsstyrelsen till en samsyn om hur en hållbar boendeutveckling kan nås. Årets planerade insatser har genomförts. Det regionala behovet av bostäder är ett tillskott på 16 000 bostäder per år enligt RUFS 2010, reviderad 2012.

Bostadsmarknadsenkäten genomfördes och besvarades av samtliga kommuner i länet. Enkätmaterialen kvalitetssäkrades därefter och sammanställdes i en rapport till Boverket. Enkätens syfte är att ge en uppfattning om hur bostadssituationen ser ut i länet. Under året har Länsstyrelsen medverkat i Boverkets projektgrupp i framtagandet av en helt ny bostadsmarknadsenkät som sju sattes i december 2013. För att ge en tydlig bild av den regionala situationen på bostadsmarknaden har en analys gjorts, bland annat utifrån bostadsmarknadsenkäten och kompletterande intervjuer med byggherrar och kommuner. Analysen publicerades i rapporten 2013:14 "Läget i länet – bostadsmarknaden i Stockholms län 2013".

Länsstyrelsen arrangerar tillsammans med Stockholms läns landsting och Kommunförbundet Stockholms län ett forum för kunskapsförmedling och erfarenhetsutbyte mellan kommuner och andra viktiga aktörer på länets bostadsmarknad – "Öppet forum för boendeplanering". Detta år arrangerades tre nätverksträffar. Vidare fortsatte samverkan under året mellan Länsstyrelsen, Kommunförbundet Stockholms län, Stockholms

läns landsting och Stockholms stad. Syftet med samverkan är att bidra till en god bostadsförsörjning i länet. I år anordnades bland annat fyra nätverksträffar för stadsbyggnadschefer och bygg- och bostadsbolag.

Länsstyrelsen deltar även i det regionala samarbetet med att kunna erbjuda 6 000 studentbostäder till 2017. Arbetet leds av Akademiska hus och går under namnet Studentbostadsmässan 2017.

Tillsammans med Stockholms universitet driver Länsstyrelsen ett praktikprogram för studenter som studerar samhällsplanering. Praktikprogrammet har efterfrågats av branschen och kommunerna som en del i att förbättra kompetensförsörjningen i länet. Under året fick sex studenter praktik genom Länsstyrelsens praktikprogram.

Länsstyrelsen har ett treårigt uppdrag att stödja länets kommuner i arbetet med att motverka hemlöshet, i synnerhet bland barnfamiljer. Inom ramen för uppdraget har återbesök i fem kommuner genomförts tillsammans med regeringens hemlöshetssamordnare. Därutöver har egna kommunbesök genomförts bland annat tillsammans med ett nätverk för socialsekreterare i Stockholm Nordost. Vi har också deltagit på ett seminarium för frivilligorganisationer. Länsstyrelsen är vidare ordförande i den nationella arbetsgruppen för hemlöshetsuppdraget. Det arbetet har bland annat inneburit att arrangera två konferenser för länsstyrelsernas kontaktpersoner, att sammanställa länsstyrelsernas årliga hemlöshetsarbete samt att arrangera fyra nationella konferenser som totalt besöktes av över 800 personer. Det sistnämnda anordnades i samarbete med regeringens hemlöshetssamordnare som länsstyrelserna har ett nära samarbete med.

Enligt regleringsbrevsuppdrag 78 har Länsstyrelsen i Stockholm tillsammans med länsstyrelserna i Västra Götaland, Skåne och Kronoberg fått i uppdrag att samla relevanta aktörer för kunskaps- och erfarenhetsutbyte kring urbant utvecklingsarbete. Samordning har skett med Boverket och under året har bland annat kommunbesök och konferenser genomförts. Förstudien som initierades 2012 har genomförts i samverkan med Tillväxt, miljö- och regionplanering (TMR) inom Stockholms läns landsting och resulterade i rapporten "Det urbana spelet – resultat av en förstudie om hållbar urban

utveckling”. Förstudien gav bland annat 99 möjliga åtgärder för urbant utvecklingsarbete som länsstyrelsen ska fortsätta arbeta med. Länsstyrelsen i Stockholm har lämnat underlag för en samlad redovisning till Länsstyrelsen i Västra Götaland.

Varje år ska allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag lämna uppgifter om beslutade värdeöverföringar och hur de har beräknats. Uppgifterna lämnades till Länsstyrelsen som sedan gjort en bedömning av hur eventuella överföringar förhåller sig till reglerna. Länsstyrelsens rapport lämnades till Boverket.

Under 2012 redovisade Stockholms läns landsting Stockholmsregionens behov av nya bostäder, med fördelning på länets kommuner (S2012/4203/PBB). Med utgångspunkt i den har Länsstyrelsen under 2013 också granskat och bedömt kommunernas planeringsmässiga förutsättningar att förverkliga angivet antal bostäder (regleringsbrevsuppdrag 44). Igenomförandet av uppdraget har vi besökt länets samtliga kommuner. Vid besöken har kommunerna fått lämna uppgifter om planeringsberedskap och detaljplaneläge. Uppdraget har redovisats till Regeringskansliet.

Länsstyrelsen har gett råd, stöd och information om hur kommuner och byggherrar kan arbeta med jämställdhet kopplat till bostadsförsörjning och bostadsbyggande. Vi har bland annat lett en workshop kring jämställdhet och bostäder. När översiktsplaner granskas i samrådskedet tittar Länsstyrelsen på om sociala frågor, jämställdhets- och trygghetsfrågor finns upptagna.

Stödhantering

Den processkartläggning som togs fram under 2012 har legat till grund för en genomgång och en effektivisering av bidragsprocesserna. En processbeskrivning har tagits fram som omfattar allt från registrering av nya ansökningar, över utbetalning, till uppföljning och avslut.

Efterfrågan på bidrag för åtgärder mot radon och investeringsstödet till solceller ligger på samma nivå som 2012. De medel Länsstyrelsen tilldelats för investeringsstöd till solceller har begränsat bidragsgivningen. Det har i sin tur inneburit att solcellsinstallationer inte genomförts eller skjutits på framtiden. För maximalt utnyttjande av de pengar vi tilldelas har de projekt som

beviljats stöd följts upp. I de fall projekteten inte genomförs har vi återkallat besluten och använt pengarna till nya ansökningar. Vi handlägger ansökningarna i enlighet med en prioriteringsordning som innebär att vi tar beslut i turordning efter vilket år projekten beräknas bli påbörjade.

Installerad effekt i projekt som fått solcellsstöd är sammanlagt 1 289 kW varav 431 kW avser installationer på småhus. 858 kW har beviljats till företag och myndigheter.

Kontroll av tillgänglighet och användbarhet genomförs i alla ärenden som gäller ansökan om investeringsstöd till äldre- eller trygghetsbostäder. I många ansökningar uppfylldes inte kraven på användbarhet, tillgänglighet och arbetsmiljö. Ofta rättar byggherren till bristerna efter påpekande, men i vissa fall avslogs ansökningarna av denna anledning. För att undvika förgäves projektering tar vi ofta emot byggherren i ett tidigt skede för information om förutsättningarna för stöd.

Av sju beviljade ansökningar om investeringsstöd för äldreboenden under 2013 gällde alla särskilda boenden för äldre.

Indikatorer

Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik
utgiftsområde 18¹⁾

DETALJPLANER	2013	2012	2011	2010
Antal överprövade detaljplaner		4	5	3
Antal upphävida detaljplaner		2	2	1
STRANDSKYDDSDISPENSER	2013	2012	2011	2010
Antal strandskyddsdispenser som länsstyrelsen har överprövat		123	116	120
Antal strandskyddsdispenser som länsstyrelsen har upphävt		96	51	44

¹⁾ Se avsnitt Resultatredovisning, avsnitt indikatorer

Källa: Boverket, Naturvårdsverket

Kommentar kring ovanstående indikatorer

Detaljplaner

Antalet överprövade och upphävda detaljplaner är i princip samma som föregående år. Den lilla förändring som skett ska ses i förhållande till att det statistiska underlaget är litet. Länsstyrelsen bedömer också att förändringen hänger samman med tillfälligheter i enskilda ärenden. Nationella mål inom detta område saknas, men antalet får anses vara litet, sett i förhållande till det totala antalet antagna detaljplaner (294 stycken 2013).

I syfte att reducera antalet detaljplaner som överprövas och upphävs arbetar Länsstyrelsen kontinuerligt med att utveckla vägledning och planeringsunderlag. Översynen av utformningen av Länsstyrelsens planyttranden, som inleddes under 2012, har fortsatt. Syftet är att tydliggöra sådana faktorer som kan medföra att en detaljplan överprövas.

Strandskyddsdispenser

Siffrorna som redovisas i tabellen ovan visar antalet inledda överprövningar av kommunala beslut samt antalet beslut som helt eller delvis har upphävts. Noteras bör att det är vanligt att ett beslut innehåller flera åtgärder som medgivits dispens. Värt att notera är även att antal överprövade beslut avser år 2012, medan antal helt eller delvis upphävda beslut även avser ärenden inledda tidigare år, och därför inte är jämförbara. Antalet överprövade kommunala beslut om strandskyddsdispenser är i princip konstant sedan flera år tillbaka. Förändringen för 2013 kommer att analyseras i samband med att statistik redovisas till Naturvårdsverket. Antalet kommunala dispenser är i princip oförändrad. Länsstyrelsen har genomfört vägledande insatser i syfte att försöka minska antalet dispenser som överprövas och upphävs, bland annat har en checklista upprättats som underlag för kommunernas dispensbeslut.

Återrapportering regleringsbrev

Tabell 4.1

BIDRAG FÖR VILKA LÄNSSTYRELSEN HAR FATTAT BESLUT, MEN DÄR ANNAN MYNDIGHET HAR GJORT UTBETALNINGEN (TKR)	2013	2012	2011
Boverket: Engångsbidrag	53 592	71 789	68 685
Boverket: Periodiska bidrag totalt	0	7 376	64 802
Totalt	53 592	79 215	133 487
varav Boverket: Nyutbet. periodiska bidrag respektive år	0	671	1 443

Källa: Boverkets statistikprogram Svanen

KOMMENTARER TABELL 4.1

Det periodiska bidraget – räntebidraget – har upphört. Minskningen av engångsbidragen förklaras av att stödandelen vid solcellsinstallationer minskat från 45procent till 35procent. Dessutom har antalet ansökningar om radonbidrag minskat och samtidigt har de beviljade bidragsbeloppen sjunkit. Det senare som en följd av att allt fler sökanden kombinerar stödet med ROT-avdrag.

Tabell 4.2

BESLUT OM STÖD (ANTAL FÖRSTA BESLUT)	2013	2012	2011
Reguljära stöd			
Radonbidrag egnahem	735	988	1 003
Tillfälliga stöd			
Investeringsstöd äldreboende, m.m.	7	12	7
Investeringsstöd till solceller	186	143	114
ÖVRIGA BESLUT			
Beslut om omprövning	153	324	465
Beslut om avslag/avskrivning	81	90	78
Beslut om återkallande	130	130	256
Beslut om utbetalning	831	1 051	1 137
Beslut om omprövning efter utbetalning	0	4	63

Källa: Boverkets statistikprogram Svanen

KOMMENTARER TABELL 4.2

Den nedåtgående trenden för radonbidrag beror troligen på att frågan för närvarande inte är särskilt uppmärksammat. Uppgiften om investeringsstöd till solceller 2012 var felaktigt angiven till 7 stycken. Rätt antal för 2012 är 143.

Energi och klimat

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER)	2013	2012	2011
AVSER VERKSAMHET 42*			
Årsarbetskrafter män ¹⁾	0,07	0,20	0,55
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	3,48	3,93	5,57
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,97	1,11	1,64
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	4 861	5 460	7 960
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	1,18	1,43	2,06
Antal ärenden, inkomna och upprättade	23	4	2
Antal beslutade ärenden	4	3	2
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	1 450	95	1 500

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

Kommentarer till tabellen

Under 2013 har antalet årsarbetare minskat som en följd av att en tjänst varit obesatt under en del av året. Därför har också verksamhetskostnaderna sjunkit. Det markant ökade antalet inkomna ärenden under 2013 beror på utlysningen klimatmiljonen där 17 ansökningar har diarieförts på verksamhet 423.

Länsstyrelsen har under året fått medel från Energimyndigheten till två stora energiprojekt – ”Överkomma hinder för energieffektivisering” och ”Samordnad varudistribution inom Södertörn.” Pengarna har utbetalats till Täby (220 tkr), Tyresö (280 tkr) för det första projektet och resterande (950 tkr) det gemensamma transporteffektiviseringsprojektet i Södertörns-kommunerna. Detta förklarar summan av bidragsutbetalningarna under året.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Länsstyrelsen i Stockholms län har varit sammanhållande för ett projekt som resulterat i rapporten ”Mälarens och Saltsjöns framtid i ett brett perspektiv – dricksvatten, bebyggelse, ekosystem”.

Under året har vi också tagit fram rekommendationer för bebyggelse vid Östersjön. Svar på remissen ”Rekommendationer om lägsta grundläggningsnivåer längs Östersjökusten i Stockholms län” har inkommit och bearbetas nu av Länsstyrelsen.

Under året har vi löpande svarat på flertalet remisser från kommuner och andra myndigheter. Från kommunerna rör det sig främst om energiplaner och klimat- och energistrategier, där vi bland annat yttrar oss om värdet av det regionala perspektivet. Några av de mer omfattande remisserna från andra myndigheter som vi yttrat oss om är Bygghälsöutredningen, Färdplan 2050 och Energieffektiviseringsdirektivet.

Indikatorer

Allmän miljö- och naturvård utgiftsområde 20¹⁾

FÖRNYBAR ENERGI	2013	2012	2011	2010
Installerad effekt i vindkraftverk (MW)		2,1	2,1	1,2
Producerad el som kommer från vindkraft (GWh)		sekretess	sekretess	sekretess

¹⁾ Se avsnitt Resultatredovisning, avsnitt indikatorer

Källa: Statens energimyndighet

Kommentar kring ovanstående indikatorer

Under året har det inte tillkommit några vindkraftverk som ökat vår produktion av vindenergi avsevärt. Intresset för att etablera vindkraft i länet är svagt. Förutsättningarna för att anlägga vindkraftverk i länet är jämförelsevis besvärliga genom att länet i många delar är tätbebyggt och även har känsliga områden, speciellt skärgården, där särskilda hänsyn behöver tas. Dessutom kan det vara svårt för vindkraftsföretagen att få kalkylen att gå ihop, särskilt i fråga om havsbaserad vindkraft, bland annat beroende på det låga energipriset.

Länsstyrelsen har under året svarat på två remisser från Energimyndigheten angående vindbruk:

- Remiss gällande områden av riksintresse för vindbruk
- Remiss gällande förslag till uppdatering av riksintresse för vindbruk 2013

Återrapportering regleringsbrev

RB 37. Länsstyrelserna ska redovisa:
- insatser som genomförts för att strategiskt samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens politik avseende energiomställning och minskad klimatpåverkan,

Länsstyrelsen har inom den regionala miljömålsdialogen fortsatt en samverkan kring klimat- och energistrategin. Länets klimat- och energistrategi ligger till grund för hur regionen ska arbeta fram åtgärdsprogram för minskad klimatpåverkan. Som styrgrupp för detta arbete verkar det

regionala miljömålsrådet, där Länsstyrelsen samverkar med offentliga aktörer. Länsstyrelsen ansvarar för organiseringen av styrgruppen.

Under 2013 har vi fastställt klimat- och energistrategin och 20 av 26 kommuner har antagit den. Under året har åtta möten ägt rum i arbetsgruppen, fyra möten i regionala miljömålsrådet och två möten i kommunnätverket för miljömål (se vidare RB45). I styrgruppen är Länsstyrelsen representerad av miljödirektören som i sin tur redovisar till länsledningen.

Klimat och energi är en av de till regeringen redovisade prioriteringarna i tillväxtarbetet (rapport Dnr: 300-16040-2011). Prioriteringarna, eller utmaningarna, har en bred regional förankring genom att Stockholms läns landsting, Kommunförbundet i Stockholms län, Strukturfondpartnerskapet i Stockholms län samt Stockholms stad har ställt sig bakom dessa. Länsstyrelsens verksamhetsmål för klimat och energi syftar till att stärka och binda samman Länsstyrelsens insatser. Under året har medarbetare på myndigheten gemensamt arbetat kring utmaningen klimat och energi i Länsstyrelsens kommande verksamhetsdirektiv 2014–2015 för att prioritera och skapa ett ökat genomslag för frågan.

Det handlingsprogram för energi och klimat som inleddes 2010 har under året slutrapporterats. Uppföljningen visar att växthusgasutsläppen minskar, men de övergripande målen om att kraftigt minska klimatutsläppen är långt ifrån uppfyllda. Energianvändningen i länet ökar, vilket främst kan kopplas till ökade transporter. Härvid kvarstår en stor utmaning.

En ytterligare effekt av handlingsprogrammet är att en regional samverkan mellan Stockholms läns landsting, Kommunförbundet i Stockholms län, Trafikverket region Stockholm och Länsstyrelsen har formaliserats.

– insatser för att utveckla och genomföra regionala åtgärdsplaner för det klimat- och energistrategiska arbetet i samverkan med berörda lokala och regionala aktörer i syfte att identifiera, planera och genomföra regionala insatser och åtgärder med särskilt fokus på innovativa och resurseffektiva lösningar för att uppnå minskad klimatpåverkan, ökad andel förnybar energi och ökad energihushållning,

Klimat- och energistrategin har under året fastställts. Länsstyrelsen arbetar vidare med strategin genom olika samverkanskonstellationer, separata projekt och på sikt åtgärdsplaner. Som styrgrupp för detta arbete verkar det regionala miljömålsrådet. I strategin har nationella mål brutits ner till fem regionala mål inom områdena ”minskade utsläpp av växthusgaser”, ”energi-effektivitet”, ”energianvändning i transportsektorn” och ”energiproduktion”. I strategin identifieras ett flertal åtgärdsområden som är viktiga för det fortsatta arbetet.

Som ett led i att genomföra och följa upp klimat- och energistrategin har en sammanställning av pågående och genomförda projekt inom klimat- och energiområdet påbörjats. Sammanställningen kommer att avslutas under 2014. Uppföljning är centralt för att kunna bedöma om strategin fortfarande är relevant och om åtgärderna är tillräckliga eller om de behöver stärkas eller kompletteras med nya. Uppföljningen av åtgärder ska inspirera, sprida idéer och erfarenhet från genomförda insatser samt bidra till nya samarbeten. Erfarenhet från genomförda åtgärder och deras effekt utgör underlag för prioritering och utveckling av åtgärdsplaner.

Under de tre åren som handlingsprogrammet har pågått har en rad aktiviteter och processer genomförts inom fyra handlingsområden; ”fjärrvärme”, ”biogas”, ”avfall” och ”energi-effektiv samhällsplanering”. Dessa presenteras närmare i slutrapporten för handlingsprogrammet energi och klimat (Dnr: LS 1102-0298).

– insatser för att stärka samverkan såväl inom respektive länsstyrelse som mellan länsstyrelserna för att gemensamt utveckla länsstyrelsernas arbete med att förverkliga regeringens politik för minskad klimatpåverkan och energiomställning,

Länsstyrelsen har under året ingått i det sedan tidigare etablerade nätverket med klimat- och energistrateger på länsstyrelserna i Södermanland, Västmanland och Uppsala. Vi har under året haft sex möten där vi diskuterat gemensamma projekt, utbytt erfarenheter och delat goda exempel. Länsstyrelsen har också deltagit i nationella nätverksträffar (pilotlänsdagarna 28–29 maj), utbildningar (processledarutbildning) och workshoppar

(länsstyrelsekonferens 9–10 oktober, 7 november) som arrangerats av bland andra Energimyndigheten och Naturvårdsverket. I den nya samverkan för länsstyrelsernas energi- och klimatsamordning (LEKS) deltar Länsstyrelsen som ansvarig kontakt för uppföljning av energifrågor och ansvarar för miljömålet ”begränsad klimatpåverkan” inom Regional utveckling och samverkan i miljömålssystemet (RUS). Länsstyrelsen har lämnat förslag på möjliga utvecklingsprojekt inom LEKS och har beviljats stöd från RUS för att utveckla och beskriva processer kring miljömålsarbetet. Syftet är implementera en systematisk och effektiv process för länets miljömålsarbete.

Länsstyrelsen omorganiserades under 2013. Bland annat bildades avdelningen för samhällsbyggnad, där enheten för samhällsplanering ingår. Enheten arbetar med områdena klimat och energi, infrastruktur, bostäder och översiktsplanering. Ett viktigt skäl till den nya organisationen har varit att öka integreringen av klimat och energifrågor i samhällsplaneringsområdena. Avdelningen för samhällsbyggnad har genomfört en gemensam verksamhetsplanering för att öka samverkan mellan alla samhällsbyggnadsområden. Genom det gemensamma arbetet inom miljömålsdialogen integreras klimat- och energi även i miljöavdelningens arbete. I den strategiska inriktningen, som riktar sig både internt och externt, är klimat och energi en av fem regionala utmaningar.

– insatser för att klimat- och energimålen får ökat genomslag inom olika sakområden såsom miljöprövning och -tillsyn, den lokala och regionala samhällsplaneringen, regionalt utvecklings- och tillväxtarbete och infrastrukturarbete,

Utvecklings- och tillväxtarbete

Den starka befolkningsutvecklingen – med kapacitetsbrist i bostadsförsörjning och transportinfrastruktur som följd – påverkar energi- och klimatområdet. Det är en anledning till att flera sektorsövergripande initiativ inom det regionala tillväxtområdet fördjupats under året.

Det regionala utvecklingsprogrammet RUS 2010 och de till regeringen redovisade prioriteringarna i tillväxtarbetet ligger också till grund för de under året framtagna regionala strukturfondsprogrammen 2014–2020. En strategiskt viktig

del i programmen handlar om hur det sektorsövergripande perspektivet kan få genomslag i utvecklingsinsatser inom Länsstyrelsens prioriterade områden "infrastruktur", "bostäder", "arbetsmarknad och kompetensförsörjning", "innovationskraft" samt "energi och klimat" de kommande åren.

Länsstyrelsen har som regionalt tillväxtansvar tagit fram ett operativt program för Regionalfonden. Inom området klimat och energi har sakkunniga deltagit i den förberedande regionala inriktningsprocessen och programskrivandet. Hållbar stadsutveckling är en övergripande målsättning där sektorsövergripande samverkan mellan aktörer från olika sektorer och branscher är grundläggande i en komplex och dynamisk region som Stockholm. Att integrera ekosystemtjänster i stadsutvecklingsinsatser och stärka sambandet mellan stad och natur i den regionala planeringen är ett sätt där tvärvetenskapliga perspektiv kan möta klimat- och miljömål. Även i andra tillväxtområden, som innovationsstrategin och miljötekniksatsningar, ingår klimat och energi som en drivkraft för förnyelse.

Infrastrukturarbete

År 2012 initierade Länsstyrelsen tillsammans med Trafikverket ett arbete med en regional inriktning för transportsystemet i Stockholms län. Målsättningen var att utifrån de övergripande målen för regionens utveckling som bland annat framgår av RUFS 2010 och med beaktande av de nya befolkningsframskrivningarna visa på sambanden mellan hållbar utveckling och transportsystemet. Tidigare nämnda trafikprognoser för länsplanen och nationell plan togs fram i samband med inriktningsarbetet. Det blev tydligt att större fokus måste läggas på kapacitetsstark kollektivtrafik, gång och cykel i de kommande planerna för att kunna möta transportefterfrågan och klimat-, energi- och miljömål.

I och med den regionala inriktningsprocessen ändrades länets fokus för investeringar i infrastruktur till att i större utsträckning ta hänsyn till bostadsbyggande, klimat och effektiv användning av transportsystemet. Målen som preciseras i PM Regional inriktning för Stockholms infrastruktur är att med beaktande av Stockholms utveckling och tillväxt erbjuda tillgänglighet som

- stödjer och utvecklar en fungerande bostads- och arbetsmarknad
- tillgodoser de behov av kapacitet och tillförlitlighet som är nödvändiga för den växande storstadsregionens utveckling och
- aktivt bidrar till en hållbar utveckling socialt, miljömässigt och ekonomiskt. I denna utgångspunkt vilar klimatutmaningen tungt.

Processen med att ta fram den regionala inriktningen har fungerat som en startpunkt för framtagandet av länsplanen under 2013 och ett sätt att i tidigt skede diskutera viktiga miljöfrågor kopplat till länets infrastrukturutveckling. Inriktningsdokumentet utgör ett samlat ramverk för länets aktörer och anger ett gemensamt ställningstagande för hur investeringar i infrastruktur ska prioriteras. I och med framtagandet av dokumentet intog aktörerna tydlig strategisk ställning i frågan om större satsningar på klimat och hållbart resande. Ett ställningstagande som återspeglas i de tillkommande objekten samt ökade anslagen till åtgärdsområden i länsplanen 2014–2025.

Den lokala och regionala samhällsplaneringen

I den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFS) är klimat och energi av central betydelse. RUFS har en viktig funktion i att förmedla regionens gemensamma och långsiktiga viljeinriktning. I och med att planens aktualitet och användbarhet har bedömts har Länsstyrelsen i sin dialog med landstinget lämnat synpunkter på att klimatfrågan ännu tydligare bör vävas in i planen.

Ett tydligt exempel på när de nationella och regionala målen fått genomslag i kommunal planering är i Sollentunas översiktsplan. Översiktsplanen bygger på visionen om ett långsiktigt hållbart samhälle och strategin att utveckla ny bebyggelse genom förtätning i goda kommunikationslägen och bygga ut stations-samhällena som förortscentra till staden, förbundna med korridorer av tätare bebyggelse. I planen har man tagit hänsyn till de klimat- och energimål kommunen tagit fram i sin strategi, där utmaningar som har identifierats på regional nivå varit en viktig utgångspunkt. I Länsstyrelsens ordinarie arbete med att granska översiktsplaner

och detaljplaner ingår klimat och energi som en aspekt i bedömningen.

Länsstyrelsen har arrangerat ett seminarium med tema solceller i planering. Syftet med seminariet var att höja kunskapen om hur solenergi kan integreras i planeringsprocesser och att diskutera hur man kan skapa goda förutsättningar för solenergi. Vid seminariet deltog 30 personer från kommuner och landsting. Flera av deltagarna uppgav att de gärna ville ha ytterligare kunskap om ämnet.

– insatser för att stödja näringslivets och kommunernas klimat- och energiarbete,

Länsstyrelsen driver ett nätverk med representanter för energieffektiviseringsstödet i länets kommuner. Under 2013 har 25 av 26 kommuner och landstinget sökt Energimyndighetens stöd och drygt 300 åtgärder är planerade, pågående eller avslutade. Nätverket har träffats fyra gånger under året. Tillsammans har vi stöttat varandra vid inrapporteringen av energieffektiviseringsstödet, diskuterat styrkor och svagheter i energieffektiviseringsstrategierna, klimat- och energidata med mera. Till några av nätverksträffarna bjöds näringslivet in för att berätta om relevanta verktyg kopplat till energieffektivisering.

I samverkan med Energimyndigheten och grannlänerna har vi även erbjudit kommunerna tre utbildningar: "Driftoptimering utan investering", "Lönsamma investeringar i energisnåla fastigheter" och "Systematiskt arbete med energieffektivisering, del 2".

Länsstyrelsen driver sedan 2012 projektet "Överkomma hinder för energieffektivisering" tillsammans med fem kommuner i länet. Målet är att visa på att de hinder som ofta ligger i vägen för energieffektivisering kan övervinnas, med hjälp av exempelvis finansieringsmodeller eller organisationsutveckling. Projektet delredovisades vid ett seminarium och med en rapport den 7 mars och slutredovisades vid ett seminarium den 7 december. Vid seminarierna var drygt hälften av länets kommuner representerade. Effekten från projektet bedöms som mycket god.

Länsstyrelsen har under året utlyst "Klimatmiljonen", ett stöd till lokala och regionala projekt inom energi- och klimatområdet.

Kriteriet för att få stöd var att projektet kan stärka arbetet med att nå målen i den regionala klimat- och energistrategin. 17 ansökningar inkom och beslut om tilldelning fattas under början av 2014.

2012 beviljade Energimyndigheten medel till projektet "Samordnad varudistribution på Södertörn". Projektet syftar till en effektivisering av åtta kommuners godstransporter.

Länsstyrelsen deltar som projektledare i projektet som kommer att pågå till december 2014.

Energibesparingen bedöms som mycket stor.

Tillsammans med Stockholms stad och Stockholms läns landsting har vi utvecklat "Stockholms solkarta". Genom den interaktiva kartan kan användaren se hur mycket solen strålar på ett tak för att bedöma om och var det är lämpligt att installera solceller eller solfångare. Solkartan lanserades i juni 2013 och hade till och med september haft nästan 10 000 besökare. Stockholms stad märker av ett större intresse för solceller, och antalet bygglovsansökningar har fördubblats, även om det inte går att direkt dra slutsatsen att det finns ett samband mellan intresseökningen och solkartan.

Inom "landsbygdsprogrammet" har Länsstyrelsen under året genomfört utbildningar i sparsam körning för lantbrukare. Vi har även utbildat lantbrukare i olika möjligheter till klimatåtgärder som de kan göra. Några lantbrukare har också fått enskild rådgivning om klimatåtgärder på den egna gården.

– insatser för att verka för en ökad andel förnybar energi, särskilt avseende insatser för att uppnå planmässiga förutsättningar inom planeringsramen för vindkraft, samt

Bevakning av riksintresse för vindkraft ingår alltid i ordinarie samråd kring översiktsplaner. Under året har Länsstyrelsen svarat på två remisser från Energimyndigheten angående vindbruk: "Remiss gällande områden av riksintresse för vindbruk" och "Remiss gällande förslag till uppdatering av riksintresse för vindbruk 2013".

Länsstyrelsen har deltagit i BiogasÖsts dialogprocess gällande tillståndsansökningar. Länsstyrelsen har gett förslag på hur tillståndsprocessen kan förbättras med det långsiktiga

målet att underlätta för utbyggnaden av nya biogasanläggningar. Målet är en nationellt förankrad vägledning. I länet har det visat sig särskilt svårt att hitta lämplig lokalisering med nödvändig hänsyn till kringliggande bebyggelse.

Under 2013 har vi betalat ut 9 951 502 kronor i stöd till solceller, fördelade på 108 projekt om totalt 1 289 kW. Efterfrågan är fortfarande mycket stor. Det lägre beloppet jämfört med föregående år (2012 utbetalades 13 239 822 kronor) kan förklaras av att stödandelen sjunkit till 35 procent från tidigare 45 procent.

– insatser för att bidra till regeringens arbete med Färdplan 2050.

Länsstyrelsen har svarat på remissen ”Remittering av rapporten om klimatfärdplan 2050” (Dnr: M2012/3318/KI). I yttrandet lämnade vi främst synpunkter på syntesrapporten och i viss utsträckning på bilagorna. Länsstyrelsen i Stockholm har tidigare lämnat synpunkter till ett länsstyrelsegemensamt yttrande (Länsstyrelsen Halland Dnr: 420-8471-12).

RB 38. Länsstyrelserna ska redovisa insatser och användningen av medel från anslag 1:10 *Klimatanpassning* inom utgiftsområde 20 med anledning av uppgiften att samordna det regionala klimatanpassningsarbetet.

Sedan år 2009 har Länsstyrelsen, på uppdrag av regeringen, arbetat intensivt med att samordna arbetet med anpassning till ett förändrat klimat på regional nivå. Den långsiktiga målsättningen är att Stockholmsregionen ska vara en klimatanpassad region där kommuner och andra aktörer tar ett ansvar för att möta klimatförändringarna och vidta åtgärder. Målsättningen på kortare sikt är att

- öka kunskapen om klimatförändringarna hos länets aktörer
- bidra till att den anpassning som behövs och kommer att behövas framöver ska integreras som en naturlig del i Länsstyrelsens och andra aktörers olika verksamhetsområden.

Öka kunskapen om klimatförändringarna hos länets aktörer

Information och utbildning

Att informera och höja kunskapen om klimatförändringarna samt förmedla behoven av anpassning utgör en betydande del i Länsstyrelsens uppdrag. Som en viktig del av verksamheten anordnar vi seminarier där viktiga teman med bäring på klimatförändringar kopplat till Stockholmsregionen lyfts fram.

Inför att SMHI skulle ta sitt nya varningssystem för värmebölja i bruk arrangerade Länsstyrelsen ett seminarium om detta tillsammans med Sveriges Meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) och Karolinska Institutet. Tjänstemän inom kommun och landsting som arbetar med samhällsskydd och beredskap, klimatanpassning, planering samt inom hälso-, sjukvård och omsorg blev inbjudna.

I samband med att FN:s klimatpanel IPCC publicerade sin senaste klimatrappport arrangerade Länsstyrelsen ett seminarium om rapporten tillsammans med SMHI och Stockholms stad. Målgruppen var tjänstemän inom kommun, länsstyrelse eller statlig myndighet.

Utställningen ”Nordens Venedig – varmare och blötare”, som togs fram i samarbete med Kulturhuset i Stockholm och SMHI, pågick i Kulturhuset fram till mars 2012. Efter intresseförfrågan hos länets kommuner togs en mobil version av utställningen fram. Den tjänade till att ytterligare informera länets politiker och medborgare, och var fram till juni 2013 på turné till flera kommuner. Med illustrativa bilder och diagram visade utställningen hur klimatförändringarna påverkar Stockholms län på ett tilltalande och lättillgängligt sätt. Syftet var både att medvetandegöra problem och lösningar och att inspirera till ett aktivt engagemang i dessa frågor.

Kunskapsunderlag

Länsstyrelsen har under de senaste åren tagit fram ett omfattande kunskapsunderlag. Syftet är att förse länets aktörer med tydlig och läns-gemensam information när det gäller de senaste forsknings- och planeringsunderlagen. Det är ett led i den kompetensutveckling som det finns stora behov av inom området. Fler kunskapsunderlag kommer att tas fram vid behov.

Mälarens och Saltsjöns framtid är en av Mälarregionens strategiskt mest angelägna frågor. Förutom vattnets kvalitet handlar det om samhällets möjlighet att på ett hållbart sätt kunna utvecklas kring Mälaren och Saltsjön. Utifrån den förstudie som genomfördes 2011, har Länsstyrelsen i samverkan med övriga Mälarlän genomfört en kartläggande studie av vilka analyser och kompetenser som behövs för fortsatt utredning av de framtida förutsättningarna för Mälaren som dricksvattentäkt. Länsstyrelsen i Stockholms län var sammanhållande för projektet där ett stort antal specialister har lämnat förslag på analyser.

Under Mälarkonferensen i augusti 2013 presenterades resultatet i rapporten "Mälarens och Saltsjöns framtid i ett brett perspektiv – dricksvatten, bebyggelse, ekosystem". I rapporten framförs behovet av att tillsätta en större utredning. Under 2014 kommer länsstyrelserna att driva arbetet vidare.

Länsstyrelserna kring Mälaren – Stockholm, Västmanland, Uppsala och Södermanland – har en arbetsgrupp med uppgift att ta fram förslag till gemensamma riktlinjer och rekommendationer för bebyggelseplaneringen kring Mälaren, med avseende på risken för översvämning. Arbetet i gruppen kommer att fortsätta under 2014.

Länsstyrelsen i Stockholm har under året tagit fram motsvarande rekommendationer för bebyggelse vid Östersjön. Remissen "Rekommendationer om lägsta grundläggningsnivåer längs Östersjökusten i Stockholms län" skickades ut till berörda kommuner, SMHI och till TMR under våren. Arbetet med att bearbeta remissvaren pågår.

Rekommendationerna ska utgöra underlag och stöd för såväl kommunernas långsiktiga bebyggelseplanering som för länsstyrelsernas granskningar av planärenden, särskilt med hänsyn till klimatförändringar.

Samordning och integrering av klimatanpassning i olika sektorsområden

I arbetet på Länsstyrelsen medverkar kompetenser från många olika sakområden, genom enheterna för plan, miljö, samhällsskydd och beredskap, tillväxt, lantbruk och överklagande. Genom det tvärssektoriella arbetet har spridningen av kunskap i olika sektorer under-

lättats. Syftet med detta breda förhållningssätt har dels varit att integrera klimatanpassningsperspektivet i olika verksamhetsområden, dels att inhämta kunskap från andra sakområden och föra in detta i klimatarbetet. Genom en intern omorganisation på Länsstyrelsen har numera energi- och klimatarbetet sin tillhörighet på enheten för samhällsplanering. Det är något som gynnar integreringen och det tvärssektoriella synsättet i klimatfrågan. Att arbeta tvärssektoriellt med klimatanpassningsfrågan strävar vi även efter vid kontakter med kommuner, näringsliv, branschorganisationer och andra myndigheter.

Stöd till kommunerna

Inom klimatanpassningsarbetet är en av de främsta uppgifterna för Länsstyrelsen att samordna det regionala arbetet och därmed vara ett stöd för kommunerna. För att inventera hur långt kommunerna har kommit i sitt arbete skickades en enkät ut till länets alla kommuner under våren. I samband med utskicket av enkäten arrangerade Länsstyrelsen två workshopar där tjänstemän från kommunerna bjöds in. Syftet var att få en väl förankrad kartläggning av kommunernas arbete. Samtidigt fick kommunerna utbyta erfarenheter, ta del av varandras goda exempel och tillfälle att inspireras till ett fortsatt effektivt arbete.

Resultatet av inventeringen och en sammanställning, som har varit en del av arbetet inom uppdrag 39, förankrades i Länsstyrelsens ledning och redovisades till Miljödepartementet den 1 oktober. Enkätsvaren och bedömningar om sårbarhet för klimatförändringar och kommunernas uttalade behov ska tillsammans utgöra underlag för inriktningen i den regionala handlingsplan för klimatanpassning som Länsstyrelsen nu arbetar med att ta fram. Handlingsplanen ska slutredovisas inom uppdrag 39, senast den 30 juni 2014.

Länsstyrelsen ger löpande stöd till kommuner som hör av sig med frågor rörande klimatanpassning i fysisk planering eller vid annat behov av stöd. Klimatanpassningsarbetet omfattar även granskning av ärenden i planprocessen för att säkerställa att klimatförändringar och dess konsekvenser beaktas. Det gäller främst risker med planering av bebyggelse nära vatten och i frågor rörande ras, skred och erosion.

Länsstyrelsen har även gett ett mer riktat stöd åt Stockholms stad i form av synpunkter och

kunskapsunderlag i samband med deras inventering av nuläget med avseende på klimatanpassning.

Samverkan regionalt och nationellt

Under året har Länsstyrelsen samverkat med såväl regionala som nationella aktörer och medverkat i olika konferenser som deltagare, utställare och föredragshållare.

Varje länsstyrelse svarar för att samordna klimatanpassningsarbetet i det egna länet. För att öka erfarenhetsutbyte och skapa samordningsvinster mellan länen har länsstyrelsernas klimatanpassningssamordnare bildat ett nationellt nätverk.

Inom ÖSAM (Länsstyrelsernas övergripande samverkan i Mellansverige inom krishanteringsområdet) har det pågått diskussioner kring hur klimatanpassning kan integreras inom arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser.

Länsstyrelserna i regionen kring Mälaren har tillsammans drivit en arbetsgrupp som diskuterar gemensamma frågor och utmaningar för Mälarenregionen. Under året har arbetet fokuserats på det fortsatta utredningsbehovet avseende Mälaren som dricksvattentäkt för framtiden, behovet av ett fördjupat regeringsuppdrag samt på gemensamma rekommendationer för bebyggelseplanering i sjönära lägen.

Länsstyrelsen i Stockholm var under året värd för den årliga Mälarkonferensen. Temat för "Mälarkonferens 2013" var de värden Mälaren erbjuder samt hur dessa kan kan vårdas och utvecklas. Under konferensen överlämnades också rapporten "Mälarens och Saltsjöns framtid i ett brett perspektiv – dricksvatten, bebyggelse, ekosystem" till regeringen. Enligt utvärderingen var konferensen mycket uppskattad.

Under "Innovationsdialog för klimatanpassning i bebyggd miljö", som arrangerades av Regeringskansliet, SMHI, Boverket och VINNOVA, deltog Länsstyrelsen med två inslag. På dialogtorget presenterades dels ett verktyg för kommunal klimatanpassningsplanering, dels utställningen "Nordens Venedig". Länsstyrelsen deltog även i den nationella klimatanpassningskonferensen som arrangeras av tidningen Miljöaktuellt: "Klimatanpassning Sverige 2013".

Länsstyrelsen har samverkat med forskning- och utbildningsväsendet genom att hålla föredrag på

en kurs om naturkatastrofer och riskanalys vid Stockholms universitet. Därtill har vi träffat Mark- och vattenteknik vid KTH, som önskade ett samarbete kring projektet "Blue Green Dream". Länsstyrelsen medverkade som föredragshållare vid "Helsinki Region Climate Seminar 2013: The Climate-Proof City".

Medelsanvändning anslag 1:10 klimatanpassning

Under 2013 har vi använt cirka 2,2 miljoner kronor, ungefärligt fördelat på följande poster:

- löner och andra personalkostnader – 1,9 miljoner kronor
- utställning, seminarieverksamhet, trycksaker och publikationer – 120 000 kronor
- konsulter och externa utredningsuppdrag – 180 000 kronor.

Resultat

Länsstyrelsens nära samverkan med kommunerna, och dialogen kommunerna emellan, har lett till ett kunskapsutbyte som har fört arbetet framåt. En viktig utgångspunkt är de lokala och regionala behoven i förhållande till länets sårbarhet, utvecklingen i stort och de utmaningar som Stockholms län står inför.

Länsstyrelsen har också samverkat nära andra myndigheter och regionala aktörer i arbetet med att ta fram gemensamma kunskapsunderlag och att arrangera seminarier. Efterfrågan på stöd samt kunskaps- och planeringsunderlag är stort, vilket också påvisar olika aktörers ökade intresse och engagemang i frågan.

Verksamheten med seminarier har varit ett effektivt medel att samla aktörer, bedriva workshopar och sprida kunskap, vilket har bidragit till att stärka länets aktörer att själva initiera och bedriva ett strukturerat arbete med klimatanpassning. Den breda ansatsen och samverkan med många olika aktörer har bidragit till att stärka frågans betydelse samt integreringen av klimatanpassning i olika verksamhetsområden.

Överlag har klimatanpassningsarbetet i kommunerna tagit fart under de senaste åren. Det märks inte minst inom medvetenheten i översiktsplanearbetet. Flera kommuner har analyserat lokala sårbarheter och har byggt upp en bred

kompetens om konsekvenser av klimatförändringar, till nytta vid hantering av förvaltningsövergripande frågor.

Klimatanpassning är numera ett känt begrepp och allt fler kommunala tjänstemän är medvetna om att olika åtgärder behöver vidtas. Men fortfarande är det en utmaning att föra in frågan som en naturlig del i det löpande kommunala arbetet och inom branschorganisationer, näringsliv och hos beslutsfattare i länet. Länsstyrelsens arbete och olika insatser på området är mycket uppskattat och efterfrågat.

Kulturmiljö

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER)	2013	2012	2011
AVSER VERKSAMHET 43*			
Årsarbetskrafter män ¹⁾	3,59	2,74	2,71
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	5,56	7,83	6,90
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	2,50	2,85	2,54
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	10 947	11 907	11 563
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	2,67	3,11	2,99
Antal ärenden, inkomna och upprättade	979	919	905
Antal beslutade ärenden	825	949	943
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	60	56	82
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	17	400	572
BRUKARUNDERSÖKNING			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 4311, Ärenden enl. 2 kap. Kulturmiljölagen ³⁾	78		

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inklusive OH exklusive resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

³⁾ Nöjdindex för verksamhet 4311 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2013. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för deltagande 20 länsstyrelser är 60

Kommentarer till tabellen

Verksamhetskostnaderna har sjunkit på grund av sjukskrivningar och visst deltidsarbete. Som en följd av det har antal beslutade ärenden minskat. Bidragsutbetalningarna under 2013 är avsevärt mindre än 2012 och 2011 då en stor del utgjordes av tillfälliga bidrag.

Länsstyrelsen har genomfört en brukarundersökning inom ärendegruppen "fornminnen". Genomsnittligt nöjdindex för vårt arbete med tillstånd och vägledning om fornlämningar är 78, vilket är 18 enheter högre än genomsnittligt nöjd-index för samtliga länsstyrelser. De som sökt tillstånd ger Länsstyrelsen i Stockholm mycket bra betyg inom områdena "bra bemötande", "engagerad, intresserad och kompetent personal", "motiverar tydligt sina beslut/yttranden och att de är lätta att förstå" samt "öppen för dialog".

Förbättringsområden är "information vi behövde" och "nöjd med handläggningstiden". Här har Länsstyrelsen intensifierat sitt arbete under året och rekryterat ytterligare en handläggare för fornminnesfrågor. Insatsen har lett till att handläggningstiderna nu sker inom utsatt tid och att det finns tid att föra en dialog.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Det stora förändringstryck som finns i länet medför ett ökat antal ärenden inom verksamhetsområdet. Utbyggnad av infrastruktur och bostäder kräver komplexa ställningstaganden när bevarandet av kulturvärden ska vägas mot andra intressen och där det inte finns prejudikat som kan vägleda. Här kan nämnas Projekt Slussen, Citybanan, Förbifart Stockholm och Mälarbanan.

För att kunna hantera en ökad handläggning och flera större tidspressade projekt krävs tidiga dialoger, samsyn kring förändringar och fler avstämningar och kontakter med såväl kommuner som entreprenörer och andra statliga myndigheter. Det är också här som Länsstyrelsen har en möjlighet att förankra de nationella målen

för kulturmiljö och skapa förståelse för dessa. Vi ser exempelvis att fler fördjupade kunskapsunderlag tas fram efter kontakt med oss och att det totala kunskapsunderlaget ökar inom kulturmiljöområdet.

Länsstyrelsen har fått en tydligare tillsynsroll i samband med miljöprövningar när det gäller Citybanan. Under hösten har det också varit miljöprövningar för Projekt Slussen, där sökande föreslagit att Länsstyrelsen ska ha tillsynsansvaret för kulturmiljöfrågorna i processen.

Stockholms län har ett anseende antal riksintressen för kulturmiljövården som ofta medför diskussioner och revideringar i detalj- och översiktsplaner, för att värdena inte ska påverkas negativt. Under året har kulturmiljöhandläggarna deltagit i ett stort antal planer som berör riksintressen. Särskilt har riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården orsakat diskussioner utifrån kulturmiljöperspektiv. Inom riksintresset har under året ett flertal stora planer och andra projekt behandlats, exempelvis plan för höghus vid Gasverksområdet och inom kvarteret Brädstapeln, storskaliga påbyggnader inom kvarteret Trollhättan och ombyggnad för nya Slussen. Länsstyrelsen i Stockholm har medverkat med två handläggare i den referensgrupp för framtagande av vägledning för riksintresseområdet som Riksantikvarieämbetet har drivit.

Sprängningarna för Citybanan under Stockholm orsakar vibrationer som kan medföra skador på äldre byggnader. Länsstyrelsen konstaterade att svensk standard för sprängningar inte var tillräcklig för att skydda mot skador på äldre, kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Därför påbörjades ett stort utvecklingsarbete i samverkan med Svenska kyrkan, Trafikverket, Statens fastighetsverk och Riksantikvarieämbetet för att minimera skadorna på kyrkorna. Utvecklingsarbetet har bestått av framtagandet av en utvecklad modell för övervakning av kulturhistoriskt värdefulla objekt för att undvika skador. Det har lett till stärkt skydd för byggnaderna och att svensk standard har skärpts. Arbetssättet med åtgärdsprogram för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och kontrollprogram har också tillämpats vid fler projekt. Modellen har använts i samband med sprängningsarbeten vid Hagalund, Hjorthagen, Engelbrekt och Vallentuna kyrkor.

En tydlig trend är önskemål om förändring av kyrkorumen föranlett av ett förnyat gudstjänst-

bruk kombinerat med Svenska kyrkans försämrade ekonomi. Omställning av uppvärmningsanläggningar för sänkta energikostnader samt säkerhetsfrågor är två andra tydliga trender. Länsstyrelsens målsättning har varit att tillsammans med Svenska kyrkan på bästa sätt förena bevarandekrav och brukande av det kyrkliga kulturarvet. Under året har bland annat beslut om inre omgestaltningar, renovering och nya klimatsystem fattats för Angarn, Ytterenhörna, Rådmansö, S:t Göran och Hagalundskyrka. 103 ärenden har handlagts som rör kyrkliga kulturminnen. Ett beslut om att ta en skyddad kyrka ur bruk har också fattats som rör Alby kyrka i Sundbyberg.

Under året tillkom ett nytt byggnadsminne; Trädgårdsmästarbostaden vid Tyresö Slott. Elva nya ansökningar om byggnadsminnesförklaring väcktes av enskilda personer och en avslogs. Byggnadsminnesförklaringar är ofta stora processer handläggningsmässigt, och flera större frågor har behandlats under året; bland annat byggnadsminnesförklaringar av bebyggelse på Kvarnholmen i Nacka, civilförsvarsanläggningen Elefanten i Sollentuna, och arbetarbostäderna Rödingarna i Solna.

I tillsynen av befintliga byggnadsminnen har 109 ärenden handlagts. Större ärenden omfattar bland annat ny bebyggelse inom Stallmästaregården i Solna, utveckling av Luftvärnsregemente 3 i Norrtälje, föreläggande om åtgärder på grund av vanskötsel av Häverödals tingshus i Norrtälje och utveckling av Stockholms centralstation. Flera planer under året har även berört byggnadsminnen.

Bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer

Länsstyrelsen fördelade under året cirka 14 miljoner kronor i kulturmiljöbidrag. Utgångspunkten är att medlen ska förmedlas till de projekt där de gör störst möjliga kulturmiljönytta.

Större byggnadsvårdsbidrag har bland annat utgått till Utö kvarn (Haninge), Näsby slott (Danderyd) och Ljunglöfska slottet i Blackeberg (Stockholm). Av länets byggnadsminnen har 17 beviljats bidrag för restaurering, bland annat Torsåkers magasin (Upplands Väsby) och Observatoriet (Stockholm). Bidragsbeloppen har skiftat mellan 15 000 kronor (pumphus på Mälby gård, Norrtälje) och 1 miljon kronor (Utö kvarn).

Tack vare byggnadsvårdsbidraget har Länsstyrelsen kunnat påverka att några skyddade och icke skyddade byggnader i länet har kunnat restaureras på ett sätt som innebär att kulturhistoriska värden bevaras.

Bidraget kan också beviljas till information om och tillgängliggörande av kulturmiljöer i länet. För att göra fornlämningar i länet mer tillgängliga har bidrag främst gått till Stockholms stadsmuseum och länsmuseum, samt till ett fåtal privatpersoner. Under året har medel bland annat beviljats för information och skyltning av runstenar på Järvafältet samt till projektet "Tillgängligt landskap åt alla".

I den fortsatta satsningen på hembygdsgårdar har fyra gårdar beviljats byggnadsvårdsbidrag. Bidragsmedel har även använts för att finansiera en studieresa för hembygdsföreningar i Stockholm och Uppsala län. Årets resa handlade om kvarnar och goda exempel på hur man kan visa just kvarnar för barn och unga. Projektet är ett samarbete mellan länsstyrelserna i Stockholm och Uppsala.

Andra större informationsprojekt som beviljats bidrag är "Vattenanknutna kulturmiljöer", det vill säga inventering av dammar och anläggningar vid vattendrag, "Upptäck Botkyrka", "Information om den tidigare stadsmuren i Gamla stan" samt arbetet med "Alla tidernas Stockholm", ett kunskapsunderlag om riksintresse Stockholms innerstad som i samarbete med Stadsmuseet tagits fram under året och beräknas gå till tryck under våren 2014.

Insatser som riktade sig till barn och ungdom har varit "Upptäck Botkyrka" som finansierats av bidragsmedel från Länsstyrelsen och utförts av Stockholms länsmuseum i samarbete med Botkyrka.

Fornminnen

Sedan några år tillbaka genomför Länsstyrelsen uppföljningssamtal i slutet av året med de drygt tio institutioner och företag som bedriver arkeologisk uppdragsverksamhet i länet. Genom samtalen ges en tvåvägs återkoppling på det som har fungerat bra eller dåligt under året och hur verksamheten kan förbättras.

Förarbeten med den nya Slussen i Stockholms ström har föranlett en rad arkeologiska åtgärder som medfört tidskrävande arbetsinsatser, bland

annat med samråd, upphandlingar och prövning av tillstånd. När planen för Slussen genomförs kommer projektet att kräva stora arbetsinsatser i ett flertal år framöver.

Länsstyrelsens arbete med fornlämningar har helt dominerats av att pröva frågor om utredningar och tillstånd i samband med planering av infrastruktur och bostäder. Ett trettiotal plansamråd föranledde beslut om arkeologiska utredningar. Utbyggnaden av Förbifart Norrtälje, utbyggnad av vägar och järnvägar medförde även ett flertal arkeologiska förundersökningar och utredningar – bland annat Förbifart Stockholm, Granakurvan mellan Vallentuna och Upplands Väsby kommuner. Ytterligare större fornlämningsärenden är ny galoppbana vid Önsta i Upplands-Bro.

Länsstyrelsen handlade under året cirka 500 ärenden som rör fornlämningar, varav 36 utredningar, 67 förundersökningar och 6 slutundersökningar. Tre upphandlingar gjordes av arkeologiska undersökningar. Till detta handlades drygt 100 ärenden som kom från enheten för naturvård eller planavdelningen.

Kulturmiljö vid vatten och det biologiska kulturarvet

I länet pågår ett stort arbete med att utveckla metoder för att åtgärda vandringshinder för fisk, där dammar utgör en stor del av hindren. Länsstyrelsen har i samarbete med Stockholms läns museum utfört inventering, dokumentation och utvärdering av länets samtliga kända dammar. Utvärderingen är i första hand gjord ur kulturhistorisk synvinkel. Resultaten kommer under våren 2014 presenteras i en databas som kommer att vara till nytta för hela Länsstyrelsens och Vattenmyndighetens arbete med åtgärder i länets vattendrag, både vad gäller handläggning och egna initiativ.

Länsstyrelsen arbetar även med att uppmärksamma det biologiska kulturarvet. Arbetet består huvudsakligen i att samordna separata projekt i samarbete med Stockholms läns museum och Stockholms stadsmuseum. Syftet är att höja kunskapsnivån kring det gröna/biologiska kulturarvet och öka medvetenheten hos olika aktörer inom planering, natur- och kulturmiljö i länet. Det biologiska kulturarvet lyfts även fram i arbetet med Brottö kulturresevat.

Världsarv

Birka-Hovgården

Arbetet i förvaltningsrådet för Birka/Hovgården har under året haft som mål att ta fram insatser för att utveckla besöksnäringen och mottagandet på Hovgården, genom att inspirera och stödja småföretagare i området. En förvaltningsplan har tagits fram under året. För att se vilka förväntningar som näringar och boende har på världsarvet har en större studie genomförts och avslutats i en rapport. Rapporten ska sedan ligga till grund för kommande utvecklingsplaner. Förvaltningsrådet består av representanter för Ekerö kommun, Riksantikvarieämbetet och Länsstyrelsen.

Skogskyrkogården

Under hösten har det nya skogskrematoriet ritat av Johan Celsing färdigställts och tilldelats Kaspar Sahlin-priset. Första etappen av en renovering av muren som omsluter hela anläggningen är avslutad. Förvaltningsrådet består av representanter för Stockholms stad, Kyrkogårdsförvaltningen, Stockholms stadsmuseum samt Länsstyrelsen.

Återrapportering regleringsbrev

RB 70. Länsstyrelserna ska redovisa exempel på och kommentera hur man verkar för att förnya och utveckla kulturmiljöarbetet. Länsstyrelsen ska också redovisa exempel på och kommentera hur samverkan, till exempel med statliga myndigheter och kommuner, sker inom kulturmiljöarbetet samt hur samverkan har utvecklats.

Förnya och utveckla

Sedan 2008 bedriver kulturmiljöverksamheterna vid länsstyrelserna tillsammans med Riksantikvarieämbetet ett gemensamt samverkansarbete. Syftet är att höja kvaliteten i och genomslaget för arbetet med kulturmiljöfrågorna, genom att samarbeta kring gemensamma frågor, skapa effektiva rutiner och utnyttja tillgängliga resurser på bästa sätt.

Arbetet bedrivs på flera nivåer, omfattande såväl lednings- som mer konkreta verksamhetsperspektiv. Samverkan sker enligt den samverkansmodell som utarbetats. Det omfattar arbete i fyra länsgrupper samt kontinuerliga

samrådsmöten mellan länsstyrelserna och mellan länsstyrelserna och Riksantikvarieämbetet. Den administrativa samordningen av detta arbete utförs av handläggare på Länsstyrelsen i Stockholm.

Samverkansarbete

Samverkansarbetet under året har lett till en större samsyn i frågor som rör kulturmiljöarbetet. Viktiga frågor har kunnat lyftas och hanteras gemensamt genom diskussioner eller fokuserade arbetsinsatser. Informationen om viktiga frågor inom sakområdet har förbättrats. Sammantaget upplevs arbetet som ett naturligt steg mot en modernare organisation inom sakområdet, där frågor hanteras gemensamt, med kunskap och effektivitet.

Under 2013 har det nationella samverkansarbetet fortsatt och fördjupats. Inom länsstyrelserna har den tidigare yrkesföreningen Sveriges Länsantikvarier ombildats till ett nätverk, "Kulturmiljöforum". Nätverket är auktoriserat av länsråden, och ska fungera som plattform för sakområdesdiskussioner och som stöd till länsrådsgruppen i frågor som rör kulturmiljö. Nätverkets form och funktionalitet har inordnats i samverkansmodellen. Genom ombildningen tydliggörs roller, ansvar och mandat, och den strategiska kraften i arbetet kan därmed öka.

Inom ramen för samverkansarbetet har en nationell kampanj bedrivits på tillsynsområdet, varvid samtliga län deltagit i tillsyn av kyrkliga inventarier och arkeologi kopplat till skogsärenden. Kampanjen är ett led i att hitta gemensamma former för tillsynen, där tillgängliga resurser kan utnyttjas effektivt och där insatserna kan få ett större genomslag exempelvis genom gemensamma rapporter. Arbetet är även ett led i att diskutera frågor kring gemensam praxis i handläggningen.

Vidare har länsstyrelserna under året påbörjat ett arbete tillsammans med Riksantikvarieämbetet för att utveckla handläggarstödet på kulturmiljöområdet. Arbetet omfattar processanalyser, gemensam praxis i handläggningen samt diskussioner om utveckling av it-stöd. Inom ramen för arbetet har även samarbete med Skogsstyrelsen inletts kring omhändertagandet av resultaten från projektet "En dörr in".

Länsstyrelserna har deltagit aktivt i Riksantikvarieämbetets arbete med vägledning för hanteringen av kulturmiljövårdens riksintressen, genom medverkan vid kontinuerliga dialogmöten kring arbetet och genom ett flertal seminarier runt om i landet.

Länsstyrelsernas kulturmiljöenheter i landet har samlats kring projektet ”Kalejdoskop” som syftar till att, i enlighet med de kulturpolitiska målen, lyfta fram förbisedda kulturmiljöer som kan spegla Sveriges mångfald. Vidare syftar projektet till att utveckla nya samverkansformer och vidga kulturmiljövårdens perspektiv. Tanken är att projektet långsiktigt ska skapa ökad delaktighet i samhället och förändrade arbetssätt och metoder i länsstyrelsernas arbete. Inom ramen för ”Kalejdoskop” har länsstyrelserna lanserat satsningen ”Ge röst åt det tysta kulturarvet” och i Stockholms län har fem projekt stöttats inom satsningen. Under året har Kalejdoskop fortsatt med fokus på länsstyrelsernas egen handläggning av ärenden och en bok har producerats.

Under året har vi deltagit i Vattenmyndighetens arbete med åtgärdsprogrammen för de olika vattendistrikten genom inventeringar och värdering av kulturmiljöer i anslutning till vatten. Samverkan mellan länen i landet har skett genom praxisdiskussioner i nätverksform. Inom de olika vattendistrikten har samverkan mellan länen varit tätare, med seminarier, fältövningar med mera.

I samband med relationsförändringen 2000 ingick Svenska kyrkan och staten en överenskommelse om de kulturhistoriska värdena inom Svenska kyrkans kulturarv. I överenskommelsen lades så kallade kontrollstationer in, varav den första inföll år 2009 och nästa infaller 2014. Vi har under året deltagit i arbetet med en handbok för kyrkoantikvarisk ersättning i den av kulturdepartementet tillsatta referensgruppen för kontrollstation 2014.

Länsstyrelsen i Stockholm har deltagit i arbetet med föreskrifter och vägledningar med anledning av införandet av den nya kulturmiljölagen med mera. Länsstyrelserna har också deltagit i arbetet med en handbok för kyrkoantikvarisk ersättning (KAE). Vidare deltar länsstyrelserna i den av kulturdepartementet tillsatta referensgruppen för kontrollstation 2014 för KAE i enlighet med den överenskommelse som finns mellan Svenska kyrkan och staten.

Ett arbete har påbörjats kring ”fördjupad myndighetssamverkan kring anmälningar och ansökningar som rör skogsbruksåtgärder på skogsmark” som är en del i projektet ”En dörr in” som leds av Skogsstyrelsen. Arbetet ska förenkla myndighetskontakter för skogsägare och skogsföretag, ge bättre möjligheter att skydda känslig natur och kulturlämningar samt öka effektivitet för såväl skogsbruk som myndigheter. Länsstyrelsen har initierat ett arbete för att underlätta kulturmiljöfrågorna där en arbetsgrupp från länsstyrelserna i Stockholm (sammankallande), Kronoberg och Värmland, Skogsstyrelsen samt Riksantikvarieämbetet deltar.

Samverkan på regional nivå

Den 1 januari 2014 träder en ny kulturmiljölag i kraft. Arbete med vägledning och utbildningar med avseende på förändringarna i den nya lagen påbörjades under 2013 och leds av Riksantikvarieämbetet. För sitt arbete har de stöd i en mindre referensgrupp med representanter från bland annat Länsstyrelsen Stockholm.

Under 2013 har etapp 3 av projektet ”Vattenanknutna kulturmiljövärden inom Norra Östersjöns vattendistrikt – Inventering och värdering av kulturmiljöer i och/eller i anslutning till sjöar och vattendrag” genomförts. Där har samverkan skett främst med Länsstyrelsen i Västmanland. Syftet är att öka kunskapen om de kulturmiljöer som ligger i anslutning till vatten och få fram ett kunskapsunderlag som ska utgöra en grund för prioriteringar. Under året har vattenanknutna kulturmiljöer inventerats och värderats inom avrinningsområdet mellan Tyresån och Trosaån (omr 62/63) rörande Södertälje och Nykvarns kommuner. Inom ramen för detta arbete har även kända dammanläggningar i Stockholms län inventerats och värderats. Detta arbete har utförts tvärsektoriellt inom Länsstyrelsen och i samarbete med Stockholms läns museum.

Länsstyrelsen har beviljat kulturmiljöbidrag till Stockholms läns museums projekt ”Tillgängligt landskap åt alla”. Projektet syftar till att alla personer, oavsett funktionshinder, ska kunna besöka och uppleva utvalda besöksmål med höga kulturmiljövärden i länet. Ambitionen är att det kulturarv som vårdas med offentliga medel ska bli tillgängligt för alla. Det innebär att platsen måste vara såväl fysiskt som digitalt tillgängligt.

Besöksmålen har gjorts mer tillgängliga, exempelvis genom markröjning, dramatiserade ljudfiler, taktila skyltar och att platsen finns med i Färdtjänsts databas som möjligt färdmål. På detta sätt kan osäkerhetskänslan inför en ny plats minimeras. Geografiska platser som återfinns i det övergripande projektet "Tillgängligt landskap åt alla" är bland annat Edsbro Masugn, Pythagoras industrimuseum, Utö kvarn arbetarbostäder och gruva samt Slagstaristningen. Projektet genomfördes i samarbete bland annat med Sveriges hembygdsförbund, ett antal kommuner och hembygdsföreningar i länet samt handikapporganisationerna för synskadade och rörelsehindrade.

Insatser som riktat sig till barn och ungdom har varit "Upptäck Botkyrka" som finansierats av bidragsmedel från Länsstyrelsen och har utförts av Stockholms länsmuseum i samarbete med Botkyrka.

Länsstyrelsen ingår i förvaltningsråden för två av världsarven: Birka-Hovgården och Skogskyrkogården. Här söker vi nya former för såväl turism som för näringsliv. Ett stort arbete läggs på att skapa förståelse för världsarven hos medborgare och näringsliv och att de ska se platsen som en resurs för området. Råden ser olika ut i sina konstellationer. Här finns Riksantikvarieämbetet, kommuner med representanter från lokala museer eller näringsliv.

I Stiftelsen Wira Bruk och Stiftelsen Tyresta-skogen deltar Länsstyrelsen. Här samverkar kommun, Naturvårdsverket och andra som är knutna till stiftelsen i en utveckling av platsen.

Länsstyrelsen har under året intensifierat sitt uppdrag för att sprida kunskap om de nationella målen, kulturmiljölagen och frågor som rör riksintressen för kulturmiljö i tidiga samråd. Regelbunden samverkan sker dels för att ta fram kunskapsunderlag tillsammans med länets kommuner, men också för att skapa förståelse för kulturmiljön som en resurs i samhällsutvecklingen. Insikten och vikten av att ta fram kunskapsunderlag har ökat i och med dessa samråd och ses i större utsträckning som en tillgång i planeringsprocessen. Länsstyrelsen får allt oftare inbjudan till tidiga samråd och vi ser

att förståelsen för vad en tidig dialog betyder för en plats utveckling och vilka förutsättningar som måste beaktas.

Stockholms län har ett ansevärt antal riksintressen för kulturmiljövården som ofta medför diskussioner och revideringar i detalj- och översiktsplaner för att värdena ska kunna bevaras och användas. Under året har kulturmiljöhandläggarna deltagit i ett stort antal planer som berör riksintressen. Ett flertal stora planer och andra projekt har behandlats: exempelvis plan för höghus vid Gasverksområdet och inom kvarteret Brädstapeln, storskaliga påbyggnader inom kvarteret Trollhättan och ombyggnad för nya Slussen. Särskilt uppmärksammat har riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården blivit och frågor från medborgare med flera har lyfts utifrån kulturmiljöperspektiv.

För Brottö skärgårdsjordbruk i Roslagen, länets enda statliga kulturresevat, har arbete pågått för att reviderad utgångna skötselplaner. Detta har skett i samarbete med forskare vid Centrum för biologisk mångfald vid SLU och företaget Calluna, som utfört uppdraget att inventera markerna. Biologiskt kulturarv har inventerats och legat till grund för nya skötselplaner. Dessutom har en handlingsplan för utveckling tagits fram tillsammans med skötselansvarig på Brottö, där både korta och långsiktiga planer för framtiden presenteras. Både skötselplaner och handlingsplan ska gälla från januari 2014.

Sedan några år tillbaka genomför Länsstyrelsen uppföljningssamtal i slutet av året med de drygt tio institutioner och företag som bedriver arkeologisk uppdragsverksamhet i länet. I samtalen ges en tvåvägs återkoppling: Här lyfts det som har fungerat bra eller dåligt under året, hur verksamheten kan förbättras och hur vi kan arbeta vidare för en bättre dialog.

Dessutom kallar Länsstyrelsen samtliga uppdragstagare till ett årligt seminarium angående de samlade resultaten från årets undersökningsverksamhet.

Tabell 5.1

LÄNSFAKTA KULTURMILJÖ	2013-12-31	2012-12-31	2011-12-31
Antal registrerade fornlämningar (exkl. marina)	17 499	45 977	45 336
Antal byggnadsminnen enligt 3 kap. kulturminneslagen	190	189	189
Antal kyrkobyggnader enligt 4 kap. kulturminneslagen	186	186	186
Riksintresseområden för kulturmiljövården, antal	132	132	132
Riksintresseområden för kulturmiljövården, yta (ha)	16 % av länets yta	16 % av länets yta	16 % av länets yta
Kulturresevat, antal	1	1	1
Kulturresevat, yta (ha)	60	60	60
Andel av länets kommuner som har kulturmiljöprogram (%)	100	100	100

Källa: Länsstyrelsens register, Riksantikvarieämbetes
forminnesregister och Boverkets riksintresseregister

KOMMENTARER TABELL 5.1

En förändring i hur man beräknar antal fornlämningar har genomförts. Nu ingår flera fornlämningar i samma objekt. Därför minskar antalet fornlämningar.

Tabell 5.2

UTBETALADE BIDRAG FÖR KULTURMILJÖ, SUMMA (TKR)	2013	2012	2011
Bidrag, vilka länsstyrelsen fattar beslut om och betalar ut	0	0	0
Bidrag, vilka länsstyrelsen har fattat beslut om, men där Riksantikvarieämbetet har gjort utbetalningen	13 902	13 323	13 562

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso,
Riksantikvarieämbetets handläggarssystem KÄLLA

Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) AVSER VERKSAMHET 45*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män ¹⁾	7,15	9,99	11,37
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	7,75	5,61	4,27
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	4,08	4,20	4,19
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	28 126	25 741	23 156
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	6,85	6,72	5,98
Antal ärenden, inkomna och upprättade	299	352	314
Antal beslutade ärenden	268	349	300
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	19	15	35
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0
BRUKARUNDERSÖKNING			
Nöjdindex brukarunder- sökning – verksamhet 4563, Uppföljning av kommunernas uppgifter i krishanterings- systemet ³⁾	60		

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

³⁾ Nöjdindex för verksamhet 4563 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2013. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för deltagande 5 länsstyrelser är 68.

Kommentarer till tabellen

Ärendehantering är en mindre del av verksamheten inom detta sakområde. Huvuddelen av arbetet sker genom långsiktiga projekt, utvecklingsarbeten samt regeringsuppdrag.

Den procentuella andelen av totala verksamhetskostnaderna har ökat från 2012 till 2013. Antalet utvecklingsprojekt finansierat av externa medel inom området krisberedskap kan variera mellan åren och har ökat från 2012 till 2013.

Brukarundersökningen avseende uppföljning av kommunernas uppgifter i krishanteringsystemet (4563) resulterade i goda omdömen kring bland

annat engagemang och intresse samt kontakt via telefon och e-post. De som varit i kontakt med Länsstyrelsen har varit mindre nöjda med funktionaliteten på webbplatsen samt möjligheten att lätt förstå skriftliga beslut/yttranden.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Länsstyrelsen arbetar inom sakområdet utifrån att Stockholms län ska erbjuda en trygg och säker miljö för alla som bor, vistas och verkar i regionen. Vi har definierat två mål för arbetet inom sakområdet:

- Stärka och utveckla länets samlade krishanteringsförmåga.
- Motverka risker och framtida olyckor i länet.

Länets och myndighetens samlade arbete inom sakområdet utförs på bred front och utgår från ansvarsprincipen. Varje aktör, såväl myndigheter som privata aktörer, har ett ansvar att utveckla sin egen förmåga att motverka olyckor, att hantera kriser och allvarliga händelser.

Sammantaget kan konstateras att Länsstyrelsen i stort har genomfört sina planerade insatser inom

sakområdet, ofta i samverkan med andra. Nedan redovisas måluppfyllelsen i förhållande till Länsstyrelsens insatsmål.

Stärka och utveckla länets samlade krishanteringsförmåga

Länsstyrelsen mål för 2012–13 inom området ”Stärka och utveckla länets samlade krishanteringsförmåga” var följande:

- Inom ramen för det utvecklingsarbete som benämns Program för Samverkan – Stockholmsregionen ska det senast den 31 december 2013 finnas ett regionalt ramverk för samordnad planering och koordinerade beslut.
- Under 2013 ska sju kommunbesök genomföras, för stöd och uppföljning av kommunernas förberedande arbete enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.
- Länsstyrelsens krishanteringsorganisation och vår förmåga att vara en sammanhållande funktion före, under och efter en allvarlig händelse ska utvecklas:
 - minst en så kallad uppstartsövning per år där vi fokuserar på det initiala skedet i ett krishanteringsförlopp ska genomföras
 - minst en utbildning per år som fokuserar på att öka den egna förmågan att kunna hantera den tekniska utrustning som krishanteringsorganisationen nyttjar i sitt stabsarbete ska genomföras
- Länsstyrelsens och länets förmåga när det gäller civil-militär samverkan ska utvecklas och Länsstyrelsen ska bistå Försvarsmakten i deras uppdrag gällande nationell försvarsplanering genom att minst en gång per år medverka i övningar som Försvarsmakten genomför som behandlar civil-militär samverkan. En nära samverkan med Försvarsmaktens regionala stab ska etableras genom att initiera och genomföra minst två samverkansmöten under 2013

Samtliga mål inom ”Stärka och utveckla länets samlade krishanteringsförmåga” har uppnåtts utom ett som har uppnåtts delvis. Det gäller kommunbesök för stöd och uppföljning av

kommunernas förberedande arbete enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap där sex besök har genomförts.

Länsstyrelsens bedömning av länets krishanteringsförmåga

Länsstyrelsens bedömer i den regionala risk- och sårbarhetsanalysen för 2013 (Rapport 2013:19) att den generella förmågan att hantera allvarliga händelser och kriser i länet är god. Kriser såsom stora elavbrott, allvarliga störningar i elektroniska kommunikationer och social oro kan dock komma att påverka samhällets funktionalitet och kan komma att innebära kännbara konsekvenser för länets invånare.

Övningsverksamhet

Länsstyrelserna i Skåne, Västra Götaland och Stockholm har tillsammans under hösten genomfört en övning i syfte att öka storstadslänens kunskap om elberoende, elförsörjning och elbrist samt stärka förmågan att hantera samhällskonsekvenserna av en elbristsituation. Övningen ”El Prio” var en lärande övning där vi ville öka kunskapen om processer vid fränkoppling av elanvändare vid elbrist och samhällets krisberedskap. Syftet var också att öka samverkan mellan nationella, regionala och lokala aktörer.

Övningen genomfördes 2 september–24 oktober och hade deltagare från ett stort antal organisationer, från lokala elnätbolag och kommuner till myndigheter, regeringskansliet och riksdagsförvaltningen. Under den kunskapsupbyggande fasen, som genomfördes 2 september–23 oktober, lanserade länsstyrelserna fyra filmer med tillhörande diskussionsfrågor som myndigheterna tagit fram för att höja kunskapen om krisberedskap och elförsörjning. Under den 24 oktober samlades 180 aktörer från 35 olika organisationer på Nalen i Stockholm för att tillsammans höja förmågan att hantera samhällskonsekvenserna vid en större störning i elförsörjningen. Ett stort antal aktörer från hela Sverige följde även övningen på distans via internet och övade parallellt utifrån egna förutsättningar.

Länsstyrelsen har deltagit i en ledningsövning med Försvarsmakten. Övningen var ett steg mot utökad civil-militär samverkan i olika beredskapsnivåer. Den omfattade även frågor som

berör Länsstyrelsens roll som högsta civila totalförsvarsmyndighet på regional nivå. Den grundläggande krishanteringsförmågan bygger på den struktur och förmåga som finns för fredstida förhållanden. Från 2012 deltar Försvarsmakten kontinuerligt i regionens förmågebyggande aktiviteter. Det finns fortsatt behov av att tydliggöra ambitionsnivån gällande Länsstyrelsens uppgifter vid höjd beredskap.

Länsstyrelsen har under året deltagit i flera aktiviteter som berör området kemiska (C), biologiska (B), radiologiska (R), nukleära (N) och explosiva (E) ämnen CBRNE. I länet finns en regional samordningsfunktion för CBRNE. I syfte att höja förmågan till samverkan har Länsstyrelsen genomfört två workshopar med personal på samordnande nivå, om samverkan vid en explosivhändelse. Workshoparna har riktat sig till de aktörer som ingår i "Program för samverkan – Stockholmsregionen". Länsstyrelsen har deltagit i Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) arbete med att utveckla en nationell strategi för CBRNE.

Det myndighetsgemensamma radio-kommunikationssystemet Rakel används av tjänsteman i beredskap (TiB) på Länsstyrelsen. Utvecklingen av Rakel i länet är positiv, då räddningstjänsterna under 2013 har anslutit sig till systemet. Ett arbete pågår med att även ansluta kommunernas ledningsplatser. De flesta kommuner kommer att vara anslutna under 2014. I och med detta kommer ett system för samverkan i Rakel att etableras. Denna process har genomförts dels genom regionala forum för de aktörer som redan använder Rakel, dels i form av workshopar för kommunerna som kommer att ansluta sig till systemet. Riktlinjer omfattande talgrupper och strukturer för samordning och ledning i Rakel har utarbetats. Bedömningen är att Stockholms län har en samlad struktur och förmåga till samverkan med Rakel med relevanta aktörer.

Kryptografiska funktioner

Länsstyrelsen har tillgång till kryptografiska funktioner. Myndighetens signalskydd-organisation har genomfört fyra signalskyddsövningar med andra aktörer under 2013. Signalskyddschef har deltagit i regionalt signalskyddsmöte samt genomfört regionalt/lokalt signalskyddsmöte i länet.

Myndighetens förmåga till signalskydd i befintliga system är god.

Kunskapshöjande insatser

Under september genomfördes den regionala samverkanskursen (RSK) med 35 deltagare från olika myndigheter och privata aktörer. Liksom 2012 hade årets kurs ett brett krisberedskapsperspektiv där vi under spelövningar lyfte in olika typer av scenarier i syfte att stimulera till kunskapsöverföring och samverkan. Utvärderingen av kursen visar på ett gott resultat.

I december genomfördes "Forum för samhällsskydd och beredskap" med länets kommuner och regionala rådets aktörer. Syfte med forumet är att informera, utbilda och samverka gällande krisberedskap i länet. Vid sammankomsten hanterades bland annat en långsiktig strategisk analys samt utveckling av "Program för samverkan – Stockholmsregionen".

Under 2013 har ett projekt kring storskalig utrymning slutförts. En vägledning har utarbetats och en workshop riktad mot kommunala säkerhetssamordnare har genomförts med syftet är att höja kunskapen kring utrymningsproblematik. Länsstyrelsen kommer under 2014 att delta i det nationella projektet om utrymning som Transportstyrelsen genomför.

Länsstyrelsen i Stockholms län har under 2013 genomfört ett projekt med målsättningen att skapa en bild av hur samhällsviktiga verksamheter i länet hanterar störningar och avbrott i kritisk infrastruktur. Syftet med kartläggningen har varit att stärka länets samlade krisberedskap och förmåga att hantera allvarliga störningar. De kritiska infrastrukturerna som inkluderats i kartläggningen är el, elektronisk kommunikation och transporter.

Kartläggningen har bland annat genomförts mot bakgrund av det omfattande elavbrott som i början av december 2012 drabbade ett antal stadsdelar i södra Stockholm. Med anledning av detta har kartläggningen avgränsats till att endast omfatta samhällsviktiga verksamheter i Stockholms stads södra stadsdelar. Kartläggningen har fokuserat på delar av den kommunala kärnverksamheten och följande verksamhetstyper har belysts:

- Vård- och omsorgsboenden
- Vårdcentraler
- Hemtjänster
- Förskolor
- Grundskolor

Resultaten visar att verksamheterna i hög grad påverkas vid störningar och avbrott i de typer av kritisk infrastruktur som kartlagts. Resultatet visar att elförsörjning är den infrastruktur som vid avbrott orsakar störst problem. Det har dock visat sig att även avbrott i elektronisk kommunikation och transporter många gånger påverkar verksamheterna i mycket hög utsträckning. Rapporten presenterar även ett antal resilienshöjande åtgärdsförslag som identifierats av bland annat företrädare för de olika verksamheter som deltagit i kartläggningen. Bland åtgärdsförslagen kan bland annat nämnas behov av att:

- förstärka vissa verksamheter med reservkraft
- möjliggöra förbättrad koordinering och samverkan mellan olika kommunala kärnverksamheters resurser, främst personal
- genomföra kontinuerliga konsekvensanalyser på enhetsnivå inom verksamheterna för att identifiera åtgärder på såväl kort som lång sikt.

Länsstyrelsen har under året breddat och fördjupat det strategiska arbetet med sociala risker och social oro i Stockholms län, både internt och externt.

Internt på Länsstyrelsen har en tvärsektoriell arbetsgrupp träffats i syfte att dela information, samordna aktiviteter och stötta strategiskt med kontakter och sakkunskap. Deltagarna i gruppen arbetar förutom med samhällsskydd och beredskap med social utveckling, arbetsmarknad och integration, riskhänsyn i fysisk planering samt strategisk samhällsplanering. Ett internt utvecklingsarbete har gjorts med stöd av Västra Götalandsmodellen som är ett metodstöd för att integrera sociala risker med Risk- och sårbarhetsanalys (RSA). Det betyder att sociala risker finns med i Länsstyrelsens regionala risk- och sårbarhetsanalys.

Externt har arbetet bedrivits i tre spår med tillhörande aktiviteter:

Risk- och sårbarhetsanalys(RSA)

- Ett externt utvecklingsarbete har påbörjats med andra länsstyrelser i östra Mellansverige samt storstadslänen Västra Götaland och Skåne.
- Implementering i RSA har diskuterats med kommunerna vid två dialogtillfällen i april, som nämns nedan.
- Behov av fortsatt utvecklingsarbete i samarbete med kommunerna har identifierats och pengar söks för att genomföra ett antal piloter som ska ingå i ett fortsatt utvecklingsprojekt i samarbete med länsstyrelserna i Skåne och Västra Götaland.

Regional dialog

- Dialogmöten genomfördes med kommunerna vid två tillfällen i april.
- Sociala risker som verksamhetsområde har diskuterats i samverkansfunktionen samt med "Program för samverkan – Stockholmsregionen", som en del av risk- och sårbarhetsarbetet.
- Arbetet har presenterats vid ett seminarium som anordnades av organisationen Skyddsvärnet samt vid ett panelsamtal som anordnades av Folk och Försvar.
- En referensgruppsstruktur har byggts upp med regionala krisberedskaps- och samhällsutvecklingsaktörer.
- Den 14 juni arrangerade Länsstyrelsen ett kunskapsseminarium med över 100 deltagare som hade fokus på metoder och verktyg för att arbeta med området.

Kunskaps- och informationsdelning

- Länsstyrelsen skickade ut en enkät för att undersöka vad som görs i länet relaterat till området. Slutlig svarsfrekvens var cirka 70 procent. Resultatet visar på bredd men också på ett starkt brottsförebyggarperspektiv.
- Den 14 juni arrangerade Länsstyrelsen ett kunskapsseminarium (se ovan) där inbjudna forskare och praktiker berättade om metoder och verktyg för att arbeta med området.
- En publikation där såväl forskarröster som Länsstyrelsens eget arbete samt exempel på åtgärder och arbetssätt i länet kommer att

lyftas är under framtagande. Planerat publiceringsdatum är i slutet av februari 2014.

Generellt sett har samverkan inom området stärkts i länet. Värt att särskilt nämna är att samarbetet med Polismyndigheten har förtydligats och att Länsstyrelsen är partner i spridningsfasen av ett EU-finansierat projekt där en metodhandbok för att hantera social oro tagits fram. Detta projekt pågår till och med juni 2014.

Stöd och uppföljning av kommunernas och landstingets beredskapsarbete

Länsstyrelsen har under år 2013 genomfört kommunbesök hos sex av länets kommuner. Syftet var att ge kommunerna stöd samt att följa upp deras förberedande arbete enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH). Uppföljningen av den kommunala krisberedskapen ska bidra till att förbättra och effektivisera länets krisberedskapsförmåga.

Det är vår bedömning att dialogen med kommunledningarna har varit värdefull, bland annat när det gäller att identifiera framgångsfaktorer samt lokala och regionala utvecklingsbehov. Dialogen ger kommunernas beredskapssamordnare eller motsvarande ett starkare internt stöd för det fortsatta arbetet med att utveckla och stärka krisberedskapen på lokal nivå samt tydliggör statens förväntningar enligt lagen.

Kommunbesöken bidrog också till ökad kunskap om lokala förhållanden samt till ökad förståelse för kommunernas vardag och deras utmaningar. Vi har bland annat noterat att det ofta förekommer ett ambitiöst beredskapsarbete hos kommunerna. Vi har även konstaterat att det finns en utvecklingspotential, exempelvis när det gäller att genomföra utbildning och övning av tjänstemän och förtroendevalda. I samband med besöken följs även kommunens användning av utbetalade medel enligt avtalet mellan staten och Sveriges kommuner och landsting om kommunernas uppgifter i samhällets krishanteringssystem upp.

Länsstyrelsen har analyserat ett omfattande material med särskilt fokus på länets kommuner och Landstinget, med utgångspunkt från uppdrag i regleringsbrevet. En redovisning av den genomförda uppföljningen och Länsstyrelsens bedömning finns att läsa i återrapporteringen enligt regleringsbrevsuppdrag 68.

Program för samverkan – Stockholmsregionen

”Program för samverkan – Stockholmsregionen” är en satsning på säkerhet, trygghet och framkomlighet. Aktörerna som tillsammans med Länsstyrelsen driver programmet är SOS Alarm, Trafikverket, Polismyndigheten i Stockholms län, Landstingsstyrelsens förvaltning i Stockholms läns landsting, Trafikförvaltningen i Stockholms läns landsting, Storstockholms Brandförsvär, Södertörns brandförsvärsförbund, Trafikkontoret i Stockholms stad, Stockholms hamnar och kommuner i Stockholms län. Det övergripande målet med ”Program för samverkan – Stockholmsregionen” är att säkerställa förmågan att effektivt samordna samhällets resurser för att förebygga och minimera oönskade effekter av kända eller plötsligt inträffade händelser, olyckor och kriser. Programmet avser att nå detta övergripande mål genom att skapa:

- en ökad förståelse och kunskap om roller, ansvar och behov
- effektivare samverkansprocesser
- etablerade strukturer för samordnad planering och koordinerade beslut.

Länsstyrelsen har under året deltagit aktivt i programledningen och i projektets regionala ramverk för samordning och ledning. Vår roll och ansvar för samordning vid olyckor och kriser har tydliggjorts genom att länsöverdirektören numera är ordförande i programmets styrgrupp.

Erfarenheter från inträffade händelser

Erfarenheter från ett antal händelser bidrog under året till att stärka och utveckla länets förmåga att samverka och hantera en kris. Länsstyrelsens krishanteringsorganisation har aktiverats vid ett antal tillfällen under året. Exempel på händelser av regional betydelse är:

- social oro i Stockholms stad med flera kommuner under maj 2013
- tågurspärning vid Södra station i Stockholms stad i november 2013

Vid planerade händelser har samverkan och delar av krishanteringsorganisationen varit aktiverad vid:

- Prinsessan Madeleines bröllop i juni 2013

- NATO-mötet i juni 2013
- President Obamas besök i september 2013

Vid dessa händelser har länets modell för samverkan prövats. Samtliga händelser bedöms ha stärkt förståelsen för strukturen för samverkan och regionens samlade förmåga till krishantering. Vid händelser med behov av samverkan har en regional samverkansplattform, "Samverkansfunktion Stockholmsregionen" (SfSr), i stor utsträckning använts. Länsstyrelsen tillhandahåller och faciliterar denna. Larmning och information av aktörerna sker från början av året med automatik via SOS, som på initiativ av Länsstyrelsens TiB larmar samtliga aktörer samtidigt. Detta medger att samverkan på en strategisk nivå kan starta tidigt vid en större olycka eller kris. SfSr är ett forum för viss gemensam planering och uppföljning, samtidigt som det är ett verktyg för att samverka vid stora olyckor och kriser. Utveckling av SfSr genomförs inom ramen för "Program för samverkan – Stockholmsregionen".

Samverkansmöten med SfSr har, under Länsstyrelsens ledning, genomförts som telefonkonferens varje vecka och i stort varje månad på Länsstyrelsen. Under året har SfSr aktiverats åtta gånger på grund av inträffade händelser. Länsstyrelsen bedömer att regionens aktörer i ökande grad nyttjar den etablerade samverkansfunktionen för att samverka och koordinera sitt agerande vid skarpa händelser. En erfarenhetsdokumentation som gjordes under år 2013 konstaterar att arbetet med att stärka länets samlade förmåga att hantera större händelser har tagit ett stort steg framåt genom utvecklingen av Program för samverkan – Stockholmsregionen. Det råder ingen tvekan om att de åtgärder som vidtagits för att förbättra samverkan har gett resultat inom flera områden. Ett exempel är de gemensamma inriktningar som koordinerats mellan aktörerna och som för första gången nyttjades under 2013.

Motverka risker och framtida olyckor i länet

Länsstyrelsen mål för 2012–13 inom området "Motverka risker och framtida olyckor i länet" var följande:

- Tillsyn enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) skall genomföras av

länets fyra räddningstjänster och räddningstjänsten på Gotland. Tillsynen ska fokusera på resultat och en jämförelse över tiden för att följa utvecklingen av räddningstjänsternas verksamhet och olyckor och skador i samhället. Länsstyrelsen ska ta initiativ till att ensa räddningstjänsternas tillsynsverksamhet med syfte att skapa ett, ur länsperspektivet, ett likvärdigt skydd.

- Samtliga öppna initiativärenden angående klassificering av farlig verksamhet enligt LSO som vid ingången av 2012 var äldre än två år ska vara avslutade senast den 31 december 2013.

Målen inom målområdet "motverka risker och framtida olyckor i länet" har delvis uppnåtts.

Länsstyrelsen påbörjade under 2012 ett arbete för att skapa samsyn och samordning mellan länets räddningstjänster vad gäller tillsynsverksamheten. Detta för att säkerställa att skyddet i länets kommuner är likvärdigt. Arbetet har inte avslutats utan förväntas pågå ytterligare en tid framöver. En samsyn och en ökad samverkan bör medföra högre kompetens och effektivitet. I övrigt för Länsstyrelsen en kontinuerlig dialog med räddningstjänsterna, bland annat genom att följa och diskutera resultaten från olycksundersökningar.

I Länsstyrelsens arbete med att besluta om klassificering av farlig verksamhet enligt lagen om skydd mot olyckor (LSO) kvarstår nio ärenden som kräver en mer djupgående utredning innan dessa kan avslutas under 2014. Konsekvenserna av att detta mål inte uppfylldes bedöms som små.

Beträffande hälsa och säkerhet inom samhällsplaneringen så har Länsstyrelsen arbetat med riskfrågor inom bland annat detaljplaner, översiktsplaner, remisser och infrastrukturprojekt. Arbetet har huvudsakligen utgjorts av samråd, granskning, stöd, informationsutbyte och i vissa fall även godkännanden.

Ett annat projekt att framhålla är Länsstyrelsens utredning och bedömning av Norra länkens tunnelsystem för kommande väg E20, mellan Norrtull och Värtan i Stockholms län.

Tillsyn av Sevesoverksamheter

En anläggning där det förekommer tillräckligt mycket farliga ämnen faller inom Sevesolagstift-

ningen; som syftar till att förebygga allvarliga kemikalieolyckor och begränsa följderna vid en olycka. Detta medför särskilda krav på verksamhetens säkerhetsarbete och tillsynsplikt. Seveso-lagstiftningen fokuserar både på människors säkerhet och på miljön.

Beroende på vilka mängder som hanteras så kan en Sevesoverksamhet hamna inom den lägre eller den högre kravnivån. En anläggning på den högre nivån behöver ett mer omfattande säkerhetsarbete.

Länsstyrelsen ansvarar för att genomföra tillsyn av alla Sevesoverksamheter inom sin region. Inom Stockholms län har vi för närvarande cirka 30 Sevesoverksamheter varav ungefär en tredjedel på högre nivå. Under 2013 tillsynades fjorton av dessa varav elva verksamheter fick någon form av anmärkning eller krav på att vidta åtgärder.

Rapporter/rekommendationer

Länsstyrelsen arbetar med rekommendationer för bebyggelse kring vattendrag och kust med hänsyn till risken för översvämningar.

Rekommendationerna ska utgöra ett stöd till kommunernas långsiktiga bebyggelseplanering samt vara ett stöd till Länsstyrelsens interna arbete med granskning av planärenden.

Nya rekommendationer för bebyggelse vid Östersjön har getts ut på remiss under namnet "Rekommendationer om lägsta grundläggningsnivåer längs Östersjökusten i Stockholms län". Länsstyrelsen har fått in omfattande remissvar från berörda kommuner, TMR och SMHI. En bearbetning av remissvaren pågår.

Det pågår ett samarbete mellan länsstyrelserna kring Mälaren – i Stockholms, Västmanlands, Uppsalas och Södermanlands län – med att ta fram förslag till gemensamma rekommendationer för bebyggelseplaneringen kring Mälaren, avseende risken för översvämning. Länsstyrelsen i Stockholm ansvarar för det pågående arbetet i frågan.

Skyddsobjekt

Under året har Länsstyrelsen fattat beslut beträffande drygt 50 skyddsobjekt i länet. Det rör sig dels om helt nya skyddsobjekt, dels om beslut som måste förnyas med anledning av ny skyddslag. Enligt övergångsbestämmelserna till nya skyddslagen måste alla beslut om skyddsobjekt som fattats med stöd av tidigare skyddslag

förnyas före utgången av 2014 för att de ska fortsätta att gälla. Ytterligare cirka 50 beslut om skyddsobjekt måste därför revideras/förnyas under 2014.

Översvänningsrisker

Länsstyrelsen har i samarbete med MSB arbetat enligt översvänningsförordningen för att producera riskkartor för Stockholms län på de platser som klassats som översvänningskänsliga. Riskkartorna över de översvänningskänsliga områdena täcker 11 kommuner och innefattar tre vattendrag. Länsstyrelsen har producerat riskkartor samt kompletterande texter och tabeller över Oxundaån, Tyresån och Mälaren som är baserade på tre olika simulerade vattennivåer. Arbetet har samordnats i vattendistriktet av Länsstyrelsen i Västmanland och resultatet är publicerat på deras och på MSB:s webbplatser.

I arbetet med översvänningsförordningen anordnade Länsstyrelsen i Stockholm den 24 maj ett seminarium angående översvänningsrisker. Seminariet riktade sig mot kommunerna, framförallt mot kommunala handläggare inom planering, klimat och krisberedskap. Länsstyrelsen har även haft representanter som har redovisat arbetet med riskkartorna vid två månadsmöten för "Samverkansfunktion Stockholmregionen", där aktörer i krishanteringssystemet i länet medeverkade.

Länsstyrelsen har verkat för att skapa ett prognosystem och nya mätpunkter för att bedöma tillrinning och nivåer för Mälaren. SMHI arbetar nu med att utveckla ett sådant system och kommer också att sätta upp sex nya mätpunkter i Mälaren som ska ge underlag för tappning. SMHI:s projekt finansieras med stöd av medel från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) anslag 2:4 Krisberedskap och har färdigställts under år 2013. Länsstyrelsen ingår i referensgruppen.

Åtterrapporering regleringsbrev

RB 67. Länsstyrelsernas tillsyn av kommunerna inom området skydd mot olyckor syftar till att främja och bedöma kommunernas förmåga att leva upp till nationella mål, verksamhetsmål och särskilda skyldigheter enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. Länsstyrelserna ska redovisa en sammanfattande bedömning av kommunernas arbete enligt lagen om skydd mot olyckor.

Länsstyrelsens sammanfattande bedömning av kommunernas arbete enligt lagen om skydd mot olyckor är att kommunerna lever upp till nationella mål, verksamhetsmål och skyldigheter enligt lagen om skydd mot olyckor (2003:778). Denna bedömning grundar sig bland annat på de redovisade egenkontrollerna, fördjupade olycksundersökningar samt på den kontinuerliga kontakt och dialog Länsstyrelsen har med de kommunala räddningstjänsterna.

RB 68. Länsstyrelserna ska inom ramen för det geografiska områdesansvaret göra en värdering av de risk- och sårbarhetsanalyser och handlingsplaner som kommuner och landsting sammanställer enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Länsstyrelserna ska bedöma kvalitén på analyserna och hur dessa kan användas i de regionala risk och sårbarhetsanalyserna. Länsstyrelserna ska följa upp i vilken utsträckning åtgärdsbehov som tidigare har identifierats i kommunernas och landstingens risk- och sårbarhetsanalyser har tillgodosetts samt i vilken utsträckning eventuellt inträffade extraordinära händelser har utvärderats. Uppföljningen ska inriktas så att den kan samordnas med uppföljningen av kommunernas användning av utbetalade medel enligt avtal mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting om kommunernas uppgifter i samhällets krisberedskap.

Kommuner och landsting ska enligt MSBFS 2010:6 redovisa en risk- och sårbarhetsanalys senast den 30 september under mandatperiodens första år. Samtliga kommuner i Stockholms län samt Stockholms läns landsting har redovisat en risk- och sårbarhetsanalys under 2011.

Med anledning av att kommunerna och landstinget inte enligt föreskrifterna ska redovisa en risk- och sårbarhetsanalys under 2013 så har inga nya analyser inkommit.

Majoriteten av kommunerna har lämnat in den uppföljning av planerade och genomförda åtgärder med anledning av analysens resultat som krävs enligt samma föreskrifter. Med anledning av att det inte inkommit något nytt material så kvarstår bedömningen av kommunernas och landstingets risk- och sårbarhetsanalys från 2011. Bedömningen redovisas nedan.

Kvalitet på risk- och sårbarhetsanalyser

Med hänsyn till att kommunerna har valt att redovisa uppdraget på så varierande sätt är värderingen en svår uppgift. Utöver en given disposition reglerar lagstiftningen inte vad en bra risk- och sårbarhetsanalys ska innehålla. Detta är beroende av den kontext organisationen verkar i och det ansvar som organisationen har.

Vi har valt att göra vår bedömning i huvudsak utifrån i vilken grad analyserna har behandlat de punkter som efterfrågas enligt MSB föreskrifter för risk- och sårbarhetsanalyser (2010:6). Har den aktuella analysen behandlat punkterna som efterfrågas så har Länsstyrelsen bedömt att analysen håller en tillräckligt god kvalitet enligt de officiella krav som ställs på kommuner och landsting. I de fall där det funnits större brister, utifrån vad som efterfrågas i föreskrifterna, har Länsstyrelsen kontaktat den aktuella kommunen och bett om en komplettering.

Med utgångspunkt i denna genomgång av analyserna är det Länsstyrelsens bedömning att majoriteten av kommunerna har berört och behandlat punkterna i den givna dispositionen.

För den enskilda kommunen är såväl själva processen med att utarbeta en risk- och sårbarhetsanalys som den färdiga produkten ett stöd och ett värdefullt arbete. Det är värdefullt för Länsstyrelsen att få kunskap om risk, sårbarheter, kritiska beroenden och förmåga i den enskilda kommunen. På grund av de skilda tolkningarna och strukturerna är det dock fortfarande svårt att dra några generella och aggregerade slutsatser för länet utifrån de enskilda analyserna.

Länsstyrelsen fick under 2011 och 2012 in 27 risk- och sårbarhetsanalyser från länets kommuner och landsting. Inför 2011 års analyser fick kommuner och landsting enligt MSBFS 2010:6 en given disposition att förhålla sig till och därmed också uppgifter som skulle redovisas i analysen.

De rapporterade analyserna är av varierande omfattning och kvalitet. Vissa kommuner har berört uppgifterna som efterfrågas i föreskrifterna på en övergripande nivå utan detaljer, medan andra analyser vittnar om en bakomliggande process och ett mer gediget arbete i att värdera risker, sårbarheter och förmåga. Det finns även en bred variation när det gäller hur

kommunerna har valt att genomföra uppdraget att sammanställa en risk- och sårbarhetsanalys.

Vissa kommuner har i sin riskidentifiering valt att utgå från tidigare genomfört arbete med stöd av analysverktyget IBERO. I det arbetet analyserades tolv förutbestämda scenarier åren 2006–2009 i samarbete med Länsstyrelsen. Några kommuner har valt att utgå från störningar i den basala infrastrukturen. I det senare fallet finns också fokus på att identifiera skyddsåtgärder och värdera konsekvenser. Andra kommuner har valt att utgå från endast ett scenario som är vanligt förekommande i den aktuella kommunen och har analyserat verksamhetens förmåga utifrån detta. Denna metodik valdes för möjligheten göra en mer fördjupad analys, snarare än att genomföra en bredare riskidentifiering.

Med hänvisning till ovanstående beskrivning är det problematiskt att på ett systematiskt och kvalitetssäkrat sätt aggregera de kommunala risk- och sårbarhetsanalyserna in i den regionala risk- och sårbarhetsanalysen. Dock tas kommunernas och andras aktörers kunskap, förmåga och risker tillvara på andra sätt, till exempel genom gemensamma projekt och workshoppar under årets gång.

Handlingsplaner

Handlingsplanerna enligt lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap samlades in, analyserades, värderades och rapporterades i årsredovisningen 2010 samt i delrapporteringen i mars 2011. Länsstyrelsens samlade bedömning när det gäller handlingsplanerna var då att kommunerna och landstinget arbetar med dessa kontinuerligt och att de har ett relevant innehåll som bland annat behandlar frågor om ledning, kriskommunikation och samverkan.

Åtgärder som påverkat riskbilden eller krisberedskapsförmågan

Kommunerna ska enligt föreskrifterna årligen redovisa planerade och genomförda åtgärder som påverkar riskbilden eller kommunens krisberedskapsförmåga. En genomgång har gjorts av kommunernas genomförda åtgärder. Åtgärderna är av varierande slag men vanligast är genom-

förande av övning och utbildning samt utarbetande av förvaltningsspecifika analyser och planer.

Andra specifika åtgärder är till exempel införande av kommunikatör i beredskap och tjänsteman i beredskap, anskaffning av reservkraft samt inventering av reservlösningar och skapande av underlag för prioritering. Detta är exempel på åtgärder som kommunerna har vidtagit för att stärka sin förmåga och ska inte ses som någon fullständig redovisning.

Utvärdering av extraordinära händelser

Extraordinära händelser är mycket ovanliga i dagens samhälle och det har inte inträffat någon sådan i Stockholms län som har varit föremål för utvärdering inom en kommun.

Länet har inom ramen för ”Program för samverkan – Stockholmsregionen” beslutat att på ett systematiskt sätt dokumentera erfarenheterna från tre händelser som inträffade under året. Dessa händelser är utbrottet av social oro i ett antal kommuner i maj, NATO-mötet som genomfördes i juni och besöket av president Obama i september.

Uppföljning av kommunernas krisberedskap och utbetalade medel.

Länsstyrelsen har under åren 2011–2013 besökt 25 av länets kommuner för att följa upp kommunernas krisberedskapsförmåga enligt LEH (2006:544) samt avtalet mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting. 2013 genomfördes sex besök. Syftet med besöken har varit att följa upp kommunernas beredskap men även att möjliggöra en fördjupad dialog mellan Länsstyrelsen och kommunen. Vid besöken sker även uppföljning av kommunernas användning av utbetalade medel enligt avtal mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting om kommunernas uppgifter i samhällets krisberedskap.

Sammanfattad bedömning

Länsstyrelsens sammanfattande bedömning avseende risk- och sårbarhetsanalyserna, handlingsplaner samt åtgärder är att:

- En majoritet av inkomna risk- och sårbarhetsanalyser håller en tillräckligt god kvalitet.

- Kvaliteten på analyserna är varierande. Med detta menas att kvaliteten varierar på så sätt att vissa kommuner endast berört punkterna på en övergripande nivå medan andra visat en bakomliggande process och gjort ett mer gediget arbete i att sammanställa risk- och sårbarhetsanalysen.
- Kommunerna har i sina redovisningar presenterat genomförda åtgärder för att stärka krisberedskapsförmågan. Åtgärderna är av varierande slag och bedöms vara förmågehöjande för kommunen.

Naturvård samt miljö- och hälsoskydd

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) AVSER VERKSAMHET 5*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män ¹⁾	30,54	31,54	34,63
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	44,12	47,11	49,29
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	20,43	21,20	22,44
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	105 203	101 645	104 404
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	25,63	26,54	27,03
Antal ärenden, inkomna och upprättade	2 838	2 826	2 833
Antal beslutade ärenden	2 819	2 852	2 886
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	266	256	296
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	52 929	141 725	57 249
Varav Tillsyn av miljöfarlig verksamhet, VÄS 555*			
Beslutade tillsynsärenden, (st)	201	194	290
Totala verksamhetskostnader inkl OH vht 555*, (tkr)	1 567	2 824	3 191
Kostnad per tillsynsärende, (kr/st)	7 797	14 555	11 005
BRUKARUNDERSÖKNING			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 535, Tillsyn av vattenverksamhet (Anmälningssärenden). ³⁾	57		
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 551, Prövning av miljöfarlig verksamhet (MPD-prövning) ⁴⁾			

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

³⁾ Nöjdindex för verksamhet 535 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2013. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för samtliga 21 länsstyrelser är 66

⁴⁾ Av de 29 personerna som ingick i urvalet tackade 14 stycken nej till att delta i undersökningen och resterande gick ej att nå på de sju stycken upprättningsförsök som genomfördes.

Kommentarer till tabellen

Bidragsutbetalningar har under 2013 minskat kraftigt jämfört med 2012 och det beror till största delen på att Länsstyrelsen under 2012 gjorde stora utbetalningar till ett saneringsprojekt på Beckholmen i Stockholm.

Orsaken till att kostnaden per tillsynsärenden har minskat under 2013 är att ett antal insatser avseende ärendehantering genomförts. Genom att arbeta koncentrerat med vissa ärendeslag, till exempel miljörapporterna, har handläggningen effektiviserats. Vi har även genomfört en övertidsinsats där fokus legat på att avsluta äldre ärenden.

Brukarundersökningen (verksamhet 535) som genomfördes 2013 visar att Länsstyrelsen i Stockholm har högt betyg i bemötande, engagemang och intresse. I kontakt med oss per telefon får kunden det den behöver men upplevelsen är att det är svårt att nå rätt handläggare och att våra handläggningstider upplevs som långa. Förbättringsinsatser till följd av resultatet av brukarundersökningen som planeras under 2014 är bland annat att en processkartläggning av ärendegruppen påbörjas för att kunna effektivisera och korta handläggningstiderna.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Stockholm utmärker sig bland storstadsregioner för att vara grön och rik på vatten. Länets många naturområden, parker, stränder och – inte minst – skärgården bidrar starkt till regionens utveckling och attraktionskraft. Stockholms expansion ger såväl möjligheter som utmaningar i arbetet med att utveckla länet på ett hållbart sätt. Utbyggnad av infrastruktur och nya bostadsområden innebär att avvägning behöver göras i många olika miljörelaterade frågor. Länsstyrelsens roll är att bevaka statliga intressen och göra dessa avvägningar mellan olika intressen där miljöfrågorna ska vävas samman med andra sektorsområden. Länsstyrelsens roll är också att handlägga olika typer av tillståndsärenden enligt miljölagstiftningen.

En effektivisering av Länsstyrelsens handläggning har inletts utifrån lean-konceptet. Miljöprövningsprocessen är en av pilotprocesserna och avsikten är att fortsätta med fler processer under 2014. Extra arbetsinsats har också gjorts för att minska ärendebalanserna inom miljöskyddsområdet. Även detta arbete kommer att fortsätta 2014.

Planeringen av flera stora infrastrukturprojekt genererar stora miljöärenden som till exempel omprövning av Arlanda, tillstånd för ombyggnad av Slussen samt tillstånd för genomförande av Förbifart Stockholm. Arbetet med inventering av förorenade områden har legat på en hög nivå och under åren 2014–2015 kommer uppdraget att slutföras.

Arbetet med vattenförvaltning ökar och uppdraget från Vattenmyndigheten omfattar tio olika uppdrag. Arbetet med underlag till nästkommande åtgärdsprogram har inletts och beräknas pågå även 2014. Länsstyrelsen deltar även i samverkan i Mälardalsregionen för att skydda Mälarens vatten för framtiden. Länsstyrelsen har också tagit fram en regional underlagsrapport för havsplanering i Stockholms län enligt riktlinjer från Havs- och vattenmyndigheten. Underlagsmaterialet leverades till Länsstyrelsen i Kalmar, som ansvarar för att ta fram en havsplan för Östersjön.

Inom miljöövervakningen har en utvärdering påbörjats av det regionala miljöövervakningsprogrammet inför nästkommande programperiod.

Vi har även informerat om sommarens algblomningar genom Informationscentralen för Östersjön.

Arbete pågår med att ta fram oljeskyddsplaner för fyra kustkommuner (Norrtälje, Österåker, Vaxholm och Värmdö). Länsstyrelsen har uppdaterat Miljöatlas, vilket är den nationella databasen för planering av oljeskyddsarbete, med uppgifter om prioriterade värdefulla områden och metoder för oljeskydd. Länsstyrelsen har även deltagit i EU-projektet ARCHOIL (Management of onshore cleanup operations of oil spills in archipelagos) vars mål är att skapa gemensamma strategier för oljeskydd i skärgårdsmiljö.

Ett förslag till Lovö naturreservat har tagits fram och remissbehandlats. Beslut väntas under början av 2014. Under 2013 har vi beslutat om tre nya naturreservat, genomfört skötselåtgärder i cirka 150 skyddade naturområden och stöttat kommunernas naturvårdsarbete genom LONA-bidrag till nio projekt.

Länsstyrelsen har initierat en utveckling av e-tjänsten för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken för att den ska fungera bättre och underlätta för sökanden. Dessutom har vi tagit initiativ nationellt för att förenkla redovisningen av anslag från Naturvårdsverket. Vi har också medverkat i projekt för att förbättra tillsynsverksamheten när det gäller artskydd genom Miljösamverkan Sverige samt medverkat till framtagande av behovsutredning för tillsyn.

I arbetet med den Kungliga Nationalstadsparken är två åtgärdsplaner under arbete i syfte att genomföra målsättningarna i vård- och utvecklingsplanen. Den ena avser vården av det åldriga ekbeståndet, en central del i parkens identitet och naturvärden. Arbetet utgår bland annat från Länsstyrelsens inventering av jäteträn. Den andra åtgärdsplanen rör landskapet runt Brunnsviken, en av parkens mest framträdande och sammanhållna delar. Ett program för uppsikt över parkens utveckling i enlighet med förordningen har utarbetats och förankrats i Nationalstadsparksrådet. Programmet avser parkmiljöns utveckling och särskilt då det historiska landskapet, parkens nyttjande samt regelverkens användning.

Länsstyrelsen i Stockholm har under året uppdaterat och utvecklat sitt miljöledningssystem.

Myndighetens direkta miljöpåverkan har kartlagts. Resultatet visar bland annat att Länsstyrelsen i Stockholm har låga koldioxidutsläpp från tjänsteresor och relativt låg energianvändning, men att återvinningen av avfall kan förbättras. Även en ny miljöpolicy har beslutats.

Indikatorer

Allmän miljö- och naturvård utgiftsområde 20¹⁾

BIOLOGISK MÅNGFALD	2013	2012	2011	2010
Andel av Länsstyrelsen skyddad produktiv skogsmark av den totala arealen produktiv skogsmark (%)	3,00	2,99	2,92	2,87
Förekomst av rovdjur i länet	2013	2012	2011	2010
Antal vargrevir med föryngringar		0	1	1
Vattenmiljö	2013	2012	2011	2010
Andel ytvattenförekomster som uppnår hög eller god ekologisk status (%)	18	23	23	23
Andel grundvattenförekomster som uppnår god kvantitativ status (%)	100	100	100	100
Andel grundvattenförekomster som uppnår god kemisk status (%)	97	98	98	98
Mark	2013	2012	2011	2010
Antal objekt i riskklass 1		40	43	36
Antal sanerade objekt i riskklass 1 (ack)		31	30	27
varav sanerade med statliga medel (ack)		2	2	6

¹⁾ Se avsnitt Resultatredovisning, avsnitt indikatorer

Källa: Metria, Viltskadecenter, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket

Kommentar kring ovanstående indikatorer

Andel skyddad produktiv skogsmark av total areal produktiv skogsmark

Uppgifterna i tabellen avser endast produktiv skogsmark som Länsstyrelsen skyddat inom naturreservat eller naturvårdsavtal, det vill säga inte skyddad skog i nationalparker, kommunala reservat eller Skogsstyrelsens biotopskydd och naturvårdsavtal. Inkluderas dessa är cirka 5,5 procent av den produktiva skogsmarken skyddad i länet. Tabellen visar att den skyddade arealen

ökar något årligen genom det löpande arbete med bildande av naturreservat. Skydd av skogar är ett av de områden som prioriterats i naturvårdsarbetet i länet. För ytterligare kommentarer, se redovisningen under uppdrag 48 nedan.

Antal vargrevir med föryngringar

Länet hade 2010 och 2011 en vargföryngring. Någon vargföryngring under 2012 och 2013 har inte skett, eftersom något intakt föräldrapar inte funnits under yngelperioden.

Antal ytvattenförekomster som uppnår hög eller god ekologisk status

Andelen ytvattenförekomster (sjöar, vattendrag och kustvatten) som uppnår god ekologisk status är 18 procent, vilket är mindre än föregående år. Minskningen reflekterar inte någon försämring i miljön utan är en konsekvens av att bedömningsgrunderna har förändrats. I de nya bedömningsgrunderna tas större hänsyn till fysiska förändringar av sjöar och vattendrag än tidigare. 18 procent är likafullt en låg andel med tanke på att enligt målen i vattendirektivet ska 100 procent av vattenförekomsterna uppnå god status (eller potential i de fall vattnet är kraftigt modifierat).

Länsstyrelsen arbetar kontinuerligt för att förbättra situationen i länets vatten genom att genomföra uppdragen i Vattenmyndighetens nuvarande åtgärdsprogram och genom att ta fram förslag på åtgärder utifrån nya påverkansanalyser. I den löpande hanteringen av plan-, miljöskydds-, och vattenverksamhetsärenden ställer Länsstyrelsen krav på nödvändiga skyddsåtgärder. Länsstyrelsen samverkar också brett med kommuner, lantbrukare samt andra lokala och regionala aktörer för att öka takten i åtgärdsarbetet. Det finns dock en stor tröghet i de naturliga systemen vilket gör att det tar lång tid innan åtgärder får effekt.

Andel grundvattenförekomster som uppnår god kvantitativ status

Andelen grundvattenförekomster som uppnår god kvantitativ status 2013 är 100 procent. Kvantitativ status bedömdes inte tidigare år men angavs enligt regelverket som 100 procent. En vattenförekomst har bedömts löpa en risk att inte uppnå god kvantitativ status till år 2021 på grund av högt vattenuttag.

Andel grundvattenförekomster som uppnår god kemisk status

Andelen grundvattenförekomster som uppnår god kemisk status är 97 procent. Cirka hälften av vattenförekomsterna bedöms dock ha en risk att inte uppnå god status till år 2015 enligt den påverkansanalys som gjordes 2008. Höga halter av klorid eller bekämpningsmedel är huvudsakliga orsaker till att god status riskerar att inte uppnås.

Antal objekt i riskklass 1

Efter 2013 har Stockholms län 49 objekt i riskklass ett. Stockholms län är ännu inte färdiga med inventeringsarbetet och antalet objekt i riskklass 1 bedöms öka de kommande två åren.

Antal sanerade objekt i riskklass 1 (ack)

I Stockholms län saneras en stor andel av objekten i riskklass 1 med privatfinansiering beroende på att det sker en omfattande exploatering på dessa områden. Länsstyrelsen bedömer detta som positivt.

Åtterrapporering regleringsbrev

RB 45. Länsstyrelserna ska utveckla och genomföra regionala åtgärdsprogram i bred förankring i länet för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Arbetet med åtgärdsprogrammen ska översiktligt redovisas.

I Stockholms län är miljömålsarbetet organiserat i en "Regional miljömålsdialog". Dialogen består av ett samarbete mellan länets aktörer: Kommunerna, KSL, Trafikverket och Landstinget. Nedan redovisas de viktigaste insatserna för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Insatserna redovisas inom länets prioriterade miljömål: *Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Giftfri miljö, Ingen övergödning, Ett rikt växt och djurliv samt God bebyggd miljö*. Se vidare under Länsstyrelseinstruktion 5§ p.8.

Begränsad klimatpåverkan

En Klimat- och energistrategi har fastställts under året. Länsstyrelsen arbetar vidare med strategin genom olika samverkanskonstellationer, separata projekt och på sikt åtgärdsplaner. De

nationella målen har brutits ner till fem regionala inom följande områden: minskade utsläpp av växthusgaser, energieffektivitet, energianvändning i transportsektorn och energiproduktion. I strategin identifieras ett flertal åtgärdsområden som är viktiga för det fortsatta arbetet. Områdena samhällsplanering, regionala strukturer och markanvändning samt transporter och resande är prioriterade utifrån länets påverkan och förutsättningar.

Som ett led i genomförande och uppföljning av klimat- och energistrategin håller Länsstyrelsen på att genomföra en sammanställning av pågående och genomförda projekt, som beräknas bli klar under 2014. Uppföljningen kommer att ge underlag för bedömning om åtgärderna är tillräckliga eller om de behöver stärkas eller kompletteras med nya. Uppföljningen av åtgärder ska inspirera, sprida idéer och erfarenhet från genomförda insatser samt bidra till nya samarbeten. Uppföljningen ger också underlag för prioritering och utveckling av nya insatser.

Det handlingsprogram för energi och klimat som inleddes 2010 har under året slutrapporterats. Uppföljningen visar att växthusgasutsläppen minskar, men de övergripande målen om att kraftigt minska klimatutsläppen är långt ifrån uppfyllda. Energianvändningen i länet ökar, vilket främst kan kopplas till ökade transporter.

Länsstyrelsen har under året utlyst "klimatmiljonen", ett stöd till lokala och regionala projekt inom energi- och klimatområdet. Kriteriet för att få stöd är att projektet kan stärka arbetet med att nå målen i den regionala klimat- och energistrategin. Länsstyrelsen har även varit delaktig i att utveckla "Stockholms solkarta". Genom den interaktiva kartan kan användaren se hur mycket solen strålar på ett tak för att bedöma om och var det är lämpligt att installera solceller eller solfångare.

Läs mer om åtgärdsarbetet inom klimat- och energiuppdraget under regleringsbrevsuppdrag nr 37.

Frisk luft

Under året har uppföljning av "Åtgärdsprogrammet för kvävedioxid och partiklar i Stockholms län (2012)" utförts. Programmet innehåller elva åtgärder för partiklar (PM10) och en åtgärd för kvävedioxid. Åtgärderna omfattar

dammbindning, städning med ny teknik, tidig värstädning på lokala gator och trafikleder i länet, optimerad halkbekämpning i Stockholms stad, sänkt hastighet på trafikleder i länet och ökad efterlevnad av miljözonen för tunga fordon. I åtgärdsprogrammet finns också beskrivet ett antal utredningsinsatser och generella insatser som bidrar till en bättre luftkvalitet.

Länsstyrelsen har under hela 2013 haft dialog med de organisationer som har åtaganden i programmet (Trafikverket, Stockholms stad, Södertälje kommun och Polismyndigheten). Uppföljningen visar att arbete pågår med nästan alla åtgärder.

Länsstyrelsen har tillsammans med Stockholm och Uppsala läns luftvårdsförbund anordnat Regional luftvårdsdag. Temat var EU:s luftvårdslagstiftning och trender och åtgärder i Stockholms och Uppsala län. Även hälsoaspekter behandlades. Syftet med en luftvårdsdag är att skapa ett regionalt forum för kunskapsspridning och diskussion om aktuella händelser som rör olika aspekter på förbättrad luftkvalitet. Seminariet lockade cirka 90 personer från bland annat kommunerna i Stockholms och Uppsala län, statliga myndigheter samt forskningsorganisationer, och fick god kritik från deltagarna. Tanken är därför att detta ska vara ett återkommande evenemang en gång per år.

Ett projekt som är kopplat till åtgärdsprogrammet för kvävedioxid och partiklar har pågått under året. Uppdraget har varit att ta fram ett beslutsunderlag för att kunna fatta beslut om länsstäckande kamera- och trafikflödesmätningar. Syftet är att få en ökad kunskap om trafiksituationen så att de åtgärder som införs (framförallt med avseende på kvävedioxid) blir bättre riktade och därmed effektivare. En arbetsgrupp har träffats fem gånger under 2013 och utarbetat ett förslag till mätpunkter och en mätplan. Under hösten har en konsult kvalitetsgranskat arbetsgruppens förslag till underlag och arbetsgruppen håller på att färdigställa uppdraget som kommer att redovisas i början av 2014.

Läs mer om åtgärdsarbetet inom miljöområdet "frisk luft" under regleringsbrevsuppdrag nr 51.

Giffri miljö

I början av året infördes miljöområdet "Giffri miljö" in som ett prioriterat mål till Miljömåls-

dialogen. Länsstyrelsen har börjat arbeta med en strategi för att bidra till miljöområdet i Stockholms län. Strategin är beställd av det Regionala miljömålsrådet och som underlag används bland annat det utkast till miljögiftsstrategi som Länsstyrelsen tog fram 2012. Strategin tas fram av en arbetsgrupp med representanter från Länsstyrelsen, Stockholm vatten, Solna stad, Huddinge kommun, Trafikverket och Stockholms läns landsting. Syftet är att identifiera åtgärdsområden som är angelägna att ta sig an i regionen. Arbetsgruppen har hittills gjort en nulägesanalys och avgränsning.

I arbetet med förorenade områden arbetar Länsstyrelsen med inventering, tillsyn och tillsynsvägledning samt informations- och kunskapsspridning. En särskild satsning har riktats mot banker om förorenade områden vid fastighetsöverlåtelse. Se vidare under redovisning av regleringsbrevsuppdrag nr 46.

Tillsynsvägledande seminarier med anknytning till miljöområdet "Giffri miljö" har anordnats, bland annat för kommunerna, inom ramen för "Kemilänken" (ett samverkansforum med representanter från Länsstyrelsen, kommunerna och VA-verken). Årets teman har varit "PCB från fog till sanering" och "Faror med varor". Se också redovisning av regleringsbrevsuppdrag nr 47.

Länsstyrelsen har inom miljöövervakningen och vattenförvaltningsarbetet avslutat och påbörjat flera stora miljögiftsundersökningar i sediment, grundvatten, ytvatten och fisk som både har resulterat och kommer att resultera i flera rapporter. Länsstyrelsen har vidare aktivt varit delaktig i arbetet med att ta fram en nationell påverkansanalys för miljögifter för ytvatten. Länsstyrelsen har insamlat miljögiftsdata och utifrån denna omklassat länets vattendrag, sjöar, grundvatten och kustvatten med avseende på kemisk status. Dessa undersökningar och den nya kemiska statusklassningen av länets vatten kommer att ge en bra bild av miljögiftsbelastningen i länet och vara viktiga för att uppföljningen av miljöområdet "Giffri miljö".

Ingen övergödning

Länsstyrelsen har under året fortsatt arbetet med en strategi för miljöområdet "Ingen övergödning". Regionala miljömålsrådet har beslutat att

strategin ska remitteras i länet under våren 2014 för att förankra och underlätta genomförandet.

Åtgärdsarbetet för att nå målet ”*Ingen övergödning*” har under året fortsatt i etablerade samarbeten kring de fyra avrinningsområden som är en del av Länsstyrelsens åtgärdsprogram. Aktörer i samarbetena är Länsstyrelsen, kommuner, LRF, lantbrukare, ideella organisationer med flera.

Exempel på åtgärder under året:

- *Stavbofjärden*: Anläggning av kalkfilter och fosfordammar för att fånga näringen från åkermark innan den når Stavbofjärden, samt strukturkalkning av delar av åkermarken.
- *Himmerfjärden/Kaggfjärden*: Delar av åkermarken har strukturkalkats för att minska näringsläckaget.
- *Märstaån*: Länsstyrelsen har haft ett informationsmöte för lantbrukare om möjliga åtgärder för att nå målet ”ingen övergödning”. En följd av mötet blev att Länsstyrelsen höll en vattendragsvandring för intresserade lantbrukare. Åkermark har strukturkalkats för LOVA-medel för att minska näringsläckaget.
- *Åkerströmmen*: Länsstyrelsen har ordnat en kurs om markpackning. Länsstyrelsen har också bistått i åtgärdsdiskussioner och i framtagandet av ett miljöövervakningsprogram för avrinningsområdet. Åkermark har strukturkalkats för LOVA-medel för att minska näringsläckaget.

Under året har det i länet pågått flera LOVA-projekt. Utöver dessa åtgärder arbetar Länsstyrelsen med vattenförvaltning, ärendehantering, tillsyn, tillsynsvägledning och Landsbygdsprogrammet för att nå målet ”*Ingen övergödning*”.

Ett rikt växt- och djurliv

I det fortsatta arbetet med strategin för att nå målet ”*Ett rikt växt och djurliv*” har det fokuserats på tre insatsområden; grön förtätning, gröna svaga samband och biologiskt kulturarv. Arbetet sker i samverkan med kommuner, Stockholms läns landsting, Trafikverket och Stockholms Resilience Centre. Vi planerar att slutföra strategin under 2014.

Länsstyrelsen arbetar strategiskt för att förstärka goda förutsättningar för biologisk mångfald. Genom att ta fram relevanta kunskaps- och planeringsunderlag kommer förutsättningarna för att planera mark och vatten på ett långsiktigt hållbart sätt att öka:

- Länsstyrelsen leder arbetet med att utreda förutsättningarna för att ta fram en regional biotopkarta i bred förankring med länets aktörer. Kommunernas intresse och användningsområden för kartan finns redovisat i rapporten *Förutsättningar för länstäckande vegetationsdata i Stockholms län*. Denna har följts upp av djupintervjuer med användargrupper.
- Länsstyrelsen har erhållit miljöanslag från Stockholms läns landsting för utveckling av ett datorstött planeringsinstrument, Matrix Green. Programmet erbjuds kostnadsfritt för analys av ekologiska samband.
- Arbetet inom samverkansplanen för BSPA-området Stora Nassa-Svenska Högarna har fortsatt i enlighet med intentionerna som finns i Europeiska landskapskonventionen.
- I enlighet med Europeiska landskapskonventionen har vi arbetat för att få överblick och utveckla synergier mellan Länsstyrelsens olika insatser genom landskapsperspektivet. I Stockholms län finns gröna kilar som binder ihop länets naturområden. Länsstyrelsen har bidragit med sakkunskap och deltagit i den kommunala dialog som finns kring två av kilarna; Angarn-Bogesund- och Rösjökilarna.

Länsstyrelsen har under året aktivt arbetat med att införa begreppet ekosystemtjänster i regionens arbete:

- Länsstyrelsen har deltagit i framtagandet av den framgångsrika rapporten Ekosystemtjänster i Stockholmsregionen – ett underlag för diskussion och planering.
- Länsstyrelsen verkar för integration av ekosystemtjänster i utvecklingsarbete och har spridit kunskap om dem på RUS (Regional Utveckling och Samverkan i miljömålssystemet) regionala och nationella seminarier.

- Kunskapen om ekosystemtjänster, framförallt som ett sätt att kommunicera värdet av naturen i planering och utveckling, har börjat integreras i flera av Länsstyrelsens verksamhetsområden, bland annat inom klimatanpassningsarbetet.

Länsstyrelsen har även arbetat operativt för att nå målet ”Ett rikt växt- och djurliv”. Det arbetet redovisas utförligt under regleringsbrevsuppdrag 48, se nedan.

God bebyggd miljö

Länsstyrelsen har under 2013 tagit fram eller deltagit i framtagandet av ett antal planeringsunderlag:

- Mälarens och Saltsjöns framtid i ett brett perspektiv – dricksvatten, bebyggelse, ekosystem.
- Miljökvalitetsnormer om luft i planering och rättstillämpning
- Analys om arbetspendling
- Skärgårdsfakta – grafiska kartor 2012
- Regional cykelplan
- Förslag på riksintressen för vattenförsörjningen i Stockholms län
- Riskkartor översvämming

Länsstyrelsen driver det regionala Bullernätverket i samverkan med ett antal av länets aktörer. Syftet är att öka kompetensen när det gäller buller och att skapa förutsättningar för att miljömålet nås. Två seminarier har hållits under året med buller i planeringen som tema. Länsstyrelsen driver också Hälsoskyddsnätverket Stockholms län tillsammans med Centrum för arbets- och miljömedicin (SLL). Tre seminarier har anordnats kring byggnadsteknik, juridisk vägledning – inomhusmiljö och allergi i skola och förskola.

Under året har Länsstyrelsen tillsammans med Trafikförvaltningen (SLL), Trafikverket och Stockholms stad deltagit i projektet Kista Commute som arbetar med att finna nya sätt att engagera företag i smart resande. Det handlar om allt från företagets mötes- och resepolicy till medarbetarnas jobbresor eller möjlighet att jobba hemma. Projektet syftar till att öka andelen

hållbara resor till och från arbetsplatsområdet och inom Kista.

Under året har samordnade och stödjande insatser för den kommunala va-planeringen skett. Samverkan har skett med Södertälje och Nynäshamn vid framtagande av kommuntäckande va-planer.

RB 46. Länsstyrelserna ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att öka antalet privatfinansierade efterbehandlingar av förorenade områden samt arbetet med att åtgärda förorenade områden med statliga bidrag. Länsstyrelserna ska även samordnat och i samverkan med Naturvårdsverket ta fram och redovisa åtgärder för att minimera omfattningen av oförbrukade bidrag för efterbehandling av förorenade områden.

Länsstyrelsens kartläggning och inventering av förorenade områden är en viktig grund för att andelen privatfinansierade åtgärder ökar. Under året har arbete med nio branchinventeringar av nedlagda verksamheter pågått. En inventering har avslutats. Arbetet har i stort genomförts enligt fastställt regionalt program för efterbehandling av förorenade områden. Syftet med inventeringen är att ge underlag för arbete med förorenade områden för att få till stånd undersökningar och vid behov åtgärder av prioriterade objekt.

Under året har Länsstyrelsen arbetat med tillsyn av prioriterade objekt för att få till stånd undersökningar och vid behov åtgärder. Undersökningar har genomförts av privat verksamhetsutövare vid sex områden där Länsstyrelsen har tillsynsansvar. Avhjälpanåtgärder har genomförts vid sju områden. Under året har vi också arbetat med tre ansvarsutredningar av nedlagda verksamheter.

Eftersom kommunerna har tillsyn över den största delen av objekten med föroreningskada är vårt arbete med tillsynsvägledning till kommunerna mycket viktigt. Länsstyrelsen bedömer att detta på sikt kommer att öka andelen privatfinansierade åtgärder. Under året har följande utbildningar anordnats för kommunernas handläggare:

- En övergripande utbildning för kommuner i Mälardalen, Gotland och Dalarna (två dagar)

- En utbildning om problemställningarna kring borrhning, grävning och pålning i misstänkt eller konstaterat förorenings-skadade områden.
- En workshop avseende inventering och riskklassning av förorenade områden orsakat av miljöfarliga verksamheter i drift, där kommuner har tillsynsansvar.

Under hösten har ett tillsynsprojekt drivits med inriktning på markföroreningar vid bilskrotningsanläggningar. Det drivs gemensamt med flera andra länsstyrelser. Flera utbildningsdagar har genomförts inom projektet.

Länsstyrelsen har anordnat två arbetsgruppsmöten för länets kommuner med informations- och erfarenhetsutbyte om förorenade områden. Vi har även gjort flera informationsutskick och gett råd och stöd i ärenden hos kommuner. Dessutom arbetar Länsstyrelsen med olika informationsinsatser till fastighetsägare, mäklare, miljö- och teknik konsulter med flera, vilket också är en del i arbetet med att öka andelen privatfinansierade åtgärder. I dagsläget finns uppgifter om cirka 10 500 områden i länet i ebh-stödet (databas för förorenade områden). Uppgifterna utgör framförallt ett underlag för prioritering av det fortsatta arbetet med efterbehandling men är också ett viktigt underlag vid fysisk planering. En förteckning över objekt i ebh-stödet har sänts till respektive kommuns miljökontor.

Kommunerna i länet handlägger till största delen händelsestyrda tillsynsobjekt, till exempel i samband med ändrad markanvändning och exploatering. Under året har Länsstyrelsen fått del av mer än 70 anmälningar som rör efterbehandling av förorenade områden. Det är en ökning jämfört en med tidigare år (cirka 60 stycken). Allt fler exploateringar genomförs på eventuellt förorenade områden och det är viktigt att denna aspekt beaktas tidigt i arbetet med översiktsplaner, detaljplaner och bygglov. Länsstyrelsen har under året granskat mer än 100 planer som omfattar förorenade områden.

Länsstyrelsen har verkat för att kommunerna ska arbeta mer systematiskt med prioriterade objekt. Bland annat försöker Länsstyrelsen motivera kommunerna att ta fram en strategi och handlingsplan för arbetet med förorenade

områden. Under året har åtta kommuner börjat eller planerar att arbeta med detta.

Som ett led i tillsynsvägledning har Länsstyrelsen haft möten med fem kommuners miljöförvaltningar. För att kvalitetssäkra uppgifter och arbeta aktivt med informations-spridning har Länsstyrelsen under året gjort ett informationsutskick till drygt 500 privata och kommunala fastighetsägare om att det tidigare har bedrivits verksamhet som kan medfört föroreningar på deras fastighet.

Länsstyrelsen har även förmedlat kunskap om förorenade områden till miljö- och teknik konsulter och andra aktörer, exempelvis i samband med planerad förändrad markanvändning, exploateringar och vid överlåtelse av fastigheter. Vi har lämnat olika underlag till arbetet med vattenförvaltning och till forskningsinstitutioner med flera. Under året har vi haft mer än 200 externa förfrågningar.

Ett informationsprojekt om förorenade områden vid fastighetsöverlåtelser riktat mot banker har drivits tillsammans med länsstyrelserna i Mälardalen och Gotland.

Länsstyrelsen har under året påbörjat en översyn och genomgång av tillsynsansvar avseende inventerade nedlagda verksamheter med riskklass 1 och 2 för att genomföra en riktad överlämning till kommunerna. Vi planerar att ta fram underlag och stöd för att få kommuner att arbeta mer systematiskt och egeninitierat med förorenade områden.

Förorenade områden med statliga bidrag

Länsstyrelsen verkar för att prioriterade områden där ansvar saknas ska undersökas och vid behov åtgärdas. Vi ger kommunerna stöd och tillsynsvägledning i detta arbete. Under året har en huvudstudie på ett objekt genomförts genom statliga bidrag. Bidrag har beviljats för ytterligare två huvudstudier där Länsstyrelsen fört dialog med kommunen om huvudmannaskapet. Med statliga bidrag genomförs avhjälpande åtgärder på ett objekt och långtidsuppföljning på ett annat objekt. Länsstyrelsen har inför 2014 ansökt hos Naturvårdsverket om bidrag för genomförande av utredningar vid 13 objekt.

Minimera omfattningen av oförbrukade bidrag

Länsstyrelsen Stockholm redovisar regelbundet utfall och prognos beträffande bidragsmedel till Naturvårdsverket. Utbetalningar av bidragsmedel till bidragsprojekt görs fortlöpande så att medel inte ligger kvar hos Länsstyrelsen. Vi har också ansökt och rekviderat kompletterande bidragsmedel till bidragsprojekt Beckholmen av omfördelade medel från Naturvårdsverket. En konsulttjänst för inventering har upphandlats och bekostas av bidragsmedel för 2013.

Arbetet, som sker i samverkan med Naturvårdsverket, har haft fokus på att identifiera kritiska faktorer i den process som omfattar utredningar och åtgärder av förorenade områden samt förslag på åtgärder för att minimera oförbrukade bidrag. Föreslagna åtgärder sammattas i ett PM. Några av åtgärderna har realiserats under året, till exempel att utredningar nu kan sökas på bemyndiganderamen och därmed fördela kostnaden på flera år. För att minimera mängden oförbrukade medel har Naturvårdsverket haft separata diskussioner med enskilda län. Storleken på mängden oförbrukade medel har minskat betydligt och länsstyrelserna gör bedömningen att mängden medel som finns ute på länen kommer att nå en acceptabel nivå under 2014. Krav på ytterligare minskning av dessa medel kommer påtagligt försvåra arbetet med efterbehandling av förorenade områden.

RB 47. Länsstyrelsernas tillsyn enligt miljöbalken ska bidra till att generationsmålet och miljö-kvalitetsmålen nås och att uppkomst av olägenheter för människors hälsa och miljön motverkas. Länsstyrelserna ska särskilt redovisa:

– Hur arbetet för att effektivisera och utveckla tillsynen avses fortsätta samt beskriva de förändrade rutiner och arbetsmetoder som genomförts för att utveckla en miljömålsstyrd tillsyn,

Effektivisera och utveckla tillsynen

Utvecklingsprojekt som avses fortsätta

Arbetet med att utveckla och förbättra en bra och tydlig behovsutredning och tillsynsplan fortsätter. Målet är att det miljömålsstyrda behovet ska ges en framträdande roll så tidigt som möjligt i planeringsstadierna. Ett exempel på detta är ambitionen att de prioriterade miljömålen som den regionala miljömålsdialogen tagit fram tidigt ska få genomslag i planeringsarbetet.

Länsstyrelsen deltar i Miljösamverkan Sveriges projektgrupp avseende behovsutredningar. Det gör att Länsstyrelsen i Stockholm, baserat på egna erfarenheter, aktivt bidrar med förslag om hur behovsutredningar kan utvecklas nationellt. Länsstyrelsen i Stockholm är också ett av tre pilotlän i projektet. Länsstyrelsen deltar även i Miljösamverkan Sveriges tillsynsutbildning som riktar sig till handläggare som arbetar med tillsyn enligt alla miljöbalkens områden.

Nytt under 2013 var industriutsläppsdirektivet (IED). Tillsynsvägledningen behöver därför utvecklas och arbetet kommer att prioriteras under 2014. Länsstyrelsen ser ett behov av nationellt samarbete i frågan om hur IED-tillsynen ska se ut.

Länsstyrelsen deltar i ett projekt som initierades under 2011/2012 i syfte att ta fram ett tillsynsregister för vattenverksamhet. Registret ska underlätta Länsstyrelsens planering och prioritering av tillsynen samt effektivisera handläggningen. Projektet består av delprojekten tillsynsregister, e-tjänster för vattenverksamhet och beslutsmallar. Det sistnämnda delprojektet har kommit längst och förväntas bli klart under 2014. Beslutsmallar som tas fram kommer att läggas in i länsstyrelsernas gemensamma mallsystem SmartDocuments.

Länsstyrelsen har under 2013 börjat arbeta med att ta fram en regional strategi som ska bidra till att nå målet Giftfri miljö. Syftet är att identifiera åtgärdsområden som är angelägna att ta sig an i regionen. Ett av dessa åtgärdsområden är att genomföra särskild tillsynsinsats inom kemikalieområdet. Se vidare under RB 45.

Utvecklingsprojekt som har genomförts

e-tjänsten för transporter av avfall och farligt avfall har varit en framgång. Efter en kundundersökning har länsstyrelserna under 2013,

gjort ytterligare förbättringar av e-tjänsten. Länsstyrelsen i Stockholm har förbättrat hemsidan ytterligare samt tagit fram en ansökningsblankett och beslutsmallar på engelska.

För projektet ”Miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram för vatten” har projektet tagit fram en webbplats med projektets slutsatser samt en verktygslåda med goda exempel att hämta för handläggningen av enskilda ärenden.

Inom naturvården har Länsstyrelsen under året prioriterat samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, artskydd samt inkomna anmälningar om överträdelser av tillsynskaraktär. Antalet samrådsärenden har varit omfattande under året med anledning av pågående infrastrukturprojekt i Stockholms län, främst nedgrävning av luftledningar, men också utbyggnad av bredband i skärgårdsområdet. Som ett led i att effektivisera samrådsärendena har en den e-tjänst som togs fram under 2012 introducerats och förbättrats under 2013.

När det gäller artskyddsområdet har Länsstyrelsen genomfört tillsyn av djurparker, zooaffärer med mera i samband med omprövning av tillstånd. Tillsyn inom artskyddet har utförts i samband med enskilda anmälningar. Rutiner, en blankett och en checklista är framtagna för tillsyn av artskydd. Samverkan med länsveterinärheten sker vid behov.

I den förebyggande tillsynen inom rovdjursfrågor har Länsstyrelsen prioriterat dialog med enskilda. Vi har deltagit i sex informationsmöten och under året har samverkan mellan Länsstyrelsen och polismyndigheterna prioriterats och fördjupats. Besiktning vid misstanke om rovdjursangrepp på tamdjur har genomförts fortlöpande.

Tillsynen inom skyddade naturområden bedrivs främst av naturbevakare, som rapporterar eventuella överträdelser till Länsstyrelsen eller polisen. Länsstyrelsen genomför årligen samverkansmöten med naturbevakarna och samlar in rapporter om överträdelser.

– tillsynsområden inom vilka den operativa tillsynen och tillsynsvägledningen kan utvecklas och förbättras,

Tillsyn

Genom att utveckla samverkan med miljöövervakningen i länet skulle den operativa tillsynen på ett tydligare sätt kunna verka för att uppnå god status i prioriterade vattenförekomster.

För att tillsynen av vattenverksamheter ska bli effektivare, bör platsbesök i enskilda ärenden prioriteras. Målet är att i ett tidigt skede kunna avgöra när tillsynsåtgärder är befogade ur naturmiljösynpunkt.

Länsstyrelsen ansvarar för tillsyn över gränsöverskridande avfallstransporter (GRÖT). Samverkan mellan Länsstyrelsen och andra myndigheter som Kustbevakningen, Tullverket, Polisen och Åklagarmyndigheten fungerar bra, men eftersom tillsynsområdet är relativt nytt ser vi att tillsynen utvecklas allt eftersom mer kunskap och erfarenhet erhålls.

Länsstyrelsen ser också ett behov av att genomföra planerad tillsyn i form av kampanjer, till exempel för artskydd eller förekomst av olovliga byggnader och anläggningar inom skyddade naturområden.

Tillsynsvägledning

Länsstyrelsen arbetar med att uppdatera och utveckla TVL-planen och målet är att koppla våra insatser till de prioriterade miljömålen. Länsstyrelsen bör prioritera deltagande i relevanta projekt inom Miljösamverkan Stockholms län för att öka kontaktytan gentemot länets kommuner. Vi kan även bli bättre på att samla upp vanligt förekommande frågor från enskilda handläggare och återkoppla i form av tillsynsvägledningsdagar alternativt starta relevanta projekt inom miljösamverkan Stockholms län.

Genom beslut den 14 juni 2013 överlät Länsstyrelsen miljöbalkstillsynen av vattenverksamheter till Värmdö kommun. Med anledning av överlåtelsen behöver Länsstyrelsen utveckla tillsynsvägledningen avseende vattenverksamheter då detta är en ny uppgift som tillkommit under året.

Länsstyrelsen ser ett behov av en tillsynsvägledningsinsats för att stödja kommunerna i att ta fram egna strategier och handlingsplaner för arbetet med förorenade områden. Vi ser vidare ett behov av att ta fram ett underlag för att få

kommunerna att arbeta mer systematiskt och egeninitierat med förorenade områden samt en plan för att stödja kommunerna i arbete med exploateringsärenden för förorenade områden.

– vilken betydelse tillsynen har för att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen samt vilka konsekvenser få egeninitierade tillsynsinsatser får för möjligheterna att uppnå målen, samt

Genom tillsynen har Länsstyrelsen möjlighet att sprida miljöbalkens övergripande mål och hänsynsregler till allmänhet, verksamhetsutövare och enskilda. Tillsynen består till stor del av kontroll av efterlevnaden av bestämmelserna i miljölagstiftningen. Tillsynen, både den egeninitierade och den händelsestyrda tillsynen, har därför en betydande roll för att klara miljöbalkens generationsmål och miljökvalitetsmålen.

Med egeninitierad tillsyn menar Länsstyrelsen sådan tillsyn som Länsstyrelsen i förväg planerat för, även kallad planerad tillsyn. Den egeninitierade tillsynen, och behovet av tillsyn, beskrivs i en behovsutredning och tillsynplan. En förutsättning för en miljömålsstyrd tillsyn är att Länsstyrelsen i dessa dokument på ett tydligt sätt styr insatserna där konsekvenserna får störst genomslag på målen. Länsstyrelsen arbetar med sex prioriterade miljömål.

Risken med att inte i förväg planera tillsynen är att Länsstyrelsen bedriver tillsyn där den inte ger störst nytta för miljön. Konsekvensen av få egeninitierade tillsynsinsatser blir därmed att tillsynen riskerar att bli mindre effektiv ur ett miljöperspektiv. Länsstyrelsen anser även att egeninitierad tillsyn i vissa fall kan leda till färre händelsestyrda tillsynsärenden.

– hur och inom vilka områden samverkan skett med Miljösamverkan Sverige och regional miljösamverkan i de län där sådana projekt bedrivs.

Länsstyrelsen hade under 2013 en representant i styrgruppen för Miljösamverkan Sverige. Länsstyrelsen har deltagit aktivt i följande projekt:

- *Tillsyn av miljökvalitetsnormer för vatten:* Projektet tog fram ett handläggarstöd för

tillsyn av miljökvalitetsnormer (MKN) för vatten inom miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet. Arbetet startade 2011 och avslutades under 2013. Syftet var att tydliggöra för tillsynsmyndigheterna hur de kan agera för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska uppnås; möjligheter, skyldigheter och begränsningar med MKN. Projektet har även verkat för att underlätta kunskapsöverföring och skapa samsyn i arbetet med vattenförvaltning och tillsyn. Bland annat har ett webbaserat handläggarstöd tagits fram.

- *Samråd enligt kapitel 6 i miljöbalken:* Projektet startade 2012 och arbetar med att ta fram rutiner och information kring samrådsprocessen enligt 6 kap. miljöbalken. Syftet är att nå likartad nationell hantering och optimering av samrådsprocessen. Det huvudsakliga arbetet pågick under våren 2013.
- *Behovsutredning:* Projektet planerar att ta fram en modell för behovsutredning, beskriva syfte och värderingar som bör ligga till grund för en behovsutredning, presentera ett underlag för beräkning av effektiv tid, beskriva en systematik för utredning av resursbehov för återkommande tillsynsobjekt med mera. Projektet beräknas vara klart under våren 2014.
- *Hälsoskydd, handläggarträff:* Projektet har syftat till att skapa möjlighet till kontakt mellan länsstyrelsemedarbetare som arbetar med tillsynsvägledning inom hälsoskydd och stärka dem i deras yrkesroll. På sikt kan det ge förutsättningar att utveckla tillsynsvägledningen och öka samsynen kring tillsynsvägledning hälsoskydd. Den 24 april anordnades en handläggarträff på Länsstyrelsen i Stockholm.
- *Artskydd och vägledning:* Projektet har tagit fram ett underlag till Naturvårdsverket för kommande tillsynsvägledning. Syftet var att kartlägga och tydliggöra länsstyrelsernas behov av tillsynsvägledning. Projektet påbörjades 2012 och avslutades efter genomförd workshop på Naturvårdsverkets artskyddshandläggarträff våren 2013.

En del av Länsstyrelsens tillsynsvägledning sker genom regionalt samarbete i Miljösamverkan Stockholms län (MSL). Inom MSL samarbetar Länsstyrelsen, länets kommuner och

Kommunförbundet Stockholms län. Länsstyrelsen har en representant i styrgruppen. MSL har under året bedrivit ett tjugotal samverkansprojekt där Länsstyrelsen aktivt har deltagit i projekten om vägledning för dagvatten i tillsynen, handläggningsrutiner för trafikbuller samt en bullerutbildning.

MSL samarbetar med "Hälsoskyddsnätverket" som är en del av Länsstyrelsens tillsynsvägledning för kommunernas miljö- och hälsoskyddsinspektörer. Under 2013 har tre nätverksträffar genomförts kring byggnadsteknik, juridisk vägledning och allergi i förskola och skola.

Kemilänken med representanter från Länsstyrelsen, kommunerna och VA-verken är ett forum för att sprida kunskap om kemiska produkter och deras påverkan på människor och miljö. Genom seminarier sprider Kemilänken kunskap om kemiska ämnen och dess påverkan på människor och miljö. Målgruppen för arbetet är företag och kommuner. Under 2013 har Kemilänken genomfört två seminarier under rubrikerna "PCB" och "Faror med varor".

"Bullernätverket i Stockholms län" är ett nätverk för samverkan i bullerfrågor och är ett samarbete mellan Länsstyrelsen i Stockholms län, Stockholms stad, Stockholms läns landsting och Kommunförbundet Stockholms län. Under 2013 arrangerade nätverket ett seminarium kring frågan "Hur ska vi förena ett ökat bostadsbyggande med en minskad bullerexponering?".

Länsstyrelsen har deltagit i samverkansprojektet "Tillsyn och Brott". Projektet togs ursprungligen fram som ett inslag i Rikspolisstyrelsens och Åklagarmyndighetens gemensamma strategi mot miljöbrott. Projektet bedrivs i ett geografiskt avgränsat och sammanhållet område bestående av ett antal kommuner, en länsstyrelse, polismyndighet och berörda miljöåklagare. Första steget i projektet är att genomföra en gemensam utbildning för en grupp berörda utredare, miljöinspektörer och åklagare från tillsynsmyndigheter, polis och åklagare. Utbildningsinsatsen följs av framtagande av åtgärder för att förebygga, uppdaga och lagföra överträdelser av miljöbalken. Åtgärderna ska ske i nära samverkan mellan de deltagande myndigheterna, med beaktande av respektive myndighets roll och ansvarområde. Åtgärderna ska utgå från de

erfarenheter, idéer och kunskaper som utbildningsinsatsen har tillfört deltagarna.

Formerna för länsstyrelsernas återrapporering ska utformas i dialog med Naturvårdsverket

Formerna för återrapporering har utformats i dialog med Naturvårdsverket.

RB 48. Länsstyrelserna ska i sitt arbete med biologisk mångfald och naturvård särskilt:

– skydda och förvalta värdefulla naturområden i syfte att nå Sveriges miljö kvalitetsmål samt åtaganden inom EU:s naturvårdsdirektiv och internationella naturvårdskonventioner. Bevarande av värdefulla skogar är högt prioriterat och ska ske med utgångspunkt i strategierna för formellt skydd av skog,

Skydd av värdefulla naturområden

Länsstyrelsen har prioriterat arbetet med skydd av värdefulla naturområden inom naturtyperna:

- skogar
- myrar
- skärgård och marina miljöer
- tätortsnära natur

Länsstyrelsen har beslutat om tre nya naturreservat under 2013: skogsområdena Gillberga och Blågårdsmossen i Norrtälje kommun samt det stora tätortsnära reservatet Bogesundslandet i Vaxholms kommun (se även redovisning under uppdrag 50 nedan). Det sistnämnda är dock överklagat. Stora Nassa naturreservat i Värmdö kommun har reviderats och uppfyller nu kriterierna för ett marint naturreservat.

Tre kommunala naturreservat har bildats under 2013: Moraåns dalgång, Södertälje kommun, Svartkällskogen, Botkyrka kommun och Trollsjön, Nacka kommun.

Från Naturvårdsverkets anslag för skydd av natur har under 2013 utbetalats 19,0 miljoner kronor inom länet för överenskommelser om inträngsersättningar, köpeskillningar och statsbidrag till kommuner för reservatsbildning. Summan innefattar statsbidrag på 8,3 miljoner kronor till Huddinge och Botkyrka kommuner för

kommunala naturreservat. Arbetet har fortgått i ett antal andra naturreservatsärenden. Bland annat har de föreslagna naturreservaten Bokullen, Norrängsskogen och Huvudskärs ö remissbehandlats.

Arbetet med det komplexa Lovö naturreservat har fortsatt och ett förslag till reservat har varit på remiss. Under året har ett förslag till marin utvidgning av naturreservatet Arholma-Idö remissbehandlas under vintern 2012/2013. Arbetet med en ny gemensam skötselplan för Tyresta nationalpark och Tyresta naturreservat har fortsatt genom bearbetning av inkomna remissvar efter remissen 2012.

Länsstyrelsen har under året föreslagit att en del av Arholma-Idö naturreservat bör förslås som Natura 2000-område. Syftet var att möjliggöra att området kan ingå i GRACE, ett naturvårdsprojekt finansierat av EU:s miljöfond LIFE+. Regeringen beslutade under hösten att föreslå till EU-kommissionen att området ska utgöra Natura 2000-område.

Figur 1. Naturreservat, kulturresevat och nationalparker i Stockholms län (inklusive kommunala reservat, exklusive det överklagade Bogesunds-landets naturreservat)

ÅR	2013	2012	2011
Antal NP, NR, KR	290	285	278
Varav kommunala	80	77	74
Total area (land+vatten) ha	125 972	125 799	125 104

Länsstyrelsen har prioriterat arbetet med bevarande av skogar med höga naturvärden och fortsatt arbetet enligt den regionala strategin. De nya naturreservaten bildade av Länsstyrelsen har inneburit att ytterligare cirka 52 hektar produktiv skogsmark har fått ett långsiktigt skydd (samt därutöver 416 hektar i det överklagade Bogesundslandets naturreservat).

För att minska ärendebalanserna har vi under året prioriterat att slutföra pågående reservatsärenden framför att inleda nya. I syfte att effektivisera ärendeprocessen och korta handläggningstiderna arbetar vi aktivt med detta. Vi bedömer att det kommer att dröja ytterligare tid innan balanserna minskat eftersom reservatsärenden ofta är komplexa och tar lång tid att fullborda, bland

annat med anledning av markägarförhandlingar. I många reservatsärenden är nu markägarersättningarna klara, men de formella besluten återstår. Vid årets utgång fanns närmare 30 reservatsärenden där ersättningsfrågan var löst.

Arbetet med översynen av det utvidgade strandskyddet har pågått under året. På grund av dess omfattning och komplexitet i länet beräknas arbetet fortsätta till och med december år 2014. Översynen sker i huvudsak av de strandskyddsområden som omfattas av utvidgat strandskydd idag. 25 av länets 26 kommuner har utvidgat strandskydd. En kontaktperson för översynen finns i varje kommun. Arbetet har påbörjats med alla de 25 kommunerna, bland annat genom att ett antal möten har genomförts inför remiss. Samråd har också skett med andra parter. Förslag till beslut för femton av kommunerna har gått på remiss under året.

Förvaltning av skyddade områden

Vid slutet av 2013 var Länsstyrelsen förvaltare eller ekonomiskt ansvarig för förvaltningen av Ängsö nationalpark, cirka 140 naturreservat, cirka 130 Natura 2000-områden som inte är skyddade på annat sätt samt för ett stort antal naturminnen och djurskyddsområden. Länsstyrelsen beviljades 11 077 000 kronor i bidrag från Naturvårdsverket för skötseln av dessa områden.

När det gäller skötseln av de skyddade områdena har Länsstyrelsen fortsatt arbetet enligt länets Värna-Vårda-Visa-program (rapport 2012:4). Inom ramen för detta har sex engångsinsatser och 20 årligen återkommande åtgärder slutförts och ytterligare åtta insatser har påbörjats. Skötselintensiva områden, nyckelelement med höga naturvärden samt information och tillgänglighet för besökare är prioriterade insatsområden.

Skötselåtgärder genomfördes sammantaget i cirka 150 skyddade naturområden under året. Restaureringsåtgärder har genomförts i tolv naturreservat, varav flera åtgärder avser friställande av jätteträd. Vegetationsfräsning har utförts i Angarnssjöängens naturreservat för att gynna fågellivet på strandängarna. Slätter har skett i 13 områden. Länsstyrelsen har samverkat med Skogsstyrelsen i Arbetsförmedlingens satsning på arbetslag för långtidsarbetslösa. Arbetslagen har bland annat utfört strand-

städning, inventering av friluftsanordningar samt röjning av buskar i naturreservat.

För att få kunskapsunderlag för en lämplig skötsel och fördjupad information till besökare i Ängsö nationalpark har en agrarhistorisk utredning utförts. Denna belyser markanvändning på Ängsö från 1600-talet fram till 1920-talet. Av samma skäl har en vårdplan för slottsparken i Ådö-Lagnö naturreservat tagits fram.

Åtgärder för besökare till de skyddade områdena har utförts i ett antal områden. Dessa redovisas nedan under rubriken Främjande av friluftsliv.

Figur 2. Bidrag per område från Naturvårdsverket (schablontilldelning)

ÅR	2013	2012	2011
Antal områden (statliga NR, NP)	209	207	203
Anslag till skötsel (tusen kronor)	11 077	11 132	11 482
Kronor per område	53 000	53 778	56 562

Kommentar: Tabellen visar utvecklingen av bidraget per statligt skyddat område. I realiteten sköts fler områden, bland annat Natura 2000-områden, med medel från bidraget. Samtidigt ingår i tabellen 69 områden som förvaltas och helt finansieras av annan förvaltare (kommun, Skärgårdsstiftelsen med flera). Beloppen ger dock en bild av trenden, det vill säga att bidraget per skyddat område minskar eftersom antalet skyddade områden ökar samtidigt som bidraget minskat något.

För att få en bättre och mer effektiv skötsel av naturreservat och följa utvecklingen av områdenas naturvärden har uppföljning av skyddade områden genomförts enligt Naturvårdsverkets riktlinjer. Inom uppföljningsarbetet har en översiktlig uppföljningsplan tagits fram som beskriver de ställningstaganden och den inriktning som Länsstyrelsen har för uppföljningsverksamheten. Inom ramen för uppföljningsarbetet har också gräsmarker i naturreservat och Natura 2000-områden i Haninge kommun inventerats på typiska arter under sommaren. Vi har också registrerat målindikatorer och uppföljningsåtgärder i databasen Skötsel-DOS och genomfört grundläggande planeringsarbete inför nästa års fältinventering.

En träff för naturbevakare i länet med tema alternativa skötselmetoder (bland annat med häst i skogen) har genomförts.

Inom ramen för GRACE, ett projekt finansierat av EU:s miljöfond LIFE+, pågår fleråriga restaureringsprojekt av betesmarker på skärgårdsöar i fyra Natura 2000-områden. Syftet är att återskapa och bevara natur- och kulturvärden i skärgårdsmiljöer. Under året har arbeten med större restaureringsavverkningar genomförts i två områden, Villinge Boskapsö och Rånö Ängsholme. Förberedelser för insatser i de övriga två områdena, Arholma-Idö och Tullgarn, har inletts. Projektet GRACE är ett samarbete med länsstyrelserna i Blekinge, Halland och Västra Götaland.

– fortsätta arbetet med artbevarande, genomförandet av rovdjurspolitiken och främjandet av friluftslivet, samt

Artbevarande

I arbetet med hotade arter genomförde Länsstyrelsen åtgärder inom ett femtontal av åtgärdsprogrammen för hotade arter under året. Vi prioriterade arbetet med de fem åtgärdsprogram där vi har ett nationellt samordningsansvar. Vidare genomförde vi särskilt biotopvårdande insatser för de två starkt hotade fjärilsarterna asknätfjäril och mnemosynefjäril. För hotade arter i sandiga miljöer genomfördes informationsinsatser samt praktiska åtgärder i två olika områden. När det gäller vattenrelaterade arter har särskilda insatser genomförts för fisken asp samt för flodkräfta.

Arbetet med skyddsvärda träd fortsatte och börjar närma sig slutfasen. Vi inventerade tre kommuner under 2013 vilket innebär att 25 av länets 26 kommuner nu är inventerade. Totalt har mer än 28 000 skyddsvärda träd registrerats.

Rovdjursförvaltning

Rovdjursförvaltningen skedde i enlighet med länets förvaltningsplan för de stora rovdjuren i Stockholms län samt i enlighet med den kommunikationsplan som tagits fram. Arbetet omfattar bland annat inventering, information, förebyggande arbete, besiktning och hantering av ersättning vid angrepp orsakade av rovdjur.

Under vintern spårades enbart tre familjegrupper av lodjur i den norra länsdelen, varav två delas med Uppsala län. I den södra länsdelen spårades enbart ensamma lodjur. Troligen har flera

familjegrupper missats på grund av besvärligt snöläge och brist på rapporter.

Varginventeringen visade att det fanns ett revirmarkerande par där tiken löpte i Rialareviret mellan Åkersberga och Norrtälje. Tiken försvann dock under slutet av spårsäsongen och sedan i maj bedöms reviret vara tomt. Björnen som sedan några år varit stationär i den nordvästra delen av länet samt i Uppsala län fanns kvar.

Länsstyrelsen har arbetat utifrån förvaltningsplanen för rovdjur, vilket bland annat inneburit att vi har:

- anordnat samverkansmöten med Polismyndigheten, såväl regionalt som lokalt
- fortsatt samarbete med Norrtälje naturvårdsstiftelse och Rovdjurscentret de 5 stora
- deltagit i ett flertal möten med målgruppen jägare
- gjort försök med skrämselåtgärder mot en varg som under cirka en månads tid uppträdde oskyggt inom ett område mellan Norrtälje och Åkersberga
- prioriterat dialog med enskilda.

Främjande av friluftsliv

Friluftslivet har främjats genom riktade insatser i ett urval skyddade områden. Länsstyrelsen har förbättrat anordningar för besökare i 12 naturreservat, tagit fram nya skyltar till 22 naturreservat och tre naturminnen, arbetat med gränsmarkering av skyddade områden och fortsatt med besöksräkning i ett tiotal skyddade områden. Länsstyrelsen har vidare medverkat vid utformningen av en naturpedagogisk upplevelsestig för barn, Tjäderstigen, i Tyresta naturreservat. Länsstyrelsen har även inventerat hinder för personer med funktionsnedsättning i sex naturreservat och en nationalpark. Länsstyrelsen har också samverkat med Naturskyddsföreningen för att genomföra guidningar i skyddad natur samt fortsatt med geocoaching-projektet (skattjakt med GPS) i 14 naturreservat.

Länsstyrelsen har påbörjat ett arbete med att ta fram en digital helhetslösning på webben och i appar för besöksinformation om naturreservat. Avtal har tecknats med den digitala tjänsten Naturkartan.

Länsstyrelsen har under året arbetat med en översyn av länets riksintressen för friluftslivet enligt uppdrag 65 i regleringsbrevet. Utifrån Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens riktlinjer har vi tagit fram ett förslag med uppdaterade gränser och dokumentation av befintliga riksintresseområden samt föreslagit nya områden. Arbetet har gjorts i dialog med länets kommuner och en rad andra berörda organisationer. Länsstyrelserna i de tre storstadsregionerna har haft i uppdrag att särskilt se till behovet av områden för tätortsnära natur, vilket har inneburit ett extra stort behov av samordning.

Åtgärder för friluftslivet har möjliggjorts genom bidragen för lokala naturvårdsprojekt (LONA). Av de 37 ansökningar om LONA-bidrag som lämnades in till Länsstyrelsen för 2013 beviljades nio projekt bidrag. Totalt fördelades drygt 1,5 miljoner kronor mellan de sökande kommunerna. Länsstyrelsen har prioriterat projekt med syfte att skydda tätortsnära natur, men bidrag beviljades också till en faunapassage förbi Ulriksdals slott samt anläggande av en våtmark för fiskföryngring i skärgården.

– se till att naturvårdsarbetet sker i god dialog med medborgare, brukare och andra berörda aktörer.

God samverkan är nödvändig för att klara uppdraget om bevarande och hållbart nyttjande av naturen. Miljöarbetet görs i dialog och samråd med markägare, brukare, ideella organisationer, entreprenörer och andra berörda sakägare. Samrådsgruppen för naturvård, som är ett forum för dialog och samverkan inom naturvårdsarbetet i länet, fortsatte sin verksamhet under 2013. Under året togs översynen av det utvidgade strandskyddet, översyn av riksintressen för friluftslivet samt arbetet inom områdesskyddet upp till diskussion i gruppen. Gruppen har också fungerat som referensgrupp för Länsstyrelsens arbete med underlag för översynen av riksintressen för friluftsliv.

Samrådsgrupper för specifika skyddade naturområden, såsom Angarnssjöängens naturreservat och Tullgarns naturreservat, fortsatte att verka under året. Länsstyrelsen har vidare initierat ett förvaltningsråd för Ängsö nationalpark, som haft ett möte under året. Löpande samråd har också skett med andra förvaltarorganisationer såsom

Skärgårdsstiftelsen och Tyrestastiftelsen, liksom med kommunerna. Under 2013 genomförde Länsstyrelsen också den årliga kommunekolog-konferensen i samarbete med Järfälla kommun samt en träff för länets naturbevakare i samarbete med Sollentuna kommun.

I arbetet med Lovö naturreservat fortsatte satsningen på delaktighet och kvalitativ information om det pågående arbetet. Antalet berörda är många och för att upprätthålla en bra dialog med medborgarna och andra intressenter höll vi ett informationsmöte och gav ut ett nyhetsbrev.

RB 50. Länsstyrelserna i Stockholms, Skåne och Västra Götalands län ska fortsätta genomförandet av skyddet av tätortsnära natur i enlighet med de program som utarbetades för detta på regeringens uppdrag (regeringsbeslut nr 13, dnr M2002/2284/Na) med ambitionen att programmen ska vara genomförda 2015.

Arbetet med programmet för skydd av tätortsnära natur fortsätter. I dagsläget har drygt hälften av de områden som ingår i programmet (41 av 71) blivit beslutade natur- eller kulturresevat. Det motsvarar cirka 11 700 hektar landareal. Hela 22 av länets 26 kommuner berörs av dessa resevat. Ytterligare tio resevat som inte listas i programmet har bildats inom programområdets geografiska avgränsning. Länsstyrelsen har inom ramen för programmet under 2013 beslutat om att bilda det omfattande naturreservatet Bogesundslandet i Vaxholms kommun, med en landareal om cirka 2 900 hektar (beslutet är dock överklagat). Vi har också löpande arbetat med att stödja länets kommuner i deras arbete. Tre resevat i programmet för skydd av tätortsnära natur har beslutats av kommunerna: Svartkällsskogens naturreservat i Botkyrka kommun, Moraåns dalgångs naturreservat i Södertälje och Trollsjöns naturreservat i Nacka.

Arbete med reservatsbildning har påbörjats i 21 av programmets områden. I åtta av utredningsområdena har arbete med genomförande påbörjats i någon form. Länsstyrelsen har under året arbetat med reservatsbildning inom fem av programmets områden (Lindholmen, Lovön-Kärsön, Stickligsberg, Rösaringsåsen samt Täby Prästgård-Skogberga). Arbetet med skydd av Lovön-Kärsön har varit fortsatt högt prioriterat

och remissbehandling av ett förslag till resevat har skett. Reservatsförslagen, inte minst det omfattande området Lovön-Kärsön, utgör en viktig komponent i att stärka den regionala grönstrukturen i Stockholmsområdet. Bildandet av dessa tätortsnära resevat är av stor strategisk betydelse med tanke på det höga tryck på bebyggelsebar mark som finns i regionen.

Länsstyrelsen bedömer att programmet har en god förankring i kommunerna och i regionen i övrigt genom regionplanen och kommunernas översiktsplaner.

Länsstyrelsen bedömer vidare att programmet sannolikt inte kommer att kunna genomföras fullt ut till 2015. Skälen för detta är främst komplicerade och omfattande ärenden samt vissa ändrade politiska prioriteringar i kommunerna. En sammanfattande bedömning är att programmet i huvudsak kan genomföras, men att det inte kommer att vara slutfört år 2015. När det gäller kommunernas arbete kan det konstateras att statliga bidragsmedel har varit ett viktigt inslag vid såväl utredning som genomförande av reservatsärendena.

RB 51. Länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands, Skåne, Jönköpings, Östergötlands, Uppsala, Västerbottens och Västernorrlands län ska, för de kommuner eller områden där det fastställts eller under året kommer att fastställas åtgärdsprogram med syfte att nå miljökvalitetsnormerna för luftkvalitet, redovisa i vilken grad åtgärderna har genomförts, vilken effekt åtgärderna bedöms ha haft på halterna samt om miljökvalitetsnormerna följs. I de fall EU:s luftkvalitetsdirektiv överträds, vilket innebär en risk för sanktioner, ska länsstyrelsen bedöma hur länge överträdelserna antas bestå.

”Åtgärdsprogram för kvävedioxid och partiklar i Stockholms län” fastställdes av Länsstyrelsen i Stockholm i december 2012. Programmet innehåller elva åtgärder för partiklar (PM10) och en åtgärd för kvävedioxid. Åtgärderna omfattar dammbindning, städning med ny teknik, tidig vårstädning på lokala gator och trafikleder i länet, optimerad halkbekämpning i Stockholms stad, sänkt hastighet på trafikleder i länet samt ökad efterlevnad av miljözonen för tunga fordon. I åtgärdsprogrammet finns också beskrivet ett antal utredningsinsatser och generella insatser som bidrar till en bättre luftkvalitet.

Länsstyrelsen har under 2013 haft löpande dialog med de organisationer som har åtaganden i programmet (Trafikverket, Stockholms stad, Södertälje kommun och Polismyndigheten). Den 1 oktober ordnande Länsstyrelsen tillsammans med Stockholm och Uppsala läns luftvårdsförbund en regional luftvårdsdag då bland annat åtgärdsprogrammet behandlades. Seminariet hade cirka 90 deltagare och fick god kritik från de deltagande.

Uppföljningen, som främst bygger på samtal med berörda aktörer, visar att arbete pågår med nästan alla åtgärder. Då det är av betydelse att åtgärderna preciseras och utvecklas i samråd med berörda utförare kommer Länsstyrelsen att revidera och vidareutveckla åtgärdsprogrammet med start hösten 2014. Det finns anledning att vänta in ny kunskap från flera regionala studier och utredningar som pågår. Exempelvis har ännu inte resultaten publicerats för säsongen 2012–2013 för dammbindningen och städningen med ny teknik i Stockholms stad (försöksgatorna Hornsgatan, Sveavägen och Fleminggatan). I Södertälje kommun pågår arbetet att göra en övergripande trafikplan och som en del väntas utredningen om dubbdäcksförbud eller dubbdäcksavgift att presenteras under vintern.

Åtgärdsprogrammet

Åtgärd 3. Dammbindning av gator och trafikleder i Stockholms stad vid risk för överskridanden av miljökvalitetsnormen för PM10

Stockholms stad har dammbundit tre gator under våren 2013: Hornsgatan, Sveavägen och Fleminggatan. Detta är en fortsättning på projektet om städning med ny teknik som startade 2011–2012. Normalt sker dammbindningen kombinerat med städning med ny teknik, även om olika maskiner används. Medlet som används är CMA (calciummagnesiumacetat). Under vintern läggs medlet ut när vädret tillåter (när det inte finns risk för att medlet fryser). Som intensivast sker dammbindningen cirka två gånger per vecka, under säsongen från oktober till april.

Stockholm stad har under hösten intensifierat insatserna och dammbinder de ytterligare 31 (totalt 34) gator som åtgärdsprogrammet pekar ut, till exempel Birger Jarlsgatan och Ringvägen (Stockholms stad, tjänsteutlåtande Dnr T2013-

320-05007, "Förbud dubbdäck på fler gator för Stockholmarnas hälsa, svar på skrivelse från Daniel Helldén m.fl. (MP)"). Dessutom dammbinds de delar av Drottningholmsvägen (väg 261) och Nynäsvägen (väg 73) där Stockholms stad är väghållare. För att bedöma åtgärdens effekt på halten finns mätstationer på Hornsgatan, Sveavägen och Fleminggatan. En ny mätstation har placerats ut på Odengatan. Åtgärderna kommer att följas upp antingen med hjälp av fler mätstationer eller befintliga stationer.

Åtgärd 4. Dammbindning på Turingegatan och Stockholmsvägen i Södertälje kommun vid risk för överskridanden av miljökvalitetsnormen för PM10

Södertälje kommun har inte arbetat med dammbindning under våren eftersom rätt teknisk utrustning saknas. Det är också komplext att använda CMA då det krävs exakt rätt mängd och blandning av ämnet. Risken är annars att vägbanan blir hal.

Arbetet med rutiner för bland annat dammbindning har påbörjats inför vintersäsongen. Förutom att arbeta med spolning och sandupptagning kommer arbetet med att pröva olika typer av vakuumsugare att fortsätta. Allt för att försöka minimera mängderna partiklar vid Turingegatan.

Åtgärd 5. Dammbindning på trafikleder i Stockholms län vid risk för överskridanden av miljökvalitetsnormen för PM10

Trafikverket dammbinder Essingeleden, delar av E4:an mellan Stockholm och Arlanda, E4:an Vårbybron till Hallunda och delar av E18, ungefär Stocksundsbron till Arninge. Platserna väljs för att det är sträckor där halterna är höga (på gränsen till eller över miljökvalitetsnormen), där människor bedöms vistas, enligt statistik från SCB och där för- och grundskolor kartlagts påverkas av de höga partikelhalterna. På våren dammbinds normalt två gånger i veckan. På hösten dammbinds vid behov, vilket inte är lika ofta.

Trafikverket bevakar vädret regelbundet för att sätta in dammbindningen när vädret medför torra vägbanor och partiklarna virvlar upp och orsakar högst halter. Trafikverket använder magnesiumklorid, inte CMA. Det sker på sträckor där

hastigheten är lägre än 90 km/timmen, annars blir vägbanan för hal.

Åtgärd 6. Städning med ny teknik på Stockholm stads gator vid risk för överskridanden av miljökvalitetsnormen för PM10

Stockholms stad har testat städning med vakuumsug på vissa gator. Effekterna visar på preliminära positiva resultat, men det är osäkert i vilken grad städningen bidrar till att uppnå miljö-kvalitetsnormerna. Det är ny teknik som är relativt oprövad i gatumiljöer. Metoden är fortfarande i försöksstadiet och under utveckling. Stockholms stad bedömer att det finns viss risk att det inte är möjligt att genomföra städningen på alla 34 gator, eftersom endast en maskin finns tillgänglig för närvarande. Metoden och tekniken kommer att utvärderas under vintern 2013/2014 och kommunen följer utvecklingen på området.

Gatorna Hornsgatan, Sveavägen och Valhallavägen är högst prioriterade när städning med ny teknik används. Folkungagatan och Norrlandsgatan har varit referensgator i tidigare försök och städas därför inte med vakuumsug. Metoden kan användas på fler gator först när effekterna av städningen är vetenskapligt dokumenterade. Övriga gator som anges i åtgärdsprogrammet städas med den nya tekniken i den mån maskinen har kapacitet att hinna med.

Åtgärd 7. Städning med ny teknik på Turingegatan och Stockholmsvägen i Södertälje kommun vid risk för överskridanden av miljökvalitetsnormen för PM10

Södertälje kommun har testat två olika slags städmaskiner (vakuumsug). Resultatet från den första maskinen visade att halterna ökade istället för att sjunka. Den andra maskinen verkar ha gett ganska gott resultat. Ett problem är att det enbart finns en maskin att tillgå och den efterfrågas ofta samtidigt av kommunerna och Trafikverket.

Åtgärd 8. Städning med ny teknik på Stockholms läns trafikleder vid risk för överskridanden av miljökvalitetsnormen för PM10

Trafikverket har inte testat vakuumsugen. Trafikverket har vid ett flertal tillfällen studerat liknande städmaskiner vilka visar på kortvariga och små effekter på partikelhalterna. Vakuumsugen är mindre lämplig att använda när det gäller trafikleder till skillnad från stadsgator. Detta beror på de höga trafikflödena och de höga hastigheterna som gör att depån med partiklar

fylls på snabbt igen, och virvlar upp med kortvarig effekt på halterna.

Eftersom den utrustning som kan användas dessutom är långsam, har åtgärden hittills bedömts svårgenomförbar på det aktuella statliga vägnätet med anledning av långa sträckor, stora trafikmängder och höga hastigheter, samt förenat med mycket hög kostnad. Då åtgärden som nämnts förväntas ha en mycket kort varaktighet, har den inte bedömts vara kostnadseffektiv eller genomförbar på det statliga vägnätet.

Metoden (sopning plus våtdammsugning) tillämpas i Södra Länken för att hålla den tekniska utrustningen fri från föroreningar och för att upprätthålla god sikt. Rengöring av tunneln sker nattetid med avstängning av ett tunnelrör i taget. Städningen sker kontinuerligt. Effekten på partikelhalten är dock mycket kortvarig.

Åtgärd 9 Tidig vårstädning av Stockholm stads gator vid risk för överskridanden av miljökvalitetsnormen för PM10

Väderförhållandena är avgörande för åtgärden "tidig vårstädning". Åtgärden kan minska halterna av partiklar, men kan bidra till tillfälligt förhöjda halter om den sker med traditionell teknik. Tillförlitligt vetenskapligt underlag saknas för metoden. Stockholm stad planerar tidig vårstädning enligt åtgärdsprogrammet, i den utsträckning det är möjligt med tanke på väderförhållandena.

Åtgärd 10. Tidig vårstädning av Turingegatan och Stockholmsvägen i Södertälje kommun vid risk för överskridanden av miljökvalitetsnormen för PM10

Södertälje kommun har i viss mån använt tidig vårstädning. Vakuumsugen används för att städa undan sand. Vid väderomslag är det dock behövt att lägga ut sand igen, och sanden ligger i normalfallet kvar tills säsongen är slut. Kommunen planerar att öka insatserna i samband med upphandling av ny entreprenör för städningen.

Åtgärd 11. Tidig vårstädning av Stockholms läns trafikleder vid risk för överskridanden av miljökvalitetsnormen för PM10

Trafikverket tillämpar sopning och sandupptagning på det ytliga vägnätet. Sand och grus städas bort i samband med och innan damm-

bindning. Sopningen sker med vatten när vädret tillåter (vid plusgrader). Städning efter dubbdäckssäsongen sker utifrån fastställt schema för entreprenörerna där sista datum då allt ska vara uppstädat är den sista maj. Schema för vår 2014 är redan fastlagt med entreprenören. För framtiden kan schemat eventuellt styras så att de utsatta sträckorna städas först.

Åtgärd 12. Optimerad halkbekämpning i Stockholm stad

Stockholms stad använder en metodik som innebär minimerad användning av sand och saltning vid halkbekämpning. Enligt studier i laboratoriemiljö är det stor skillnad på hur mycket PM10 olika sandningsmaterial bidrar med. I vintras testades att använda återvunnen sand vilket verkar fungera väl. Metoden innebär att ny kross blandas med återvunnen sand. Försöket med återvunnen sand genomförs under vintern 2013–2014 i innerstaden. Stockholm stad följer utvecklingen gällande metoder och materialval för halkbekämpning.

Åtgärd 13. Införande av sänkt hastighet på trafikled i Stockholms län för att sänka PM10 halten

Trafikverket har sänkt och sänker på försök hastigheten på E18 på två sträckor genom Danderyd och Täby under perioden oktober 2012 till april 2013, samt oktober 2013 till april 2014. Hastigheten sänks från 90 till 70 km/timmen. I samband med detta arbetar Trafikverket med kommunikationsinsatser kring hastighets-sänkningar i miljösyfte i form av informations-skyltar som placeras på försökssträckan samt längs Essingeleden. En undersökning har gjorts om trafikanters kännedom om och inställning till partikelreducering genom sänkta hastigheter vilken bland annat visade att trafikanterna hade låg kännedom om sambandet mellan höga partikelhalter och höga hastigheter.

Utvärdering av försöket i Danderyd pågår, men enligt preliminära resultat har trafikanterna i låg grad följt hastighetsgränsen. Hastighetssänkning som åtgärd har dock en beräknad teoretiskt god effekt på halten, förutsatt att gränsen följs. Trafikverkets plan är att under dubbdäckssäsong sänka hastigheterna från 90 till 80 km/timmen på platser där miljö kvalitetsnormen överskrids eller riskerar överskridas där människor vistas.

Avseende kontrollen av att hastighetsgränserna följs, gör Polismyndigheten främst kontroller på platser där det förekommit eller sker mycket olyckor (platser med mötande trafik). Polismyndigheten betonar att det avgörande är att skapa acceptans för hastighetsändringen hos trafikanterna.

Åtgärd 14. Ökad efterlevnad av miljözon för tunga fordon i Stockholms stad

Stockholm stad har under året inte gjort insatser för att fler ska följa bestämmelserna i miljözonsbestämmelserna. Den kontroll som är möjlig för Polismyndigheten är i dag svår att genomföra. Varje fordon behöver kontrolleras i Vägtrafikregistret. Kontrollen skulle underlättas om fordonen hade en märkning. Det sker därför väldigt sällan att fordonen kontrolleras. Polisen har inte gjort någon informationsinsats i frågan. Ytterligare ett problem är också att antalet utländska lastbilar, som inte är möjliga att kontrollera, kraftigt ökar i Stockholm.

Övriga åtgärder som pågår

Trafikverket har satt upp mätstationer för uppföljning av åtgärder, dammbindning och sänkta hastigheter. I nära anslutning till dessa stationer genomförs också mätningar av reella hastigheter och trafikflöden för uppföljning. Det pågår ett intensivt arbete med planering för mobility management-åtgärder, bland annat på de sträckor där det finns risk för överskridanden av normen för kvävedioxid.

Södertälje kommun arbetar med en trafikplan över hur trafiken ska kunna fördelas på bästa sätt för att luftkvalitet ska bli bra i kommunen, till exempel hur trafikflödena kan optimeras under dygnets timmar. Som en del utreds om eventuellt dubbdäcksförbud eller dubbdäcksavgift på sträckan Turingekorset–Stockholmsvägen. Andra insatser som kommunen har genomfört är bland annat att ytterligare en mätstation har satts upp vid Stockholmsvägen för att få mer kunskaper om partikelläget. Den har gett mätdata sedan sensommaren 2013. Arbete pågår med att knyta ihop cykelvägar med mindre glapp. I ett första skede ska skyltningen förbättras. Arbete pågår även för att den yttre skötseln (bland annat vinterväghållningen) ska optimeras och resurserna användas på bästa möjliga sätt. I arbetet ingår Södertälje kommun och Telge-koncernen (de kommunala bolagen).

Åtgärdernas effekt på halterna och om miljökvalitetsnormerna följs

För de åtgärder i programmet som rör dammbindning är det vetenskapligt säkerställt att de påverkar PM₁₀ halterna positivt och metoden anses väl fungerande. För andra åtgärder (städning med ny teknik, tidig vårstädning och optimerad halkbekämpning) anses det mer osäkert hur de påverkar halterna och tillförlitligt vetenskapligt underlag för åtgärdernas effekter saknas.

Exempelvis städning med vakuumsugen, vilket fortfarande är på försöksstadiet och relativt oprövat i gatumiljöer. Stockholm stad och Trafikverket följer och utvärderar regelbundet åtgärdernas effekt på halterna. Stockholms stad går nu in i en period då de ska tillämpa åtgärderna på fler gator i innerstaden. De kommer då också att följa upp effekten på halterna med hjälp av mätningar i befintliga mätstationer.

Uppmätta överskridanden under 2013 finns för PM₁₀ på en gata i Södertälje och fyra gator i Stockholm och för kvävedioxid i Botkyrka och Stockholm. Beräkningar har inte uppdaterats sedan åtgärdsprogrammet gjordes där Södertälje, Sollentuna, Stockholm, Solna, Danderyd, Huddinge, Botkyrka alla beräknades ha över-skridande av både PM₁₀ och kvävedioxid.

Bedömning hur länge överträdelserna antas bestå

Dubbdäcksanvändningen är en avgörande orsak till överträdelser av normen för PM₁₀.

Dubbdäcksandelen har minskat i regionen (för närvarande är andelen cirka 50–60 procent), men inte tillräckligt för att uppfylla normen. Ett beslut om möjligheterna att införa avgifter för dubbdäck har avgörande betydelse för hur länge överträdelserna för PM₁₀ förväntas bestå.

Svårare är att bedöma överträdelser för kvävedioxid, då det är avgaser som är huvudsaklig källa till utsläppen. En anledning är den ökande andelen dieselfordon i regionen. För att uppfylla normen måste antingen utsläppen per fordon minska eller att trafikvolymen minska på de belastade platserna. Det sistnämnda är komplext med tanke på att trafikmängderna successivt ökar.

Överträdelser bedöms inträffa flera år framöver. Väderförhållanden är en viktig faktor i samman-

hanget. Det är sannolikt att normen kan klaras på de flesta platserna, de år som vädret är gynnsamt.

RB 58. Länsstyrelserna ska särskilt redovisa hanteringen av tillståndsärenden vid länsstyrelsernas miljöprövningsdelegationer, vilka åtgärder som har vidtagits för att korta handläggningstiderna i dessa samt hur de under 2013 tillförda resurserna har bidragit till en effektivare hantering.

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Stockholm har tagit fram en handläggningsrutin för tillståndsärenden och en checklista med tidsättning av de olika handläggningsmomenten. Målet för nya tillståndsärenden är att handläggningstiden ska vara högst sex månader från det att ansökan är komplett. För ärenden som kommit in efter den 1 juni 2012 och som avslutats under året har handläggningstiden i genomsnitt uppgått till cirka fyra månader från komplett ansökan. Några ärenden har haft en handläggningstid som överskrider sex månader.

Under hösten 2013 har Länsstyrelsen inlett ett arbete med att föra in lean som verktyg i arbetet. lean är ett stöd och ett förhållningssätt som ska förbättra processer genom att förenkla. Tillståndsprövning enligt miljöbalken inom Miljöprövningsdelegationen är en av de första processerna som ska börja arbeta enligt lean-modellen. Utvecklingsarbetet har påbörjats under hösten 2013.

I 28 § förordningen (2011:1237) om miljöprövningsdelegationer anges att miljöprövningsdelegationerna ska samråda och samverka med varandra i gemensamma handläggningsfrågor. Samtliga tolv miljöprövningsdelegationer har under 2013 träffat en samverkansöverenskommelse. Syftet med samverkansöverenskommelsen är att verka för att regeringens syfte med koncentrationsreformen får avsett genomslag.

Konkret har detta arbete inledningsvis resulterat i att lägga fast formerna för hur samverkan mellan de tolv delegationerna ska bedrivas. Vidare har även former för samverkan med miljövårdsdirektörsnätverket etablerats. Ett beslutsstöd i form av en generell mall för tillståndsbeslut har tagits fram under 2013. Vidare har ett beslutsstöd för bergtäktsverksamhet och vindkraft tagits fram under året. Arbeta pågår också med att

uppdatera ett gemensamt informationsmaterial beträffande miljöprövning. Det har även påbörjats arbete med att ta fram övergripande gemensamma rutiner för hantering av ärenden som kan komma att följa av IED-direktivet samt beslutsstöd för jordbruk och biogasanläggningar.

Länsstyrelseinstruktion 5§

8. verka för att de av riksdagen fastställda miljö-kvalitetsmålen uppnås, och svara för regionalt mål- och uppföljningsarbete, stödja kommunerna med underlag för deras miljöarbete, verka för att målen får genomslag i den lokala och regionala samhällsplaneringen samt samordna arbetet på regional nivå med anpassningen till ett förändrat klimat

Länsstyrelserna ska i fråga om sitt miljöarbete enligt första stycket 8 rapportera till det miljömålsråd som finns inom Naturvårdsverket och samråda med rådet om vilken rapportering som behövs. Förordning (2008:1346), som gällde t.o.m. 2013-12-14. Se mer under avsnittet Resultatredovisning.

Länsstyrelsen organiserar länets aktörer i en regional miljömålsdialog för att på ett effektivt sätt driva miljöarbete. I den regionala miljömålsdialogen deltar alla länets kommuner, Landstinget och Trafikverket. Det finns ett beslutande regionalt miljömålsråd där dessa organisationer är representerade. Flera andra aktörer, till exempel olika organisationer, deltar i arbetsgrupper som är knutna till dialogen. Aktörerna har beslutat att gemensamt först prioritera insatser inom fem miljösmål. År 2013 lades ytterligare ett mål till i dialogen:

- begränsad klimatpåverkan
- frisk luft
- giftfri miljö (nytt mål 2013)
- ingen övergödning
- ett rikt växt- och djurliv samt
- god bebyggd miljö

Prioriteringarna har gjorts utifrån länets förutsättningar och möjligheter. Under året har bland annat följande insatser genomförts inom dialogen:

- Länets systematiska arbete med miljömålen i den regionala miljömålsdialogen har utvecklats. Under året har benchmarking införts som metod. Benchmarkingen ska bidra till jämförelse och inspiration mellan kommunerna i syfte att ytterligare öka takten och inspirera till konkreta åtgärder inom miljömålsarbetet.
- Lansering av "Fokus 2013", som kommer att vara en årlig rapport. Förutom information om länets miljöarbete och årets miljöuppföljning har goda exempel på åtgärder från länets aktörer redovisats. "Fokus" ingår i det benchmarkingarbete som Länsstyrelsen arbetar med.
- Regionala miljömålsrådet (miljömålsdialogens externa styrgrupp) har utvecklat sina arbetsformer i syfte att effektivisera åtgärdsarbetet hos kommunerna i länet. Ett nyhetsbrev har tagits fram av Länsstyrelsen, i syfte att samla det senaste från rådet med länets kommundirektörer som målgrupp.
- Miljömålsnätverket, som bildades 2012, har etablerat sig som grupp och två möten har hållits under 2013. Nätverket fungerar som källa till input i miljömålsarbetet samt beredningsgrupp inför beslut i det regionala miljömålsrådet samt som koppling mellan det mer strategiska miljömålsarbetet och det operativa miljöarbetet ute i kommunerna. Nätverket har utökats sedan förra året och nu ingår länets kommuner, Kommunförbundet i Stockholms län, Trafikverket och Landstingets avdelning för tillväxt, miljö och regionplanering
- Länsstyrelsen har följt upp miljömålen och rapporterat enligt Naturvårdsverkets riktlinjer. RUS-indikatorerna har uppdaterats. RUS (Regional Utveckling och Samverkan i miljömålsystemet) svarar för länsstyrelse-gemensamma uppgifter och samordning mellan olika berörda parter i miljömåls-systemet. Miljömålsuppföljningen och RUS-indikatorerna är viktiga underlag i den Regionala miljömålsdialogen. Uppföljningen har presenterats i årets miljömålskrift "Fokus".
- Genomförandet av Länsprogrammet för regional miljöövervakning 2009–2014 pågår enligt plan och är ett viktigt underlag för

miljömålsuppföljningen. Ett nytt miljö-övervakningsprogram för perioden 2015–2020 håller på att tas fram och kopplas till miljömålen.

- Länsstyrelsen har deltagit i en miljömålsträff med länen i Mellansverige för erfarenhetsutbyte, bland annat kring de regionala åtgärdsprogrammen.
- Länsstyrelsen har informerat på olika nivåer för att etablera dialogen, bland annat på ett möte med länets kommunala miljöchefer, Stockholms universitet, Kemilänken och på webb och i nyhetsbrev.
- Länsstyrelsen har varit delaktig i att anordna den Regionala miljödagen 2013 med tema ”luft och buller i vår växande storstadsregion” tillsammans med Stockholms läns landsting, Karolinska Institutet och Stockholms stad.

Under året har miljömålsarbetet tydligare kopplats ihop med andra sektorsområden, såsom tillväxt- och samhällsplaneringsfrågor:

- Länsstyrelsen har låtit utföra en miljöbedömning av ”Länsplanen för regionalt transportsystem Stockholms län 2014–2025”. Miljöbedömningen fokuserar på områdena klimat, hälsa och landskap. I miljökonsekvensbeskrivningen kommer en uppföljning av länsplanen utföras där indikatorer från miljömålssystemet används.
- Länsstyrelsen har tillsammans med länets aktörer utarbetat regionala strukturfondsprogram för 2014–2020 som syftar till att stärka Stockholmsregionens konkurrenskraft. Hållbar stadsutveckling är det övergripande målet i Regionalfonden i Stockholm och en viktig del handlar om att främja forskning, innovation och utveckling av teknik med låga koldioxidutsläpp, exempelvis inom bostadssektorn och transportsektorn.
- Länsstyrelsen har tillsammans med Stockholms stad och Stockholms läns landsting medverkat i etableringen av den tvärvetenskapliga plattformen OpenLab, där studenter, forskare och lärare från Karolinska Institutet, KTH, Stockholms universitet och Södertörns högskola samarbetar kring

viktiga samhällsutmaningar för en växande storstad där bland annat miljöfrågorna integreras.

- Inom uppdraget för Jämställd tillväxt har Länsstyrelsen pekat ut området klimat- och energi för att integrera miljömålsarbetet med tillväxtarbetet.
- Länsstyrelsen har verkat för att stärka den biologiska mångfalden vid infrastrukturplanering och fysisk planering. Ett exempel på detta är det fortsatta arbetet med skydd av Lovön-Kärsön parallellt med tillkomsten av Förbifart Stockholm

Länsstyrelsen har sedan 2009, på regeringens uppdrag, arbetat intensivt med att samordna arbetet på regional nivå med anpassning till ett förändrat klimat. Läs mer om detta arbete under redovisning av regleringsbrevsuppdrag nr 38.

Åtgärdsarbetet inom den regionala miljömålsdialogen beskrivs närmare under regleringsbrevsuppdrag nr 45.

Lantbruk och landsbygd

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) AVSER VERKSAMHET 60*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män ¹⁾	5,51	5,00	4,99
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	18,34	20,10	17,61
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	6,53	6,77	6,29
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	27 083	27 390	23 978
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	6,60	7,15	6,21
Antal ärenden, inkomna och upprättade	7 942	7 933	7 723
Antal beslutade ärenden	7 925	7 985	8 912
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	99	85	93
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	844	30	0
VARAV JORDBRUKARSTÖD, VÅS 601*			
Antal behandlade SAM-ansökningar (st)	1 969	1 990	2 022
Antalet utbetalningar (st)	4 922	4 968	5 086
Direkta verksamhetskostnader vht 601* (tkr)	6 511	7 712	6 075
Direkta kostnader per SAM-ansökning (kr/st)	3 306	3 875	3 004
Direkta kostnader per utbetalningsärende (kr/st)	1 322	1 552	1 194
VARAV LANDSBYGDSTÖD, VÅS 602*			
Summa antal beslutade ansökningar om företagsstöd och ansökningar om utbetalning av företagsstöd (st)	218	199	206
Direkta verksamhetskostnader vht 6024 (tkr) ⁷⁾	789	939	992
Direkta kostnader per beslutad ansökan om företagsstöd och ansökan om utbetalning av företagsstöd (kr/st)	3 619	4 718	4 816
Summa antal beslutade ansökningar om projektstöd och ansökningar om utbetalning av projektstöd (st)	108	68	144
Direkta verksamhetskostnader vht 6021 (tkr)	991	1 164	1 089
Direkta kostnader per beslutad ansökan om projektstöd och ansökan om utbetalning av projektstöd (kr/st)	9 176	17 118	7 563
Summa antal beslutade ansökningar om miljöinvesteringar och ansökan om utbetalning av stöd till miljöinvesteringar (st)	135	71	60
Direkta verksamhetskostnader vht 6022 (tkr)	539	392	477
Direkta kostnader per beviljad ansökan om miljöinvesteringar och ansökan om utbetalning av stöd till miljöinvesteringar (kr/st)	3 993	5 521	7 950

BRUKARUNDERSÖKNING	2013	2012	2011
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 6024, Landsbygdsutveckling – Företagsstöd ³⁾	59	77	
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 601, Stöd till jordbruket ⁴⁾	52		
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 6021, Projektstöd ⁵⁾	63		
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 6023, Leaderstöd ⁶⁾	61		

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl. OH exkl. resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

³⁾ Nöjdindex för verksamhet 6024 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2013. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för samtliga 21 länsstyrelser är 70.

2012 då motsvarande undersökning genomfördes var genomsnittet för samtliga 21 länsstyrelser 69.

⁴⁾ Nöjdindex för verksamhet 601 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2013. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för samtliga 20 länsstyrelser är 61.

⁵⁾ Nöjdindex för verksamhet 601 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2013. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för deltagande 6 länsstyrelser är 68.

⁶⁾ Nöjdindex för verksamhet 601 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2013. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för deltagande 6 länsstyrelser är 64.

⁷⁾ Verksamhetskoden har ändrats till 6024 från 6020 den 1 januari 2013

Kommentarer till tabellen

Länsstyrelsen har betalat ut 844 000 kr som stöd till utbyggnad av bredbandsinfrastruktur på landsbygden inom ramen för Landsbygdsprogrammet. Detta medfinansierades av Post- och Telestyrelsen. Kostnaderna per ärende inom jordbrukarstödet är relativt konstant mellan åren medan kostnaderna per ärenden inom Landsbygdsprogrammet minskat och gäller alla typer av stöd inom område 602. Under 2013 har ett ökat antal beslut om stöd tagits eftersom det är sista året i programperioden. Samtidigt har antalet ansökningar om utbetalningar ökat betydligt. Den minskade kostnaden beror delvis på det ökade antalet beslutade stöd ökat inom framförallt projektstöd och miljöinvesteringar vilket givit bättre flöden i handläggningen.

Vad gäller sänkningen av nöjdhetsindex inom utbetalningar av företagsstöd inom Landsbygdsprogrammet ser vi flera orsaker. Dels närmar sig programperioden slutet vilket inneburit att stora personalresurser tagits i anspråk under 2013 för att handlägga och prioritera ansökningar om stöd, inte minst vad gäller bredband. Samtidigt har antalet ansökningar om utbetalning ökat. Till detta kommer också ett ökat antal revisioner och förändrade handläggningsrutiner vilka har inneburit ökade handläggningstider och krav på de sökande. Vi ser ett ökat behov av kommunikation med de sökande för att få in så kompletta och korrekta ansökningar som möjligt, vilket har stor betydelse för såväl handläggningstid som för att minska risken för fel i handläggningen. Vad gäller resultatet för jordbrukarstöd (601) tolkar vi att den låga siffran beror på ett stort antal återkrav inom jordbrukarstöden samt en viss överspillningseffekt av ökade krav på sökande inom Landsbygdsprogrammet, se ovan.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Länsstyrelsen har i uppdrag att arbeta med jordförvärvs- och fastighetsfrågor. Länsstyrelsen har inte klarat målet om att 90 procent av ärendena ska handläggas inom 90 dagar. Medianhandläggningstiden är däremot endast 21 dagar. Länsstyrelsen handlägger inga ärenden innan avgiften för tillståndet betalats in. Den främsta anledningen till att ärenden får långa handläggningstider är att sökanden inte betalar in avgiften för tillståndet.

Enligt 2 § i förordningen (1989:281) om jordfonden ska Länsstyrelsen förvalta jordfondsfastigheter för att främja en från allmän synpunkt lämplig utveckling av företag inom jordbruket, skogsbruket och trädgårdsnäringen. Fastigheterna ska också användas för att främja bosättning och sysselsättning i glesbygd. Konkurrensen om mark är hård i Stockholms län. Länsstyrelsen har under 2013 lyft frågan om exploatering av jordbruksmark och bland annat anordnat ett internt avdelningsövergripande seminarium där Jordbruksverket presenterade sin utredning i frågan.

Vi har under 2013 tagit initiativet till ett Länsstyrelsegemensamt projekt som syftar till att dra erfarenheter av arbetet med att öka antalet personer med utrikes bakgrund på landsbygden. Ett annat viktigt syfte med projektet är att effektivisera arbetet inom området i kommande programperiod för EU-fonderna. Se redovisning i regleringsbrevsuppdrag 11. En annan viktig effekt av projektet på nationell nivå har varit ökad kunskap och ökad integration av Länsstyrelsernas kompetenser och chefsnätverk inom landsbygdsutveckling och flyktningmottagande.

Länsstyrelsen har under 2013 aktivt arbetat för utbyggnad av bredband och en digital agenda för Stockholms län. En permanent resurs på 50 procent för att arbeta med bredbandsfrågan och den digitala agendan rekryterades under året. Den bredbandskartläggning av landsbygden som initierades 2012 avslutade vi 2013 med en rapport och ett dialogseminarium. Projektet syftade till att öka informationsutbyte och samverkan mellan bredbandsaktörer, landsbygdskommuner, byanät och Länsstyrelsen för att kunna göra bättre prioriteringar och kunna tillgodose landsbygdens behov av bredband. Under 2013 har Länsstyrelsen också gjort en uppföljning av bredbandskartläggningen och haft möten med nätägare och kommuner, med syfte att hitta gemensamma mål och utvecklingsområden.

Indikatorer

Areella näringar, landsbygd och livsmedel utgiftsområde 23¹⁾

SYSSELSÄTTNING	2013	2012	2011	2010
Andel kvinnor sysselsatta utanför tätort (på landsbygden) (dagbefolkning) (%)		2	1	1
Andel män sysselsatta utanför tätort (på landsbygden) (dagbefolkning) (%)		3	3	2
Andel sysselsatta utanför tätort (på landsbygden) (dagbefolkning) (%)		4	4	4
NYFÖRETAGANDE	2013	2012	2011	2010
Andel nystartade företag av kvinnor utanför tätort (på landsbygden) (%)		2,4	2,7	2,3
Andel nystartade företag av män utanför tätort (på landsbygden) (%)		3,7	5,3	4,5
Andel nystartade företag utanför tätort (på landsbygden) (%)		6,1	8,0	6,8

¹⁾ Se avsnitt Resultatredovisning, avsnitt indikatorer

Källa: Statistiska centralbyrån

Kommentar kring ovanstående indikatorer

I tabellen är antalet sysselsatta på landsbygden ställt mot antalet sysselsatta i hela länet. Eftersom länets befolkning ökar kraftigt, med cirka 35 000 per år i hela länet varav cirka 1000 på landsbygden, så visar stabiliteten i andelen sysselsatta på landsbygden att antalet sysselsatta i praktiken ökar. Andelen sysselsatta kvinnor har ökat medan andelen män ligger kvar sedan 2011. Män arbetar oftare i de branscher som är mer vanligt förekommande på landsbygden såsom hantverkare och småskalig tillverkning, medan kvinnor oftare är sysselsatta inom offentlig sektor, som vård och omsorg.

Den tidigare ökningen av andelen nyföretagande bland kvinnor följer den allmänna trenden i Stockholms län att kvinnors företag ökar. Det är också bland kvinnorna som potentialen för ökning är störst därför att kvinnornas andel bland företagarna ligger på en från början låg nivå (cirka 25 procent på landsbygden och cirka 30 procent i tätort). Närproducerat och mathantverk ligger i tiden vilket ger landsbygdsföretagare en

skjuts. Men under 2012 har nyföretagandet på landsbygden ställt mot nyföretagandet i hela länet minskat något. En viss förklaring kan finnas i den kraftiga befolkningsökningen av vilken endast 3 procent motsvarar befolkningsökningen på landsbygden, samt att nyföretagandet minskade i hela länet med 12 procent.

Landsbygdsprogrammet har generella mål om att antalet boende och verksamma på landsbygden ska öka, samt specifika mål om att unga, kvinnor och personer med utrikes bakgrund som arbetar eller driver företag på landsbygden ska öka. Trenden för andelen sysselsatta på landsbygden ligger i linje med dessa mål medan det för nyföretagandet har varit ett avbräck i trenden under 2012, detta följer trenden i nyföretagandet för hela länet.

I Sverige är det framförallt personer med utrikes bakgrund som står för tillväxten i nyföretagande, men de bor framförallt i tätorter och storstädernas ytterområden. Länsstyrelsen ger stöd inom Landsbygdsprogrammet för företagsutveckling på landsbygden samt stöd för att göra landsbygden till en attraktiv plats att leva och verka i. Det går idag inte att avgöra i hur hög grad Länsstyrelsens arbete har del i denna utveckling.

Inom Landsbygdsprogrammet har Länsstyrelsen under 2012 och 2013 arbetat för att öka andelen kvinnor som driver företag och som får stöd inom Landsbygdsprogrammet. Under 2012 började vi mäta andelen stöd till kvinnor i förhållande till män inom Landsbygdsprogrammets olika åtgärder och vi haft fortsatt intern och extern kompetensutveckling samt stöttat organisationer som bedriver utveckling av nätverk med kvinnor som driver företag på landsbygden. Länsstyrelsen bedriver ett aktivt arbete för att fördjupa analysen kring förutsättningarna för barnfamiljer och unga att etablera sig på landsbygden, och hur behoven påverkar kraven på Länsstyrelsens interna samverkan och rollen som samordnare bland samhällets aktörer.

Återrapportering regleringsbrev

RB 10. Länsstyrelserna ska på ett kostnads-effektivt och för företagen enkelt sätt samt med minimerad risk för sanktioner genomföra uppgifterna som åligger dem ifråga om direktstöd till lantbruket och stöd till landsbygdsåtgärder enligt förordningarna (2004:760) om EG:s direktstöd för jordbrukare m.m. och (2007:481) om stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder. Länsstyrelserna ska, tillsammans med Jordbruksverket, säkerställa att direktstöd till lantbruket och stöd till landsbygdsutveckling i så hög utsträckning som möjligt betalas ut så tidigt som regelverket tillåter samt säkerställa att handläggningstider för beslut och utbetalning av stöd minskar samtidigt som risken för finansiell korrigering förebyggs och minimeras.

Samordnad ansökan för jordbruksstöd (SAM-ansökan) via SAM-internet minskar risken för fel och effektiviserar handläggningen hos Länsstyrelsen. Länsstyrelsen har under de senaste åren ordnat flera träffar ute i länet där lantbrukarna har kunnat få hjälp med ansökan via SAM-internet. Lantbrukarna har även haft möjlighet att boka tid på Länsstyrelsen för att få hjälp med detta. Under ansökningstiden för SAM finns det möjlighet till telefonsupport från Länsstyrelsen. Varje år skickar vi förbättringsförslag till Jordbruksverket för att effektivisera handläggningen och minska riskerna för fel.

För att effektivisera handläggningen av direktstöd till lantbruket och stöd till landsbygdsåtgärder höll Länsstyrelsen under året återkommande möten via Lync med handläggarna i samordningslänen (Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Västmanlands, Örebro och Gotlands län). Samordnarna i samordningsregionen har även egna möten via Lync där frågor kring regelverk, förenklningar och effektiviseringar diskuteras och som kan föras vidare till chefsnätverket i samordningsregionen (LD6) och i förlängningen även vidare till chefsnätverket inom landsbygd och lantbruk (LD21) och Jordbruksverket.

Jordbruksverkets nationella projekt med inventering av all jordbruksmark i Sverige har lett till färre arealavvikelser vid fältkontroller de senaste åren. Däremot konstateras det fortfarande många skötselavvikelser vid arealkontrollerna. Många lantbrukare använder felaktigt grödkod 50

(slåtter- och betesvall på åker) istället för 49 (ej godkänd slåtter- och betesvall på åker). Andra orsaker är att betesmarkerna inte är tillräckligt betade och att vallar på åkermark med miljöersättning inte har skördats. Länsstyrelsen har informerat lantbrukarna om hur de ska undvika skötselavvikelser i vår tidning "Landsbygd i Centrum" som kommer ut fyra gånger per år.

Under 2013 har 31 åtagandeplaner gjorts för betesmarker med särskilda värden samt skogs-bete. Utöver det har det gjorts en åtagandeplan för mosaikbete, en för svårillgängliga platser, sju åtagandeplaner för restaurering av betesmarker, samt en åtagandeplan för restaurering av betesmarker inom miljöinvestering.

Jordbruksverkets fortsatta ajourhållning av databasen över jordbruksmark har under året inneburit att endast ett fåtal åtagandeplaner har behövt ändras jämfört med föregående år. Länsstyrelsen ligger i fas med de revideringar som kommit in och nya revideringar hanteras kontinuerligt.

För att säkerställa att vi kan betala ut direktstöd och ersättning för miljöersättningsåtaganden så tidigt som regelverket tillåter följer Länsstyrelsen den beslutade tidplan som Jordbruksverket beslutat i samråd med länsstyrelserna.

Länsstyrelsen följer Jordbruksverkets föreskrift (SJVFS 2011:16) om rutiner vid Länsstyrelsens handläggning och kontroll av ärenden om jordbrukarstöd (GAR JBR, Gemensamma administrativa rutiner för jordbrukarstöd). Vi använder även de av Jordbruksverket beslutade rutinbeskrivningar som finns i handläggarstödet för att säkerställa att vi hanterar handläggning och kontroll korrekt.

Inom åtgärderna för landsbygdsutveckling, det vill säga axel 1, 3 och 4 samt "utvald miljö" inom axel 2, har Länsstyrelsen följt Jordbruksverkets föreskrift (SJVFS 2007:6) om rutiner vid Länsstyrelsens handläggning och kontroll av ärenden om företagsstöd, projektstöd och miljöinvesteringar (GAR LB). Enligt bilaga i Jordbruksverkets föreskrift SJVFS 2007:6 ska Länsstyrelsen ha en intern styrning och kontroll av stödprocessen för landsbygdsutvecklingsåtgärder. För de enskilda momenten i handläggningen och kontrollen av stödansökningarna genomförde Länsstyrelsen en riskanalys. För varje delmoment i stödprocessen har

Länsstyrelsen identifierat risker, tagit fram kontrollåtgärder, gjort en uppföljning av utfallet från kontrollerna samt beskrivit resultatet och de vidtagna åtgärderna. Vi har även identifierat vem som är ansvarig för de olika delmomenten. Länsstyrelsen har skickat en redogörelse i form av en årlig rapport med bilagorna intern styrning och kontroll och en redogörelse över utförda handläggningskontroller med utfall till Jordbruksverket.

I samband med Jordbruksverkets nationella utökade granskning av handläggningen inom landsbygdsutvecklingsåtgärderna har vi använt riskanalysen ovan för den åtgärdsplan som Jordbruksverket beslutat om. Åtgärdsplanen har införts i handläggningen som dessutom har förändrats i och med uppdaterade handläggningsrutiner från Jordbruksverket framförallt inom kontroll av dubbelfinansiering och kontroll av lagen om offentlig upphandling.

Länsstyrelserna ska dessutom särskilt arbeta med återkrav.

Länsstyrelsen fortsatte under året att hantera de återkrav av direktstöd och miljöersättningar som är en följd av kommissionens ställningstagande om sanktion för åren 2005–2010. Förutom detta arbete har Länsstyrelsen under delar av 2013 avsatt extra resurser för att hantera en ärendebalans av återkrav från 2009–2012. Totalt har 207 återkrav (över 900 kr) för åren 2005 till 2012 beslutats under året. Av dem gällde 105 stycken gårdsstöd. Ärendebalansen uppgår till 438 ärenden, av dessa är endast ett fåtal gårdsstöd. Ytterligare 225 miljöersättningsärenden har tillkommit efter fältkontrollsäsongen 2013. Arbetet med dessa utförs intensivt under en period från mitten av november 2013 till slutet av februari 2014. Vid årsskiftet 2013/2014 beräknas cirka hälften vara färdigutredda.

Länsstyrelserna ska följa Jordbruksverkets styrning över stödprocessen avseende administrationen av jordbruks- och landsbygdsstöd.

Länsstyrelsen har följt Jordbruksverkets föreskrift (SJVFS 2011:16) om rutiner vid handläggning och kontroll av ärenden om jordbrukarstöd (GAR). Enligt föreskriften ska Länsstyrelsen ha en intern styrning och kontroll av stödprocessen.

För de enskilda momenten i handläggningen och kontrollen av stödansökningarna genomförde Länsstyrelsen en riskanalys. För varje delmoment i stödprocessen har Länsstyrelsen identifierat de risker som finns, tagit fram kontrollåtgärder, gjort en uppföljning av utfallet från kontrollerna och beskrivit resultatet samt de vidtagna åtgärderna. Länsstyrelsen har även identifierat vem som är ansvarig för de olika delmomenten. Länsstyrelsen har skickat en redogörelse över intern styrning och kontroll, samt en redogörelse över utförda handläggningskontroller med utfall till Jordbruksverket.

Länsstyrelserna ska löpande rapportera handläggnings- och kontrolläge till Jordbruksverket enligt av verket fastställd rapportplan, samt bistå Jordbruksverket i att under stödet uppnå en bättre uppföljning av handläggnings- och kontrolläge av ovan nämnda stöd. Länsstyrelsen ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att följa uppdraget samt hur stor andel av stöd och ersättningar som betalats ut vid de tillfällen som anges i den gemensamma utbetalningsplanen.

”Styr- och uppföljningssystem i samverkan” (SUSS-JBR) är Jordbruksverkets och länsstyrelsernas gemensamma arbete för att effektivisera jordbrukarstödsprocessen. Arbetet startade 2010 med målet att fler ska få korrekta utbetalningar av jordbruks- och landsbygdsstöd i rätt tid. Handläggningen och kontrollerna av ansökningar om direktstöd till jordbruket och stöd till landsbygdsstöd fungerade bra under 2013. Jordbruksverket har under året löpande följt upp handläggnings- och kontrolläget hos Länsstyrelsen enligt den fastställda planen. Länsstyrelsen har inte uppnått alla delmål, exempelvis antalet genomförda kontroller vid vissa tidpunkter inom fältkontroll, men vi har nått slutmålen i tid.

SUSS-JBR ger Länsstyrelsen en tydlig plan över vad som ska göras och när det ska göras. I SUSS-JBR:s tidsplan, som är beslutad av Jordbruksverket, finns också en uppföljning för alla delmoment i stödprocessen. För att säkerställa att vi följer SUSS tidsplan och har koll på de olika delmålen och slutmålen görs avstämningar i samband med att vi följer upp vår riskanalys, vilket sker löpande.

Länsstyrelsen nådde med god marginal Jordbruksverkets mål på 90 procent för delutbetalning av miljöersättningarna. Länsstyrelsen fattade beslut om utbetalning för 96 procent av antalet utbetalningsansökningar. Länsstyrelsen har också uppnått målet på 95 procent gårdsstödsutbetalningar vid första utbetalningen den 2 december. Länsstyrelsen beslutade om utbetalning för 99 procent av ansökningarna om gårdsstöd. Målet på 90 procent för slututbetalning av miljöersättningarna som betalas ut den 27 december har uppnåtts då 98 procent har beslutats. Därmed har alla lantbrukare som kan få utbetalning för miljöersättning 2013 fått beslut, resterande ärenden är några enstaka avslag samt en del återkrav.

Länsstyrelserna ska under 2013, tillsammans med Jordbruksverket, fortsätta arbetet med en processgenomgång av stödprocessen för landsbygdsutvecklingsstöd. Arbetet ska även beakta kommande programperiod. I denna ska erfarenheter från andra medlemsländer tas tillvara. Länsstyrelsen ska redovisa hur de har deltagit i processgenomgången.

Länsstyrelsen deltar i chefsnätverket inom landsbygd och lantbruk (LD21) och har medverkat i dess styr- och arbetsgrupper vad gäller processgenomgång av stödprocessen inom landsbygdsutvecklingsstöd i kommande programperiod. Jordbruksverket har tidigare själva dragit erfarenheter från andra medlemsländer i EU utan medverkan från länsstyrelserna.

Länsstyrelsen ska tillsammans med Jordbruksverket bistå i arbetet med att uppfylla ackrediteringsvillkoren för hanteringen av stöd.

Länsstyrelsen har på ett konstruktivt sätt arbetat tillsammans med de övriga länen i samordningsregionen och med Jordbruksverket i arbetet med Jordbruksverkets utökade granskning av handläggningen inom landsbygdsutvecklingsåtgärderna. I enlighet med en uppföljande revidering har en åtgärdsplan upprättats och implementerats. Ett problem är att Jordbruksverket och Länsstyrelsen ibland tolkar förordning (1698/2005) olika, samtidigt som Jordbruksverkets handläggarsstöd är styrande för Länsstyrelsens handläggning. Det gäller exempelvis hur man ska tolka kontroll av betalnings-

bevis (1698/2005; § 24:6) inom projektstöd, samt graden av dokumentation för bedömning av olika typer av kostnader.

RB 11. Länsstyrelserna ska verka för ett effektivt regionalt genomförande av Landsbygdsprogrammet för Sverige åren 2007–2013 i syfte att uppnå de i programmet angivna målen i enlighet med förordningen (2007:481) om stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder. Programmets genomförande, resultat och effekter rapporteras i särskild ordning enligt Jordbruksverkets riktlinjer. Länsstyrelserna ska även vara regeringen och centrala myndigheter behjälpliga i förberedelserna för ett nytt landsbygdsprogram för perioden 2014–2020 samt påbörja de regionala förberedelserna för det kommande landsbygdsprogrammet. Länsstyrelserna ska kortfattat redovisa på vilket sätt de deltagit i respektive påbörjat arbetet med det kommande landsbygdsprogrammet.

Under 2013 har Länsstyrelsen arbetat med att avsluta nuvarande program vad gäller ansökningar om stöd men också med ansökningar om utbetalningar. Förbrukningen av budgeten för Landsbygdsprogrammet följer i stort sett den förväntade årliga förbrukningen för programperioden.

Jordbruksverket beslutade att dra in återstående regionala medel från och med den 1 september 2013 till en nationell avropsspott. Länsstyrelsen informerade under våren framförallt breddbandsföreningar och kommuner om att ansökningar om stöd för utbyggnad av bredband behövde vara inkomna i juni. Detta för att Länsstyrelsen skulle kunna genomföra prioriteringar av ansökningar för detta ändamål. Även andra målgrupper har informerats, bland annat genom publikationen "Landsbygd i Centrum", om att ansökningar behöver komma in i tid för att Länsstyrelsen ska kunna prioritera beslut om stöd före den 31 augusti. Länsstyrelsen lyckades också genomföra prioriteringar utifrån genomförandestrategin för Stockholms län så att i stort sett alla regionala medel fördelades innan den 1 september. Därefter har Länsstyrelsen avropat medel framförallt inom axel 1 och axel 2. De resultat- och omfattningsmål som har formulerats i det nationella Landsbygdsprogrammet är nedbrutet på länsnivå och presenteras i genomförandestrategin.

Axel 1

Målet att lönsamheten ska förbättras i de jordbruks- och trädgårdsföretag som beviljats stöd är svårt att mäta i ett tidigt skede eftersom investeringarna ofta är långsiktiga. Länsstyrelsen har under året beviljat stöd till åtta företag kopplade till mjölk- och 2 till nötköttsproduktion. Trädgårdsföretag investerar i nya växthus men också i förnybar energi och energieffektiviserande åtgärder. Investeringarna bidrar till ökad lönsamhet för den enskilda företagaren. Förädlingsstöd har framförallt lämnats till glasstillverkning men även till musteri, cidertillverkning och till pressning av rapsolja. För nötköttsföretagare har två aktiviteter anordnats i företagsutveckling, en kurs om lönsammare nötköttsproduktion samt en kväll med studiebesök om att bygga för nötkreatur. Fårföretagare har erbjudits kurser i utfodring, lamning och hur man lyckas med lamm och landskap. Samtliga djurägare har erbjudits tre kurser om stängsling där Länsstyrelsen även informerat om de rovdjursavvisande stängslen. Vi har även anordnat två kurser i transporter av djur.

Axel 2

Två prioriterade mål är att 15 000 hektar betesmarker och slåtterängar (målet är inte justerat efter Jordbruksverkets arealinventering) och 350 hektar våtmarker ska vara anslutna till ett miljöersättningsåtagande. Arealen betesmarker och slåtterängar har stadigt minskat sedan 2008 och ligger idag på omkring 9 600 hektar. Målen kommer med största sannolikhet inte att uppnås inom programperioden. Arealen våtmarker ökar alltjämt och är nu uppe i 233 hektar. Enligt målet i Länsstyrelsens verksamhetsplan för 2013 ska antalet stöd till våtmarker med hög potential för retention av växtnäring uppgå till minst två. Under året fattades beslut om stöd till fem våtmarksprojekt som bedöms ha hög potential med avseende på retention av växtnäring. Dessutom beslutades om stöd för fyra fosfordammar.

Stödet för anpassade skyddszoner har hittills inte lockat många sökanden. Under 2013 beviljades inget stöd för anpassad skyddszon. Målet att 20 procent av arealen ska vara certifierad för ekologisk produktion är inte uppnått. För närvarande är drygt tolv procent av åkermarksarealen certifierad.

En annan miljöersättning med låg anslutning är värdefulla natur- och kulturmiljöer. Efter 2005, det sista året under förra programperioden, har anslutningsgraden minskat med över 30 procent. Idag är endast 207 lantbrukare anslutna till ersättningen.

Däremot har miljöinvesteringarna ökat 2013. År 2013 fattades 32 (11 under 2012) beslut som gav ersättning för restaurering av trädgårdsgårdar, överloppsbyggnader och alléer.

När det gäller uppsättning av rovdjursavvisande stängsel har stöd för drygt 117 hektar betesmark beslutats under året med en beslutad längd på 28 699 meter. Inom åtgärden öppet odlingslandskap har bland annat tre stängselkurser anordnats. Länsstyrelsen informerade om rovdjursavvisande stängsel.

Under 2013 har tio personer fått rådgivning av en byggnadsantikvarie inför restaurering av överloppsbyggnader. Vi har även anordnat en kurs i skötsel av alléer och tio personer har fått rådgivning av två landskapsarkitekter inför restaurering av alléer.

Resultat för målen ”ingen övergödning” och ”giftfri miljö” redovisas under regleringsbrevsuppdrag 12.

Axel 3

De mål som satts upp inom axel 3 har liksom målen i axel 1 karaktären av regionala företagsanalyser som delvis kommer att göras inom ramen för det regionala utvecklingsprogrammet för Stockholms län (RUFs).

Inom axel 3 är det framförallt inom åtgärderna ”förnyelse och utveckling i byarna” samt ”service” som Länsstyrelsen, genom stöd för utbyggnad av bredband, har haft ett högt söktryck under 2012 och 2013. Länsstyrelsen har beviljat nio stöd på cirka 32 miljoner kronor. Det har varit betydande problem att handlägga ansökningar om stöd för utbyggnad av bredband. Förordningen om Landsbygdsutvecklingsåtgärder (2007/481) lämnar ett tolkningsutrymme och Jordbruksverket har flera gånger kommit med nya och delvis ändrade handläggningsrutiner för bredbandsstöd. De nya rutinerna ska tillämpas retroaktivt vilket också medför problem för projektägaren. Jordbruksverket är medveten om problemen.

Inom åtgärden ”turism” har intresset tidigare varit relativt svalt. Till följd av ett projekt om strategisk destinationsutveckling av Stockholms skärgård 2012, har antalet ansökningar ökat under 2013. Projektet finansierades av Landsbygdsprogrammet. Det är Stockholm Visitors Board, tillsammans med andra aktörer, som står bakom destinationsutvecklingsstrategin. Nationell medfinansiering har funnits tillgänglig då Stockholm Visitors Board, har tilldelats medel av Tillväxtverket för utveckling av hållbara exportmogna turistdestinationer. Totalt har Länsstyrelsen beviljat 1 882 700 kr för stöd ur Landsbygdsprogrammet till projekt med medfinansiering från dessa medel.

Hästföretagare har erbjudits kurser i affärsjuridik och fårföretagare i skinnhantverk. I samma projekt har en kurs i förädling av presskaka anordnats.

Inom det horisontella målet för integration på landsbygden har Länsstyrelsen under 2013 arbetat genom handlingsplanen Jämställd Tillväxt. För Landsbygdsprogrammets del har det inneburit att ett gemensamt uppföljningssystem används med övriga program på Länsstyrelsen för att mäta fördelningen av företagsstöden mellan kvinnor och män, inrikes och utrikes bakgrund. En avdelningsövergripande grupp har skapats för att se över informationsspridning, handläggning och uppföljning av samtliga företagsstöd i avsikt att verka för en mer jämställd fördelning i kommande strukturfondsprogram. Handläggarna har fått utbildning om jämställdhet kopplat till entreprenörskap. Länsstyrelsen har också medverkat till Jordbruksverkets genomgång av hur företagsstöden inom LB-programmet har fördelats, genom att delta i intervju. I skrivningen av SWOT-analysen inför det nya Landsbygdsprogrammet har Länsstyrelsen i Stockholms län varit drivande i införskaffa aktuell könsuppdelad statistik för landsbygderna i Sverige, samt analyserar länets landsbygd utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Vi har medverkat i arbetet med förberedelserna för ett nytt Landsbygdsprogram för perioden 2014–2020 (ProCAP) genom chefsnätverket inom landsbygd och lantbruk (LD21) och deltagit med personal i workshops och uppdrag inom ProCAP.

För erfarenhetsåtervinning av länsstyrelsernas arbete under nuvarande programperiod och för att få fler personer med utrikes bakgrund att bo

och verka på landsbygden, har Länsstyrelsen i Stockholm sökt och ansvarat för ett pågående länsstyrelsegemensamt utvecklingsprojekt på nationell nivå. Nationell statistik har köpts in från SCB och en samverkan mellan medarbetare från länsstyrelser som arbetar både med integrationsfrågor och med landsbygdsfrågor har ingått i projektgruppen. Syftet har varit att få högre målpuppfyllelse i kommande landsbygdsprogram.

Länsstyrelsen har samverkat internt vad gäller samordning av Jordbruksfonden för landsbygdsutveckling, Havs- och fiskerifonden, Socialfonden samt den Regionala tillväxtfonden. Gemensamma workshopar har genomförts med externa aktörer inom dessa fonder och Landsbygdsprogrammets partnerskap. Dessutom har intern avstämning av SWOT-analyser och programförslag genomförts. Möten kommer också att genomföras mellan Länsstyrelsen och Tillväxtverkets programkontor Stockholm och Svenska ESF-rådet Stockholm om Landsbygds- och Fiskeriprogrammet. Länsstyrelsen har ansvarat för samverkan med Jordbruksverket för inköp av nationell statistik vad gäller landsbygden. På så vis har alla länsstyrelser tillgång till samma uppdaterade statistik för en socio-ekonomisk analys av utvecklingen på landsbygden. Länsstyrelsen har även stöttat övriga länsstyrelser i hantering och analys av det statistiska underlaget. SWOT-analyser för fiskeri- och landsbygdsfonderna har skickats till departementet och arbetet med att formulera de regionala handlingsprogrammen har påbörjats.

Under 2013 har enheten för lantbruksfrågor arbetat med andra enheter på Länsstyrelsen i Stockholm för att öka medvetandet om och öka åtgärdsinsatserna mot övergödningen i sjöar och vattendrag, bland annat inom ramen för vattenförvaltningens åtgärdsarbete. Ett dialoginriktat arbete har koncentrerats till avrinningsområden som är prioriterade utifrån vattenförvaltningens kriterier på vattenkvaliteten. Arbetet har resulterat i konkreta åtgärder i flera områden. Bland annat har kurser och fältvandringar om åtgärder och orsaker till övergödningen hållits för lantbrukarna i områdena. Berörda kommuner och ibland kommunala avfallsbolag, har deltagit i arbete. Länsstyrelsen arbetar löpande med projektet ”Greppa Näringen”. Under året har andelen anmälda till ”Greppa Näringen” i

Stockholms län ökat med sex procent jämfört med 2012. Samarbete i avrinningsområdena har bidragit till att insatser mot övergödningen har gjorts hos både bland lantbrukare och i kommuner.

RB 12. Länsstyrelserna får för uppdragets genomförande disponera anvisademedel från utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygds och livsmedel, anslagen 1:18 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur och 1:19 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur, vilka regleras i Jordbruksverkets regleringsbrev för budgetåret 2013. Under 2013 ska länsstyrelserna särskilt arbeta för att minska handläggningstiderna inom axel 1, 3 och 4 samt delar av axel 2 (avseende Utvald miljö). Länsstyrelserna ska redovisa följande:

- Handläggningstiderna för ansökningar om beslut om stöd och ansökningar om utbetalningar samt hur länsstyrelsen arbetar för att minska handläggningstiderna,
- vilka åtgärder som har låg anslutning i länet, översiktligt analysera orsakerna till detta samt redovisa vilka insatser länsstyrelsen vidtagit under 2013 för att öka anslutningen till dessa åtgärder för att besluten och utbetalningarna kopplade till programmet ska vara i fas och att de relevanta resultatmål och omfattningsmål som finns fastställda i programmet är uppnådda vid utgången av 2012.

Handläggningstider

Länsstyrelsen har haft svårt att uppnå SUSS-målen om handläggningstider på 120 dagar för ansökan om stöd och 90 dagar för ansökan om utbetalning. (se tabell H för måluppfyllelsen av handläggningstiderna). Det beror delvis på de många revisioner som har genomförts, framförallt av Jordbruksverket men även av Ekonomistyrningsverket, och det efterarbete som det genererat under 2013. Revisionerna är arbetskrävande. Jordbruksverkets revision har även medfört förändringar i handlägningsrutinerna som komplicerar och förlänger handläggningen av både ansökan om stöd och utbetalningar. Det ställs även ökade krav på att stödsökanden måste komplettera uppgifter, i vissa fall retroaktivt. Trots nya rutiner från Jordbruksverket råder fortfarande vissa oklarheter, inom exempelvis bred-

band. Oklarheterna i rutinbeskrivningarna beror på hur tolkning av förordningstexterna ska ske.

Länsstyrelsen har på flera olika sätt, såväl i den informationspärm sökande får i samband med stödbeslut som i publikationen "Landsbygd i Centrum", uppmanat till kontakt med Länsstyrelsen inför ansökan om utbetalning. Vi har informerat om de krav som ställs och uppmanat till en personlig kontakt inför ansökan. Syftet är att få in fler korrekta ansökningar om utbetalning som inte behöver kompletteras.

Eftersom 2013 är sista året i Landsbygdsprogrammet har ansökningar om stöd lagts i en prioriteringskö i avvaktan på besked från Jordbruksverket. Ansökningar har medvetet inte avslagits i fall ytterligare medel skulle tilldelas och sju antal prioriterade företag samt åtta miljöinvesteringsstöd har kunnat godkännas genom avrop från den nationella potten på Jordbruksverket.

Anslutningsgrad

I början av 2013 fanns det medel kvar inom främst åtgärderna "bredband" och "turism". För bredbandsansökningar krävs en bred mobilisering med flera aktörer inblandade inför en ansökan om stöd. Detta är tidskrävande. Länsstyrelsen har haft mycket kontakter med tänkbara stödsökare och informerat om möjligheterna. Detta resulterade i att sju ansökningar beviljades innan medlen drogs in till den nationella avropspotten.

Mobilisering

Under våren 2013 avslutades bredbandskartläggningen med ett dialogseminarium tillsammans med representanter från länets tretton landsbygdskommuner. Arbetet följdes upp med ytterligare mobiliseringsinsatser. Nya insatser prioriterades i områden som inte sökt stöd och som bedöms sakna infrastruktur.

Insatserna har hittills inneburit uppföljning och möten med nätägare och kommuner med syfte att hitta gemensamma mål och utvecklingsområden. Underlag om lokala förutsättningar har lämnats ut vid behov till invånare och kommuner. Länsstyrelsen informerade till exempel om stödmöjligheterna för 150 landsbygdsinvånare på Ekerö, på inbjudan av kommunen och aktiva nätägare. En dialog har också inletts med

kommunförbundet. Arbetet följs genom löpande omvärldsbevakning.

Inom det horisontella målet ”integration på landsbygden” där målgruppen för stödet är personer med utrikes bakgrund har Länsstyrelsen fattat ett beslut. Länsstyrelsen har representerat Chefsnätverket för landsbygd och lantbruk (LD21) i Landsbygdsnätverkets temagrupp för integration på landsbygden av personer med utrikes bakgrund. Bland annat har ett nationellt seminarium genomförts där erfarenheter från forskning, länsstyrelsernas arbete och jordbrukspolitikens roll presenterades och diskuterades.

Länsstyrelsen har utnyttjat möjligheten att omfördela medel mellan åtgärder inom en axel vilket gjort det möjligt att stötta de projekt som var prioriterade. Resultatet blev att alla medel har kunnat utnyttjas till prioriterade ansökningar.

Inom målet ”giftfri miljö” har vi under 2013 har Länsstyrelsen haft två stycken repetitionskurser för de som vill förnya sin behörighet att använda kemiska växtskyddsmedel. Länsstyrelsen har som tidigare även samarbetat med Länsstyrelsen i Västmanland som har hållit i kurserna med inriktning trädgård och grönytor. För att minska användningen av växtskyddsmedel och öka produktionen av ekologiska grönsaker så bidrar Länsstyrelsen i Stockholm till ett länsövergripande projekt inom Mälardalen med utbildning inom ekologisk produktion av grönsaker i växt- hus och på friland. Vi driver också ett eget projekt om ekologisk odling av frukt och bär. Introduktionskurser i ekologisk odling av rabarber, äpplen och sparris har anordnats inom detta projekt förutom enskild rådgivning.

Inom målet ”ingen övergödning” har Länsstyrelsen anordnat kurser och fältvandringar. I det prioriterade avrinningsområdet i Åkerströmmen har Länsstyrelsen haft en heldagskurs med olika föredrag i ämnet för lantbrukare i området. Under hösten anordnades en fältvandring om markpackning. Inom Märstaåns avrinningsområde har Länsstyrelsen haft ett uppstartande möte för lantbrukaren tillsammans med Sigtuna kommun för information och förslag till åtgärder för att minska övergödningen i området. Detta följdes sedan upp med en vattendragsvandring. I början på sommaren ordnades en fältvandring om våtmarker i Järna. Under hösten genomförde vi en fältvandring om fosfordammar vid Bornsjön och en kurs om hur man underhåller diken och vatten-

drag i Grödinge. Under året har också åtta stycken kurser i Miljövänlig hantering av hästgödsel hållits. Åtta av länets kommuner har ordnat med lokaler för kurserna.

Länsstyrelsen har fortsatt arbetet med det kompetenshöjande projektet med syfte att genom uppsökande verksamhet stimulera till fler våtmarksprojekt i lägen där det bedömts särskilt angeläget. Vi har kontaktat lantbrukare som tidigare visat intresse för våtmarker och vars marker ligger inom prioriterade områden, men som ännu inte genomfört något projekt. De aktuella markägarna har erbjudits rådgivning och informerats om finansieringsmöjligheter inom Landsbygdsprogrammet.

Länsstyrelsen har också arrangerat dialogmöten med markägare som övervägt ett större restaureringsprojekt inom Åkerströmmens avrinningsområde. Inom ramen för projektet har vi också upphandlat en GIS-analys med syfte att hitta lämpliga områden för att anlägga kostnads-effektiva våtmarker.

Målet för restaurering av betesmarker och slåtterängar är enligt genomförandestrategin 100 hektar. Resultatet visar att cirka 116 hektar betesmarker har fått beslut om restaureringsstöd under programperioden. Ett kompetensutvecklingsprojekt har haft syftet att genom uppsökande verksamhet uppmuntra till fler restaureringar av betesmarker och slåtterängar. Under året har projektet skickat ut 40 brev med kartor till lantbrukare med djur i närheten av betesmarker som, enligt TUVÅ, är i behov av restaurering och som identifierats genom GIS-analys. Under 2012 skickade vi ut 37 brev. Vi har alltså inte helt uppnått projektets mål om att 100 lantbrukare skulle uppmuntras att restaurera. Inom ramen för projektet anordnades också två fältvandringar, för att öka intresset för och kunskapen om ängar. Tyvärr har inga slåtterängar fått restaureringsstöd under programperioden, vilket vi tolkar som att ersättningen inte är tillräckligt stor i relation till arbetsinsatsen. Att fortsätta arbetet med att höja intresset för slåtterängar är därför fortsatt viktigt. Vi har anordnat slåtterkurser i samarbete med Bergianska trädgården.

Länsstyrelseinstruktion 4§

3. tillsyn över att fastighetsinnehav avvecklas enligt 18 kap. 7 § ärvdabalken. Förordning (2008:1346)

En fastighet som är taxerad som lantbruksenhet får inte ägas av ett dödsbo mer än fyra år efter det år dödsfallet inträffade. Länsstyrelsen kontrollerar en gång per år att avvecklingen skett inom den angivna tidsperioden. Under 2013 kontaktades åtta dödsbon som äger jordbruksfastighet där avveckling inte skett inom fyra år.

Fiske

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) AVSER VERKSAMHET 62*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män ¹⁾	1,37	1,63	1,37
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	0,45	0,33	0,30
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,50	0,53	0,45
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	2 140	3 286	2 019
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	0,52	0,86	0,52
Antal ärenden, inkomna och upprättade	419	332	318
Antal beslutade ärenden	379	317	292
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	15	25	30
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	1 763	1 787	2 651

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

Kommentarer till tabellen

Under 2012 pågick större projekt med extern finansiering vilket ökade verksamhetens omfattning. För 2013 minskade den externfinansierade delen och volymen återgick till 2011 års omfattning. Antalet inkommande ärenden har ökat och handläggningen har effektiviserats. Handläggning avseende utbetalning av EU-stöd (Jordbruksverket utbetalande myndighet) har prioriterats under 2012.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Länsstyrelsens övergripande mål är långsiktigt hållbara fiskbestånd för utveckling av näringar baserade på fiske och turism. Vi har under året initierat och deltagit i ett antal aktiviteter för att uppnå målet. Länsstyrelsen deltar även i flera nationella arbetsgrupper kring fiskefrågor. Under 2013 har länsstyrelsen prioriterat handläggning av utbetalningar ur fiskefonden.

Verksamheten genererar värdefulla resultat och får även ett stort positivt genomslag i media. Detta förklaras framförallt av vår prioritering av ett utåtriktat arbetssätt där vi samverkar med en mängd andra aktörer. För att informera om fisk och fiske deltog Länsstyrelsen bland annat i Skansens arrangemang "En fena på fisk" med över 10 000 besökare.

Regeringen gav under våren länsstyrelserna i uppdrag att göra SWOT-analyser om de politikområden som berättigar till stöd från Havs- och fiskerifonden. Länsstyrelsens utgångspunkt var att analysen även ska kunna användas som utgångspunkt för utformning av regionala strategier för landsbygds- och fiskeriprogrammet. En annan

viktig fråga var att sörja för ett partnerskap för det regionala genomförandet av de båda fonderna samt samordningen mellan landsbygds- och fiskeprogrammet, det regionala tillväxtarbetet och regional- och socialfonden.

Länsstyrelsen tilldelades 897 408 kronor ur havs- och vattenmiljöanslaget (1:12). Dessa medel användes till åtgärder inom ramen för förordningen (1998:1343) om stöd till fiskevården. Prioriterade åtgärder har varit att stärka fisket i Stockholms skärgård. En del av den statsfinansierade fiskevården sker i samverkan med Stockholms stad inom ramen för det samverkansavtal som finns mellan Stockholms stad, skärgårdskommunerna, Stockholms läns landsting och Skärgårdsstiftelsen. Fiskevårdsmedel har använts till medfinansiering av verksamhet inom ramen för ”fiskeområdet”, Fiskefrämjandet Stockholms skärgård. Länsstyrelsen har även deltagit i den nationella samverkansgruppen för fördelning av havs- och vattenmiljöanslaget (1:12).

Anslaget används också till att finansiera fisketillsynen i Stockholms skärgård och tillrinnande vattendrag. Här sker samordning av Sjöpolisens, Kustbevakningens och Stockholms stads insatser. Länsstyrelsen är även representerad i den av Havs- och vattenmyndigheten nationellt tillsatta arbetsgruppen för en effektivisering av fisketillsyn och fiskerikontroll.

Frågor som rör Mälaren hanteras gemensamt av länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Västmanlands och Uppsala län och regleras av ett gemensamt samverkansdokument.

Återrapportering regleringsbrev

RB 15. Länsstyrelserna ska redovisa hur de främjat och bidragit till den nationella offentliga finansieringen av det operativa programmet för fiskerinäringen i Sverige perioden 2007–2013.

Länsstyrelsen i Stockholm har sedan många år prioriterat omvärldsbevakning och samverkan mellan fiskets olika intressenter i syfte att främja insatser inom ramen för det operativa programmet för fiskerinäringen. Detta har bland annat resulterat i förbättrad förvaltning av fiskbestånden i Stockholms skärgård.

Under 2008 tog Länsstyrelsen initiativ till att skapa ett fiskeområde i Stockholms skärgård.

Detta resulterade i att den ideella föreningen Fiskefrämjandet Stockholms skärgård konstituerades 2010 (www.fiskeframjandet.se). Medlemmar är Skärgårdsstiftelsen, Östra Svealands fiskevattenägarförbund, Sportfiskarna Region Stockholm, Sveriges Organiserade Fiskeguider, Stockholm läns fiskareförbund, Östhammars kommun samt Stockholms stad.

Fiskefrämjandet Stockholms skärgård har under 2010–2013 bedrivit en framgångsrik verksamhet. Flera projekt har uppmärksamats både nationellt och internationellt. Länsstyrelsen har bidragit till nationell medfinansiering via regeringens satsningar på Östersjön (havsmiljömedel), lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) och statliga fiskevårdsmedel samt har genom samverkan med olika aktörer främjat nationell medfinansiering av flera projekt. Vår aktiva roll i den nationella medfinansieringen har varit en förutsättning för merparten av verksamheten.

Inom ramen för regeringens satsning ”Sverige – det nya matlandet” har Länsstyrelsen tagit initiativ till projektet ”Stockholms Fiskmarknad” som drevs i projektform 2011–2012. Under 2013 har arbetet fortskridit i föreningsform, drivet av fisket i regionen. Målsättningen med projektet är att tillgängliggöra regionalt producerade fiskprodukter till konsumenter i Stockholm. Som ett direkt resultat förlade The European Fisheries Areas Network (FARNET) en tvådagarskonferens till Stockholm under våren 2013. Den hade temat ”marketing local catch” och totalt deltog cirka 120 delegater från hela Europa. Länsstyrelsen i Stockholm var både medarrangör och medfinansiär till konferensen. Projektet Stockholm Fiskmarknad tilldelades 2013 fiskbranschens pris ”Årets skarpsill” för innovation och nytänkande.

Med utgångspunkt från ovan så bedömer Länsstyrelsen att ett långsiktigt arbete i syfte att öka samverkan mellan fiskets olika intressenter har gett goda resultat under 2013. Arbetet med Fiskefrämjandet Stockholms skärgård har under 2013 främjat och bidragit till den nationella offentliga finansieringen av det operativa programmet för fiskerinäringen i Sverige perioden 2007–2013. Länsstyrelsen bedömer att detta har varit en riktig prioritering för att nå det nationella målet inom området under året.

RB 16. Länsstyrelserna ska redovisa hur de bidragit till arbetet med omprövning av vattendomar.

Länsstyrelsen arbetar kontinuerligt med tillsyn enligt 11 kap. miljöbalken där behovet av omprövningar av villkor kan aktualiseras i enskilda fall. Länsstyrelsen informerar kontinuerligt tillstånds innehavare om möjligheten att initiera en omprövning av dom eller upphävande av dom i det fall tillståndet saknar uppenbar nytta. Sådana exempel förekommer i samband med exploateringar där kommunerna eller andra huvudmän för bostadsbebyggelse i samband med planläggning begär att domstolen upphäver ”överflödiga” markavvattningsstillstånd. Med anledning av den utredning (SOU 2013:69) som för närvarande pågår, om rättskraften i domar som meddelats med stöd av lagstiftning äldre än miljöbalken, bedömer Länsstyrelsen att arbetet med att ompröva domar kommer att förenklas i framtiden om utredningens förslag vinner bifall.

Länsstyrelsen har drivit ett tillsynsprojekt om dammanläggningar enligt 11 kap. miljöbalken. Syftet är att ta fram underlag för anläggningarnas rättsstatus. Underlaget ligger sedan till grund för tillsynsåtgärder och eventuell omprövning. Under 2013 har vi genomfört ett projekt med finansiering från Riksantikvarieämbetet som inneburit att i princip alla dammar i länet har besökts och beskrivits. Resultatet från projektet behöver vidare bearbetning men kommer när det är färdigt att bidra till att stärka Länsstyrelsens kunskap om dammanläggningar i länet och utgöra ett förstärkt prioriteringsunderlag för behovet av omprövningar.

På uppdrag av vattenmyndigheten har Länsstyrelsen tagit fram underlag för ett åtgärdsprogram (2016–2020) enligt förordningen om förvaltning av kvaliteten i länets vattenmiljöer (2004:660). I programmen berörs bland annat vattendomar med negativa effekter på vattenmiljön samt förslag på åtgärder i form av omprövningar. Utöver vattendomar gällande dammar omfattas här även diknings- och sjösänkingsföretag med negativ påverkan på vattenmiljöer och fisk.

Ombyggnaden av Karl-Johanslussen (Slussen) innefattar även en omprövning av vattendomen för Mälaren. Under 2013 har denna process inneburit en betydande arbetsinsats för Länsstyrelsen

vilket även innefattat avvägningar mellan fiske och andra miljöintressen i förhållande till risk för översvämningar, sjötrafik med mera.

Tabell 1.2 Fiske

LÄNSFAKTA INOM FISKEOMRÅDET	2013	2012	2011
Antal fiskevårdsområden	54	54	54
Antal yrkesfiskelicenser	36	38	35
Antal fartygstillstånd	30	33	32
Antal inkomna ansökningar om stöd ur strukturfondsprogram	11	21	8

Källa: Havs- och Vattenmyndigheten

KOMMENTARER TABELL 1.2

Merparten av fiskevårdsområdena är bildade före 1990. Längs hela ostkusten finns totalt 45 fiskevårdsområden varav 30 av dessa finns i Stockholms län. Övriga 24 finns i länets inlandsvatten. Antalet yrkesfiskare och fartygstillstånd har varit i princip oförändrat under den senaste femårsperioden. Antalet ansökningar till fiskfonden uppvisar stora variationer mellan år. Under 2013 minskade antalet ansökningar i förhållande till 2012 vilket i huvudsak kan förklaras av medelsbrist i slutet av innevarande stödperiod. Under året har ansökningarna om utbetalning däremot ökat i förhållande till tidigare år.

Folkhälsa

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) AVSER VERKSAMHET 70*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män ¹⁾	2,66	3,06	3,60
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	4,07	5,83	7,18
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,84	2,40	2,87
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	9 586	12 825	14 659
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	2,34	3,35	3,79
Antal ärenden, inkomna och upprättade	30	80	145
Antal beslutade ärenden	95	162	133
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	19	13	68
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	5 513	36 062	50 375

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

Kommentarer till tabellen

Bidragsutbetalningar, som avser utvecklingsmedel till kommuner har sjunkit sedan 2011. Detta beror på att Länsstyrelsen inte längre har uppdrag som syftar till att fördela bidrag till kommunerna inom folkhälsoområdet. Detta förklarar också varför verksamhetskostnaderna minskat samt varför andelen beslutade ärenden sjunkit.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Tillsyn av kommunerna enligt alkohollagen och tobakslagen

Länsstyrelsens tillsynsarbete består av tillsyn av kommunerna enligt alkohollagen och tobakslagen, utbildning och spridning av verk samma arbetsmetoder på tillsynsområdet, regional samordning samt stöd och råd till kommunerna. Målgruppen är i första hand länets lokala tillsynsmyndigheter men Länsstyrelsen deltar också aktivt i ett regionalt och nationellt utvecklingsarbete.

Länsstyrelsen har under året genomfört tillsyn av verksamheten i elva kommuner i Stockholms län. I de flesta kommuner har tillsynen avsett hela alkohol- och tobaksverksamheten. En av de granskade kommunerna är länets största kommun, Stockholms stad, som har 16 olika nämnder som beslutar i ärenden gällande alkohol- och tobakstillsynen. Det har inneburit en mer omfattande och tidskrävande tillsyn i jämförelse med genomsnittskommunen i länet. Utöver verksamhetstillsyn har Länsstyrelsen genomfört löpande granskning av

länets samtliga kommuners ärenden samt särskild granskning utifrån den löpande granskningen.

Vid åtta tillfällen har Länsstyrelsen deltagit som föreläsare vid av kommunerna anordnade utbildningar i ansvarsfull alkoholservering för serveringspersonal, samt vid motsvarande utbildning riktad till högskolestudenter. Länsstyrelsen leder även en referensgrupp bestående av representanter för STAD, Polismyndigheten i Stockholms län och fyra kommunala handläggare. Gruppen, som bland annat har till uppgift att utveckla arbetet med "Ansvarsfull alkoholservering" och att främja samverkan mellan Polismyndigheten och kommunerna, träffades vid fem tillfällen under året.

Med medel från Statens folkhälsoinstitut (FHI) leder Länsstyrelsen ett projekt kallat "Kollegialt lärande". Tillsynshandläggare från länets kommuner/stadsdelar erbjuds följa med två tobakstillsynshandläggare från Östermalms stadsdel i Stockholm stad och medverka på deras ordinarie tillsyn. Därefter coachar dessa handläggare kommunerna vid tillsyn i hemkommunen. Nästan alla kommuner/stadsdelar har utnyttjat erbjudandet vilket har bidragit till en effektivare tillsyn inom tobaksområdet.

Länsstyrelsen har föreläst om tobakslagen med inriktning på tillsyn, detaljhandel, rökfria miljöer, illegala produkter med mera för tobakshandläggare i länet samt för kommuner i Södermanland, Örebro och Östergötlands län. Vi har också medverkat vid planering och genomförande av två nationella tobakskonferenser, i Borlänge och Umeå, samt vid den nationella BRÅ-konferensen "Råd för framtiden".

Med stöd av särskilt avtal mellan länsstyrelserna i Stockholms och Gotlands län har vi även utövat tillsyn i Gotlands län. Denna verksamhet redovisas av Gotlands länsstyrelse.

Regional samordning och förankring av den nationella ANDT-politiken

En strategiskt viktig plattform för samverkan om genomförandet av politiken för alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT) är den regionala samverkansgruppen för ANDT-frågor i Stockholms län. Gruppen leds av Länsstyrelsen och deltagarna representerar Polismyndigheten i Stockholms län, Stockholms läns landsting (SLL), Tullverket, Kommunförbundet

Stockholms Län (KSL), Stockholms stad och Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN). Under året har vi kontaktat Kriminalvården för att inkludera myndigheten i samverkansgruppen.

I en gemensam strategi och handlingsplan för åren 2012–2015 har de regionala myndigheterna tagit ytterligare ett steg gällande samverkan och samsyn i ANDT-arbetet. Syftet med den regionala strategin är att gemensamt lyfta fram utvecklingsområden för länet och bidra till att den nationella ANDT-strategin blir verklighet i Stockholms län. För de utvecklingsområden som prioriterats tydliggör vi i en handlingsplan vad som ska göras, av vem och hur arbetet ska följas upp. Under 2013 genomfördes uppföljningar av de insatser som angivits i handlingsplanen.

Som ett komplement till strategin/handlingsplanen togs en broschyr fram där konkreta metoder för lokalt samverkansarbete beskrivs. Syftet var att ge underlag och överskådlig kunskap till lokala samverkansgrupper och främst beslutsfattare. Broschyren togs främst fram för Stockholms län, men intresset och efterfrågan var så stor även från övriga delar av landet att ytterligare en upplaga trycktes.

Länsstyrelsen tog initiativ till en utredning som ska klarlägga hur länets kommuner på bästa sätt ska arbeta med att följa utvecklingen av ungdomars levnadsvanor och i synnerhet ANDT-vanorna. Utredningen ser över möjligheten att införa en länsgemensam ungdomsundersökning i alla länets kommuner.

Länsstyrelsen har tillsammans med KSL bjudit in representanter från olika myndigheter, kommuner och idéburna organisationer till ett nätverk om stöd till barn i riskutsatta miljöer. Under hösten kartlades vilket stöd barnen och deras familjer erbjuds av olika aktörer i länet samt vilka utvecklingsarbeten som pågår inom området. Kartläggningen presenterades vid ett regionalt dialogseminarium, "Riskutsatta barn", som Länsstyrelsen anordnade med KSL och CAN, och har spridits i länet via webben, landstinget och kommunerna.

Länsstyrelsen leder en rad olika samverkansgrupper inom ANDT-området utöver den regionala samverkansgruppen som nämnts ovan. Några av de mer centrala grupperna är två referensgrupper för idéburna organisationer med

fokus på tobaksprevention och mer generellt ANDT-fokus, en samverkansgrupp för den samordnade regionala tillsynen avseende alkohollagen, en samverkansgrupp mot illegal tobak samt en samverkansgrupp för en god läktarkultur och minskat våld i samband med idrottsevenemang i länet.

Därutöver deltar Länsstyrelsen i en nationell samverkansgrupp som ska ta fram en vägledning för att bekämpa illegal tobak, en regional myndighetssamverkan kring samverkan mot alkohol och droger i trafiken (SMADIT), ett regionalt samråd för att förebygga och behandla missbruk och beroende samt en nationell referensgrupp för satsning mot cannabis.

Opinionsbildning

Länsstyrelsen ansvarade för länets delaktighet i den nationella informationssatsningen "Tänk om" där budskap om föräldrars viktiga roll för att minska tonåringars drickande kommunicerades i länsmedia, radio och via lokaltrafik.

Under slutet av 2013 och början av 2014 genomför Länsstyrelsen tillsammans med Polismyndigheten i Stockholms län en kampanj, "Hälsningar samhället". Den riktar sig till unga vuxna med budskapet att inte förse minderåriga med alkohol och tobak. Budskapet kommuniceras via vykort och affischer till studenter vid samtliga universitet och högskolor i länet samt vid SACO-mässan i Stockholm och i media.

Stöd till det lokala ANDT-arbetet

Länsstyrelsen erbjuder konsultativt stöd direkt till de som arbetar med ANDT-frågor men även mer processinriktat för kommunernas långsiktiga strategiska arbete. Under 2013 har Länsstyrelsen utbildat fem nya handläggare i alkohollagen. Därutöver genomfördes besök i fyra kommuner och två stadsdelar i Stockholm. Information om ansvarsfull tillståndsgivning och hur kommunen kan organisera och arbeta effektivt med förebyggande arbete kommunicerades liksom användandet av olika metoder för det interna och det externa arbetet.

Länsstyrelsen har under året varit värd för kommunala nätverksträffar på tillsynsområdet. Dessa träffar riktar sig till de kommunala alkohol- och tobakshandläggarna och är till för erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling. Det

finns tre olika nätverk varav ett för alkohol-handläggare, ett för handläggare med tillsynsansvar över handel av folköl och tobak samt ett för hälsoskyddsinspektörer som arbetar med tillsyn av rökfria miljöer. Förutom nätverksträffar anordnar Länsstyrelsen konferenser och utbildningar. Några teman har varit marknadsföring av alkohol- och tobaksprodukter och förbättrad kommunikation mellan polismyndigheten och kommunerna.

Vi anordnade också nätverksträffar för kommunernas preventionssamordnare. Några av de teman som lyfts vid träffarna har varit samverkan mellan polis och kommun, skolans roll i ANDT-arbetet samt uppföljning av det lokala och regionala ANDT-arbetet. Vi arrangerade ett seminarium om rökfria skolgårdar som riktade sig till preventionssamordnare och hälsoskyddsinspektörer från länets kommuner.

Ett prioriterat utvecklingsarbete under året har kretsat kring ökade kunskaper om cannabis till vuxna som möter ungdomar. Cannabisanvändningen är högre i Stockholms län än i riket och frågan har därför prioriterats i länsamarbetet för ANDT-frågor. En högskoleutbildning (på 7,5 poäng) kring cannabis och hur man på bästa sätt kan arbeta med ungdomar genomfördes i samverkan med Uppsala universitet. De 30 deltagarna var representanter för kommuner, polismyndigheten och idéburna organisationer. Därutöver initierade Länsstyrelsen en nationell spridningskonferens om cannabis som genomfördes tillsammans med CAN, FHI och länsstyrelserna i Skåne och Västra Götaland.

Ett annat område som prioriterats under året är dopning. Länsstyrelsen har initierat ett utvecklingsarbete tillsammans med STAD och dopingjouren. Några resultat av det regionala utvecklingsarbetet är att dopning har lyfts in i en regional policy för att förebygga och behandla missbruk och beroende. Policyn har undertecknats av alla länets kommuner samt landstinget. Vidare att ett nytt regionalt vårdprogram är på gång gällande narkotika, där dopning kommer att ingå. Länsstyrelsen och Polismyndigheten ingår tillsammans med företrädare från kommuner, träningsanläggningar och Stockholms idrottsförbund i den referensgrupp för den dopningsförebyggande metoden "100 % ren hårdträning" som STAD samordnar.

Länsstyrelsen finansierade tillsammans med polismyndigheten i länet och Stockholms stad en utvärdering av "Sociala insatsgrupper" som syftar till att minska nyrekryteringen till ungdoms- och gängkriminalitet.

Föräldrastöd är ett prioriterat förebyggande arbete enligt den nationella ANDT-strategin. I Stockholms län anordnar Länsstyrelsen på kommunernas önskemål nätverksträffar för samordnare och instruktörer i föräldrastödsmetoden "Effekt". Metoden syftar till att stärka föräldrars restriktiva hållning till att bjuda underåriga på alkohol. Vi deltar också i en referensgrupp för ABC (Alla Barn i Centrum), ett föräldrastödsprogram, och har tillsammans med FHI och KSL arrangerat en länskonferens med ett par hundra deltagare.

Länsstyrelsen har dagligen gett råd och stöd per telefon eller e-post till kommunala handläggare i frågor rörande alkohollagen och tobakslagen och till preventionssamordnare i frågor kring ANDT-förebyggande arbete. Länsstyrelsen Stockholm har fått besvara många frågor från kommuner i övriga delar av landet och har på tillsynssidan till viss del övertagit FHI:s roll som nationell kunskapsbärare.

Personliga ombud

Länsstyrelsen har fortsatt att administrera och stödja verksamheten med personliga ombud för människor med psykisk funktionsnedsättning. I Stockholms län finns 47,15 ombud som delfinansierats genom de 14 011 326 kronor som Länsstyrelsen fördelat till kommunerna. Under 2013 har kommunernas redovisningar för 2012 inkommit och bedömts. Länsstyrelsen har deltagit i två länskonferenser anordnade av de personliga ombuden samt vid tre konferenser för alla länsstyrelser, anordnade av Socialstyrelsen.

Vi har även, tillsammans med tre andra länsstyrelser, arrangerat en konferens för personliga ombud för hemlösa med psykisk funktionsnedsättning, inom ramen för Länsstyrelsens särskilda uppdrag om hemlöshet. I stort sett alla personliga ombud rapporterar att de möter hemlösa som har psykisk ohälsa. Syftet med konferensen var dels att skapa möjlighet för erfarenhetsutbyte dels att tillföra kunskap. Till exempel fick ombuden träffa och diskutera med Michael Anefur, regeringens nationella hemlöshetssamordnare, och Maria Boustedt-

Hedvall, ämnessakkunnig vid socialdepartementet som presenterade hemlöshetsuppdraget.

Återrapportering regleringsbrev

Tabell 6.1: Verksamhetskostnader och årsarbetskrafter

KOSTNADER OCH ÅRSARBETSKRAFTER FÖR FOLKHÄLSA	KOSTNADER (TKR)	ÅRSARBETSKRAFTER
Totala kostnader (exkl. OH) ¹⁾	6 789,6	6,73
varav Allmänt och övergripande inom folkhälsa (700)	1 397,8	1,70
varav Fördelning av statsbidrag (704)	151,0	0,27
varav Alkohol- och tobaksärenden (705)	2 034,7	2,83
varav alkoholärenden (7051– 7053)	1 171,9	1,62
varav tobaksärenden (7054– 7056)	861,2	1,21
Totala kostnader (inkl. OH) ¹⁾	9 586,2	

¹⁾ Med OH avses Myndighetsövergripande verksamhet (10+11)

Tabellen skall innehålla verksamhetskostnader enligt resultaträkningen. Uppgifter i tabellen skall endast redovisas för senaste räkenskapsår (dvs. 2013)

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Länsstyrelseinstruktion 5§

6. verka för att det av riksdagen fastställda nationella folkhälsomålet uppnås genom att folkhälsan beaktas inom länsstyrelsernas arbete med bl.a. regional tillväxt, samhällsplanering, krishantering samt alkohol och tobak

Det övergripande nationella folkhälsomålet är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen.

Länsstyrelsen har varit drivande i att samla nationella och regionala aktörer inför en ansökan till VINNOVA för strategiska innovationsområden. Ansökan fokuserar på folkhälsa och arbetet har inneburit en nationell och regional mobilisering, där såväl forskning som näringsliv och andra offentliga aktörer har samlats kring gemensamma prioriteringar och inriktning.

För att öka medvetenheten av miljö- och folkhälsomålen hos lantbrukare arrangerar Länsstyrelsen utbildningar om hur bland annat kemiska växtskyddsmedel inom jordbruket kan minskas i naturen och hur det bäst ska hanteras för att inte skada de som använder medlen yrkesmässigt.

Länsstyrelsen arbetar vidare för att främja en ökad diversifiering av landsbygdens näringsliv, i syfte att främja sysselsättning, högre kvalitet för dem som bor på landsbygdsamt ett hållbart nyttjande av landsbygdsresurser. Länsstyrelsen stöttar aktiviteter inom service och infrastruktur för att skapa attraktiva miljöer för boende och samarbeten på landsbygden.

När det gäller tillämpning av alkohol- och tobakslagen arbetar Länsstyrelsen med tillsyn av Kommunernas arbete. Dessutom samordnar myndigheten regionens aktörer i arbetet för att genomföra regeringens strategi för alkohol, narkotika, dopning och tobak. Länsstyrelsen driver på för att länets aktörer ska genomföra en rad olika insatser som vi arbetat fram tillsammans i en genomförandeplan.

Länsstyrelsen har under året fördjupat det strategiska arbetet med sociala risker och social oro i Stockholms län. Myndigheten har skapat en tvärsektoriell arbetsgrupp i syfte att dela information, samordna aktiviteter och stötta strategiskt med kontakter och sakkunskap. Deltagarna i gruppen arbetar förutom med samhällsskydd och beredskap med social utveckling, arbetsmarknad och integration, riskhänsyn i fysisk planering samt strategisk samhällsplanering. Det tvärsektoriella arbetet har även inneburit samverkan med Länsstyrelsens analysenhet. Ett internt utvecklingsarbete har gjorts med stöd av Västra Götalandsmodellen som är ett metodstöd för att integrera sociala risker med Risk- och sårbarhetsanalys (RSA). Det betyder att sociala risker finns med i Länsstyrelsens regionala risk- och sårbarhetsanalys. Det är myndighetens förhoppning att arbetet med sociala risker ska bidra till bland annat en god uppväxtmiljö för barn och unga.

Jämställdhet

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) AVSER VERKSAMHET 80*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män ¹⁾	2,46	2,56	3,13
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	6,93	5,18	5,65
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	2,57	2,08	2,34
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	15 232	10 010	15 914
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	3,71	2,61	4,12
Antal ärenden, inkomna och upprättade	55	116	102
Antal beslutade ärenden	90	129	79
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	31	11	22
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	8 377	12 350	4 242

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan.
Uppgiften hämtas från tabell B.

Kommentarer till tabellen

Verksamhetskostnader inkl OH ökade 2013 från 2012. Detta beror på att Länsstyrelsen fick ett utökat uppdrag avseende människohandel för sexuella ändamål till att gälla alla former av människohandel. Dessutom var Länsstyrelsen i Stockholm handläggare för ett gemensamt uppdrag avseende skyddat boende för hedersvåldutsatta. Uppdraget som vi har tillsammans med länsstyrelserna i Västra Götaland och Skåne handläggs var tredje år av respektive myndighet. 2013 innebar detta att vi fick medel från de andra länsstyrelserna att fördela vidare till skyddade boenden. När det gäller ärenden så har det tidigare år inkommit och beslutats ärenden avseende statsbidrag som inte finns under 2013.

Andra väsentliga prestationer och resultat

När det gäller jämställdhetsintegrering har Länsstyrelsen främst arbetat med regleringsbrevsuppdragen 25, "jämställd tillväxt", och 84, "strategi för jämställdhetsintegrering". Regleringsbrevsuppdrag 25 redovisas i avsnitt Regional tillväxt. Regleringsbrevsuppdrag 84 ska redovisas till Regeringskansliet den 15 februari 2014.

Arbetet med uppdraget "jämställd tillväxt" har involverat tre avdelningar och sex enheter på Länsstyrelsen. Det har varit ett nytt sätt att tvärsanknivat få in jämställdhetsperspektivet i viktigare verksamheter. Arbetet har organisatoriskt bedrivits som ett projekt med arbetsgrupper inom de olika verksamhetsområdena, som gjort jämställdhetsanalyser av sin verksamhet och föreslagit insatser. Arbetsgrupperna har fått processstöd av jämställdhetssakkunnig som också hållit i styrgrupp och nyhetsbrev samt rapporterat till länsledningen. Insatserna har skrivits in i Länsstyrelsens verksamhetsplanering och följts upp vid två tillfällen under året. Resultatet är en höjd medvetenhet om jämställdhetsperspektivet bland ett 50-tal berörda medarbetare. De konkreta insatserna är en köns-

konsekvensanalys av länstrafikplanen, uppföljning av resursfördelning på kvinnor/män i företagsfrämjandet, utökade insatser när det gäller utrikes födda kvinnor vad gäller sysselsättning och företagande. Se mer under Uppdrag 25 under avsnitt Regional tillväxt.

Strategi för jämställdhetsintegrering

Enligt uppdrag 84 i regleringsbrevet ska länsstyrelserna utarbeta en strategi för jämställdhetsintegrering inom respektive län. Länsstyrelsen i Stockholm har regelbundet under året tagit upp strategin till diskussion med externa aktörer i "Strategigruppen", som är en grupp för samordning av jämställdhetsarbetet i länet utifrån innevarande strategi för jämställdhet 2008–2013. Strategin har också diskuterats internt på Länsstyrelsen vid ett flertal tillfällen under året. Synpunkterna har varit att arbetet med "jämställd tillväxt" ska kunna fortsätta i strategiarbetet så att en långsiktighet uppnås. Vidare att arbetet att motverka våld mot kvinnor ska ingå i strategiarbetet liksom jämställdhetsmålet att få en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.

En kartläggning av var de största behoven av jämställdhetsintegrering i länet finns har sammanställts av Oxford Research och den ingår som ett underlag till strategin. Utifrån dessa kartlagda behov föreslås insatser. I strategin formulerar vi fem regionala jämställdhetsmål samt insatser från olika aktörer för att uppnå dessa. Även förslag till indikatorer ingår.

De deltagande aktörerna i Strategigruppen har i strategin beskrivit sitt nuvarande och kommande arbete med insatser för jämställdhetsintegrering. I januari 2014 diskuteras strategin med några kommuner som deltagit i HÅJ-Programmet samt med Resurscentra för kvinnor. Strategin ska överlämnas till regeringen i februari 2014. Under året har vi planerat för "Rådslag för jämställd tillväxt" den 20 februari 2014, där jämställdhetsstrategin ska presenteras för ett 90-tal deltagare och vid vilket jämställdhetsministern deltar.

Strategin ska gälla under tidsperioden 2014–2018, med planeringsomgångar vartannat år. De detaljerade insatserna planeras av varje aktör i samband med ordinarie verksamhetsplanering. Det mest framträdande resultatet av strategiarbetet externt är att Länsstyrelsen fått med sig länets aktörer i en ny strategi och i ett gemen-

samt lanseringsseminarium. Internt är det största resultatet att arbetet med jämställdhetsintegrering enligt modellen "jämställd tillväxt" kommer att fortsätta och utökas med området våld mot kvinnor.

Övrigt arbete med jämställdhetsintegrering

Utöver arbetet med uppdraget jämställd tillväxt respektive strategin för jämställdhetsintegrering har Länsstyrelsen bedrivit projektet "ESF Jämt" med ett processtöd i jämställdhet för Europeiska socialfondens (ESF) olika projekt. Projektet avslutades i december och mer utförlig information finns i länsstyrelsen i Örebros årsredovisning. Stockholmsregionen uppnådde och översteg vida sina mål både vad gällde utbildning, rådgivning och antal deltagare. Länsstyrelserna har erbjudit ESF och de andra strukturfondsmyndigheterna ett fortsatt processtöd i jämställdhet för den kommande strukturfondsperioden, byggt på erfarenheter från "ESF Jämt".

Länsstyrelsens sakkunniga i jämställdhet har också ingått i EU-nätverket "Gender Cop", för socialfondsmyndigheter i EU, som har utarbetat en minimistandard för jämställdhet i Socialfondens olika cykler. Projektet fortsätter nu att implementera standarden i de länder som valt att bli pilotfall, däribland Sverige. Länsstyrelsen har också medverkat vid tre träffar anordnade av Arbetsmarknadsdepartementet för att ge synpunkter på hur jämställdhetsperspektivet ska kunna integreras i strukturfondsprogrammen.

Vi har även deltagit i en referensgrupp för projektet "JIM" som drivs av Göteborgs universitet, i vilket 13 statliga myndigheter får stöd i jämställdhetsintegrering.

Länsstyrelsen har under året haft flera kontakter med Resurscentra för kvinnor, bland annat vid ett möte anordnat av Tillväxtverket den 11 oktober. De har också deltagit i den jämställdhetsutbildning som anordnades för det företagsfrämjande systemet och har även inbjudits till det planerade rådslaget den 20 februari 2014. Vinnet Stockholm redovisade sin studie av arbetslotsar vid ett seminarium den 18 mars.

Länsstyrelsen har deltagit i Länsstyrelsen Gotlands arbete med "Länsstyrelsernas kompetensutveckling i jämställdhet LUF-projektet" och i utbildningsdagar på Gotland i

oktober samt i Linköping i november. Vi har även deltagit i de sakkunnigmöten som arrangerades under året.

Länsstyrelsen har haft kontakter med Sveriges Kommuner och Landsting om programmet Hållbar utveckling för jämställdhet ("HÅJ-programmet"). Vi har deltagit i en utbildning för kommunerna i Stockholms län samt medverkat i ett seminarium för hela landet. Botkyrka kommun, som deltagit i "HÅJ-programmet", har inbjudits till strategigruppen. Dessutom har samtliga HÅJ-kommuner inbjudits till Länsstyrelsen i januari för diskussion om fortsatt samarbete.

Mäns våld mot kvinnor

Måluppfyllelsen inom området "våld i nära relationer" för 2013 är mycket god med beaktande av definierade mål i Länsstyrelsens verksamhetsplanering.

Länsstyrelsen ska enligt regleringsbrevet ge stöd till samordning i länet av insatser som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor, att barn bevittnar våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Ett av målen för samordningsuppdraget var att sammanställa en lägesbild för socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer. En kartläggning genomfördes under 2012 och färdigställdes i början av 2013, "Socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer – en kartläggning i Stockholms län 2012". Resultatet av rapporten fokuserade bland annat på kompetensbehov och låg till grund för planeringen av Länsstyrelsens utbildningar under 2013.

Operation Kvinnofrid är en strategiskt viktig samverkansplattform för framförallt myndigheternas arbete mot våld i nära relationer. Samverkan leds av landshövdingen och övriga parter i styrgruppen är länspolismästaren, socialborgarråd i Stockholms stad, biträdande finanslandstingsråd samt en representant för Kommunförbundet i Stockholms Län.

Sedan 2010 har Operation Kvinnofrid arbetat med att utveckla ett länsgemensamt resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck och i februari 2013 öppnade verksamheten Origo. Origo vänder sig till unga kvinnor och män, flickor och pojkar som är utsatta för hedersrelaterat våld samt till professionella som möter

denna målgrupp. Länsstyrelsen har under året fortsatt med arbetet för att utveckla den virtuella delen, origostockholm.se, med bland annat en säker kommunikation och samordning av yrkesverksamma i en virtuell miljö.

Ett annat mål som Länsstyrelsen uppfyllt inom ramen för Operation Kvinnofrid är en lägesbild av berörda myndigheters arbete inom området våld i nära relation, "Lägesredovisning – myndigheters och organisationers arbete mot våld i nära relationer i Stockholms län, hösten 2013". Rapporten ligger till grund för Operation Kvinnofrids arbete att ta fram en regional strategi 2014–2020 mot våld i nära relationer. En rad möten och workshopar har genomförts under året för att inhämta synpunkter och skapa ett brett engagemang bland myndigheter och frivilligorganisationer. Syftet är att tillgängliga resurser ska samordnas bättre och att gemensamma utvecklingsområden definieras och prioriteras.

Länsstyrelsen har sammankallat det regionala nätverket för kvinnofridssamordnare vid två tillfällen under året. Frågor som diskuterats är det primärpreventiva arbetet samt att tidigt identifiera barn som lever med våld i familjen.

Länsstyrelsen har även presenterat rapporten "Socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer – en kartläggning i Stockholms län 2012", diskuterat funktionen kommunal kvinnofridssamordnare och behov av utbildningsinsatser.

Nätverket för utvecklingsledare vid länsstyrelserna fyller en viktig funktion för samordning av insatser, erfarenhetsutbyte och för att lyfta frågor som är av strategisk betydelse inom kvinnofridsområdet. Länsstyrelsen i Stockholm är sammankallande för detta nätverk samt för den länsstyrelsegemensamma arbetsgrupp som finns för samordnings-, kompetens- och metodstödsuppdragen. Med stöd av nätverket har länsstyrelserna prioriterat områden för det regionala kompetens och metodstödet i syfte att nå målet att våldsutsatta kvinnor och barn som upplevt våld i en nära relation ska erbjudas stöd och hjälp oavsett vilken kommun man bor i. Vidare har nätverket fyllt en funktion för utveckling och avrapportering av samordningsuppdraget.

Regionalt kompetens- och metodstöd till kommuner och ideella föreningar

Länsstyrelserna har uppdraget att erbjuda ett regionalt kompetens- och metodstöd till kommuner och ideella organisationer (S2011/11337/FST(delvis)). För att kunna ge ett gott stöd till kommunerna har länsstyrelserna stärkt sin egen kompetens genom att bland annat delta i Socialstyrelsens sex utbildningsdagar inom området "våld i nära relationer". Länsstyrelsens uppsatta mål inom kompetens och metodstöds-uppdraget är väl uppfylla. Under året har cirka 1 200 socialsekreterare, 210 chefer och beslutsfattare samt 50 idéburna organisationer tagit del av insatserna som redovisas nedan.

Ett seminarium med information om årets kompetensstöd till kommuner och ideella föreningar inleddes av Landshövdingen i Stockholm och följdes av en inspirerande föreläsning om våld i nära relationer av Per Isdal från ATV Norge. Cirka 150 beslutsfattare, förtroendevalda och politiker från länets alla kommuner och stadsdelar deltog samt cirka 15 ideella föreningar.

Därefter har ett flertal kompetenshöjande insatser erbjudits till kommunerna i länet. En stor insats har varit att utbilda i Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2009:22) om socialnämndens ansvar att tillhandahålla stöd och skydd till våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld. Länsstyrelsen har bjudit in till två informations-tillfällen för politiker och beslutsfattare från tolv av länets kommuner. Därutöver har ett kommunbesök med information och samtal om socialnämndens ansvar genomförts.

Två basutbildningsserier med fyra dagar genomfördes under året. Utbildningarna vände sig till socialsekreterare inom vuxenstöd, barn- och ungdom, familjerätt samt till familjebehandlare. Teorier om våldsutsatta, barn som upplever våld och våldsutövare varvades med praktiska kunskaper om stöd till målgrupperna. Andra teman som lyftes var våldsutsatta kvinnor med missbruksproblematik, kvinnor med utländsk bakgrund samt anknytningsintervention. Närmare 800 personer har deltagit i utbildningsserierna från länets alla kommuner och stadsdelar, inklusive minst en chef från varje kommun/stadsdel i respektive utbildningsserie.

Andra utbildningar som Länsstyrelsen har erbjudit är "Äldre kvinnor som utsatts för våld i

nära relationer" i tre steg: 1. Att våga se, 2. Att våga fråga och 3. Att våga agera. 544 personer har gått steg 1 och 85 av dem kom från enskilda verksamheter och 11 från ideella organisationer. 36 kommuner och stadsdelar var representerade. Cirka 400 personer kommer att ha deltagit på alla tre steg.

Metodstödet "FREDA" om standardiserade bedömningsmetoder för socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer är ett stöd för kommunerna i arbetet med att stärka rätts-säkerheten för våldsutsatta. I samband med metodstödet har Länsstyrelsen bjudit in till information och samtal för chefer, "Hur kan vi förbereda organisationen för att implementera FREDA?". Två dagar om detta tema har genomförts och cirka 80 chefer och utvecklingsledare har deltagit. En första grupp med cirka 45 deltagare har under året deltagit i metodstödsdagar om "FREDA". En andra grupp har påbörjats med drygt 60 deltagare anmälda.

Kompetens- och metodstöd till ideella föreningar

I dialog med representanter för den ideella sektorn genomför Länsstyrelsen pilotprojektet "Minerva". Målet är att stärka kvinnojourernas och motsvarande ideella organisationers förmåga att samverka med kommunerna i syfte att bygga upp en långsiktig stabil finansiering för sin verksamhet. Under 2013 har fem dagars utbildning i bland annat ekonomi och organisationsutveckling erbjudits.

Länsstyrelsen har vidare initierat en förstudie för att utreda förutsättningar angående finansiering, långsiktig förvaltning och målgruppsanpassning för ett nationellt webbstöd gällande våld i nära relationer, riktat till i första hand kommunal verksamhet. Kontakter med nationella aktörer och tänkbara samarbetspartners har påbörjats och i början av 2014 kan vi troligen presentera ett förslag till samverkanspart.

Förebyggande insatser mot hedersrelaterat våld

Länsstyrelsen har fördelat sammanlagt 3,3 miljoner kronor i stöd till åtta idéburna organisationer och en kommunal verksamhet för förebyggande insatser mot hedersrelaterat våld. Merparten av insatserna är av primärpreventiv karaktär. Den mest omfattande insatsen är "Läs

upp”, en kompetenssatsning och ett metodstöd för lärare, fritidsledare och elevvårdspersonal mot våld och diskriminering i skolans vardag. Projektet leds av Botkyrka kvinno- och tjejjour. För metodstödet har ett webbaserat samt ett tryckt material tagits fram. Hittills har 1 200 exemplar av metodstödet beställts och efterfrågan fortsätter, över 1 000 pedagoger har fått särskilt kompetensstöd. Det finns 250 registrerade användare av webbportalen www.lasupp.nu

Stöd till skyddat boende för hedersvåldsutsatta personer

Tillsammans med länsstyrelserna i Skåne och Västra Götalands län utlyste Länsstyrelsen i Stockholm fördelningen av statsbidrag för utveckling av skyddat boende för personer utsatta för hedersvåld. Totalt 3,5 miljoner kronor beviljades till olika aktörer över hela landet. Bland annat så fördelades bidrag till föreningen TRIS i Uppsala för uppbyggnad av ett skyddat boende för hedersvåldsutsatta ungdomar med intellektuell funktionsnedsättning. Detta är en unik resurs och den första i landet och i Norden.

Nationellt resurstöd för bemötande av romska kvinnor utsatta för våld i nära relationer

Länsstyrelsen har ett särskilt uppdrag att i samarbete med Romska och resande kvinnojour erbjuda och vidareutveckla nationellt resurstöd för bemötande av romska kvinnor utsatta för våld i nära relationer. Under 2013 har statistiken för telefonrådgivningen byggts upp. Romska och resande kvinnojouren erbjuder kostnadsfri telefonrådgivning till yrkesutövare och volontärer som möter romska kvinnor som är utsatta för våld i nära relation. Telefonrådgivningen har öppet två halvdagar i veckan och mellan juni och oktober har organisationen tagit emot 180 samtal från olika myndigheter, främst socialtjänst, med frågor om bland annat romsk kultur och om hedersrelaterat våld.

Prostitution och människohandel

Länsstyrelsen arbetar utifrån det övergripande målet att prostitution och människohandel ska förebyggas och stöd ges till utsatta.

Länsstyrelsen har fortsatt arbetet med att leda och utveckla en operativ och strategisk samverkan inom ramen för ”Nationellt Metodstöds-

team mot prostitution och människohandel” (NMT). NMT har i enlighet med målet träffats vid fyra tillfällen under 2013. Länsstyrelsen och NMT har under året kunnat se en fortsatt ökning av ärenden där NMT:s kompetens har använts som operativt metodstöd. Dessa ärenden har aktualiserats såväl i storstadsregionerna som utanför. Mot bakgrund av en ökning av personer från Rumänien som utnyttjats i prostitution och tiggeri i Sverige, genomfördes inom ramen för NMT en studieresa till Rumänien. I april fick Länsstyrelsen ett utökat mandat att arbeta mot alla former av människohandel, såsom exploatering av arbetskraft, tiggeri och stölder. I ett första steg, och för att få en överblick över problematiken, insamlades information från polismyndigheter, kommuner, företag och frivilligorganisationer med flera om deras erfarenheter av problematiken. Detta sammanfattades i en lägesrapport.

Länsstyrelsernas gemensamma arbetsgrupp mot människohandel och prostitution (LAMP) har sammankallats två gånger. Gruppen har bidragit till Länsstyrelsens genomförande av fyra nationella utbildningar (i Sundsvall, Malmö, Varberg och Stockholm). Syftet med utbildningarna var att sprida kunskap och utveckla arbetet när det gäller att identifiera, skydda och utreda barn där misstanke finns att de är utsatta för människohandel. Sammanlagt deltog cirka 800 personer. Ett flertal andra informations- och utbildningsinsatser har också genomförts, såväl till utländska som till svenska myndigheter och frivilligorganisationer. Länsstyrelsen har löpande deltagit i media för att informera om arbetet mot prostitution och människohandel samt kommenterat aktuella frågeställningar inom området. En uppdatering av informationsmaterialet ”Kan det vara människohandel” gjordes i samarbete med UNICEF under våren 2013. Under året har också uppdateringen av de nationella riktlinjerna påbörjats och förväntas vara publicerade i början av 2014.

Länsstyrelsen har i enlighet med målsättningen vidareutvecklat projektet kring tryggare återvändande för personer utsatta för prostitution och människohandel. Projektet genomförs tillsammans med Internationella migrationsorganisationen (IOM) i Helsingfors. Under året har svenska myndigheter och frivilligorganisationer erbjudits stöd och råd av Länsstyrelsen och IOM

när återvändandet planerats och genomförts. Detta har resulterat i att personer utsatta för prostitution och människohandel har erhållit konkret individanpassat stöd inför, under hemresan samt vid hemkomsten till hemlandet. Stödinsatserna har bland annat bestått av ledsagning under resa hem, skyddat boende vid hemkomsten, bidrag till boende och sjukvårdskostnader samt psyko-socialt stöd. I samband med Länsstyrelsens utökade mandat omfattar projektet numera människohandel för alla ändamål. Handläggningen av återvändandeärenden har skett parallellt med en uppbyggnad av rutiner, ett framtagande av informationsmaterial samt en utvidgning av projektet, så att fler svenska myndigheter kan erbjuda stöd om utsatta personer återfinns inom deras ansvarsområde, däribland Migrationsverket och Kriminalvården.

Inom uppdraget att utveckla stödprogram för rehabilitering presenterade Länsstyrelsen för regeringen sitt förslag på en nationell stödstruktur för kvinnor utsatta för prostitution, koppleri och människohandel. Länsstyrelsen har under året fortsatt sitt arbete med stödprogram för barn genom att utföra en fördjupningsstudie av de goda exempel på boenden som framkom via den nationella kartläggningen av barn utsatta för människohandel. Baserat på fördjupningsstudien, startade Länsstyrelsen ett pilotprojekt som ska pågå fram till november 2014. Syftet är att erbjuda 5–10 barn kvalificerat stöd. Pilotprojektet är tänkt att ligga som grund för utvecklingen av ett nationellt stödprogram för barn, med regionala kvalificerade boende och samverkansstrukturer.

Länsstyrelsen har fortsatt att delfinansiera en länskoordinator vid socialtjänstens prostitutionsenheter i Malmö, Göteborg och Stockholm. Koordinatorernas främsta uppgifter är att säkerställa att utsatta får stöd och att upprätthålla en effektiv samverkan mellan socialtjänsten och polisens specialenheter mot människohandel samt övriga relevanta aktörer i länen. Efter att ha beviljats statsbidrag av Länsstyrelsen, redovisade frivilligorganisationerna 1000 möjligheter och Novahuset en samtalsmetod för stöd via nätet till unga i prostitution eller med prostitutionsliknande erfarenheter. Länsstyrelsen har, bland annat i samarbete med LAMP, spridit samtalsmetoden. Länsstyrelsen har också stöttat Stiftelsen Tryggare Sveriges initiativ

”Plattformen Civila Sverige mot människohandel”, vars syfte är att skapa en plattform och ett nationellt nätverk av frivilligorganisationer.

Länsstyrelsen och NMT anser att det finns utsatta grupper inom människohandel och prostitution som i dagsläget inte får det stöd som de har behov av. Identifiering av brottsutsatta, och framförallt kopplingen mellan identifiering och stöd för den utsatte, är fortsatt problematisk och bör därför vara en prioriterad fråga under 2014. En förutsättning för ett framgångsrikt arbete mot prostitution och människohandel är att det finns en aktör som har överblick över hela området, men med inblick i vad som händer på fältet i ärenden. Länsstyrelsen har därför i en särskild skrivelse till Utbildningsdepartementet föreslagit att ett nationellt centrum mot prostitution och människohandel inrättas under Länsstyrelsens ledning med början i januari 2015.

Indikatorer

Jämställdhet utgiftsområde 13¹⁾

NYSTARTADE FÖRETAG	2013	2012	2011	2010
Andel nystartade företag av kvinnor (%)		37,2	36,7	36,8
Andel nystartade företag av män (%)		62,8	63,3	63,2
MÄNS VÅLD MOT KVINNOR	2013	2012	2011	2010
Anmälda misshandelsbrott inomhus mot kvinnor 18 år eller äldre. Antal per 100 000 av medelfolkmängden 18 år eller äldre.	254	270	264	260

¹⁾ Se avsnitt Resultatredovisning, avsnitt indikatorer

Källa: Statistiska centralbyrån, Brottsförebyggande rådet

Kommentar kring ovanstående indikatorer

Nystartade företag

Antalet nystartade företag av kvinnor och män i förhållande till totalt antal nystartade företag i länet är i princip samma för åren 2012, 2011 och 2010. Det nationella målet är att 40 procent av de nystartade företagen ska startas av kvinnor. Indikatoren visar att Stockholm är väldigt nära det nationella målet.

Länsstyrelsen i Stockholms län har inom ramen för programmet "Främja kvinnors företagande" för 2013–2014 beviljats medel från Tillväxtverket med 9 097 560 kronor för att medfinansiera affärsutvecklings- och innovationsinsatser riktade till kvinnor i Stockholms län, inom ramen för programmet "Främja kvinnors företagande". Under 2013 har 10 projekt beviljats medel. Ytterligare sex projekt som beviljats medel 2012 har pågått under året. Enligt återrapportering från de beslutade projekten har programmet (t.o.m. 30 sep 2013) medfört:

- att cirka 13 000 rådgivningstimmar genomförts till ca 1 100 kvinnor, varav drygt 150 kvinnor har utländsk bakgrund,
- att 770 företag har deltagit i olika affärsutvecklingsinsatser, varav 100 företag drivs/ägas av kvinnor med utländsk bakgrund,
- att drygt 120 nya företag har startats under perioden.

Därutöver har Länsstyrelsen påbörjat en pilotutlysning för att utveckla metoder och arbetsätt för att bättre möta utrikes födda kvinnor inom det entreprenörskapsfrämjande systemet. Under året har ett rådslag för jämställd tillväxt genomförts med ett 80-tal deltagare. I utvärderingen angav 97 procent att rådslaget gett dem ny kunskap och 80 procent angav att de kommer att engagera sig i det fortsatta arbetet. En workshop, två frukostseminarier samt två utbildningsdagar har genomförts med syfte att:

- öka kunskapen om hur råd och stöd till företagare kan utvecklas på lika villkor för kvinnor och män
- erbjuda kunskap om jämställdhetsintegrering till företagsfrämjande systemet
- öka kunskap om och inspirera till affärsutveckling inom strategiskt jämställdhetsarbete, bland annat genom en upphandling av affärsutvecklingsprogram

Målgruppen för dessa insatser var aktörer inom det företagsfrämjande systemet. Utvärdering av dessa insatser visar bland annat att 90 procent har fått ny kunskap, 95 procent har fått inspiration till eget fortsatt arbete och 91 procent anser att de har nytta av den nya kunskapen i sitt fortsatta arbete.

Länsstyrelsen har genomfört en workshop, två frukostseminarier samt två utbildningsdagar för aktörer inom det företagsfrämjande systemet. Teman har varit att öka kunskapen om hur råd och stöd till företagare kan utvecklas på lika villkor för kvinnor och män, att erbjuda kunskap om jämställdhetsintegrering till det företagsfrämjande systemet samt att öka kunskapen om strategiskt jämställdhetsarbete och inspirera till affärsutveckling. Utvärdering av insatserna visar positivt gensvar. Arbetsgruppen för området "företagande", som också omfattar landsbygden, har också arbetat med att förbättra handläggnings- och informationsprocessen av företagsstöd, i syfte att få en mer jämställd fördelning av stöden. Länsstyrelsen har också tagit initiativ till en kartläggning av arbetsmarknads- och entreprenörsskapsinsatser för utrikes födda kvinnor och kvinnor med utländsk bakgrund. Studien presenteras 2014.

För att öka kunskapen om hur Länsstyrelsen når ut med information till olika målgrupper har en webbenkät tagits fram och mätningar påbörjats. Enkäten tar upp frågor kring hur man nås av och uppfattar informationen, bemötande, kön, nationell bakgrund och ålder. Länsstyrelsen har också verkat för att ett jämställdhetsperspektiv ska beaktas vid utmärkelserna "Årets Nybyggare" och "Årets Pionjär". Utmärkelserna ska bidra till att lyfta goda exempel på utrikes födda kvinnor som lyckats i näringslivet.

Entrepreneur Sthlm har fortsatt sin verksamhet med fokus på nyföretagande och kvinnors företagande. Arbetet sker i samråd med Stockholms stad, Almi Företagspartner Stockholm Sörmland AB och Stockholms läns landsting. På webbplatsen finns en sökfunktion baserad på fas, bransch, kommun och språk. Entrepreneur Sthlm ger ut ett nyhetsbrev nio gånger om året, som når cirka 3 800 personer. Dessutom har en dialog om samarbete med Tillväxtverkets webbplats Verksam.se påbörjats.

Mäns våld mot kvinnor

Det är mycket svårt att analysera anmälningsstatistik avseende antal anmälda misshandelsbrott då mörkertalet beräknas vara 80 procent. 2012 ökade siffran något vilket kan bero på både att våldet ökar men också ses som ett tecken på att fler anmäler brotten exempelvis som en konsek-

vens av att Rikspolisstyrelsen genomförde en omfattande kampanj med budskapet ”Kom till oss”.

Under senare år har lagstiftningen skärpts och vi myndigheter arbetar bättre på att nå ut med information och är mer tillgängliga för stöd och hjälp till de utsatta. Den lägre siffran för 2013 kan vara ett resultat av detta.

Länsstyrelsen har sedan 2011 haft uppdraget att stödja samordningen i länet av insatser som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor samt att erbjuda kompetens och metodstöd till kommuner och frivilligorganisationer. Inom ramen för detta uppdrag har vi genomfört omfattande utbildningsinsatser för olika delar av socialtjänsten i länet. Detta tror vi till viss del kan påverka att socialtjänsten är mer öppen för att ge stöd vid polisanmälan till personer som blivit utsatta för våld i nära relationer.

Återrapportering regleringsbrev

Tabell 7.1

KOSTNADER/INTÄKTER FÖR OMRÅDE JÄMSTÄLLDHET	2013	2012	2011
Verksamhetskostnader inkl. OH ¹ (tkr)	15 232	10 009	15 913
varav ramanslag 5:1, netto (tkr)	2 151	1 373	2 273
varav övrig finansiering (tkr)	13 081	8 636	13 640
Andel av länsstyrelsens totala verksamhetskostnader (%)	3,71	2,61	4,11
Verksamhetsintäkter	9 373	5 856	6 182

¹⁾ Med OH avses Myndighetsövergripande verksamhet (10+11)

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

KOMMENTARER TABELL 7.1

Nedgången under 2011–2012 beror på att statsbidragen inom minoritetsområdet förs på annan verksamhetskod samt att det endast betalats ut små medel som statsbidrag inom området prostitution och människohandel under 2011–2013. Verksamhetsintäkterna består bland annat av bidrag från Kammarkollegiet (5 miljoner kr).

Länsstyrelseinstruktion 5§

1. integrera ett jämställdhetsperspektiv i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta kvinnors och mäns samt flickors och pojkars villkor

Länsstyrelsen anordnar varje år en utbildning i baskunskap om jämställdhet och mänskliga rättigheter på tre timmar för alla nyanställda. Utbildningen hålls två gånger per år. Utöver det lämnas processtöd i jämställdhetsintegrering till de enheter eller arbetsgrupper som arbetar med jämställdhetsintegrering, exempelvis inom ”jämställd tillväxt” (se avsnitt Regional tillväxt), inom våld mot kvinnor, landsbygdsutveckling eller samhällsplanering.

Länsstyrelsen gör regelmässigt anmälningar till socialtjänsten när vi i samband med djurskyddskontroller eller i andra kontakter med djurägare känner oro för att någon far illa eller utsätter sig själv eller någon närstående för fara. Under 2013 har vi gjort sammanlagt sju sådana orosanmälningar. Våra anmälningar handlar om barn, kvinnor och män.

2. genomgående analysera och presentera individbaserad statistik med kön som övergripande indelningsgrund om det inte finns särskilda skäl mot detta

Länsstyrelsen har beställt en ny länsstatistik från SCB, ”Fakta om kvinnor och män” som kommer att publiceras 2014. Vi har själva använt könsuppdelad statistik i olika publikationer under året, som ”Läget i länet”, ”Full fart framåt 2014”, i nyhetsbrev från analysenheten med flera.

3. vid beslut och andra åtgärder som kan röra barn analysera konsekvenserna för dem och därvid ta särskild hänsyn till barns bästa

Länsstyrelsen har under året följt verksamheternas insatser för att stärka barnperspektivet. Det viktigaste verktyget härvidlag har varit den tvärssektoriella arbetsgruppen med representanter från respektive avdelning. Dessutom har myndigheten på central nivå följt upp respektive avdelning utifrån barnets hälsa. Därmed säkerställs att

Länsstyrelsens planyttranden uppmärksammar vid behov även frågor som avser barnperspektiv.

Miljöverkan Stockholms Län (MSL) samarbetar med Hälsoskyddsnätverket som är en del av Länsstyrelsens tillsynsvägledning för kommunernas miljö- och hälsoskyddsinspektörer.

Länsstyrelsen har under året lagt stor fokus på barn i migrationsprocessen för att säkerställa att barnperspektivet upprätthålls i myndighetens överenskommelsearbete om flyktingmottagande.

En kartläggning av vilket stöd som erbjuds barnen och deras familjer av olika aktörer i länet samt vilka utvecklingsarbeten som pågår inom området har slutförts under året.

Se även skrivningar om barn under sakområdet Integration.

Integration m.m.

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) AVSER VERKSAMHET 85*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män ¹⁾	2,06	3,41	4,57
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	2,23	2,60	3,06
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,18	1,62	2,04
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	7 388	9 378	13 107
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	1,80	2,45	3,39
Antal ärenden, inkomna och upprättade	48	50	49
Antal beslutade ärenden	40	36	82
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	10	3	11
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	177	0	0

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

Kommentarer till tabellen

Minskningen av antal årsarbetskrafter och verksamhetskostnader beror på att en ökande andel av integrationsarbetet sker inom ramen för tillväxtuppdrag. En genomgång av ej beslutade ärenden har genomförts och samtliga beräknas avslutas första kvartalet 2014. Lämnade bidrag avser ersättningar till kommuner för att öka utveckla och förbättra arbetet för mottagande av nyanlända.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Behoven

Samtidigt som det ökade inflödet i landet av asylsökande satt vårt primära fokus på mottagnings- och bosättningsfrågorna (som redovisas längre ner) har vi sett det som viktigt att samtidigt verka för att fortsätta utveckla mottagningskapacitet och beredskap i ett vidare perspektiv. Perspektivet omfattar hela flyktingmottagandet (ensamkommande barn, kvot, egenbosatta och anvisade), för att tillse tillgången till individualiserade etableringsinsatser. Vikten av en utökad och effektiviserad samverkan och gemensam kompetensutveckling mellan fler aktörer inom etableringsuppdraget från nationell, till regional och lokal nivå har blivit allt tydligare.

Länsstyrelsen identifierade även behovet av att öka kompetensen samt att analysera och belysa länets utvecklingsbehov avseende samverkan med frivilligsektorn. Även ökad kunskap kring migrationshälsa och att öka kunskapen om mångfaldsfrågor inom företagande identifierades som utvecklingsområden.

Samordning nationellt

Länsstyrelsen i Stockholm är öst-länens representant i Länsstyrelsernas Integrations Samråd (LINS) under ledning av länsrådet i Jönköping. LINS samordnar länsstyrelsernas strategier och arbete med nationella aktörer samt samlar in och för ut metoder och information både inom länsstyrelsekoncernen och till samverkansaktörer.

Länsstyrelsen i Stockholm samordnar och representerar länsstyrelserna i den nationella arbetsgruppen för bosättningsfrågor som arbetar på direktiv från Samverkansdelegationen.

Under året sammanställde och lanserades bland annat:

- en myndighetsgemensam processkartläggning av bosättningsarbetet
- en myndighetsgemensam strategi för samordning, samarbete och informationsöverföring inför kommundialog om boende
- rekommendationer för samverkan mellan kommuner, länsstyrelserna och bosättningsfunktionerna för implementering av överenskommelser om mottagning och uppföljning av desamma

samt:

- deltog vid två nationella konferenser, i syfte att nå ut på bredden och göra känt bland kommuner och andra aktörer om hur myndighetssamverkan utvecklas och fungerar, vilka roller och åtaganden som gäller och hur arbetet bedrivs
- anordnade en nationell myndighetsgemensam konferens för förankring av bosättningsgruppens arbete och dialog kring kvarstående och nya utmaningar
- deltog vid Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretags (SABO) integrationsnätverksmöte för att inhämta och utbyta kunskap och erfarenheter.

Länsstyrelserepresentanterna i bosättningsgruppen tog fram och lanserade tidigt under året ett länsstyrelsegemensamt metodstöd för förhandlingsarbetet med överenskommelser.

Länsstyrelsen i Stockholm har representerat länsstyrelserna i öst-regionen i den nationella

arbetsgruppen för ensamkommande barn, mellan länsstyrelserna och Migrationsverket och under Samverkansdelegationen. Dess huvudsakliga uppgift är att tillsammans verka för och bidra till att kommunernas mottagande präglas av kvalitet, långsiktighet och hållbarhet. Arbetsgruppen har planerat och följt utvecklingen, främst i förhållande till antalet platser för asylsökande ensamkommande barn. Arbetsgruppen har under 2013 fångat upp hinder, möjligheter och utvecklingsbehov hos samtliga aktörer. Arbetsgruppen har med stöd av riskanalyser identifierat risker och hot mot ett nationellt mottagningssystem i balans.

Med anledning av ändringen i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande kallade Migrationsverket utpekade aktörer att delta i en arbetsgrupp med uppdrag att arbeta fram hur lagändringen ska implementeras. Länsstyrelsen i Stockholm har särskilt ansvarat för arbetet med att ta fram en regional fördelningsmodell av den beställning av asylplatser som Migrationsverket ger. Migrationsverket baserar sina riktlinjer för utökad möjlighet till anvisning på denna modell, för att kunna göra en rättvis fördelning av mottagandet. I arbetet har Socialstyrelsen, länsstyrelser, Sveriges Kommuner och Landsting och Migrationsverket varit rådgivande.

Vi är även öst-länens representant i de nationella länsstyrelsegemensamma fokusgrupperna "Svenska för invandrare – (SFI)", "Hälsa" och "Ensamkommande barn". Fokusgrupperna ordnar gemensamma konferenser med fokus på utveckling, nyheter och kunskapsspridning både internt och externt, tar fram gemensamma rapporter och presentationsmaterial för kommunerna, samt omvärldsbevakar frågorna inom varje sakområde.

Samordning regionalt

Länsstyrelsen har ett väl utvecklat samarbete med övriga berörda myndigheter dels inom arbetet med regional tillväxt, dels inom området integration och jämställdhet. I största möjliga mån används de befintliga strukturerna för samverkan. Här redovisas de samarbeten som är specifika för flyktingmottagandet. Se även redovisning under regional tillväxt RB 18.

Länsstyrelsen i Stockholm har tillsammans med regionala aktörer och kommunerna, under det regionala samrådet för nyanlända och flyktingars

ledning, tagit fram en problem- och åtgärdslista avseende utbildnings- och insatskedjan inom etablering. En annan arbetsgrupp har gjort en kartläggning och tagit fram en handlingsplan avseende hälsoinsatser för nyanlända, som beredningsgruppen för det regionala samrådet arbetar vidare med. I samrådet deltar Länsstyrelsen, Arbetsförmedlingen, Landstinget, Försäkringskassan, Migrationsverket, Kommunförbundet i Stockholms län, Södertälje kommun, Sundbybergs kommun, Stockholms stad samt delregionala flyktingstrategier från "Etablering Södertörn" och "Koordination Norrort". Samrådets arbete redovisas på Länsstyrelsens webbplats.

Länsstyrelsen har inför år 2014 förstärkt samarbetet med Kommunförbundet Stockholms Län (KSL) och tagit fram en gemensam avsiktsförklaring i syfte att förtydliga hur vi gemensamt kan verka för den stora utmaningen att öka mot-tagningskapaciteten och skapa effektivare regionala processer.

Vi har även deltagit i styrgruppen för "Koordination Norrort" (KN) som är en samverkan mellan femton kommuner i Norrort med syftet att utveckla en gemensam strategisk samordning av insatser gällande flyktingmottagandet. 2013 har bland annat ett nätverk för handläggare som arbetar med ensamkommande barn bildats samt ett återsökningsnätverk. KN har arbetat strategiskt för ökad samverkan med hyresvärdar, främst privata aktörer, för bostadsanskaffning för nyanlända samt ordnat samverkansträffar med arbetsförmedlingarna och drivit på arbetet för lokala överenskommelser.

Länsstyrelsen, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen har tagit fram en regional strategi för regelbunden dialog kring det aktuella bostättningsarbetet i länet, för att säkerställa god kunskap om aktörernas verksamhet och dialog med kommunerna.

Länsstyrelsen deltar i och leder flera nätverk för samverkan kring ensamkommande barn. Bland annat ett ankomstnätverk avseende mottagande av ensamkommande barn som består av ankomstkommunerna i länet samt KSL och Migrationsverket. Dessutom har Länsstyrelsen, kommunerna i Stockholms län, KSL, Polismyndigheten och Migrationsverket initierat ett arbete med att ta fram en regional handlingsplan för ensamkommande flyktingbarn som försvinner.

Vi medverkar också i det kontinuerliga arbetet med att utveckla den regionaliserade samhällsorienteringen i länet och deltar i den regionala samrådsgrupp som finns kopplad till Centrum för Samhällsorientering.

Länsstyrelsen deltar även i andra styrgrupper för utvecklingsprojekt beroende på deras strategiska vikt.

Idéburen sektor

Länsstyrelsen har under året arbetat för att finna former för dialog och samverkan med den idéburna sektorn på regional nivå, utifrån ett behov av att utbyta information och kunskap, och ta ett första steg mot en långsiktig och hållbar samverkan med frivilligsektorn i länet. Länsstyrelsen har bland annat anordnat en dialogträff med idéburen sektor i syfte att samla in kunskap om vilka behov av utökat samarbete med kommunerna som finns. Dessutom har vi deltagit i en rad aktiviteter med fokus på den idéburna sektorns roll i integration, för att öka vår kunskap. Bland annat har vi deltagit i ett nätverk för ideella organisationer som har verksamheter för nyanlända och ensamkommande barn och ungdomar i Stockholms län, medverkat i en hearing i riksdagen om överenskommelsen med frivilligsektorn, deltagit i referensgrupper för projekt mellan frivilligsektor och kommuner, genomfört studiebesök i Malmö där samverkan med frivilligsektorn sker inom en etableringsplan.

Den tydligaste effekten av arbetet så här långt är etablerandet av former för dialog med den idéburna sektorn i länet samt beslut om att delta i projektet "EU Integration Agent – development of the European Professional Standard for effective counselling of the low-skilled into labour market through adult education (IGMA II)". Projektet leds av Folkuniversitetets internationella avdelning i Uppsala är en samverkan mellan fem EU-länder och en fortsättning av IGMA I. Arbetet resulterade i mer träffsäkra etableringsplaner där målgruppen upplevt högre kundnöjdhet. Länsstyrelsen är intresserad av att identifiera vad som är avgörande för hållbara samverkansformer där officiella och inofficiella insatser för nyanlända knyts samman.

Hälsa

Länsstyrelsen är öst regionens representant i länsstyrelsernas nationella fokusgrupp "Hälsa"

som under året bland annat säkrat att hälsoperspektivet finns med i det nationellt framtagna metodstödet för lokala överenskommelser.

Länsstyrelsen i Stockholm deltar även i ett utvecklingsprojekt kring migration och hälsa tillsammans med Lunds universitet. Syftet är att få ökad kompetens inom området migrationshälsa. I förlängningen leder detta till ett bredare hälsoperspektiv i vårt arbete med utökad kapacitet och beredskap för mottagande av nyanlända.

Vi deltar också i projektet ”Migration och Hälsa (MILSA)”, som drivs av Partnerskap Skåne. Projektet syftar till att utveckla samarbetet mellan fler aktörer i frågor som berör nyanländas hälsa. Plattformen ska utgöra ett stöd i arbetet med hälsofrämjande arbetsmarknadsetablering.

På uppdrag av det regionala rådet för nyanlända och flyktingar har Länsstyrelsen och andra berörda myndigheter kartlagt de olika aktörernas ansvar inom hälsoområdet. Tillsammans har ett antal åtgärder identifierats som kan förkorta den nyanländes väg till etablering. Det regionala rådet har beslutat om en gemensam viljeinriktning för hälsoarbetet och arbetar nu i ett första steg för att ta fram en gemensam kompetensutvecklingssatsning för länets aktörer.

Länsstyrelsen deltar i flera styr- och referensgrupper för pågående utvecklingsprojekt inom hälsoområdet i länet, dels i Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sveriges (SIOS) projekt som syftar till att skapa en bättre samverkan mellan berörda aktörer när det gäller vuxna nyanlända med funktionsnedsättning eller trauma, dels i Synskadades riksförbunds projekt som ska prova en modell som kombinerar svenska för invandrare och rehabilitering för personer med synnedsättning. Vi har stöttat arbetet med hälsokommunikatörer på Transkulturellt centrum, genom att koppla ihop deras arbete med utvecklingen av svenskundervisning för lågutbildade och analfabeter samt har deltagit i Transkulturellt centrums nätverk för barnhälsovården. Vi har även samarbetat med Karolinska Institutet och Stockholms läns landsting avseende utbildningen för läkare i flykting- och asylfrågor.

Kompetensutveckling och arbetsmarknad

Individuellt utformade insatser

Stockholms läns fokus har fortsatt varit att förbättra samordningen mellan svenska för invandrare (sfi)/svenska för yrkesutbildningar (Sfx) i Stockholms län och andra aktörers insatser och att öka utbudet, kvaliteten och individualiseringen av svenskundervisning för invandrare.

Bland annat har länsstyrelsen tillsammans med Arbetsförmedlingen, Sveriges Kommuner och Landsting, Karolinska institutet, Läkarförbundet m.fl. tagit fram två bildspel om vägen till svensk legitimation för läkare som är utbildade utanför EU/EES:

- För dig som är läkarutbildad utanför EU/EES (även på engelska)
- Vägledningsstöd för arbetsförmedlare

Bildspelen finns publicerade på webben och kan användas av arbetsförmedlingens handläggare.

Länsstyrelsen i Stockholms län har tillsammans med Stockholms stads utbildningsförvaltning, arbetsmarknadsförvaltning och personalstrategiska avdelning samt Stockholms universitets ”Utländsk lärares vidareutbildningsprojekt” (ULV) bildat en arbetsgrupp för en långsiktig rekrytering av pedagoger (Röda tråden) till Stockholms skolor.

Länets regionala samråd samlades kring ett uppdrag att förkorta den nyanländes väg till etablering genom att skapa en bättre samordning mellan kommunernas och Arbetsförmedlingens utbildningar, vägledning och andra etableringsinsatser. Förutom Arbetsförmedlingen har Botkyrka, Sundbyberg och Nacka kommuner, Kommunförbundet Stockholms Län samt Länsstyrelsen deltagit. Det första resultatet är en handlingsplan baserad på en sammanställning av problem, förslag på lösningar och utvecklingsbehov för en effektivare samverkan mellan aktörerna avseende operativt arbete. Arbetet identifierade även behov av harmonisering av regelverk för att underlätta för individen att ta del av anpassade insatser för en snabbare etablering.

Länsstyrelsen är öst-länens representant i länsstyrelsernas nationella fokusgrupp för svenska för invandrare (sfi). Bland annat

anordnade vi en länsstyrelsegemensam sfi-kompetensutvecklingsdag. Gruppen ansvarar för en gemensam sfi-webbida som har uppdaterats med fler goda exempel på sfi-utbildningar.

Länsstyrelsen har anordnat en regional sfi-konferens med över 100 deltagare från kommuner, arbetsförmedling och universitet för att informera om sfi-utredningen, validering, betydelsen av sfi för etablering och pågående utvecklingsprojekt. Vi har även deltagit i ett internationellt erfarenhetsutbyte i Oslo på seminariet "Diversity, Migration and Business Development".

Vi har fortsatt att verka för samordning av de yrkesinriktade svenskutbildningarna (sfx) som finns i länet. Utbildningarna är viktiga både för individerna och för tillgången till kompetens i länet. Under 2013 deltog cirka 800 personer i nio stycken olika yrkesinriktade utbildningar med regionalt intag. Länets sfx-utbildningar har regionalt intag och finns samlade på en gemensam webbida.

Svenska för ingenjörer Sfinx – satsning på nya möten

Stockholms stad, Järfälla kommun, Kungliga Tekniska högskolan (KTH) och Länsstyrelsen ingår i styrgruppen för "Svenska för ingenjörer" (Sfinx) i syfte att utveckla samarbetet mellan sfi och KTH. Ett samarbete med ESF-projektet "Nationell matchning" har påbörjats, för att ta tillvara metoder för snabbare förankring på arbetsmarknaden och en fortsatt implementering av mentorsprogrammet från Sveriges Ingenjörer till sfinx-studenterna. Styrgruppen ordnade i samverkan med Arbetsförmedlingen och projektet "Nationell Matchning" en nischad mäsä för rekrytering av utländska ingenjörer. Närmare 30 företag deltog vid rekryteringsmässan där de träffade ingenjörer med utländsk examen.

Ett informationsmaterial och bildspel för arbetsförmedlingens handläggare och nyanlända ingenjörer är nu under utveckling.

BAS – ett delregionalt projekt som vänder sig till lågutbildade och analfabeter

Vuxenutbildningen/sfi i Södertälje driver projektet BAS i samarbete med Botkyrka, Haninge, Nynäshamn, Huddinge och Tyresö kommuner. Länsstyrelsen deltar i styrgruppen. BAS-projektet är, utifrån kursmålen för grund-

läggande vuxenutbildning, en utbildning med syfte att stötta analfabeter och kortutbildade i sin etablering. Några exceptionella resultat som uppnåtts hittills är att:

- 92 procent av deltagarna i sfi A i BAS-projektet klarade kursen, vilket kan jämföras med riksstatistiken 2012 som låg på 37 procent
- A-kursen tog i snitt 15 veckor för BAS-deltagarna, att jämföra med riksnittet på 53 veckor.

BAS-projektet har förlängts till maj 2014 och medfinansieras nu även av samordningsförbund i länet. En ny projektjänst har beviljats BAS-samverkan, för att utreda förutsättningarna för en implementering i länet.

Årets nybyggare och årets pionjär

För att lyfta fram goda exempel och förebilder för att främja företagandet bland personer med utländsk härkomst har Insamlingsstiftelsen IFS Rådgivningscentrum (IFS), ALMI Företagspartner Stockholm Gotland AB, SEB samt Länsstyrelsen i Stockholm sedan 2008 utsett "Årets Nybyggare" och "Årets Pionjär" i länet. Hittills har totalt 20 vinnare utsetts i två kategorier. Dessa 20 personer har 2013 en gemensam omsättning på 755 miljoner och 722 anställda.

Bazaren

Bazaren är en årligen återkommande mäsä för rekrytering, utbildning och starta eget. Årets mäsä anordnades av Länsstyrelsen i samarbete med Stockholms stad, LO, SACO, Stockholms läns landsting, Södertälje kommun, Nyföretagarcentrum, Myndigheten för yrkeshögskolan och ett stort antal privata och offentliga utställare – totalt 81 stycken. Bazaren 2013 hade drygt 18 000 inpasseringar, vilket vi uppskattar till drygt 10 000 unika besökare. I år genomförde Arbetsförmedlingen och Saco gemensamt 84 träningsintervjuer.

Etablering på landsbygden

Länsstyrelsen har lett ett nationellt projekt för integration på landsbygden. Projektets mål är att underlätta för länsstyrelserna att använda de regionala handlingsplanerna som ett instrument för att öka integrationen på landsbygden, för landsbygdens utveckling. Underlag som projektet genererar kan tillämpas och integreras i

länsstyrelsernas arbete med att formulera handlingsplanerna, vilka ska utgöra styr-dokument under programperioden 2014–2020. Under året genomförde vi en analys av Stockholms län. Vi redovisade sedan för övriga län vilka styrkor och svagheter en sådan analys har, och hur den kan användas för såväl landsbygds- som integrationsarbete. Målet är att andelen beviljade landsbygdsutvecklingsstöd till personer med utrikes bakgrund ökar. I ett längre och bredare perspektiv är syftet att andelen före-tagare, anställda och boende med utrikes bakgrund ökar på landsbygden.

Samhällsorientering

Under 2013 fick 1 761 individer samhälls-orientering i Stockholms län. För en utförlig redogörelse om samhällsorientering i länet, hänvisas till redovisningen av regleringsbrevs-uppdrag 76 via Kronobergs län.

Länsstyrelsen medverkar i det kontinuerliga arbetet med att utveckla den regionaliserade samhällsorienteringen i länet, och deltar i den regionala samrådsgrupp som finns kopplad till Centrum för Samhällsorientering.

Under året har vi bland annat genomfört en insats riktad till gruppen samhällskommunikatörer, med fokus på jämställdhet och mänskliga rättig-heter. För att öka förståelsen för vikten av insatsen i nyanländas etableringsplan har vi genomfört två seminarier, en med fokus på den utvidgade målgruppen riktad till kommunerna och en med syfte att öka kunskapen hos etableringshandläggare i länet om den lagstadgade samhällsorienteringen, dess innehåll och organisation i länet,

Länsstyrelsen i Stockholms län hänvisar även till återrapporeringen genom Kronobergslän enligt anvisning, av RB 74 avseende beredskap och kapacitet i länet.

Indikatorer

Integration utgiftsområde 13¹⁾

NYANLÄNDA SOM BEVILJATS UPPEHÅLLS-TILLSTÅND PÅ SKYDDSGRUNDER ELLER AV HUMANITÄRA SKÄL	2013	2012	2011	2010
Andel kommuner som tecknat överenskommelser om flyktingmottagande (%)	100	100	100	100
Antal platser per 10 000 invånare i länet	27,4	12,9	9,6	12,6
ENSAMKOMMANDE BARN	2013	2012	2011	2010
Antal platser per 10 000 invånare i länet	3,0	2,4	1,8	1,5

¹⁾ Se avsnitt Resultatredovisning, avsnitt indikatorer

Källa: Migrationsverket

Kommentar kring ovanstående indikatorer

Överenskommelser om mottagande

Överenskommelser

Integrationsarbetet har under 2013 tydligt präglats av ett intensivt förhandlingsarbete om nya överenskommelser för att öka mottagningskapaciteten i kommunerna med realiserbara anvisningsbara platser i länet. Utgångspunkten i Länsstyrelsens arbete har varit att ta ett helhetsgrepp om överenskommelsearbetet om mottagandet så att det inkluderar asylsökande ensamkommande barn och nyanlända, med en regional samsyn och samverkan för att uppnå målen. Arbetet har inriktats på att slutföra de enskilda förhandlingar som påbörjades 2012. Ytterligare cirka 20 kommunbesök har genomförts under 2013. Dessutom har vi deltagit vid två partibundna länsövergripande kunskapshöjande dialoger om behovet av flyktingmottagning i länet. Vid utgången av 2013 har alla 26 kommuner en ny överenskommelse om mottagande av nyanlända på anvisning (och en överenskommelse om mottagande av asylsökande ensamkommande barn, som redovisas i nästa avsnitt). Vi har uppnått 465 platser av det fastslagna länstalet på 550 platser för nyanlända. Trots att många överenskommelser inte beslutades förrän i slutet av året har mottagning

på anvisning nästan tredubblats jämfört med 2012. Länsstyrelsen förväntar sig ett fortsatt förbättrat resultat under kommande år.

Kommunerna i länet har genom Kommunförbundet Stockholms Län förnyat sin gemensamma överenskommelse om mottagande av nyanlända, och utvidgat samt förstärkt ambitionerna om gemensam utveckling för ett bättre mottagande. Arbetet med förankringen av den nya kommungemensamma överenskommelsen, parallellt med Länsstyrelsens intensiva förhandlingar för ett ökat organiserat mottagande av nyanlända och ensamkommande asylsökande barn under 2013, har lett till att flera kommuner gjort fördjupade genomlysningar av sina verksamheter i förhållande till flyktingmottagningen. Många kommuner har nu ett ökat fokus på arbetet med genomförandestrategier för mottagandet, både avseende bostäder och kommun- interna och kommungemensamma processer.

Länsstyrelsen fortsätter även att anordna seminarier om andra aktuella frågor inom mottagning av nyanlända och ensamkommande barn, tillsammans med regionala aktörer för länets etableringshandläggare och kommunala aktörer.

Strategi

Utgångspunkten i arbetet har varit att implementera gemensamt överenskomna fördelningsprinciper av länstal för nyanlända och fördelningstal för ensamkommande barn i sin helhet. Syftet är att uppnå en regional samsyn och ett gemensamt utökat åtagande som tar hänsyn till mottagning av alla nyanlända, oavsett deras status eller valda boendeform initialt.

Fokus har legat på att stötta kommunerna i den grundliga genomlysning som gjorts inför tecknandet av nya överenskommelser, samt att koppla arbetet med flyktingmottagandet till bostadsförsörjningsplaner och genomförandepplaner i kommunerna. Den interna samverkan med myndighetens bostadsplanerare har utökats för att säkerställa en enhetlig och/eller gemensam dialog med kommunerna så att bosättning av flyktingar blir en del av kommunernas långsiktiga bostadsplanering.

Nya initiativ för bostadsanskaffning för nyanlända

Inom ”Koordination Norrort” (KN), ett projekt för samverkan mellan 15 norrortskommuner, har en aktivitet varit att samtliga hyresvärdar i de

samverkande kommunerna inventerats. I november hade nio kommuner skickat ut brev till aktuella hyresvärdar, för att informera om behoven och undersöka intresset för samverkan. Fyra hyresvärdar, några med lägenheter i flera kommuner, har visat intresse. Länsstyrelsen följer detta arbete nogsamt och stöder KN med underlag och kunskap.

Samverkan mellan lokala, regionala och nationella bosättningsaktörer

Länsstyrelsen i Stockholm har tagit initiativ till en förbättrad dialog mellan länsstyrelserna, kommunerna, bosättningsenheterna i Norrköping och de lokala arbetsförmedlingarna för att effektivisera mottagning på anvisning. Nya arbetssätt innefattar återkommande möten mellan parterna, fastställda rutiner för dialog mellan parterna och upprättande av kontaktlistor.

För att säkerställa kommunens kunskap om bosättningsarbetet och de ekonomiska förutsättningarna för mottagandet av nyanlända har vi genomfört två seminarier om ersättningsystemen tillsammans med Migrationsverket. Två samverkansgrupper kring återsökning har nu bildats i länets delregionala samverkansområden.

Samverkan med Kommunförbundet Stockholms Län (KSL)

Länsstyrelsen har inför år 2014 förstärkt samarbetet med Kommunförbundet Stockholms Län (KSL) och tagit fram en gemensam plan i syfte att förtydliga hur vi gemensamt kan verka för den stora utmaningen att öka mottagningskapaciteten och skapa effektivare regionala processer.

Ensamkommande flyktingbarn

Utgångspunkten i Länsstyrelsens arbete för att nå de kvantitativa målen om 100 nya asylplatser är att ta ett helhetsgrepp i överenskommelsearbetet om mottagandet av asylsökande ensamkommande barn och mottagandet av nyanlända, med en regional samsyn och samverkan för att uppnå målen. Länets kommuner utökade antalet platser för asylsökande barn med 116, och överträffade därmed målet. Ett viktigt redskap för att skapa samsyn och helhet är de fördelningsprinciper som tagits fram av Länsstyrelsen och förankrats samt reviderats tillsammans med kommunerna och Kommunförbundet Stockholms Län. Se redovisning av hur det

övergripande arbetet planerats och bedrivits i föregående avsnitt.

Utöver vad som beskrivs i föregående avsnitt finns ett särskilt ankomstnätverk som leds av Länsstyrelsen och består av ankomstkommunerna i länet, Kommunförbundet Stockholms Län och Migrationsverket. Fokus för 2013 har varit att skapa en kontaktyta för att ge samsyn kring utmaningar utifrån ett regionalt perspektiv samt att skapa förutsättningar för att driva gemensamma utvecklingsfrågor.

Flera seminarier och utbildningssatsningar har genomförts av Länsstyrelsen i samverkan med andra statliga myndigheter och Kommunförbundet Stockholms Län. Bland annat har återsökning av ersättningar, beredskapsplanering, den nya lagen och förordningsförändringen om ersättningar avseende ensamkommande barn getts särskilt utrymme.

Länsstyrelsen har tillsammans med Kommunförbundet i Stockholms Län kartlagt ansvarsrollerna hos olika myndigheter i de avseenden då ett barn avviker/försvinner. Av kartläggningen framgår att Migrationsverket, Polisen och kommunerna har tydliga roller men att inga särskilda insatser görs för att hitta de barn som försvinner från kommunala boenden.

Länsstyrelsen, kommunerna i Stockholms län, Kommunförbundet Stockholms Län, Polismyndigheten och Migrationsverket har efter kartläggningen initierat ett arbete med att ta fram en regional handlingsplan för ensamkommande flyktingbarn som försvinner. Socialstyrelsen ska utgöra stöd i detta arbete.

Länsstyrelsen har under året initierat ett samarbete mellan kommuner och näringsliv i mottagandet av ensamkommande barn. En förstudie har gjorts och två pilotkommuner har påbörjat arbetet med att etablera näringslivsråd. Genom en fungerande samverkan mellan Socialförvaltningen, kommunledning och näringsliv skapas en plattform med möjlighet att sjösätta ett antal projekt som syftar till att ge ensamkommande barn och ungdomar förutsättningar och möjligheter till en bra integration i det svenska samhället. Medverkande är företag på både lokal och nationell nivå såsom Microsoft, McDonald's med flera.

Fokusgrupp ensamkommande barn

Länsstyrelsen ingår som öst-regionens representant i länsstyrelsernas nationella fokusgrupp för ensamkommande barn. Gruppen har i arbetet för att nå de kvantitativa målen fokuserat på att utveckla myndighetssamverkan.

Arbetsgruppen har:

- utvecklat dialogen mellan myndigheter och kommuner
- tagit fram en långsiktig förhandlingsstrategi i förhållande till Migrationsverkets prognoser
- beslutat om vägledande riktvärden utifrån de nationellt bedömda behoven
- samverkat kring uppdrag och återrapportering kring regleringsbrev 87
- kartlagt arbetet med regionala förhandlingar
- representerat länsstyrelserna i det nationella nätverket för ankomstkommuner

Länsstyrelsen i Stockholm har även representerat länsstyrelserna i öst-regionen i den nationella arbetsgruppen mellan länsstyrelserna och Migrationsverket. Arbetsgruppens huvudsakliga uppgift är att tillsammans verka för och bidra till att kommunernas mottagande präglas av kvalitet, långsiktighet och hållbarhet. Gruppen har under 2013 främst följt utvecklingen i förhållande till de kvantitativa målen samt fångat upp hinder, möjligheter och utvecklingsbehov hos samtliga aktörer, bland annat genom en gemensam riskanalys där risker och hot mot ett nationellt mottagningssystem i balans identifierats och ligger till grund för det fortsatta arbetet både nationellt och regionalt.

Med anledningen av en ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande har Migrationsverket kallat utpekade aktörer till en arbetsgrupp med uppdrag att arbeta fram hur lagändringen ska implementeras. Länsstyrelsen i Stockholm har särskilt ansvarat för arbetet med att ta fram en nationell fördelningsmodell. Migrationsverket har för att kunna göra en rättvis fördelning av mottagandet baserat sina riktlinjer för utökad möjlighet till anvisning på denna modell arbetet har Socialstyrelsen, länsstyrelser, Sveriges Kommuner och Landsting och Migrationsverket varit rådgivande.

Återrapportering regleringsbrev

RB 75. Länsstyrelsen i Kronobergs län ska ge anvisningar om ansökningsförfarande m.m. för anvisade medel enligt förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar 37 §. Ersättningarna finansieras från det under utgiftsområde 13 uppförda anslaget 1:2 *Kommunersättning vid flyktmottagande*. Insatser som syftar till att öka kommunernas mottagningskapacitet samt möjligheter att tillhandahålla samhällsorientering ska prioriteras. Länsstyrelsen i Kronobergs län ska efter samråd med övriga länsstyrelser besluta om hur stor del av anvisade medel som ska fördelas för disposition av respektive länsstyrelse. Länsstyrelserna ska redovisa till vilka typer av insatser som ersättning enligt ovan nämnda förordning lämnas. Anvisningar för redovisningarna lämnas av Länsstyrelsen i Kronobergs län.

§37

Figur 3. Redovisning av 2013 års sökta och beviljade ersättningar till kommuner

KOMMUN	SÖKT INSATS	SÖKT BELOPP TKR	BEVILJAT BELOPP TKR
Järfälla kommun	Kommunsamverkan för att stärka nyanlända elevers skolgång, öka kommunsamverkan för en bättre modersmålsundervisning samt studiehandledning på modersmål	1 342 000	1 006 500
Lidingö stad	Förstudie flyktiguider (tillsammans med Röda Korset)	177 800	161 200
Sundbybergs stad	Advisory Board för ensamkommande barn. Sundbybergs stad ska starta upp ett så kallat Advisory Board där kommunledning och socialförvaltning tillsammans med det lokala näringslivet aktivt samarbetar för att främja de ensamkommande barnens etablering i samhället.	200 000	200 000
Sigtuna kommun	Advisory Board ensamkommande barn (näringslivsråd) Sigtuna kommun skall starta upp ett så kallat Advisory Board där kommunledning och	200 000	200 000

	socialförvaltning tillsammans med det lokala näringslivet aktivt samarbetar för att främja de ensamkommande barnens etablering i samhället.		
Södertälje kommun	Pilotprojekt BAS – basutbildning för lågutbildade och analfabeter	1 758 933	1 758 933
Södertälje kommun	Förlängning av BAS (se ovan)	956 300	956 300
Södertälje kommun	Kartläggning av målgruppen och implementeringsarbete BAS (se ovan)	317 000	317 000
Summa:		4 952 033	4 599 933

Prioriterat i Länsstyrelsens arbete har varit regional samverkan och insatser som kan höja kapaciteten i mottagandet. Särskilt fokus under året har varit att fortsätta stödja utvecklingen av en mer flexibel och effektiv SFI-undervisning i länet för målgruppen analfabeter och korttidsutbildade. Länsstyrelsen bedömer att Södertäljes ”BAS-projekt” är av särskild vikt för att skapa bättre beredskap för mottagande av nyanlända med ingen eller mycket kort utbildningsbakgrund. Till exempel klarade 92 procent av deltagarna SFI A kursen i BAS-projektet, att jämföra med riksstatistiken för 2012 som låg på 37 procent. Dessutom tog A-kursen i snitt 15 veckor för BAS-deltagarna, att jämföra med riksnittet på 53 veckor.

Vidare har Länsstyrelsen bedömt att det behövs särskilda insatser för att sent anlända elever ska kunna fullfölja grund- och gymnasieskolan med godkända betyg och därför har utvecklingsmedel beviljats ett projekt som ska öka kommunsamverkan för en bättre modersmålsundervisning samt studiehandledning på modersmål.

§37a Flyktingguider och familjekontakter

Figur 4. Redovisning av sökta och beviljade ersättningar till kommuner

Medlen är beviljade av Länsstyrelsen i Jönköpings län.

		SÖKT BELOPP	BEVILJAT BELOPP
Norrtälje kommun	Vänfamiljsverksamhet. Norrtälje kommun i samarbete med Röda korset, Svenska kyrkan, Pingstkyrkan och Norrtälje FN-förening har startat upp en verksamhet med vänfamiljer för att öka kontakterna mellan etablerade familjer och nyanlända i kommunen.	345 000	235 000
Huddinge kommun	Vardagssvenska. Huddinge kommun i samarbete med föreningen Individuell Människohjälp (IM) utvecklar och stärker IM:s befintliga verksamhet "Vardagssvenska", där en volontär som är etablerad i samhället regelbundet möter en nyanländ för att på ett vardagligt sätt ge vägledning i det svenska språket och samhällslivet.	768 040	607 000
Stockholms stad, Rinkeby-Kista sdf	Somaliska högskolestudenter som flyktingguider. Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning i samarbete med Somaliska Riksförbundet har startat upp en verksamhet där högskolestudenter med somalisk bakgrund fungerar som guider/mentor för somaliska nyanlända ungdomar.	323 000	323 000

RB 78. Länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands, Skånes och Kronobergs län ska samla relevanta aktörer för ökat erfarenhets- och kunskapsutbyte i syfte att bidra till en positiv utveckling i stadsdelar med utbrett utanförskap. Arbetet ska utgå från regionala utmaningar och framgångsfaktorer inom det urbana utvecklingsarbetet. Arbetet ska samordnas med Boverkets uppdrag avseende urbant utvecklingsarbete.

Berörda länsstyrelser ska redovisa sina slutsatser av de erfarenhets- och kunskapsutbyten som genomförts samt vilka arbetsformer som använts. Uppdraget ska samordnas av Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Under året så har Länsstyrelsen fokuserat på att vidareutveckla regionala samverkansprocesser. Vi har utgått från att urbant utvecklingsarbete är en tvärssektoriell fråga, där det holistiska perspektivet är viktigt för att synliggöra urbant utvecklingsarbete på regional nivå. Det har blivit tydligt att de utmaningar som vissa geografiska områden står inför är utmaningar som berör hela regionen och inte enbart enskilda stadsdelar. Att synliggöra frågans dignitet och skapa strukturer för olika sakområdena att dra åt samma håll är en angelägen fråga för Länsstyrelsen för att regionen även fortsättningsvis ska vara en ledande tillväxtregion.

Länsstyrelsen i Stockholm har under året fortsatt att vidareutvecklat det arbete med intern samverkan mellan sakområden som har bäring på urban utveckling. Under året har en intern tvärssektoriell grupp bildats med representanter från områden som urban utveckling, arbetsmarknad och integration, folkhälsa och preventiva arbetet inom alkohol, narkotika doping och tobak (ANDT), sociala risker och social oro kopplat till arbetet med risk-och sårbarhetsanalysen (RSA), bostadsförsörjning och hemlöshetsuppdrag, suicidprevention och social hållbarhet i fysisk planering. Kopplingar har även gjorts till andra frågor som Länsstyrelsen arbetar med, såsom regionala tillväxtfrågor och framskrivandet av det regionala programmet för Regionalfonden (ERUF).

Under våren inträffade händelser med bränder och oroligheter runt om i länet varpå samordnade insatser kring arbetet med social oro blev aktuella, både internt på Länsstyrelsen och med berörda aktörer i länet. Den 14 juni 2013 genomfördes ett

kunskapsseminarium om sociala risker och social oro i Kista Science Tower. Inbjudan gick ut brett till alla länets kommuner och de 120 deltagarna kom från många olika kommunala förvaltningar, polis och räddningstjänst med flera.

Samarbetet med Landstinget i Stockholms län, avdelningen för tillväxt- miljö och regionplanering (TMR) har fortsatt under året. I början på året publicerades den förstudie som Länsstyrelsen och TMR tidigare initierat som resulterade i rapporten "Det urbana spelet – resultat av en förstudie om hållbar urban utveckling". Förstudien resulterade bland annat i 99 möjliga åtgärder för urbant utvecklingsarbete som utgör verktyget "Det urbana spelet". Det har utvecklats för att vidga vyerna i arbetet med och i diskussionerna om hållbar urban utveckling.

Länsstyrelsen, TMR och Kommunförbundet i Stockholms län har under året träffats för informationsutbyte och samverkan.

Länsstyrelsen och TMR har under året författat och skickat in en ansökan till Socialfonden (ESF) för genomförande av en förstudie som ska handla om hur man kan hitta nya sätt att arbeta med urbant utvecklingsarbete genom att involvera de boende i området.

Länsstyrelsen har varit delaktig i och sett över aktualiteten av länets regionala utvecklingsprogram RUFS 2010. Tyngdpunkten på uppföljningen i år har legat på strategin "stärk sammanhållningen", med fokus på den socio-ekonomiska boendesegregationen som är en av utmaningarna i arbetet med urbana utvecklingsområden. I uppdraget till det nationella programmet för Europeiska socialfonden 2014–2020 genomfördes en SWOT-analys och regionen enades bland annat om att de inomregionala skillnaderna bör ses som ett hot mot länets fortsatta tillväxt.

Vidare har Stockholmsregionens "Förslag till regionalt strukturfondsprogram för investeringar i tillväxt och sysselsättning i Stockholm 2014–2020" lämnats. Förslaget innebär bland annat att hållbar stadsutveckling är den övergripande målsättningen för alla insatser i regionalfondsprogrammet.

Länsstyrelsen samlar ett antal aktörer inom arbetsmarknadsområdet i ett arbetsmarknadsråd, som leds av landshövdingen. I rådet deltar Arbetsförmedlingen, Kommunförbundet

Stockholms Län, Stockholms läns landsting, Stockholm stad, Stockholms universitet, Kungliga Tekniska högskolan, Södertörns högskola, Företagarna Stockholms län, Stockholms hantverksförening, LO, SACO och TCO. Rådet används som ett forum för att dels sprida goda exempel på insatser och ge inspiration, dels för att säkerställa att valda strategier har stöd i regionen. Arbetsmarknadsrådet har under året fokuserat på flera av de områden som det urbana utvecklingsarbetet tar sin utgångspunkt i, såsom ungdomars arbetslöshet och utanförskap, elevers skolresultat i grund- och gymnasieskolan, den låga sysselsättningen hos utrikes födda, länets kompetensförsörjning och matchningsproblematik på arbetsmarknaden samt de inomregionala skillnaderna som finns i länet vad gäller arbetsmarknad och kompetensförsörjning.

Länsstyrelsen har i år påbörjat arbetet med att skapa arenor för erfarenhets- och kunskapsutbyte där vi bjuder in aktörer från alla kommuner. I år har samverkan med Stockholms stad mestadels skett genom arbetet med social oro och kunskapskonferensen som genomfördes med anledning av oroligheterna i Järvaområdet. Den 17 oktober i år bjöds Länsstyrelsen in till ett seminarium i Södertälje med särskilt fokus på stadsdelen Fornhöjden. Den 11 december bjöd vi in till en träff om det urbana utvecklingsarbetet med fokus på erfarenhetsutbyte och planering för insatser inför nästkommande år. Flera representanter från Stockholms stad och Södertälje var med, likaså representanter från Arbetsförmedlingen, Skolverket, Kommunförbundet Stockholms Län och Stockholms läns landsting (TMR).

Något som framkommit i kommunkontakterna är uttryck för besvikelse över att modellen för stimulansmedlen inte kan presenteras i år och att kommunerna förväntas initiera satsningar utan att veta hur mycket medel de får. Samarbetet med kommunerna anses god även om ett stadigvarande nätverk med kommunrepresentanter från flera sakområden behöver utvecklas över tid.

I början på året togs en nationell handlingsplan fram för de fyra länsstyrelserna som har uppdraget kring urban utveckling. Under året genomfördes även en nationell forskningskonferens inom urbant utvecklingsarbete i Kristianstad 11–12 september, tillsammans med Boverket, Arbetsmarknadsdepartementet,

Länsstyrelserna och Kristianstads kommun. Utvärderingen från konferensen har visat att drygt 89 procent av deltagarna ansåg att helhetsintrycket från dagarna var bra eller mycket bra och 79 procent svarade att konferensen bidrog till kunskapsutbyte.

Samverkan på nationell nivå har fungerat bra mellan berörda myndigheter under året och arbetet med att vidareutveckla samordningen kommer att fortsätta. Samverkan med Skolverket har vidareutvecklats och de kommer från nästa år ha en tydligare roll i samverkan.

Länsstyrelsen samverkar även med Statistiska centralbyrån (SCB) i deras referensgrupp för integrationsdatabasen (STATIV).

Länsstyrelsen i Stockholms län har återrapporterat uppdraget enligt anvisning från Länsstyrelsen i Västra Götaland. Utförligare redovisning återrapporteras av Västra Götaland för berörda länsstyrelser och en separat rapport kommer att skickas in av Västra Götaland.

RB 86. Länsstyrelserna ska redovisa hur Sveriges rättsliga åtaganden om icke-diskriminering och mänskliga rättigheter belyses, analyseras och beaktas i den egna verksamheten i enlighet med 5 § punkten 5 i förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion samt bedöma resultatet av detta. Redogörelsen ska innehålla information om bl.a. hur länsstyrelserna samarbetat med andra berörda myndigheter samt vilka åtgärder som har vidtagits för att stödja kommunernas arbete med dessa frågor.

Åtgärder som har vidtagits för att följa upp länsstyrelsernas handlingsplan för lika rättigheter och möjligheter 2010–2012 ska redovisas särskilt.

Länsstyrelsen har under 2013 arbetat utifrån visionen att Stockholms län ska vara en attraktiv och inkluderande storstadsregion. Under året har vi arbetat brett med frågan, bland annat via utbildningsinsatser, insatser mot diskriminering av minoriteter, insatser mot främlingsfientlighet och rasism, insatser i arbetet med rätten till arbete, hälsa, bostäder, nationella minoriteters rättigheter samt insatser gällande arbetsmarknads och näringslivsfrågor. Vi har även under året beaktat mänskliga rättigheter i finansiering av

projekt. De väsentligaste aktiviteterna utifrån olika sakområden beskrivs nedan.

Diskrimineringsfri region

För det strategiska arbetet med en diskrimineringsfri region har Länsstyrelsen initierat ett regionalt nätverk för samordning av arbetet mot främlingsfientlighet och diskriminering. Nätverket består av företrädare från kommuner, forskare, myndigheter och den frivilliga sektorn.

Under 2013 har deltagande organisationer beslutat att gemensamt uppmärksamma FN:s internationella dag för avskaffande av rasdiskriminering. Förutom att gemensamt uppmärksamma dagen planeras en konferens på temat diskriminering i Stockholms län under 2014.

Regional samverkan för mångfaldsfrågor i Stockholmsregionen

Under året har samplanering och samordning av insatser skett inom Länsstyrelsens uppdrag kring mänskliga rättigheter och TMR:s uppdrag med uppföljning av den regionala strategin ”frigöra livschanser”. Länsstyrelsen har i samverkan med TMR arbetat med att bygga upp ett arbetsgivar-nätverk, ”Regional samverkan för mångfaldsfrågor”, med Taxi 020, Kungliga Tekniska högskolan, Proffice, Stockholms läns landsting, Sigtuna kommun, Locum, Sodexo samt Polismyndigheten i Stockholms län.

Arbetsgivar-nätverket har identifierat gemensamma behov och utmaningar för den regionala utvecklingsprocessen. För att precisera och sprida arbetet har deltagande aktörer gemensamt genomfört kunskapshöjande analyser, med fyra särskilda seminarier. Till varje seminarium har forskningsläget analyserats och varje samverkanspart har förankrat resultaten i den egna organisationen. Kunskapen har bidragit till ett gemensamt lärande och har kopplats ihop med de övriga regionala programarbeten som bedrivs, bland annat i arbetet med att främja social sammanhållning i länet. Arbetsgivar-nätverket har fått internationell uppmärksamhet och presenterades vid europeiska kommissionens högnivåmöte i Warszawa, ”Diversity Management for inclusive growth”.

Nationella minoriteters grundläggande rättigheter

I arbetet med informationskonferenser om lagens grundskydd har vi genomfört sammanlagt tio samrådsmöten med centrala minoritetsorganisationer, både enskilt med respektive nationell minoritet och med alla fem minoriteterna gemensamt. Ett extrainsatt samrådsmöte med företrädare för den romska minoriteten har genomförts med anledning av mediernas avslöjanden om registrering av romer.

Länsstyrelsen har tillsammans med Sametinget producerat en inspirationsskrift om samråd och en skrift om äldreomsorg för nationella minoriteter. Handboken "Nationella minoriteters rättigheter" har reviderats, utökats samt tryckts i ny upplaga. Fem digitala nyhetsbrev om aktuella frågor och aktiviteter inom området nationella minoriteter har publicerats under året.

I arbetet med att ge råd och stöd till alla nya kommuner och landsting i förvaltningsområden för finska och/eller meänkieli har vi i samarbete med Sametinget, Region Skåne, Landstinget i Södermanland och länsstyrelserna genomfört fyra utbildningskonferenser för 73 kommuner i Skåne, Stockholm, Södermanland och Västerbotten. Sammanlagt under perioden 2011–2013 har 20 länskonferenser genomförts. Tillsammans med Sametinget har vi deltagit i Mänskliga rättighetsdagarna i Stockholm samt i Kvalitetsmässan/Politikerdagarna i Göteborg där vi informerat och spridit material om nationella minoriteter till allmänheten, civilsamhällets organisering, tjänstemän och förtroendevalda.

Under året har Länsstyrelsen och Sametinget, med stöd av Sweco, utvecklat uppföljningsverktyget så att effekterna av minoritetspolitiken tydligare ska kunna mätas och följas utifrån minoritetspolitikens mål och målområden. Det utvecklade uppföljningsverktyget har använts för första gången vid årets insamlande av underlag från kommuner, landsting med flera förvaltningsmyndigheter och minoritetsorganisationer.

Rätten till hälsa i flyktningmottagande

Länsstyrelsen deltog under höstterminen 2013 i ett utvecklingsprojekt kring migration och hälsa tillsammans med Lunds universitet. Länsstyrelsen deltar även i projektet "migration och hälsa MILSA", som drivs av Partnerskap Skåne.

Projektet syftar bland annat till att utveckla samarbetet i frågor som berör nyanländas hälsa. Plattformen ska utgöra ett stöd i arbetet med en hälsofrämjande arbetsmarknads-etablering.

På uppdrag av det regionala samrådet för etablerings- och flyktingfrågor har en arbetsgrupp med representanter från relevanta myndigheter, inklusive Länsstyrelsen, haft ett uppdrag att kartlägga de olika aktörernas ansvarsområden samt identifiera åtgärder som kan förkorta den nyanländes väg till etablering, genom att skapa en bättre samordning av hälso- och sjukvårds- samt rehabiliteringsinsatser i Stockholms län.

I arbetet med beredskap och kapacitet för asylsökande har Länsstyrelsen fokuserat på att ge särskild återkoppling och stöd för att lyfta betydelsen av barn- och jämställdhetsperspektivet i utveckling av insatser kopplade till ansökningsförfarandet av § 37 och § 37a medel enligt förordningen (2010:1122).

Under hösten 2013 deltog Länsstyrelsen på MR-dagarna i Stockholm, i en paneldebatt om asylrätten och etablering utifrån ett MR-perspektiv.

Mänskliga rättigheter vid samhällsorientering

Länsstyrelsen har under året genomfört en kompetensutvecklingsinsats riktad till gruppen samhällskommunikatörer med fokus på jämställdhet och mänskliga rättigheter. Syftet är att kommunernas samhällsorientering ska genomföras av mänskliga rättigheter, diskrimineringslagen och de jämställdhetspolitiska målen.

Vidare har två seminarier genomförts under året:

- ett seminarium för kommunerna med information om den nya lagstiftningen angående rättigheter för den utökade målgruppen för samhällsorientering, med möjlighet att utbyta idéer kring hur kommunerna kan arbeta kring den utökade målgruppen
- ett seminarium för arbetsförmedlingens etableringshandläggare med syftet att öka antalet individer som anmäls till samhällsorienteringen genom att ge grundläggande kunskap om att samhällsorienteringen är en del av ett bredare arbete med mänskliga rättigheter.

Mänskliga rättigheter i arbetet med miljöfrågor

Länsstyrelsens arbete med miljöfrågor utgår ifrån en fastställd värdegrund. Utgångspunkten är att varje handläggare ska vara saklig och objektiv i bedömningar och bemötande. Inom ramen för de så kallade LONA-bidragen har särskilda prioriteringar gjorts för projekt och utvecklingsmedel till insatser som stöder individens rättigheter.

I skyddad natur arbetar vi med tillgänglighetsåtgärder för personer med funktionsnedsättning, till exempel förbättrad framkomlighet för rullstolsburna.

Sociala rättigheter och rätten till bostad

Länsstyrelsen har under året gett råd, stöd och information om hur kommuner och byggherrar kan arbeta med jämställdhet, unga och nyanlända, kopplat till bostadsförsörjning och bostadsbyggande. Årets bostadsmarknadsanalys har exempelvis lyft ungdomars och nyanlända flyktingars situation. Länsstyrelsen har bland annat lett en workshop kring jämställdhet och bostäder på en länsstyrelsekonferens. När översiktsplaner granskas i samrådskedet tittar Länsstyrelsen på om sociala rättighetsfrågor och jämställdhet och trygghetsfrågor finns upptagna.

Länsstyrelsen har ett treårigt uppdrag att stödja länets kommuner i arbetet med att motverka hemlöshet, i synnerhet bland barnfamiljer. Inom ramen för uppdraget har bland annat fem kommunbesök genomförts tillsammans med regeringens hemlöshetssamordnare. Därutöver har seminarier arrangerats samt egna kommunbesök genomförts, bland annat tillsammans med ett nätverk för socialsekreterare i "Stockholm Nordost". Länsstyrelsen är också ordförande i den nationella arbetsgruppen för hemlöshetsuppdraget. Det arbetet har bland annat inneburit att arrangera två konferenser för länsstyrelsernas kontaktpersoner, sammanställa länsstyrelsernas årliga hemlöshetsarbete samt att arrangera fyra nationella konferenser som totalt besöktes av över 800 personer. Den sista punkten genomfördes i samarbete med regeringens hemlöshetssamordnare.

Särskilda insatser i arbetet med barnkonventionen

Länsstyrelsen har under året genomfört en myndighetskartläggning av arbetet med barnkonventionen. Samlade synpunkter utifrån varje sakområde framfördes vid Länsstyrelsens deltagande i regeringens hearing kring barnkonventionens tillämpning.

I ett bredare arbete, för att utveckla nya metoder för barns inflytande över Länsstyrelsens verksamhet, finns det numera en särskild barnsida på vår externa hemsida.

Länsstyrelsen har under året fortsatt sitt arbete med stödprogram för barn genom att utföra en fördjupningsstudie av de goda exempel på boenden som framkom vid den nationella kartläggningen av barn utsatta för människohandel. Baserat på fördjupningsstudien startade Länsstyrelsen ett pilotprojekt, som ska pågå fram till november 2014. Pilotprojektet är grunden för utvecklingen av ett nationellt stödprogram för barn med regionala kvalificerade boende och samverkansstrukturer.

I detaljplaneyttranden och i rådgivning beaktas särskilt ett barnperspektiv till exempel för dålig luftkvalitet eller bullriga miljöer. Ett ökat barnperspektiv och tillgänglighetsperspektiv har inneburit att kommunerna själva lyfter barnets rättigheter.

Uppföljning av länsstyrelsernas handlingsplan för lika rättigheter och möjligheter

För ett koncentrerat arbete med rättighetsfrågor har Länsstyrelsen under 2013 inrättat en ny enhet – enheten för arbetsmarknads- och rättighetsfrågor – under avdelningen för tillväxt, med ett särskilt fokus på rättighetsperspektivet.

I väntan på en slutrapport om länsstyrelsernas handlingsplan för lika rättigheter och möjligheter har vi under året genomfört en myndighets-specifik uppföljning av handlingsplanen. Utifrån uppföljningen har myndigheten valt att särskilt prioritera åtgärder riktade till arbetet med aktiva åtgärder och fortsatta utbildningssatsningar.

Myndigheten har genomfört grundläggande utbildningar om mänskliga rättigheter för samtliga av länsstyrelsen nyanställda under året. Arbetssättet har lett till konkreta kopplingar

mellan myndighetens sakområden och mänskliga rättigheter och följer den länsstyrelsegemensamma utbildningsmodellen. Länsstyrelsens chefer och HR-konsulter har särskilt utbildats i kompetensbaserad rekrytering, med syfte att tillämpa ett antidiskrimineringsperspektiv. I arbetet med breddad rekrytering har våra annons-texter kvalitetsäkrats utifrån den länsstyrelsegemensamma mallen. För att säkerställa att diskriminering inte förekommer på myndigheten har det skett en uppdatering av den interna rutinen för kränkande särbehandling.

I det interna arbetet med att säkerställa rätten till gynnsamma och rättvisa arbetsvillkor har myndigheten genomfört en lönekartläggning. Lönekartläggningen har antagits i bred samverkan med de lokala fackliga företrädarna på myndigheten.

Länsstyrelseinstruktion 5§

4. vid samråd, beslut och andra åtgärder verka för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning

Länsstyrelsen har under 2013 satsat på kartläggning, information, analys och kompetensutveckling inom området migrationshälsa. Se också mer utförlig redovisning under tidigare avsnittet "Hälsa".

Två insatser som särskilt inriktar sig på nyanländas funktionsnedsättning, där Länsstyrelsen deltar, är:

- Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige (SIOS) projekt som syftar till att skapa en bättre samverkan mellan berörda aktörer när det gäller vuxna nyanlända med funktionsnedsättning eller trauma (medsökande i projektet är förutom Länsstyrelsen även Migrationsverket och Arbetsförmedlingen)
- Synskadades riksförbund projekt för att prova en modell som kombinerar svenska för invandrare och rehabilitering för personer med synnedsättning.

5. integrera de mänskliga rättigheterna i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta rättigheterna i den egna verksamheten, särskilt skyddet mot diskriminering

Inom området "individens rätt till hälsa" har vi i arbetet med integration satsat på kompetensutveckling inom migrationshälsa. Se också mer utförlig redovisning under tidigare avsnitt "Hälsa".

Ett underlag för dialog kring mottagande, med utgångspunkt i de mänskliga rättigheterna, är framtaget i det gemensamma metodstödet för länsstyrelsernas förhandlingsarbete med överenskommelser om mottagning.

Myndigheten har genomfört grundläggande utbildningar om mänskliga rättigheter för samtliga av länsstyrelsen nyanställda under året. Arbetssättet har lett till konkreta kopplingar mellan myndighetens sakområden och mänskliga rättigheter och följer den länsstyrelsegemensamma utbildningsmodellen. Länsstyrelsens chefer och HR-konsulter har särskilt utbildats i kompetensbaserad rekrytering, med syfte att tillämpa ett antidiskrimineringsperspektiv. I arbetet med breddad rekrytering har våra annons-texter kvalitetsäkrats utifrån den länsstyrelsegemensamma mallen. För att säkerställa att diskriminering inte förekommer på myndigheten har det skett en uppdatering av den interna rutinen för kränkande särbehandling.

I det interna arbetet med att säkerställa rätten till gynnsamma och rättvisa arbetsvillkor har myndigheten genomfört en lönekartläggning. Lönekartläggningen har antagits i bred samverkan med de lokala fackliga företrädarna på myndigheten.

Nationella minoriteter

Återrapportering regleringsbrev

RB 85. Länsstyrelsen i Stockholms län har ett nationellt uppföljnings- och samordningsansvar för minoritetspolitiken och ska verka för det fastställda målet med utpekade delområden.

Länsstyrelsen i Stockholms län ska i samråd med Sametinget särskilt redovisa:

– Hur medel från utgiftsområde 1, anslaget 7:1 *Åtgärder för nationella minoriteter*, har använts och bedöma det fortsatta behovet av medel,

– hur myndigheten har följt och utvärderat tillämpningen av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, samt vilka stödande och samordnande insatser som har gjorts med anledning av detta, och

– genomförda kunskapshöjande insatser och behovet av ytterligare insatser avseende såväl Sveriges internationella åtaganden som nationell lagstiftning.

Länsstyrelsen ska också fördela stöd enligt förordningen (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter.

Redovisningen ska särskilt belysa effekterna av insatser inom det minoritetspolitiska målets delområden; diskriminering och utsatthet, inflytande och delaktighet samt språk och kulturell identitet. En samlad rapport ska lämnas till Regeringskansliet (Arbetsmarknadsdepartementet med kopia till Socialdepartementet) senast den 10 mars 2014.

Medel, utgiftsområde 1, anslag 7:1

Länsstyrelsen fördelar tillsammans med Sametinget statsbidrag till de kommuner, landsting och regioner som ingår i förvaltningsområdena. Under året fördelade Länsstyrelsen 47 185 985 kronor till sammanlagt 48 kommuner, sju landsting och en region som ingår i förvaltningsområdena för finska och meänkieli.

Statsbidraget till organisationer som företräder nationella minoriteter regleras i förordningen (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter. Förordningen gäller inte i fråga om Sametinget och organisationer som företräder samer. Sista ansökningsdag för statsbidrag för verksamhetsåret 2013 var den 1 oktober 2012. Från augusti erbjöd Länsstyrelsen rådgivning och stöd via konsult till de organisationer som önskade hjälp i arbetet med bidragsansökan. Vid ansökningstidens slut hade 14 ansökningar inkommit och statsbidraget på sammanlagt 4,6 miljoner beviljades till nio organisationer enligt följande:

- Roma Institutet – 326 579 kronor
- Centraförbundet Roma International – 336 053 kronor
- Romano Pasos Research Centre – 231 842 kronor
- Riksförbundet Romer i Europa – 288 684 kronor
- Judiska Församlingarnas i Sverige Centralråd – 435 263 kronor
- Sveriges Jiddischförbund – 387 895 kronor
- Svenska Tornedalingars Riksförbund – 737 895 kronor
- Sverigefinländarnas delegation – 350 000 kronor
- Sverigefinska Riksförbundet – 1 505 789 kronor

Samtliga organisationer som erhöll statsbidrag för verksamhetsåret 2012 inkom med ekonomisk redovisning samt verksamhetsberättelse.

Länsstyrelsen har sammanfattat redogörelserna i en rapport till regeringen. Slutsatserna är att bidraget använts enligt förordningens syfte att stödja och underlätta verksamheten för de organisationer som företräder de nationella minoriteterna. Bidragets effekter är framförallt att det gett grundläggande möjligheter för organisationerna att bedriva verksamhet och att utvecklas.

Uppföljning

Länsstyrelsen och Sametinget har i uppdrag att följa upp hur minoritetspolitiken och lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk tillämpas av förvaltningsmyndigheter. Detta innebär bland annat att följa hur kommuner, landsting, regioner och andra myndigheter lever upp till sina åtaganden. Rapporten avseende uppföljningen för 2012 redovisades till regeringen i mars 2013. En samlad rapport som belyser effekterna av insatser inom det minoritetspolitiska målets delområden under 2013 ska redovisas till regeringen 10 mars 2014.

Förstärkt uppföljning

I syfte att vidareutveckla systemet för uppföljning av det minoritetspolitiska arbetet nationellt har Länsstyrelsen erhållit ett bidrag från regeringen om 517 tkr. Under året har Länsstyrelsen och Sametinget, med stöd av Sweco Eurofutures, utvecklat uppföljnings-systemet så att resultaten och effekterna av minoritetspolitiken tydligare ska kunna mätas och följas utifrån minoritetspolitikens mål och målområden. Det utvecklade uppföljnings-verktyget har använts för första gången vid årets insamlande av underlag från kommuner, landsting med flera förvaltningsmyndigheter och minoritetsorganisationer. Resultatet redovisas i Länsstyrelsens och Sametingets årliga uppföljningsrapport till regeringen 10 mars 2014.

Kunskapshöjande insatser

Från den 1 januari 2013 ingår ytterligare åtta kommuner i något av förvaltningsområdena för finska, samiska och/eller meänkieli. Det innebär att sammanlagt 64 kommuner, 11 landsting och en region ingår i något eller flera av dessa områden. De nya kommunerna har under året fått utbildning om minoritetspolitiken och dess delområden samt lagstiftningen. Länsstyrelsen och Sametinget har även inbjudit samtliga kommuner och landsting/regioner i förvaltningsområdena till två träffar för aktuell information och erfarenhetsutbyte. Därutöver har vi genomfört ett flertal kommunbesök samt medverkat i olika informationsmöten och konferenser.

År 2011 påbörjades ett samarbete med andra länsstyrelser för att nå de kommuner som inte tillhör något förvaltningsområde. Kommunerna och andra aktörer i respektive län har inbjudits till utbildningskonferenser med fokus på kommunernas åtagande enligt lagens grundskydd. Under 2013 har vi, i samarbete med Sametinget, Region Skåne, Landstinget i Sörmland och länsstyrelserna genomfört fyra utbildningskonferenser för 73 kommuner i Skåne, Stockholm, Sörmland och Västerbotten. Sammanlagt under perioden 2011–2013 har 20 länskonferenser genomförts. Enligt Länsstyrelsens bedömning finns fortsatt behov av informations- och utbildningsinsatser utanför förvaltningsområdena då det är svårt att nå samtliga kommuner. Det återstår även fyra län.

Under året har Länsstyrelsen tillsammans med Sametinget producerat informationsmaterial om samråd och en skrift om äldreomsorg för nationella minoriteter. Handboken "Nationella minoriteters rättigheter" har reviderats, utökats samt tryckts i ny upplaga. Fem digitala nyhetsbrev om aktuella frågor och aktiviteter inom området nationella minoriteter har publicerats under året. Informationsmaterialen är mycket efterfrågade från kommuner och minoritetsorganisationer och bedömningen är att det finns ett stort behov av ytterligare information som täcker olika verksamhetsområden.

Länsstyrelsen har, tillsammans med Sametinget, deltagit i Mänskliga rättighetsdagarna i Stockholm samt i Kvalitetsmässan/Politikerdagarna i Göteborg med information om nationella minoriteter till allmänheten, civilsamhällets organisering, tjänstemän och förtroendevalda.

Länsstyrelsen och Sametinget har, i samarbete med byrån Konkret, utarbetat en ny informations- och kommunikationsstrategi för åren 2014–2015. Strategin omfattar kunskapshöjande insatser, utbildningsinsatser, informationsinsatser samt stödande insatser.

Centralt för minoritetspolitiken är samråd mellan företrädare för minoriteterna och myndigheter på olika nivåer. Länsstyrelsen har genomfört sammanlagt tio samrådsmöten med centrala minoritetsorganisationer, både enskilt med respektive nationell minoritet och med alla fem minoriteterna gemensamt. Samråden med respektive minoritet under hösten har skett i samarbete med fem utbildningsmyndigheter. Ett extrainsatt samrådsmöte med företrädare för den romska minoriteten har genomförts med anledning av mediernas avslöjanden om registrering av romer. Det påbörjade arbetet med att utveckla modeller för samråd på olika nivåer har försenats i avvaktan på personalförstärkning och beräknas pågå även under 2014.

Strategin för romsk inkludering

Länsstyrelsen i Stockholms län har i uppdrag att samordna och följa regeringens strategi för romsk inkludering 2012–2032 (skr. 2011/12:56). Länsstyrelsen har det övergripande ansvaret för att samordna uppföljningen av strategin. Vi samordnar även den nulägesbeskrivning som ska göras av romernas situation i de fem pilotkommunerna inom områdena arbete, utbildning,

bostad, hälsa och social omsorg samt trygghet. Därutöver ska Länsstyrelsen tillse att en telefonrådgivning om hälsa för romska flickor och kvinnor inrättas samt genomföra ett arbete för att få fördjupad kunskap om frågor som är relevanta för jämställdheten mellan romska män och kvinnor samt flickor och pojkar. Samtliga uppdrag ska ske med romsk delaktighet och inflytande.

I uppdragen ingår att stödja pilotkommunerna i deras arbete, bland annat med att arrangera lärandeträffar, samordna extern utvärdering och samarbeta med Sveriges Kommuner och Landsting i deras projekt som syftar till att stötta kommunerna i att etablera kvalitativa och systematiska samråd. Därutöver har Länsstyrelsen i uppdrag att finansiera uppbyggnaden av ett nationellt nätverk för kommuner att arbeta med romsk inkludering.

Under 2013 har ett flertal lärandeträffar genomförts på teman som efterfrågats i pilotkommunerna, bland annat i mänskliga rättigheter och ett rättighetsbaserat förhållningssätt.

Länsstyrelsen har upphandlat Raoul Wallenberg Institute för extern utvärdering. Arbetet med att fördjupa och konkretisera utvärderingen har påbörjats i samråd med pilotkommunerna. En arbetsgrupp för nulägesbeskrivningen är etablerad med Arbetsförmedlingen, Socialstyrelsen, Boverket, Folkhälsoinstitutet, Skolverket och DO samt åtta romska sakkunniga. Samtal har förts med Region Skåne, Helsingborgs kommun och 1177Vårdguiden angående telefonrådgivningen. Bedömningen är att en telefonrådgivning kan starta under våren 2014 i samverkan mellan dessa aktörer. Det kommunala nätverket har startat och 20 kommuner har deltagit på något av nätverkets tre möten under 2013.

Länsstyrelsen har under 2013 etablerat kontakter med romska sakkunniga och etablerat ett nationellt forum för de romer som är aktiva i pilotkommunerna. Vi har även byggt upp enskilda relationer med romer, samverkat i ett projekt med Romska Ungdomsförbundet som finansieras av Ungdomsstyrelsen och anställt en romsk resursperson som har en "brobygggarroll" mellan Länsstyrelsen och romer i Sverige. Deltagande och inflytande bör genomgående säkerställas i strategin och Länsstyrelsen ser det som en förutsättning för att strategins mål ska uppnås.

Transnationellt

Länsstyrelsen har fortsatt sitt engagemang i "EURoma", ett nätverk för EU:s medlemsländer med syftet att effektivisera användandet av den europeiska socialfonden så att förbättringar genomförs för den romska minoriteten i Europa. Vi har även deltagit i socialfondsprojektet "Networking Europe", vars målsättning är ett ökat transnationellt utbyte mellan Stockholmsregionen och länderna runt Östersjön. En del av projektet är att lära om romers situation i Europa. Ett regionalt nätverk, "Stockholm Roma Net", är bildat med ett flertal av Stockholmsregionens kommuner, flera myndigheter och organisationer från den ideella sektorn.

Organisationsstyrning

Under året har Länsstyrelsen påbörjat arbetet med att föra in lean som arbetssätt och som övergripande strategi för Länsstyrelsens utvecklingsarbete. Lean är ett förhållningssätt och en arbetsmetod som utgår från kundens behov och ska effektivisera verksamhetens flöden med värdet för kunden i fokus.

Lean är en av flera byggstenar i den förändringsprocess som Länsstyrelsen är inne i och ska skapa bättre förutsättningar för myndigheten att nå sitt övergripande mål, nämligen att vara en av landets mest effektiva och välskötta myndigheter. För att klara detta måste vi utveckla och förbättra våra arbetssätt och våra arbetsredskap. Det är viktigt att förtydliga att lean inte handlar om att öka arbetsbelastningen för myndighetens medarbetare utan det handlar om att stärka medarbetarnas inflytande, engagemang och arbetsglädje genom att ta bort icke-värdeskapande arbete.

Under året har Länsstyrelsen tecknat avtal med en ny hyresvärd med planerat inflyttningsdatum den första juli 2015. Fastigheten, som möter våra behov enligt det lokalprogram som Länsstyrelsen har arbetat fram, har ett centralt läge där vi kommer att skapa en modern, effektiv och attraktiv arbetsplats för våra medarbetare samt en bra mötesplats för våra kunder, samarbetspartners och andra som besöker oss. Ytan minskas och den nya lokalen kommer att erbjuda en öppnare lösning och lägre hyra.

För att möjliggöra ett digitalt arbetssätt har en e-signaturlösning utvecklats och arbetet med en lösning för e-arkiv påbörjats.

En god intern styrning och kontroll, säkerställs via en modell som är framtagen inom myndigheten. Strukturen för hur arbetet med intern styrning och kontroll ska gå till på Länsstyrelsen är etablerad sedan några år tillbaka. De krav som ställs i Förordning (2007:603) om intern styrning och kontroll (FISK) har integrerats i Länsstyrelsens eget arbete för att skapa en effektiv styrning och ledning av myndigheten.

FISK är nu helt integrerat då målen/aktiviteterna i verksamhetsplanen (VP) och uppdragen i regleringsbrevet riskvärderas och klassas. Till varje tertialuppföljning så ska riskanalyserna tas fram och uppdateras ute på avdelningarna vilket

ger engagemang och förankring. Riskanalysen omfattar både kärn- och stödverksamhet. De fyra verksamhetskraven beaktas. Vidare ska handlingsplaner upprättas på riskvärden över 8. Om riskvärdet är över 12 så ska också en kontrollplan upprättas. Maximal riskvärde är 16. Allt arbete ska dokumenteras och avdelningarna ska följa upp handlingsprogram samt kontrollplaner.

Till tertialuppföljning 1 och 2 gjorde avdelningarna riskanalys mot VP och regleringsbrevsuppdrag. Det fanns några risker med högsta värde 16, värde 12 och värde 9. Till dessa risker finns kontrollplaner respektive handlingsplaner i enlighet med modellen. Länsstyrelsens bedömning är att avdelningarna har en bra uppfattning om sina risker och hur de ska hantera det. Vidare följer de arbetet löpande.

I samband med tertialuppföljning 2 så gjordes också en ackumulerad riskanalys för hela Länsstyrelsen. Sammantaget fanns det 21 risker. Flest risker fanns inom områdena finansiering, IT-stöd och kompetensförsörjning. Riskvärde 12 fanns inom 6 risker, riskvärde 9 inom 8 risker och riskvärde 8 inom 4 risker. De ackumulerade riskerna kommer att hanteras i inom projektet ”En modern och effektiv myndighet”.

Samtliga avdelningschefer samt enhetscheferna för Länsledningens stab och Enheten för analys har skrivit under ett särskilt intygande om riskbedömning och riskhantering av den interna styrningen och kontrollen inom verksamheten. Vidare görs en bedömning av den interna styrningen och kontrollen. Samtliga chefer intygar att den interna styrningen och kontrollen är tillfredsställande. Intygandet avser hela 2013 och utgör ett delunderlag till ledningens bedömning i årsredovisningen.

Det ovan nämnda utgör en sammanfattande redovisning av de omständigheter som har legat till grund för ledningens bedömning av den interna styrningen och kontrollen.

Personaluppgifter

Enligt kraven i FÅB 3 kap 3§ ska myndigheter redovisa de åtgärder som har vidtagits i syfte att säkerställa att kompetens finns för att fullgöra de uppgifter som avses i 1§ första stycket. I redovisningen ska det ingå en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter. (Förordning 2008:747)

Återrapportering

Inledning

Länsstyrelsen fortsatte under året arbetet utifrån ett långsiktigt mål att Länsstyrelsen attraktivitet som arbetsgivare ska stärkas. De insatser som genomfördes under året bedömer vi har haft god effekt. Personalomsättning motsvarar genomsnittet för statliga myndigheter i närområdet och sjukfrånvaron var fortsatt låg under året, till och med något lägre än föregående år. Vi har tillgodosett vårt behov av kompetens genom framgångsrika rekryteringar, internt såväl som externt, och genom att kompetensutveckla befintlig personal.

Kompetensförsörjning

Medarbetarsamtal genomfördes under året på ett bra sätt. I de allra flesta fall åstadkoms individuella utvecklingsplaner. Länsledningsgruppen har genomfört utbildningsprogrammet ”Sju goda vanor”. Utvecklingsarbete med FARAX (360-gradersverktyg) inleddes i och med att elva enhetschefer och två avdelningschefer använde med verktyget.

Vi hade en fortsatt hög arbetsbelastning på myndigheten. Detta har föranlett chefer och medarbetare att uppmärksamma symptom och vidta tidiga åtgärder för att motverka frånvaro och effektivitetsförluster. Vår förmåga till tidig upptäckt och tidiga åtgärder har utvecklats ytterligare.

Under året har myndigheten varit utställare vid ett antal arbetsmarknadsdagar där vi representerats av medarbetare från verksamheterna. Informationsmaterial har nyproducerats i samarbete mellan informations- och personalavdelningarna.

Omfattande satsning har gjorts på kompetensutveckling i Windows och drygt en tredjedel av personalen har genomgått två eller flera utbildningsdagar. Satsningen har finansierats med utvecklingsmedel inom ramen för trygghetsavtalet.

Länsstyrelsen Stockholm är en av de myndigheter som löpande deltar i arbetsgivarverkets projekt ”Attraktiv arbetsgivare”, som startade 2013, för att bli ännu bättre på att attrahera rätt kompetens.

Verksamhetsutveckling

Det stora verksamhetsutvecklingsprojektet under året har varit igångsättandet av lean. Pilotprojekt har identifierats och startats och ett antal utbildnings- och utvecklingsinsatser har engagerat en stor del av myndighetens anställda.

Under året har samtliga nyanställda chefer (elva, varav fyra internrekryterade) fått tidsbegränsade chefsförrordnanden på mellan två och fyra år. Arbetet med att ta fram en ledarpolicy och ledarprofil för myndigheten har slutförts. Den ska vara ett hjälpmedel i allt arbete som har koppling till ledarskap bland annat genom att tydligt ange vilka beteenden som eftersträvas i ledarskapet och genom att synliggöra vilket stöd myndighetens chefer har i sitt ledarskap.

Den 1 mars startade den nybildande avdelningen för samhällsbyggnad sin verksamhet. Arbetet med att skapa nya arbetsformer och med att bemanna den nya avdelningen har varit omfattande och framgångsrikt. Den 1 januari fördes den tidigare enheten för sociala frågor över till avdelningen för tillväxt från avdelningen för social utveckling som avvecklades. Den 1 november övergick kontaktcenter från enheten för kundtjänst inom avdelningen för rättsliga frågor till enheten för upphandling och service inom avdelningen för administration.

Rekrytering

Antalet anställda på Länsstyrelsen i Stockholms län var 482 personer (inklusive timanställda) 31 december 2013. Av dessa var 333 kvinnor och 149 män. Detta motsvarar 69 respektive 31 procent av de anställda.

Cirka åtta procent hade någon form av tidsbegränsad anställning. 76 personer slutade under året varav 43 tillsvidareanställda och 33 tids-

begränsat anställda. Länsstyrelsen rekryterade 63 personer under året, varav 31 tillsvidareanställdes och 32 erhöll någon form av visstidsanställning.

I all rekrytering vägs diskrimineringsgrunder in i urvalet av kandidater. Avdelningen för personalfrågor samordnar rekryteringsarbetet för att säkerställa en hög kvalitet i rekryteringsprocessen där bland annat mångfaldsaspekterna omhändertas. Rekryteringsrutinen reviderades under 2013. För att effektivisera rekryteringsarbetet kommer vi under 2014 att gå över från Offentliga Jobb till rekryteringsverktyget ReachMee.

Under 2013 annonserade vi vid 90 tillfällen där vi exponerade 105 befattningar. Till de befattningar som hade en sista ansökningstid före nyår mottog vi 3 055 ansökningar via Offentliga jobb. Av dessa sökande var 33 procent män och 67 procent kvinnor.

Figur 5. Andel kvinnor och män

GRUPP	ANTAL	ANDEL I % OCH (ANTAL) KVINNOR 2013	ANDEL I % OCH (ANTAL) MÄN 2013
Länsledning	2	100 (2)	-
Avdelningschefer	8	62 (5)	38 (3)
Enhetschefer	22	64 (14)	36 (8)
Alla chefer	32	66 (21)	34 (11)

Inkluderande verksamhet

Att erbjuda en arbetsplats där alla har lika villkor är en del i att vara en attraktiv arbetsgivare och en strategisk kompetensförsörjningsfråga.

Under året har likabehandlingsplanen reviderats. Nyanställda medarbetare genomgår som en del av myndighetens introduktionsprogram en jämställdhetsutbildning.

Lönebildning

Under 2013 genomförde myndigheten en lönerevision med utgångspunkt i revisionsdatum 2013-10-01. Myndigheten har numera inom ramen för tillsvidareavtal med Saco 1 oktober som revisionsdatum varje år. Inför lönerevisionen genomfördes seminarium om lönebildningsfrågor för cheferna i samarbete med

extern konsult med målet att stärka cheferna i arbetet med lönerevisionen.

Utfallet för revisionstillfället var för myndigheten 2,49 procent varav 1,99 procent fördelades som generellt påslag och resterande i riktade satsningar för medarbetare som bidragit särskilt till myndighetens arbete. 13 procent av myndighetens medarbetare fick del av denna särskilda satsning.

Arbetsmiljö

Hälsoarbetet på myndigheten är planlagt och en rutin för vårt hälsoarbete finns och revideras årligen. I rutinen fastställs mål för hälsoarbetet som följs upp i tertiärluppföljningarna. Avdelningscheferna har genomgått en utbildning i arbetsmiljö och därefter fått arbetsmiljöuppgifterna formellt delegerade till sig. En majoritet av enhetscheferna har i sin tur fått arbetsmiljöuppgifterna delegerade till sig. Några få återstår innan samtliga chefer har fått delegeringen.

2013 utnyttjade 89 procent av personalen möjligheten att ta ut friskvårdstimme. Motsvarande siffra 2012 är densamma.

Figur 6. Andel i procent som använt friskvårdstimme 2013

TOTALT %	KVINNOR %	MÄN %
89	75	25

Tabellen ovan visar att kvinnorna i mycket större omfattning än männen använde sig av förmånen friskvårdstimme under året.

Figur 7. Tabell över sjukfrånvaro i enlighet med 7 kap. 3§ FÅB

Kön	Ålder	2013			2012		
		Antal anställda	Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid (%)	Sjukfrånvaro 60 dgr och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)	Antal anställda	Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid (%)	Sjukfrånvaro 60 dgr och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)
Män	–29	9	2,3	0	12	6,8	6,0
	30–49	85	1,4	0	79	1,5	0
	50–	58	4,0	26,5	49	3,8	30,5
	Alla	152	2,5	26,5	140	2,7	36,5
Kvinnor	–29	25	2,2	0	34	2,2	0
	30–49	200	3,5	9,9	180	3,7	13,3
	50–	135	4,2	19,4	106	4,7	18,7
	Alla	360	3,7	29,3	320	4,0	32
Samtliga	–29	34	2,2	0	46	3,5	1,4
	30–49	285	2,8	7,6	259	3,0	10,1
	50–	193	4,1	21,0	155	4,4	21,5
	Alla	512	3,3	28,6	460	3,6	33,1

Källa: Agresso

Medelålder 2013: Kv=46 år, M=46 år, alla= 46 år; 2012: Kv=45 år, M=46 år, alla=45 år.

Fotnot: Vid framtagande av andel som använt friskvårdstimme och medelålder används det statistiska begreppet medeltal antal anställda (471). Vid beräkning av sjukfrånvaron omfattas samtliga som arbetat under året i förhållande till den totala arbetstiden.

Året i siffror

Tabell A – Verksamhetskostnader 2011–2013

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2013 Tkr	2012 Tkr	2011 Tkr
20–21	Övrig förvaltning	35 493,4	30 920,7	31 271,1
25	Trafikföreskrifter m.m.	1 371,8	1 647,0	1 852,5
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	20 316,7	18 864,7	18 075,5
30	Regional tillväxt	22 617,4	23 128,4	21 427,7
34	Infrastrukturplanering	8 355,4	7 516,6	6 296,4
40	Hållbar samhällsplanering och boende	34 186,0	28 635,3	27 412,6
41	Stöd till boende	1 867,8	1 992,8	2 682,2
42	Energi och klimat	3 311,4	3 753,7	5 603,4
43	Kulturmiljö	7 374,5	8 024,8	7 978,8
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	21 377,7	19 366,4	16 674,5
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	28 689,9	26 591,4	28 952,4
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	21 598,8	21 501,9	22 362,6
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	3 649,0	3 196,4	2 135,2
53	Vattenverksamhet	6 797,1	9 693,2	7 869,2
54	Mineral- och torvfyndigheter	0,0	0,0	0,0
55	Miljöfarlig verksamhet	6 148,5	5 413,4	5 727,1
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	1 018,5	962,2	947,0
57	Förorenade områden, efterbehandling	6 356,8	4 385,1	5 196,0
58	Restaurering	96,7	109,4	168,8
60	Lantbruk och landsbygd	17 831,8	18 203,1	16 045,3
61	Rennäring m.m.(enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	0,0	0,0	0,0
62	Fiske	1 407,0	2 564,6	1 373,9
70	Folkhälsa	6 789,6	9 113,1	10 283,1
80	Jämställdhet	11 076,9	6 772,1	12 408,7
81	Nationella minoriteter	8 764,4	6 133,8	3 812,1
82	Mänskliga rättigheter	282,0		
83	Barnperspektivet			
85	Integration	5 316,5	6 800,4	9 946,2
	SUMMA PRODUKTION	282 095,3	265 290,4	266 502,0
10	Myndighetsövergripande verksamhet	29 828,3	23 791,7	24 433,5
11	Administration och intern service	98 808,2	94 226,9	95 728,9
	SUMMA VERKSAMHETSKOSTNADER EXKL RESURSSAMVERKAN	410 731,8	383 309,0	386 664,4
	Resurssamverkan ¹⁾	586,8	602,1	676,5
	TOTALSUMMA VERKSAMHETENS KOSTNADER ENL RESULTATRÄKNINGEN ²⁾	411 318,7	383 911,1	387 340,9

1. Den del av kostnader för resurssamverkan som ska belasta länsstyrelsen fördelas på respektive tvåsifferkod

2. Totalsumma verksamhetskostnader ska överensstämma med verksamhetskostnader enligt resultaträkningar

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

DEFINITION AV RESURSSAMVERKAN:

Med offentlig resurssamordning menas att en myndighet har rätt att mot avgift helt eller delvis samordna sitt resursutnyttjande avseende varor och tjänster med en annan myndighet, kommun eller landsting (s.k. sambruk). Skriftliga avtal om samordningen bör träffas mellan de berörda parterna. Ansvarsfördelningen mellan myndigheterna bör läggas fast.

Tabell B – Verksamhetskostnader 2013

VÄS-KOD	Sakområden och myndighets- övergripande verksamhet	Kostnader exkl OH		OH-kostnader		Kostnader inkl OH	
		Tkr	%	Tkr	%	Tkr	%
20–21	Övrig förvaltning	35 493,4	8,64	19 121,0	14,90	54 614,4	13,31
25	Trafikföreskrifter m.m.	1 371,8	0,33	779,2	0,61	2 151,0	0,52
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	20 316,7	4,95	11 531,1	8,99	31 847,7	7,76
30	Regional tillväxt	22 617,4	5,51	8 248,8	6,43	30 866,2	7,52
34	Infrastrukturplanering	8 355,4	2,04	2 947,8	2,30	11 303,2	2,75
40	Hållbar samhällsplanering och boende	34 186,0	8,32	19 809,0	15,44	53 995,0	13,16
41	Stöd till boende	1 867,8	0,45	1 098,8	0,86	2 966,6	0,72
42	Energi och klimat	3 311,4	0,81	1 549,7	1,21	4 861,0	1,18
43	Kulturmiljö	7 374,5	1,80	3 572,5	2,78	10 947,0	2,67
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	21 377,7	5,20	6 748,3	5,26	28 125,9	6,85
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	28 689,9	6,99	13 101,3	10,21	41 791,1	10,18
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	21 598,8	5,26	5 166,1	4,03	26 764,9	6,52
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	3 649,0	0,89	2 142,3	1,67	5 791,3	1,41
53	Vattenverksamhet	6 797,1	1,65	3 401,9	2,65	10 199,0	2,48
54	Mineral- och torvfyndigheter	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00
55	Miljöfarlig verksamhet	6 148,5	1,50	3 243,5	2,53	9 392,0	2,29
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	1 018,5	0,25	454,8	0,35	1 473,4	0,36
57	Förorenade områden, efterbehandling	6 356,8	1,55	3 320,2	2,59	9 677,0	2,36
58	Restaurering	96,7	0,02	17,8	0,01	114,5	0,03
60	Lantbruk och landsbygd	17 831,8	4,34	9 251,0	7,21	27 082,8	6,60
61	Rennäring m.m.(enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00
62	Fiske	1 407,0	0,34	733,0	0,57	2 140,0	0,52
70	Folkhälsa	6 789,6	1,65	2 796,6	2,18	9 586,2	2,34
80	Jämställdhet	11 076,9	2,70	4 155,2	3,24	15 232,1	3,71
81	Nationella minoriteter	8 764,4	2,13	2 908,6	2,27	11 673,0	2,84
82	Mänskliga rättigheter	282,0	0,07	166,5	0,13	448,5	0,11
85	Integration	5 316,5	1,29	2 071,3	1,61	7 387,7	1,80
	SUMMA PRODUKTION	282 095,3	68,68	128 336,4	100,00	410 431,7	100,00
10	Myndighetsövergripande verksamhet	29 828,3	7,26				
11	Administration och intern service	98 808,2	24,06				
	SUMMA VERKSAMHETSKOSTNADER EXKL RESURSSAMVERKAN	410 731,8	100,00			410 431,7	100,00
	Resurssamverkan ¹⁾	586,8		300,1		886,9	
	Totalsumma verksamhetens kostnader enl resultaträkningen ²⁾	411 318,7				411 318,7	
	Myndighetsövergripande, adm och intern service uppdelat på: ³⁾						
	Nivå 1 (113–115)	75 383,7	34,73				
	Nivå 2 (110–112, 116–119)	23 424,6	10,79				
	Nivå 3 (100–109)	29 828,3	13,74				
	Personalkostnad, produktion (kkl 4, verksamhetskod 2–9)	217 043,7					

¹⁾ Den del av kostnader för resurssamverkan som inte avser den egna länsstyrelsen redovisas på denna rad. Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhetskod, oftast adm. och intern service (11).

²⁾ Totalsumma verksamhetskostnader skall överensstämma med verksamhetskostnaderna enligt resultaträkningen.

³⁾ Summan på nivå 1–3 ska överensstämma med summan av Myndighetsövergripande verksamhet och Administration och intern service. Den procentuella fördelningen skall visa resp. nivåns andel av personalkostnaderna vht 2–9 (kkl 4).

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

KOMMENTARER TABELL B

De sakområden som har störst kostnader är Övrig förvaltning innefattande stiftelsehantering och lönegaranti, Hållbar samhällsplanering och boende, Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd samt Regional tillväxt.

Tabell C – Årsarbetskrafter 2011–2013¹⁾

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2013 totalt	2013 varav kvinnor	2013 varav män	2012 totalt	2011 totalt
20–21	Övrig förvaltning	49,68	40,87	8,82	46,74	49,57
25	Trafikföreskrifter m.m.	2,19	0,61	1,58	2,74	3,15
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	29,39	25,82	3,57	27,12	28,66
30	Regional tillväxt	17,12	9,92	7,20	17,69	17,81
34	Infrastrukturplanering	6,53	2,52	4,01	7,06	5,85
40	Hållbar samhällsplanering och boende	45,01	33,48	11,53	44,63	38,64
41	Stöd till boende	3,01	2,87	0,14	3,18	3,50
42	Energi och klimat	3,55	3,48	0,07	4,13	6,11
43	Kulturmiljö	9,14	5,56	3,59	10,57	9,61
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	14,90	7,75	7,15	15,60	15,64
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	28,51	19,45	9,06	29,90	34,10
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	13,31	5,73	7,57	15,19	17,36
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	5,66	4,94	0,72	5,11	3,51
53	Vattenverksamhet	8,25	2,62	5,63	12,29	11,52
54	Mineral- och torvfyndigheter	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
55	Miljöfarlig verksamhet	7,58	5,21	2,37	6,73	8,12
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	1,22	0,78	0,44	1,44	1,54
57	Förorenade områden, efterbehandling	10,09	5,39	4,70	7,91	7,77
58	Restaurering	0,05	0,00	0,05	0,10	0,00
60	Lantbruk och landsbygd	23,85	18,34	5,51	25,10	22,60
61	Rennäring m.m.(enbart Dalarna, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
62	Fiske	1,82	0,45	1,37	1,96	1,68
70	Folkhälsa	6,73	4,07	2,66	8,89	10,78
80	Jämställdhet	9,39	6,93	2,46	7,73	8,78
81	Nationella minoriteter	6,35	5,47	0,88	4,71	4,69
82	Mänskliga rättigheter	0,39	0,37	0,02	0,00	
83	Barnperspektivet	0,00	0,00	0,00	0,00	
85	Integration	4,30	2,23	2,06	6,00	7,62
	SUMMA PRODUKTION	308,03	214,86	93,17	312,52	318,59
10	Myndighetsövergripande verksamhet	22,56	13,72	8,84	24,99	19,51
11	Administration och intern service	34,02	19,08	14,94	32,63	33,41
	SUMMA ÅRSARBETSKRAFTER EXKL RESURSSAMVERKAN	364,61	247,66	116,95	370,14	371,52
	Resurssamverkan ²⁾	0,80	0,78	0,02	0,86	0,88
	TOTALT ANTAL ÅRSARBETSKRAFTER	365,41	248,44	116,97	371,00	372,40

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1 760 timmar

²⁾ Den del av årsarbetskrafterna för resurssamverkan som inte avser den egna länsstyrelsen redovisas på denna rad.

Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhet på tvåsiffrignivå

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Tabell D – Representation

Kostnader för representation	2013	2013	2012	2012	2011	2011
	Totalt tkr	Per åa kronor	Totalt tkr	Per åa kronor	Totalt tkr	Per åa kronor
Intern representation (undergrupp 496 i baskontoplanen)	376	1 028,73	448	1 208,47	316	848,12
Extern representation (undergrupp 552 i baskontoplanen)	337	922,33	429	1 155,28	481	1 290,47

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Tabell E – Lokaler

Lokalkostnader	2013	2012	2011
<i>Residens</i>			
Lokalkostnader (tkr) 103	3 685	3 650	3 662
Lokalyta (m ²)	1 357	1 357	1 357
Lokalkostnad per m ² (kr)	2 716	2 690	2 699
<i>Lokaler¹⁾</i>			
Lokalkostnader (tkr) 113	42 579	39 695	39 320
Lokalyta (m ²)	16 963	16 963	16 963
Lokalkostnad per m ² (kr)	2 510	2 340	2 318
Lokalkostnad per årsarbetskraft (tkr)	117	107	106
Lokalyta per årsarbetskraft (m ²)	46	46	46
<i>Kontorslokaler²⁾</i>			
Kontorslokalyta (m ²)	14 314	14 314	14 314
Kontorslokalyta per årsarbetskraft (m ²)	39	39	38
SUMMA LOKALKOSTNADER	46 264	43 345	42 982

¹⁾ Med lokaler avses samtliga utrymmen förutom residenset såsom kontorslokaler, förråd, källare och garage. Med lokalkostnader avses hyra, lokalvård, larm och bevakningskostnader, avskrivningskostnader m.m.

²⁾ Med kontorslokaler avses ytor ovan mark såsom kontorsrum, biytor som korridorer, toaletter, trapphus, närarkiv, närförråd etc.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

KOMMENTARER TABELL E

Andrahandshyresgästerna, Föreningen Norden och Nordens Valfärdcenter, är kvar i lokalerna och samverkan mellan dem och länsstyrelsen fungerar bra. Länsstyrelsen har en intäkt på cirka 2 330 000 kronor årligen som inkluderar hyra samt viss kontorsservice.

I Tessinska Palatset hyrs en våning om 100 m² ut till Anders Odelius med en intäkt på cirka 100 000 kronor om året.

Redogör även för följande:

- I vilken regi lokalvården bedrivs (egen eller entreprenad): I Tessinska städer Länsstyrelsen i egen regi med undantag för storstädningar. I övrigt läggs städningen på en entreprenad.
- Planerade större lokalförändringar: Under året har Länsstyrelsen tecknat avtal med en ny hyresvärd med planerat inflyttningsdatum den första juli 2015. Fastigheten, som möter våra behov enligt det lokalprogram som Länsstyrelsen har arbetat fram, har ett centralt läge där vi kommer att skapa en modern, effektiv och attraktiv arbetsplats för våra medarbetare samt en bra mötesplats för våra kunder, samarbetspartners och andra som besöker oss. Ytan minskas och den nya lokalen kommer att erbjuda en öppnare lösning och lägre hyra.

Tabell F – Redovisning av ärenden 2013 (samtliga ärenden oavsett databas)

A	B	C	D	E	F	G
Sakområde och del av sakområde	Ingående balans	Antal inkomna ärenden (exkl. upprättade ärenden)	Antal upprättade ärenden	Antal beslutade ärenden	Utgående balans (F=B+C+D-E)	Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år
Myndighetsövergripande, administration och intern service (10–11)	490	390	644	1 049	475	79
Övrig förvaltning (20-21)	2 536	24 531	4 040	28 412	2 695	113
varav Stiftelser (206)	403	9 682	429	10 131	383	1
varav Allmän kameraövervakning (211)	132	518	15	499	166	0
varav Bevakningsföretag m.m. (212)	383	8 746	2 237	10 956	410	1
Trafikföreskrifter m.m. (25)	131	657	30	709	109	0
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (28)	792	2 616	847	3 460	795	36
varav Livsmedelskontroll (281)	69	96	42	92	115	2
varav Djurskydd (282)	640	2 304	740	3114	570	31
varav Smittskydd (283)	36	154	10	138	62	3
varav Allmänna veterinära frågor (284)	18	23	21	40	22	0
Regional tillväxt (30)	183	258	41	299	183	12
Infrastrukturplanering (34)	15	43	6	40	24	0
Hållbar samhällsplanering och boende (40)	1 192	2 757	21	3 436	534	20
Stöd till boende (41)	139	1 053	17	1 043	166	7
Energi och klimat (42)	2	17	6	4	21	0
Kulturmiljö (43)	321	929	50	825	475	60
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar (45)	94	213	86	268	125	19
varav Tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor samt uppföljning av kommunernas krishanteringssystem (456)	21	21	19	30	31	1
Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd (50)	854	635	51	674	866	73
Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden (51)	212	124	107	156	287	94
varav Tillsyn av vattenskyddsområden (516)	1	4	0	4	1	0
Prövning och tillsyn för skydd av naturen (52)	163	583	98	706	138	12
Vattenverksamhet (53)	193	350	14	338	219	31
varav Tillsyn av vattenverksamheten (535)	141	288	2	272	159	26
Mineral- och torvfyndigheter (54)	0	0	0	0	0	0
Miljöfarlig verksamhet (55)	267	294	11	329	243	42
varav Tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	151	181	11	201	142	21
Övrigt miljö och hälsoskydd (56)	114	508	28	587	63	7
Förorenade områden, efterbehandling (57)	22	21	11	26	28	7
varav tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)	4	3	2	4	5	3
Restaurering (58)	1	3	0	3	1	0
Lantbruk och landsbygd (60) ¹	571	7 378	564	7 925	588	99
varav Stöd till jordbruket enligt EG:s förordningar (601)	293	6 667	486	7 175	271	54
Rennäring m.m. (enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län (61)	0	0	0	0	0	0

Fiske (62) ²⁾	74	412	7	379	114	15
Folkhälsa (70)	128	9	21	95	63	19
Jämställdhet (80)	138	23	32	90	103	31
Nationella minoriteter (81)	70	31	11	14	98	0
Mänskliga rättigheter (82)	0	2	23	0	25	0
Integration (85)	48	34	14	40	56	10
Summa	8 750	43 871	6 780	50 907	8 494	786
varav Vattenmyndighetens ärenden	0	0	0	0	0	0
varav Miljöprövningsdelegationens ärenden	65	47	0	55	57	12

¹⁾ Inkl. lantbruks- och jordbrukarstödsärenden registrerade hos Jordbruksverket

²⁾ Inkl. strukturfonder fiske registrerade hos Jordbruksverket

Källa: Ärendehanteringssystemet Platina, Jordbruksverket och Boverket

KOMMENTARER TABELL F

Allmänt om ingående och utgående balans mellan verksamhetsåren

Tabell F består av uttag från flera olika diarie- eller ärendehanteringssystem. Länsstyrelsen följer Offentlighets- och sekretesslagens skrivning om att det ska framgå vilket datum handlingen inkom eller upprättades (II avdelningen, 5 kap. 2 §). Uppgifterna i tabellen är av olika orsaker svåra att kvalitetssäkra och få att överstämman med tidigare uppgifter. Till exempel skiljer sig utgående balans i förra årets årsredovisning 2012 jämfört med ingående balans 2013. Länsstyrelsen har valt att redovisa den ingående balansen som fås fram vid uppföljning som blir resultat vid ett uttag som gjordes januari 2013 ur de olika ärendehanteringssystemen. Orsaker till avvikelser kan vara:

- Ärenden som inkommit innan årsskiftet 2012/2013 har diarieförts efter årsskiftet och kom därmed inte med i Årsredovisning 2013, ärendestatistik, utgående balanser.
- Beslut i ärenden har registrerats i efterhand, efter årsskiftet med beslutsdatum som är före årsskiftet 2013.
- Övriga avvikelser, till exempel felregistreringar, makulering av ärenden.

Större avvikelser kommenteras under respektive sakområde i tabell prestationer(volymer och kostnader).

Tabell G – Redovisning av överklagade ärenden 2013 (samtliga ärenden oavsett databas)

A	B	C	D
Sakområde och del av sakområde	Antal överklagade ärenden ¹⁾	Antal överklagade ärenden som avgjorts i högre instans ²⁾	Varav antal ändrade ärenden ³⁾
Myndighetsövergripande, administration och Intern service (10–11)	1	1	0
Övrig förvaltning (20–21)	98	43	5
varav Stiftelser (206)	15	1	0
varav Allmän kameraövervakning (211)	19	6	0
varav Bevakningsföretag m.m. (212)	18	14	0
Trafikföreskrifter m.m. (25)	72	67	13
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (28)	102	121	6
varav Livsmedelskontroll (281)	6	2	1
varav Djurskydd (282)	96	119	5
varav Smittskydd (283)	0	0	0
varav Allmänna veterinära frågor (284)	0	0	0
Regional tillväxt (30)	0	0	0
Infrastrukturplanering (34)	3	0	0
Hållbar samhällsplanering och boende (40)	614	509	88
Stöd till boende (41)	17	5	0
Energi och klimat (42)	0	0	0
Kulturmiljö (43)	5	1	0
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar (45)	1	0	0
varav Tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor samt uppföljning av kommunernas krishanteringssystem (456)	0	0	0
Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd (50)	95	87	29
Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden (51)	16	2	2
varav Tillsyn av vattenskyddsområden (516)	0	0	0
Prövning och tillsyn för skydd av naturen (52)	82	73	12
Vattenverksamhet (53)	20	15	5
varav Tillsyn av vattenverksamheten (535)	20	13	4
Mineral- och torvfyndigheter (54)	0	0	0
Miljöfarlig verksamhet (55)	13	9	4
varav Tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	1	1	0
Övrigt miljö och hälsoskydd (56)	1	0	0
Förorenade områden, efterbehandling (57)	0	0	0
varav Tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)	0	0	0
Restaurering (58)	0	0	0
Lantbruk och landsbygd (60)	38	8	2
varav Stöd till jordbruket enligt EG:s förordningar (601)	34	7	1
Rennäring m.m. (enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län (61)			
Fiske (62)	0	0	0
Folkhälsa (70)	0	0	0
Jämställdhet (80)	0	0	0
Nationella minoriteter (81)	0	0	0
Mänskliga rättigheter (82)	0	0	0
Integration (85)	0	0	0
Summa	1 178	941	166
varav Vattenmyndighetens ärenden	0	0	0
varav Miljöprövningsdelegationens ärenden	12	8	4

¹⁾ Avser ärenden som är beslutade av länsstyrelsen och överklagade till högre instans.

²⁾ Avser de ärenden som avgjorts i högre instans och vars domar/beslut inkommit till Länsstyrelsen under 2013.

³⁾ Avser ärenden som är ändrade substantiellt (till exempel ska ändring av angivna tidpunkter ej beaktas) i förhållande till Länsstyrelsens beslut.

Källa: Ärendehandläggningssystemet Platina

Tabell H – Handläggningstider

Ärendegrupp		Mål (dgr)	Utfall %	Median dagar		
VÄS-KOD	Beskrivning	2013	2013	2013	2012	2011
202	Anmälan om svenskt medborgarskap	40	80	23		
204	Ansökan om tillstånd att strö ut aska efter avliden	30	74	15	15	10
206	Ändringsanmälan stiftelser	21	84	3		
211	Anmälan om kameraövervakning	45	49	51	24	48
211	Ansökan om kameraövervakning	150	71	119	100	58
212	Bevakningsföretag – Ansökan godkännande personal	14 ¹⁾	23	17		
282	Ansökan om tillstånd enligt 16 § Djurskyddslagen	160 ²⁾	44	183		
282	Ansökan om förprovning djurstall	49 ³⁾	100	2		
282	Djurförbudsprovning	270	47	330		
402	Detaljplaner – Begäran om yttrande över utställning och granskning	21	38	28		
403	Överklagande av detaljplan	150 ¹⁾	76	84	130	
403	Överklagande av lov, förhandsbesked	180 ¹⁾	37	246	236	
431	Ansökan tillstånd ingrepp fast fornlämning	150	89	22		
431	Anmälan om förnygringsavverkning	50	73	11	40	128
433	Kyrkliga kulturminnen – Ansökan om tillstånd renovering och ändring	90	89	14		
505	Överklagade kommunala beslut Miljöbalken m.fl. författningar	450	45	511	338	409
521	Ansökan om tillstånd och dispenser avseende naturskydd	100	78	58		
525	Samråd enligt 12 kap. 6§ Miljöbalken	42	85	25	26	19
526	Granskning kommunal strandskyddsdispens	21	13	99		
535	Anmälan om vattenverksamhet enligt 11 kap. Miljöbalken	56	33	78		
551	Provning miljöfarlig verksamhet 9 kap. Miljöbalken – Ansökan om tillstånd	180 ¹⁾⁴⁾	46	259		
555	Anmälan ändring tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet	55	33	102	204	105
562	Ansökan om tillstånd till transport av avfall och farligt avfall	40	93	15		
566	Anmälan om transport av avfall och farligt avfall	40	86	8		
606	Ansökan om förvärvstillstånd för jordbruksfastigheter	30	61	21		
621	Ansökan om yrkesfiskelicens	30	83	17		
623	Ansökan om förordnande fisketillsynsman	30	20	39		
623	Ansökan tillstånd flyttning, utplantering av fisk	30	71	10		
		Mål (dgr)	Utfall måluppfyllelse %			
VÄS-KOD	Beskrivning	2013	2013	2012	2011	
602	Ansökan om stöd till landsbygdsutvecklingsåtgärder	120 ¹⁾		39	43	35
	varav företagsstöd	120 ¹⁾		30	47	42
	varav projektstöd/PROKUL/EGENKUL	120 ¹⁾		43	39	22
	varav PROLAG	120 ¹⁾		33	48	39
	varav miljöinvesteringar	120 ¹⁾		50	33	31
602	Utbetalning av stöd till landsbygdsutvecklingsåtgärder	90 ¹⁾		67	80	81
	varav företagsstöd	90 ¹⁾		73	80	87
	varav projektstöd/PROKUL/EGENKUL	90 ¹⁾		68	90	74
	varav PROLAG	90 ¹⁾		49	77	80
	varav miljöinvesteringar	90 ¹⁾		88	70	56

Beskrivning av tabellen

Fr.o.m. 2013 har länsstyrelserna infört gemensamma diarieföringsrutiner för dessa grupper.

Varje län har satt upp mål utifrån det antal dagar det är rimligt att merparten av ärenden ska beslutas inom.

90 % av ärendena eller mer förväntas beslutas inom den uppsatta tiden.

Utfallskolumnen visar hur stor andel som faktiskt beslutades inom uppsatt tid.

För att få jämförelsetal över tid och mellan länsstyrelserna, oberoende av mål, redovisas även median för 2011–2013.

De ärendegrupper som är nya eller justerade för 2013 redovisas ej för 2011–2012.

¹⁾ Målet är gemensamt för samtliga 21 länsstyrelser

²⁾ Målet är satt från komplett ansökan. Reglerad tid 90 dagar enl. Jordbruksverkets föreskrift D4 (2010:52)

³⁾ Målet är satt från komplett ansökan. Reglerad tid 56 dagar enligt Jordbruksverkets föreskrift L35

⁴⁾ Målet är satt från komplett ansökan enligt regeringsuppdrag S2011/10148/SFÖ

Källa: Ärendehanteringssystemet Platina och Jordbruksverket

KOMMENTARER TABELL H

- VÄS-kod 204: Måluppfyllelsen är förhållandevis hög. Ärendegruppen har prioriterats lägre. Medianvärdet är samma som 2012.
- VÄS-kod 211, Anmälan om kameraövervakning: Anmälningarna är i hög utsträckning bristfälliga och det krävs ofta kompletteringar. Handläggningstiden ger en mer rättvisande bild om den räknas från att anmälan är komplett till beslutsdatum.
- VÄS-kod 211, Ansökan om kameraövervakning: Ansökningarna är i hög utsträckning bristfälliga och det krävs ofta kompletteringar. Handläggningstiden ger en mer rättvisande bild om den räknas från att anmälan är komplett till beslutsdatum.
- VÄS-kod 212: Ansökningarna är i hög utsträckning bristfälliga och det krävs ofta kompletteringar. Arbetet är beroende av andra instanser där vi inte kan påverka handläggningstiden. Handläggningstiden ger en mer rättvisande bild om den räknas från att anmälan är komplett till beslutsdatum.
- VÄS-kod 282, Ansökan om tillstånd enligt 16 § Djurskyddslagen: Uppgifterna visar handläggningstid från ankomstdatum till beslutsdatum. Ambitionen var att målet skulle mätas från komplettdatum (d.v.s. när kontroll har gjorts) till beslutsdatum. Detta har inte varit möjligt i Platina under 2013 på grund av att komplettdatum inte har fyllts i för äldre ärenden då denna metod inte har tillämpats tidigare. Införandet av komplettdatum påbörjades under sommaren 2013.
- VÄS-kod 282, Djurförbudsprövning: Arbetet är beroende av andra instanser där vi kan inte påverka handläggningstiden såsom förvaltningsrätt och tingsrätt. Vi prioriterar ärendegruppen 2014 genom att fler handläggare arbetar med djurförbudsprövningar.
- VÄS-kod 402: Ett lean-arbete har påbörjats för detaljplanprocessen för att bland annat komma tillrätta med handläggningstiderna.
- VÄS-kod 403, Överklagande av detaljplan: Under året har stora resurser lagts på att förbättra handläggningstiderna inom ärendegruppen. Målet om att 90 procent inom 5 månader klarades här i genom till största del. Under årets första kvartal avgjordes många äldre ärenden vilket belastar årets måluppfyllelse negativt.
- VÄS-kod 403, Överklagande av lov, förhandsbesked: Genom att extra resurser avsatts för ärendegruppen avgjordes många äldre ärenden under året. Från och med 2013 diarieför länsstyrelsen överklagade av lov ärenden per överklagat kommunalt beslut och inte som tidigare per inkommen överklagan. I årsredovisningen har ärenden som inkommit 2012 eller tidigare och som avgjorts under året omräknats enligt det nya sättet att diarieföra överklaganden på.
- VÄS-kod 431, Anmälan om föryngringsavverkning: Denna ärendegrupp nedprioriterades bland annat på grund av sjukdom i början av året. Detta har åtgärdats under året och ärendena är i det närmaste i fas. Medianen har förbättrats i jämförelse med föregående år.
- VÄS-kod 505, Överklagade kommunala beslut Miljöbalken m.fl. författningar: Vi har inriktat oss på att avgöra de äldsta ärendena vilket har påverkat måluppfyllelse och median negativt.
- VÄS-kod 521: Det är ett fåtal ärenden som gjort att måluppfyllelsen är 78 procent. Det handlar ofta om ärenden som varit särskilt komplicerade eller där vi inväntat kompletterande handlingar. Medianen är 58 dagar vilket är betydligt bättre än uppsatta målet på 100 dagar.
- VÄS-kod 526: I urvalet ovan ingår endast ärenden där vi i vår granskning beslutat om att pröva eller överpröva de kommunala dispensbesluten. De här ärendena kräver ofta kompletteringar och kan vara komplicerade. Ärenden där vi beslutar om att inte pröva, ingår inte i urvalet vilket innebär att de lagreglerade 21 dagarna tillämpas, de kommunala besluten vinner laga kraft och ärendena har en måluppfyllelse på 100 procent.
- VÄS-kod 535: Anmälningar behöver ofta kompletteras, vilket medför att handläggningstiderna blir längre. Om anmälningsärendet räknas ifrån komplettdatum får Länsstyrelsen i Stockholm en måluppfyllelse på 65 procent.
- VÄS-kod 551: För ärenden inkomna efter den 1 juni 2012, då handläggningsmålet togs fram, är den genomsnittliga handläggningstiden ca 4 månader. En förklaring till att måluppfyllelsen för ärendegruppen är så låg är att det finns ett relativt stort antal gamla ärenden som det inte funnits utrymme att prioritera.
- VÄS-kod 555: Handläggningstiden bör räknas från att anmälan är komplett till beslutsdatum. Vi ser delvis att anmälningarna i hög utsträckning är bristfälliga och att det krävs kompletteringar. En informationsinsats avseende anmälan om miljöfarlig verksamhet skulle bidra till färre kompletteringar och därmed kortare

handläggningstider. Skillnaden i median mellan åren 2012 och 2013 beror på att vi under 2013 genomfört ett antal insatser för att arbeta ner ärendebalanser på ett effektivt sätt.

- VÄS-kod 606: Handläggningen påbörjas först när avgift är betald till Länsstyrelsen vilket ibland kan förlänga handläggningstiden. För vissa ärenden behöver flera synpunkter hämtas in vilket också kan förlänga tiden.
- VÄS-kod 623, Ansökan om förordnande fisketillsynsman: Förordnandet av fisketillsyningsmän involverar flera avdelningar på Länsstyrelsen, samtidigt som viss personalomsättning skett under 2013. Länsstyrelsen bedömer att det finns potential att minska handläggningstiden med ökad intern kommunikation. Ansökningar är i hög utsträckning bristfälliga och att det krävs ofta kompletteringar. Handläggningstiden bör räknas från att anmälan är komplett till beslutsdatum.
- VÄS-kod 623, Ansökan tillstånd flyttning, utplantering av fisk: Det är en hög måluppfyllelse avseende mer-

parten av ärenden men Länsstyrelsen bedömer att det finns en stor potential att nå målet för handläggnings-tiden 2014.

- VÄS-kod 602, Ansökan om stöd: Handläggningstiden för ansökan om stöd har ökat. Det finns flera orsaker till detta. Dels befinner vi oss i slutet av programperioden och ett viktigt mål är att handlägga prioriterade ansökningar för att garantera att dessa får stöd. Dessutom har ett antal ansökningar lagts vilande i väntan på avropade medel från Jordbruksverkets nationella pott under andra halvåret 2013.
- VÄS-kod 602, Ansökan om utbetalning: Handläggningstiden för ansökan om utbetalning har ökat. Det finns flera orsaker till detta. Antalet ansökningar om utbetalning har ökat, inklusive antalet komplicerade ansökningar om utbetalning av projektstöd och projektstöd inom Leader. Det är även viktigt att följa den handlingsplan som upprättades efter Jordbruksverkets revision (Acke-revisionen) som genomfördes hösten 2012. Det innebär utökad dokumentation av kontrollpunkter i handläggningen vilket avsevärt har förlängt handläggningstiden

Tabell I – Länsstyrelsen i siffror

Verksamhet	2013	2012	2011
Inkomna och initiativärenden (st)	50 651	50 262	48 581
Beslutade ärenden (st)	50 907	50 036	48 161
Utgående ärendebalans (st)	8 494	9 983	11 313
Ej beslutade ärenden äldre än två år (st)	786	717	904
Medarbetare			
Årsarbetskrafter (st)	365,41	371,00	372,40
varav kvinnor	248,44	245,19	248,72
varav män	116,96	125,79	123,68
Total sjukfrånvaro (%)	3,3	3,6	3,5
varav kvinnor	3,7	4,0	3,6
varav män	2,5	2,7	3,2
Personalomsättning nyanställda, tillsvidareanställda (%)	13	12	8
Personalomsättning avgångna, tillsvidareanställda (%)	9	12	9
Ekonomi			
Förvaltningsanslag av totala intäkter (%)	67,18	66,45	64,20
OH-kostnad av total kostnad (%)	31,27	30,74	31,02
Lokalkostnad per årsarbetskraft (tkr)	117	107	106
Intern representation (tkr)	376	448	316
Extern representation (tkr)	337	429	481

KOMMENTARER TABELL I:

Personalomsättning har i tidigare årsredovisningar för 2012 och 2011 inte redovisats i %. Från och med 2013 redovisas det i %. Därför har jämförelsesiffrorna för 2012 och 2011 ändrats i jämförelse med tidigare års årsredovisningar.

Avgiftsbelagd verksamhet

Tabellen visar intäkter, kostnader och utfall för länsstyrelsens avgiftsbelagda verksamhet, enligt den indelning för återrapportering som framgår av budgeten för avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras i regleringsbrevet.

Belopp angivna i tkr

	2013	2013	2013	2013	2013	2012	2012	2012	2011
	Intäkter	Kostnader	Netto- utfall	Netto- budget	Ackumulerat utfall	Intäkter	Kostnader	Netto- utfall	Ackumulerat utfall
Offentligrättslig verksamhet									
Registreringsavgift för jaktområden	64	50	14	0	15	93	80	13	-12
Djur och lantbruk (avgift för extra kontroller mm)	636	800	-164	-350	-3 651	735	1 606	-871	-2 616
Delgivning	414	472	-58	0	-24	366	330	36	-2
Övrig offentligrättslig verksamhet	119	49	71	0	75	0	0	0	4
Uppdragsverksamhet									
Resurssamordning	1 208	587	621	0	712	721	609	112	-21
Övrig uppdragsverksamhet	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Summa totalt	2 442	1 958	484	-350	-2 873	1 914	2 625	-711	-2 647
- fördelat på									
Summa offentligrättsligt	1 234	1 371	-137	-350	-3 585	1 194	2 016	-823	-2 626
Summa uppdragsverksamhet	1 208	587	621	0	712	721	609	112	-21

KOMMENTARER AVGIFTSBELAGD VERKSAMHET

Det negativa ackumulerade utfallet för djur och lantbruk härrör i huvudsak från verksamheten för extra djurskyddskontroller. En orsak till underskottet är att avgiftsintäkterna historiskt inte har kunnat täcka dess kostnader. Ytterligare en orsak till underskott är svårigheter att kräva in fordringar på fakturerade avgifter eftersom djurägarna ofta har en svag ekonomi, vilket får till följd att nedskrivningar av fordringar regelbundet måste göras.

Sammanställning över väsentliga uppgifter

Sammanställningen är gjord enligt 2 kap. 4 § Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

	2013	2012	2011	2010	2009
Låneram i Riksgälden					
Beviljad	15 000	15 000	15 000	9 000	8 000
Utnyttjad	1 128	1 655	2 562	3 160	3 353
Räntekontokredit i Riksgälden					
Beviljad	16 400	16 400	16 400	16 350	16 350
Utnyttjad	0	0	0	0	0
Räntekonto					
Ränteintäkter	863	1 291	1 256	323	289
Räntekostnader	0	0	0	17	34
Avgiftsintäkter som disponeras					
Budget	1 640	2 290	1 150	1 150	14 700
Utfall	22 840	23 782	24 939	23 977	43 360
Avgiftsintäkter som inte disponeras					
Budget	16 460	16 460	18 640	20 130	20 410
Utfall	19 868	20 891	21 506	14 858	21 605
Anslagskredit					
Utgiftsområde 01 Rikets styrelse					
01 05 001 Länsstyrelserna mm					
001 Länsstyrelsen i Stockholms län					
Beviljad	10 991	10 286	9 401	8 347	13 793
Utnyttjad	0	0	0	0	0
01 07 001 Åtgärder för nationella minoriteter					
Beviljad	0	0	0	0	0
Utnyttjad	0	0	0	0	0
01 07 002 Åtgärder för den nationella minoriteten romer					
Beviljad	0	0	0	0	0
Utnyttjad	0	0	0	0	0
Utgiftsområde 19 Regional tillväxt					
19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder					
001 Länsstyrelsen i Stockholms län					
Beviljad	830	830	830	830	830
Utnyttjad	0	0	0	0	0
Anslagssparande					
Utgiftsområde 01 Rikets styrelse					
01 05 001 Länsstyrelserna mm					
001 Länsstyrelsen i Stockholms län					
	3 942	7 594	5 439	2 404	3 927
01 07 001 Åtgärder för nationella minoriteter					
003 Statsbidrag till kommuner och landsting	458	274	1 870	4 700	-
009 Nationellt uppföljningsansvar	24	426	168	7	-
010 Stöd för nationella minoriteter	0	0	0	0	-
01 07 002 Åtgärder för den nationella minoriteten romer					
001 Arbete med den nationella minoriteten romer	0	156	-	-	-
Utgiftsområde 19 Regional tillväxt					
19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder					
001 Länsstyrelsen i Stockholms län					
	0	1	1	11	81
- därav in-tecknade åtaganden med stöd av anslagssparande	-	-	-	-	-
Bemyndiganden					
Tilldelat	7 000	7 000	7 000	7 000	7 000
Åtaganden	2 835	2 147	2 992	4 882	3 129
Personal					
Antal årsarbetskrafter ¹	365	371	372	366	432
Medeltal anställda ²	471	470	478	471	524
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 123	1 031	1 036	1 116	1 052
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	50 290	46 299	24 423	19 152	28 843
Balanserad kapitalförändring	204 567	158 267	127 104	107 952	73 612

¹ Med årsarbetskrafter avses antal anställda personer omräknat till heltidsarbetande. Sammanlagd arbetad tid divideras med 1760 timmar (220 dagar x 8 timmar).

² Medelantal anställda beräknas som ett genomsnitt av antalet anställda personer baserat på mätningar vid fem tidpunkter under året.

Finansiell redovisning

Resultaträkning (tkr)

	2013	2012	Not
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	290 571	266 786	1
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	22 840	23 782	2
Intäkter av bidrag	97 726	91 617	3
Finansiella intäkter	913	1 348	4
Summa	412 050	383 533	
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	-264 445	-251 394	5
Kostnader för lokaler	-48 133	-44 713	
Övriga driftskostnader	-97 744	-86 582	
Finansiella kostnader	-45	-60	6
Avskrivningar och nedskrivningar	-952	-1 162	
Summa	-411 319	-383 911	
Verksamhetsutfall	731	-379	
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter och andra intäkter som inte disponeras av myndigheten	19 868	20 891	7
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet	-19 868	-20 891	
Saldo	0	0	
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag	57 151	51 025	8
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag	1 099 524	1 036 580	9
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	132 621	134 804	10
Finansiella intäkter i transfereringsverksamhet	0	1	
Avsättning till/upplösning av fonder mm för transfereringsändamål	-124	254	11
Lämnade bidrag	-1 239 614	-1 175 986	12
Saldo	49 559	46 678	
Årets kapitalförändring	50 290	46 299	13

Balansräkning (tkr)

Tillgångar

	2013-12-31	2012-12-31	Not
Immateriella anläggningstillgångar			
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	4	7	
Summa	4	7	14
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	84	182	
Maskiner, inventarier, installationer mm	1 362	1 655	
Summa	1 446	1 837	15
Utlåning			
Utlåning	27	27	
Summa	27	27	16
Fordringar			
Kundfordringar	2 681	2 066	
Fordringar hos andra myndigheter	77 216	101 507	17
Övriga fordringar	265 281	219 742	18
Summa	345 178	323 314	
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	10 805	10 722	
Upplupna bidragsintäkter	8 040	4 192	
Övriga upplupna intäkter	13 075	10 456	
Summa	31 921	25 370	19
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	-32 565	-4 882	
Summa	-32 565	-4 882	20
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgälden	107 266	79 218	21
Övriga tillgodohavanden i Riksgälden	269 308	277 276	22
Kassa och bank	276	249	
Summa	376 851	356 743	
Summa tillgångar	722 862	702 416	

Kapital och skulder

	2013-12-31	2012-12-31	Not
Myndighetskapital			
Statskapital	106	106	23
Donationskapital	141	139	24
Balanserad kapitalförändring	204 567	158 267	25
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	50 290	46 299	25
Summa	255 104	204 811	
Fonder			
Fonder	363	239	
Summa	363	239	11
Avsättningar			
Övriga avsättningar	2 806	1 387	26
Summa	2 806	1 387	
Skulder mm			
Lån i Riksgälden	1 128	1 655	27
Skulder till andra myndigheter	44 372	40 017	
Leverantörsskulder	22 588	12 445	
Övriga skulder	22 088	23 046	28
Depositioner	269 614	278 259	29
Summa	359 790	355 423	
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	21 574	21 204	
Oförbrukade bidrag	82 642	118 769	
Övriga förutbetalda intäkter	583	583	
Summa	104 799	140 556	30
Summa kapital och skulder	722 862	702 416	

Anslagsredovisning

Redovisning mot anslag (tkr)

Anslag	Ingående överförings- belopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdisponerat anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överförings- belopp
Utgiftsområde 01 Rikets styrelse							
01 05 001 Länsstyrelserna mm							
001 Länsstyrelsen i Stockholms län	7 594	274 764	0	0	282 358	-278 416	3 942
01 07 001 Åtgärder för nationella minoriteter							
003 Statsbidrag till kommuner och landsting	274	55 860	-3 820	-274	52 040	-51 582	458
009 Nationellt uppföljningsansvar	426	3 300	0	-426	3 300	-3 276	24
010 Stöd för nationella minoriteter	0	4 600	0	0	4 600	-4 600	0
01 07 002 Åtgärder för den nationella minoriteten romer							
001 Arbete med den nationella minoriteten romer	156	2 751	0	-156	2 751	-2 751	0
Utgiftsområde 19 Regional tillväxt							
19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder							
001 Länsstyrelsen i Stockholms län	1	8 300	0	-1	8 300	-8 300	0
Summa	8 451	349 575	-3 820	-857	353 349	-348 926	4 423

Finansiella villkor

Anslag/Benämning	Villkor	Belopp
01 05 001 Länsstyrelserna mm, Stockholms län	Anslagskredit	10 991
	Anslagsbehållning som disponeras, 3 %	
	Kredit på räntekonto	16 400
	Låneram för anläggningstillgångar	15 000
01 07 001 Åtgärder för nationella minoriteter	Anslagskredit	0
	Anslagsbehållning som disponeras	0
	Finansiering av samordning, kunskapshöjande insatser, informations- och utbildningsinsatser i samråd med Sametinget.	1 450
	Finansiering av bidrag till Sverigefinlänarnas delegation för att stärka sverigefinnars samråd och dialog med kommunerna i förvaltningsområdet för det finska språket.	400
	Finansiering av bidrag till Svenska tornedalingarnas riksförbund för att stärka tornedalingarnas samråd och dialog med kommunerna i förvaltningsområdet för meänkieli.	400
01 07 002 Åtgärder för den nationella minoriteten romer	Anslagskredit	0
	Anslagsbehållning som disponeras	0
	Extern utvärdering av en pilotverksamhet för romsk inkludering i enlighet med regeringsbeslut A2012/1193/DISK.	500
	Nulägesbeskrivning av situationen för romer i de fem kommuner som ingår i pilotverksamhet för romsk inkludering, i enlighet med regeringsbeslut A2012/2593/DISK.	800
19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder	Anslagskredit	830
	Anslagsbehållning som disponeras	0
	Medel för uppföljning och utvärdering	500
	Bemyndiganderam	7 000

Redovisning mot inkomsttitel (tkr)

Inkomsttitel	Beräknat belopp	Inkomster
2511 022 Expeditions- och ansökningsavgifter	3 000	4 586
2537 122 Miljöskyddsavgift Tåktavgift	6 100	6 133
2552 120 Stiftelser, tillsynsavgift	2 500	2 472
2552 220 Stiftelser, registerhållningsavgift	2 500	2 892
2552 420 Övriga avgifter vid länsstyrelserna	1 500	1 460
2714 120 Sanktionsavgifter enligt arbetsmiljölagen	120	671
2811 215 Övriga inkomster	700	1 588
9455 130 Lotteriavgifter	40	66
Summa	16 460	19 868

Redovisning av bemyndiganden (tkr)

Anslag	Tilldelat bemyndigande	Ingående åtaganden	Utestående åtaganden	Utestående åtagandens fördelning per år			
		2013	2013	2014	2015	2016	2017
19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder	7 000	2 147	2 835	1 985	850	0	0

Tilläggsupplysningar och noter

Belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) om inget annat anges.

Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänt

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÅB) samt Ekonomistyrningsverkets föreskrifter och allmänna råd till förordningen.

Länsstyrelsens redovisning följer god redovisnings-sed enligt 6 § förordning (2000:606) om myndigheters bokföring.

Regeringen har beslutat att återrapportering ska ske enligt anvisningar som framgår under rubriken Verksamhet i avsnittet Organisationsstyrning och bilaga 2 till regleringsbrevet. Anvisningarna utgör ett undantag från bestämmelserna i 3 kap. 2 § FÅB och i vissa fall undantag från 3 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Brytdatum, det datum när löpande bokföring på räkenskapsåret avslutas, är den 3 januari 2014.

De flesta belopp i de finansiella delarna är framtagna med hjälp av excelator. Det innebär att talen innehåller decimaler, vilket gör att avrundningsdifferenser kan förekomma.

Periodavgränsningsposter

Inkomna fakturor t o m brytdag har bokförts. Fakturor som erhållits efter brytdagen har redovisats som periodavgränsningspost. Beloppsgränsen för periodavgränsningsposter har fastställts till 50 tkr.

Löpande under året redovisas förutbetalda kostnader såsom hyror med mera för att kostnaden ska belasta rätt period. Beloppsgräns är fastställd till 50 tkr. Skulder till personalen i form av kom- ledighet och semesterlöner redovisas månadsvis och regleras halvårsvis med värdeförändring till följd av ändrade löner med mera.

Erhållna bidrag som inte förbrukats periodiseras och redovisas som oförbrukade bidrag. Kostnader mot- svarande bidragsbelopp som ännu inte erhållits, periodiseras och redovisas som upplupna bidragsintäkter.

Anläggningstillgångar

Tillgångar med en bedömd ekonomisk livslängd om minst 3 år och ett anskaffningsvärde på minst ett halvt basbelopp redovisas som anläggningstill- gåingar. Immateriella anläggningstillgångar vid anskaffningsvärde på minst 100 tkr och för förbät- ringsutgifter på annans fastighet på minst 50 tkr.

Stationära och bärbara persondatorer kostnadsförs direkt på grund av den tekniska utvecklingen och prisnivån samt för bärbara datorer eftersom de ut- sätts för extra stort slitage. På anskaffningsvärdet görs linjär avskrivning månadsvis. Följande avskrivningstider tillämpas.

Avskrivningstid	
Immateriella anläggningstillgångar	3 år
Materiella anläggningstillgångar	
IT-utrustning	3 år
Leasingavtal	3 år
Bilar och transportmedel	4 år
Maskiner	4 år
Övriga inventarier	5 år
Förbättringsutgift på annans fastighet	högst 7 år
Konst	ingen avskrivning

Värdering av fordringar och skulder

Fordringar har tagits upp till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalt. Fordringar och skulder i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Redovisning av lönegaranti sker i enlighet med Ekonomistyrningsverkets skrivelse den 6 december 2002. Lönegarantifordran värderas kollektivt med 95 procent, vilket motsvarar det erfarenhets- mässiga sambandet mellan utbetalningar och utdelningar.

Uppgifter om rådsledamöter enligt 7 kap. 2§ förordningen om årsredovisning och budgetunderlag

Redovisning av skattepliktiga ersättningar och andra förmåner ledande befattningshavare och myndighetens råd under perioden 1 januari 2013 till 31 december 2013.

Namn	Lön och andra ersättningar (kr)	Skattepliktiga förmåner (kr)
Landshövding		
Chris Heister	1 152 399	162 315*
* Avser tjänstebostad i Tessinska palatset		
Länsöverdirektör		
Anette Scheibe Lorentzi	1 008 206	880
Insynsråd		
Professor Pontus Braunerhjelm, Kungliga Tekniska högskolan	0	
Generaldirektör Anna Ekström, Skolverket	0	
Ordförande Erik Langby, KSL	0	
Direktör Marika Markovits, Stockholms Stadsmission	0	
Verkställande direktör Maria Rankka, Stockholms Handelskammare	0	
Verkställande direktör Margareta Stenbock von Rosen, Örnö Sjötrafik AB	0	
Rektor Harriet Wallberg-Henriksson, Karolinska Institutet	0	
F d riksdagsledamoten Maria Wetterstrand	0	

Noter till resultaträkningen

Not 1	Intäkter av anslag	2013	2012
	01 05 001 Förvaltningsanslag	278 416	257 371
	Årets minskning av semesterlöneskulden före 2009	-1 204	-1 263
	01 05 001 Förvaltningsanslag	277 212	256 108
	19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder	5 735	5 285
	01 07 003 Åtgärder nationella minoriteter, statsbidrag	1 596	1 176
	01 07 009 Åtgärder nationella minoriteter, reg uppföljningsinsatser	3 276	2 874
	01 07 002 001 Åtgärder för den nationella minoriteten romer	2 751	1 344
	Summa	290 571	266 786

Skillnaden mellan summan av intäkter av anslag samt medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag i resultaträkningen och utgifter i anslagsredovisningen beror på anslagsavräknad semesterlöneskuld intjänad till och med 2008 enligt övergångsbestämmelsen till 16 § anslagsförordningen.

Not 2	Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2013	2012
	Offentligrättsliga avgifter	1 973	2 053
	Försäljning enligt 4 § Avgiftsförordningen	17 851	18 868
	Intäkter av andra ersättningar	3 016	2 861
	Summa	22 840	23 782

Varav intäkter av avgifter enligt 4 § Avgiftsförordningen består av

Intäkter uthyrning	4 119	4 563
Intäkter utbildning/konferenser	1 138	832
Intäkter konsultuppdrag	12 367	13 216
Intäkter övriga 4 § avgifter	227	257
	17 851	18 868

Den i separat tabell redovisad avgiftsbelagd verksamhet är inte jämförbar med denna not.

Not 3	Intäkter av bidrag	2013	2012
	Bidrag från statliga myndigheter	92 517	87 506
	<i>varav</i>		
	<i>Kammarkollegiet</i>	8 852	6 906
	<i>Riksantikvarieämbetet</i>	1 411	1 565
	<i>Länsstyrelsen i Dalarnas län</i>	20	70
	<i>Länsstyrelsen i Jönköpings län</i>	1 263	87
	<i>Länsstyrelsen i Kronobergs län</i>	278	50
	<i>Länsstyrelsen i Södermanlands län</i>	10	18
	<i>Länsstyrelsen i Uppsala län</i>	2 112	2 952
	<i>Länsstyrelsen i Västmanlands län</i>	1 018	224
	<i>Länsstyrelsen i Örebro län</i>	148	187
	<i>Länsstyrelsen i Hallands län</i>	120	806
	<i>Socialstyrelsen</i>	2 459	1 622
	<i>Länsstyrelsen i Västra Götalands län</i>	1 893	207
	<i>Länsstyrelsen i Blekinge län</i>	0	100
	<i>Länsstyrelsen i Skåne län</i>	35	0
	<i>Länsstyrelsen i Västernorrlands län</i>	0	26
	<i>Arbetsförmedlingen</i>	1 405	831
	<i>Rikspolisstyrelsen</i>	250	0
	<i>Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete</i>	34	48
	<i>Naturvårdsverket</i>	32 569	24 960
	<i>Migrationsverket</i>	77	60
	<i>Sveriges lantbruksuniversitet</i>	15	4
	<i>Boverket</i>	492	504
	<i>Statens jordbruksverk</i>	7 725	8 603
	<i>Statens folkhälsoinstitut</i>	5 010	4 618
	<i>Post- och telestyrelsen</i>	1 023	670

<i>Statens energimyndighet</i>	1 661	1 656
<i>Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige</i>	2	293
<i>Verket för innovationssystem</i>	2 351	698
<i>Försäkringskassan</i>	0	1
<i>Myndigheten för samhällsskydd och beredskap</i>	10 347	9 951
<i>Tillväxtverket</i>	2 194	4 749
<i>Myndigheten för yrkeshögskolan</i>	50	0
<i>Trafikverket</i>	1 241	219
<i>Havs- och vattenmyndigheten</i>	5 721	13 710
<i>Övriga motparter</i>	727	1 109
<i>Bidrag från utomstatliga bidragsgivare</i>	5 209	4 111
Summa	97 726	91 617
Not 4 Finansiella intäkter	2013	2012
Räntekonto i Riksgälden	863	1 291
Övriga finansiella intäkter	50	56
Summa	913	1 348
Not 5 Kostnader för personal	2013	2012
Lönekostnader, exkl arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal	-176 154	-168 390
Övriga kostnader för personal	-88 291	-83 004
Summa	-264 445	-251 394
Not 6 Finansiella kostnader	2013	2012
Räntekostnader avseende lån i Riksgälden	-16	-34
Övriga finansiella kostnader	-29	-26
Summa	-45	-60
Not 7 Intäkter av avgifter och andra intäkter som inte disponeras av myndigheten		
2511 022 Expeditions- och ansökningsavgifter	4 586	4 198
2537 122 Miljöskyddsavgift Tåktavgift	6 133	6 640
2552 120 Stiftelser, tillsynsavgift	2 472	2 736
2552 220 Stiftelser, registerhållningsavgift	2 892	2 808
2552 420 Övriga avgifter vid länsstyrelserna	1 460	1 733
2714 120 Sanktionsavgifter enligt arbetsmiljölagen	671	370
2811 215 Övriga inkomster	1 588	2 339
9455 130 Lotteriavgifter	66	67
Summa	19 868	20 891
Not 8 Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag	2013	2012
19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder	2 565	3 015
01 07 003 Åtgärder nationella minoriteter, statsbidrag	49 986	43 410
01 07 010 Åtgärder nationella minoriteter, stöd till nationella minoriteter	4 600	4 600
Summa	57 151	51 025
Not 9 Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag	2013	2012
<i>varav</i>		
Kammarkollegiet	1 010 470	851 500
Riksantikvarieämbetet	17	0
Länsstyrelsen i Jönköpings län	3 923	0
Länsstyrelsen i Kronobergs län	177	0
Socialstyrelsen	18 834	33 303
Naturvårdsverket	49 410	142 051
Statens jordbruksverk	0	30
Statens folkhälsoinstitut	320	2 539
Post- och telestyrelsen	1 690	0
Regeringskansliet	0	702

Statens energimyndighet	1 450	95
Verket för innovationssystem	1 100	550
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	26	0
Tillväxtverket	7 149	3 938
Havs- och vattenmyndigheten	4 959	1 871
Summa	1 099 524	1 036 580

Not 10 Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	2013	2012
<i>varav</i>		
Kommuner	458	0
Landsting eller regioner	300	700
EU institutioner eller andra internationella organisationer	551	440
Älgvårdsfonden	164	-193
Bygdemedel	75	0
Lönegaranti konkurser	97 967	111 152
Lönegaranti rekonstruktioner	33 107	22 705
Summa	132 621	134 804

Not 11 Avsättning till/upplösning av fonder mm för transfereringsändamål	2013	2012
Ingående balans	239	493
Årets förändring	124	-254
Utgående balans	363	239
<i>varav</i>		
Älgvårdsfonden		
Ingående balans	131	386
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	164	-193
Lämnade bidrag	0	-62
Utgående balans	295	131
Bygdemedel		
Ingående balans	108	107
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	75	0
Finansiella intäkter i transfereringsverksamhet	0	1
Lämnade bidrag	-115	0
Utgående balans	68	108

Not 12 Lämnade bidrag	2013	2012
Lämnade bidrag till den offentliga sektorn	-84 183	-97 029
Lämnade bidrag till internationella organisationer	0	-1 616
Lämnade bidrag till övriga	-1 155 431	-1 077 341
Summa	-1 239 614	-1 175 986

Lämnade bidrag till övriga avser i huvudsak utbetald lönegaranti.

Not 13 Årets kapitalförändring	2013	2012
Verksamhetsutfall		
Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	484	-711
Semesterlöneskuld	1 451	1 522
Årets minskning av semesterlöneskulden från 2008 som finansieras av förvaltningsanslag	-1 204	-1 263
Övriga periodiserade kostnader RTA	0	73
Summa verksamhetsutfall	731	-379
Transfereringar		
Lönegaranti konkurser	43 122	41 006
Lönegaranti rekonstruktioner	6 437	5 672
Summa Transfereringar	49 559	46 678
Summa årets kapitalförändring	50 290	46 299

Noter till balansräkningen

Not 14	Immateriella anläggningstillgångar	2013-12-31	2012-12-31
	Ingående anskaffningsvärde	3 638	3 638
	Årets anskaffning	0	0
	Årets försäljning, utträngning	0	0
	Utgående anskaffningsvärde	3 638	3 638
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-3 631	-3 628
	Årets avskrivningar	-3	-3
	Årets försäljning, utträngning	0	0
	Utgående ackumulerade avskrivningar	-3 634	-3 631
	Bokfört värde immateriella anläggningstillgångar	4	7

Not 15	Materiella anläggningstillgångar	2013-12-31	2012-12-31
	Förbättringsutgifter på annans fastighet		
	Ingående anskaffningsvärde	8 773	8 773
	Årets anskaffning	0	0
	Årets försäljning, utträngning	0	0
	Utgående anskaffningsvärde	8 773	8 773
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-8 591	-8 494
	Årets avskrivningar	-98	-98
	Årets försäljning, utträngning	0	0
	Utgående ackumulerade avskrivningar	-8 689	-8 591
	Bokfört värde	84	182

	Maskiner, inventarier, installationer mm.		
	Ingående anskaffningsvärde	27 484	27 246
	Årets anskaffning	558	2 937
	Årets försäljning, utträngning	0	-2 699
	Utgående anskaffningsvärde	28 042	27 484
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-25 829	-24 768
	Årets avskrivningar	-851	-1 061
	Årets försäljning, utträngning	0	0
	Utgående ackumulerade avskrivningar	-26 680	-25 829
	Bokfört värde	1 362	1 655
	Bokfört värde materiella anläggningstillgångar	1 446	1 837

Not 16	Utlåning	2013-12-31	2012-12-31
	Räntestöd		
	Ingående balans, utlåning	27	27
	Årets förändring	0	0
	Utgående balans	27	27

Not 17	Fordringar hos andra myndigheter	2013-12-31	2012-12-31
	Diverse fordringar andra myndigheter	69 189	95 784
	Mervärdesskatt	8 027	5 723
	Summa	77 216	101 507

Diverse fordringar avser i huvudsak fordringar på Kammarkollegiet för utbetald lönegaranti.

Not 18	Övriga fordringar	2013-12-31	2012-12-31
	Lönegarantifordringar	259 023	209 464
	Övriga fordringar	6 257	10 278
	Summa	265 281	219 742

Not	19	Periodavgränsningsposter	2013-12-31	2012-12-31
		Förutbetalda kostnader		
		Förutbetalda lokalhyror	10 675	10 592
		Övriga förutbetalda kostnader	130	130
		Summa	10 805	10 722
		Upplupna bidragsintäkter		
		Upplupna bidragsintäkter från andra myndigheter varav	5 645	3 580
		Kammarkollegiet	10	1
		Riksantikvarieämbetet	0	13
		Länsstyrelsen i Västmanlands län	443	7
		Naturvårdsverket	611	175
		Statens jordbruksverk	3 348	2 309
		Statens folkhälsoinstitut	0	22
		Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	1 135	0
		Tillväxtverket	13	802
		Trafikverket	73	186
		Havs- och vattenmyndigheten	12	65
		Upplupna bidragsintäkter från ickestatliga organisationer eller privatpersoner	2 396	612
		Summa upplupna bidragsintäkter	8 040	4 192
		Upplupna avgiftsintäkter avseende stiftelser	4 900	4 779
		Upplupna intäkter för lönegarantiadministration	7 880	5 081
		Övriga upplupna intäkter	295	596
		Summa övriga upplupna intäkter	13 075	10 456
		Summa periodavgränsningsposter	31 921	25 370
Not	20	Avräkning med statsverket	2013-12-31	2012-12-31
		Uppbörd		
		Ingående balans	-11 857	-6 278
		Redovisat mot inkomsttitel (-)	-19 868	-20 891
		Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde (+)	22 019	15 313
		Skulder avseende uppbörd	-9 706	-11 857
		Anslag i icke räntebärande flöde		
		Ingående balans	941	1 240
		Redovisat mot anslag (+)	70 509	61 703
		Medel hänförliga till transfereringar med mera som betalats till icke räntebärande flöde (-)	-68 725	-62 002
		Fordringar avseende anslag i icke räntebärande flöde	2 725	941
		Anslag i räntebärande flöde		
		Ingående balans	-7 594	-5 439
		Redovisat mot anslag (+)	278 416	257 371
		Anslagsmedel som tillförts räntekonto (-)	-274 764	-259 526
		Återbetalning av anslagsmedel (+)	0	0
		Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	-3 942	-7 595
		Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
		Ingående balans	2 232	3 495
		Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-1 204	-1 263
		Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	1 028	2 232
		Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto		

<i>Ingående balans</i>	11 398	127 210
Inbetalningar i icke räntebärande flöde (+)	1 368 695	1 195 066
Utbetalningar i icke räntebärande flöde (-)	-1 449 468	-1 357 568
Betalningar hänförliga till anslag och inkomstitlar (+/-)	46 706	46 690
<i>Saldo</i>	-22 670	11 398
<i>Övriga skulder på statens centralkonto</i>	-22 670	11 398
Summa utgående balans avräkning med statsverket	-32 565	-4 882
Not 21 Behållning räntekonto i Riksgälden	2013-12-31	2012-12-31
Räntekonto i Riksgälden	107 266	79 218
Ökningen mellan åren beror på två stora inbetalningar av projektmedel från Naturvårdsverket i december 2013. Dessa medel borde istället ha inbetalats till ett icke räntebärande konto.		
Beviljad kreditram	16 400	16 400
Beviljad kreditram har inte utnyttjats under år 2013.		
Not 22 Övriga tillgodohavanden i Riksgälden	2013-12-31	2012-12-31
Övriga tillgodohavanden i Riksgälden Depositioner	269 308	277 276
Not 23 Statskapital	2013-12-31	2012-12-31
Ingående balans	106	106
Årets förändring	0	0
Summa	106	106
Not 24 Donationskapital	2013-12-31	2012-12-31
Ingående balans	139	139
Årets förändringar		
H Elmqvist fond	1	0
Naturvårdsrådet - Skötselrådet	1	0
Stiftelsen Solstickan	0	0
Summa	141	139
Not 25 Balanserad kapitalförändring	2013-12-31	2012-12-31
Balanserad kapitalförändring	204 567	158 267
varav		
Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	-3 357	-2 647
Semesterlöne- och löneskuld	-2 225	-2 484
Övriga periodiserade kostnader RTA	0	-73
Lönegaranti konkurser	188 775	147 769
Lönegaranti rekonstruktioner	21 374	15 702
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	50 290	46 299
varav		
Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	484	-711
Semesterlöne- och löneskuld	247	259
Övriga periodiserade kostnader RTA	0	73
Lönegaranti konkurser	43 122	41 006
Lönegaranti rekonstruktioner	6 437	5 672
Summa kapitalförändring	254 857	204 567
Not 26 Övriga avsättningar	2013-12-31	2012-12-31
Övriga avsättningar inkl kompetensväxlingsåtgärder		
Ingående balans	1387	1029
Årets förändring	836	358

Utgående balans	2 223	1 387
Omstruktureringsåtgärder		
Ingående balans	0	0
Årets förändring	583	0
Utgående balans	583	0
Summa övriga avsättningar	2 806	1 387
Not 27 Lån i Riksgälden	2013-12-31	2012-12-31
Ingående balans	1 655	2 562
Under året upptagna lån	422	255
Årets amorteringar	-949	-1 162
Utgående balans	1 128	1 655
Beviljad låneram	15 000	15 000
Not 28 Övriga skulder	2013-12-31	2012-12-31
Preliminär skatt personal	4 571	4 395
Preliminär skatt lönegaranti	13 720	17 833
Övriga skulder - utomstatliga	3 797	818
Summa	22 088	23 046
Not 29 Depositioner	2013-12-31	2012-12-31
Depositioner	269 614	278 259
Not 30 Periodavgränsningsposter	2013-12-31	2012-12-31
Upplupna kostnader		
Upplupna löner inkl. sociala avgifter	1 855	1 207
Upplupna semesterlöner inkl. sociala avgifter	17 587	16 176
Övriga upplupna kostnader	2 133	3 821
Summa upplupna kostnader	21 574	21 204
Oförbrukade bidrag från annan myndighet varav	74 297	110 813
Kammarkollegiet	11 557	11 723
Riksantikvarieämbetet	1 023	1 151
Länsstyrelsen i Dalarnas län	55	0
Länsstyrelsen i Jönköpings län	0	6 094
Länsstyrelsen i Kronobergs län	516	250
Länsstyrelsen i Södermanlands län	0	16
Länsstyrelsen i Uppsala län	876	597
Länsstyrelsen i Västmanlands län	3 501	1 086
Länsstyrelsen i Örebro län	4 500	2 348
Länsstyrelsen i Hallands län	456	456
Socialstyrelsen	7 262	13 841
Länsstyrelsen i Västra Götalands län	1 187	2 846
Skogsstyrelsen	67	0
Arbetsförmedlingen	0	846
Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete	144	178
Naturvårdsverket	8 678	35 502
Migrationsverket	784	505
Sveriges lantbruksuniversitet	234	106
Boverket	1 003	1 343
Statens jordbruksverk	1 886	2 032
Statens folkhälsoinstitut	5 443	5 458
Post- och telestyrelsen	6 322	504

Regeringskansliet	76	504
Statens energimyndighet	1 758	1 489
Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	156	158
Verket för innovationssystem	0	1 851
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	3 188	3 217
Tillväxtverket	7 904	11 658
Trafikverket	1 739	1 726
Havs- och vattenmyndigheten	3 981	3 327
Oförbrukade bidrag från annan myndighet planeras att användas:		
- Inom 3 månader	8 969	
- 3 månader till 1 år	31 489	
- 1 år till 3 år	33 772	
- Överstigande 3 år	67	
Oförbrukade bidrag från utomstatliga bidragsgivare	8 345	7 956
Summa oförbrukade bidrag	82 642	118 769
Övriga förutbetalda intäkter		
Övriga förutbetalda intäkter, utomstatliga	583	583
Summa förutbetalda intäkter	583	583
Summa periodavgränsningsposter	104 799	140 556

Länsstyrelsen arbetar för att
Stockholmsregionen ska vara
attraktiv att leva, studera, arbeta
och utveckla företag i.

*Länsstyrelsen i Stockholms län
Hantverkargatan 29
Box 22 067
104 22 Stockholm*

*Tfn: 08-785 40 00 (t.o.m. 10 april 2014)
Tfn: 010-223 10 00 (fr.o.m. 11 april 2014)*

www.lansstyrelsen.se/stockholm